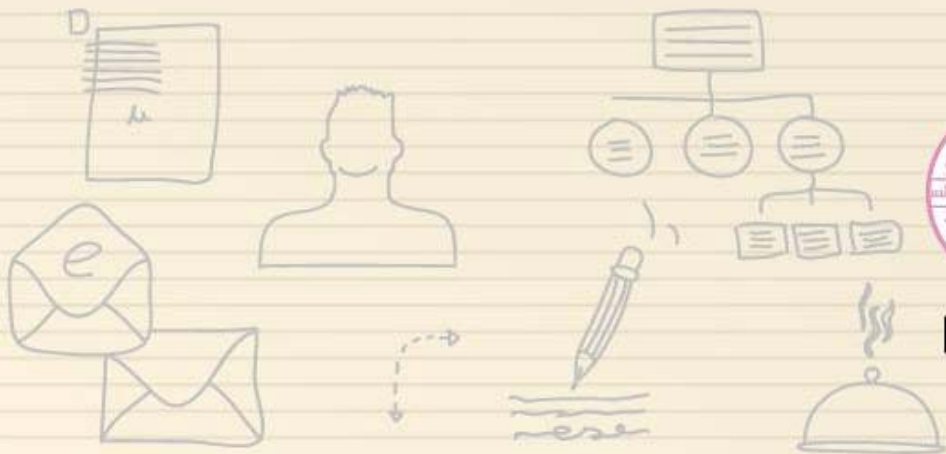

ISSN : 2286-8755

Knowledge
Management

Indonesian
Proverbs

Hegemony in
Cambodian
Politics

Emotional
Intelligence of
Generation Y

Press and
Others' Honor

Lannaism

Savings and Credit
Cooperatives

วารสาร

ศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

Journal of Liberal Arts, Maejo University

ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 ประจำเดือน กรกฎาคม – ธันวาคม 2559
Vol.4, No.2 July-December 2016

วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

เจ้าของผลงาน

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้คณาจารย์ นักวิชาการ นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไปได้เผยแพร่ผลงานวิชาการ งานวิจัย
2. เพื่อเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ข้อคิดเห็นทางวิชาการในสาขาวิชามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ ภาษาและภาษาศาสตร์ นิเทศศาสตร์และการสื่อสาร และด้านการพัฒนาสุขภาพ
3. เพื่อเป็นการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้
4. เพื่อเป็นการให้บริการทางวิชาการแก่สังคม

ขอบเขต

องค์ความรู้ทางด้านมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ ภาษาและภาษาศาสตร์ นิเทศศาสตร์และการสื่อสาร และด้านการพัฒนาสุขภาพ

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิคม มูลเมือง

คณบดีคณะศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยแม่โจ้

รองบรรณาธิการ

อาจารย์สุวรรณ เสียงหิรัญถาวร

มหาวิทยาลัยแม่โจ้

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์ ดร.ศาสตรี เสาวคนธ์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ศาสตราจารย์ ดร.สุภา เพ่งพิศ

มหาวิทยาลัยมหิดล

ศาสตราจารย์สายชล สัตยานุรักษ์

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

รองศาสตราจารย์ ดร.สมพงศ์ วิทย์ศักดิ์พันธุ์

นักวิชาการอิสระ รองผู้อำนวยการ
โรงเรียนก้านเคียนวิทย์

รองศาสตราจารย์พิเศษ นายแพทย์อัมพร จงเสรีจิตต์
 รองศาสตราจารย์ ดร.พรสุข หุ่นนิรันดร์
 รองศาสตราจารย์ ดร.เอมอัสมา วัฒนบุรานนท์
 รองศาสตราจารย์ ดร.จินตนา วัชรสินธุ์
 รองศาสตราจารย์ ดร.ชัชวดี ศรีลัมพ์
 รองศาสตราจารย์ ดร.นิรุต ถึงนาค
 รองศาสตราจารย์ ดร.บุผา อนันต์สุชาติกุล
 รองศาสตราจารย์ ดร.ธิติพัฒน์ เอี่ยมนิรันดร์
 รองศาสตราจารย์ ดร.นิรัช สุดสังข์
 รองศาสตราจารย์ ดร.สุวรี ฤกษ์จารี
 รองศาสตราจารย์ ดร.เรื่อโท นกคณ ชาติประเสริฐ
 รองศาสตราจารย์ ดร.ชูชีพ พุทธประเสริฐ
 รองศาสตราจารย์ ดร.จักรพงศ์ พวงงามชื่น
 รองศาสตราจารย์ ดร.ธัญญา สังขพันธ์
 รองศาสตราจารย์ ดร.สรณัฐ ไตลังคะ
 รองศาสตราจารย์ ทงศักดิ์ ปรางค์วัฒนากุล
 รองศาสตราจารย์ มธุรส สว่างบำรุง
 รองศาสตราจารย์ มาลี บุญศิริพันธ์
 รองศาสตราจารย์ วาสนา จันทร์สว่าง
 รองศาสตราจารย์ อ้อมทิพย์ เมฆรักขานิช แคมป์
 รองศาสตราจารย์ กฤษฎา ศรีธรรมมา
 รองศาสตราจารย์ รังสรรค์ จันตะ
 รองศาสตราจารย์ เปรมวิทย์ วิวัฒน์เศรษฐ์
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรนภา หอมสินธุ์
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุฑารัตน์ สติธิปัญญา
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิคม มูลเมือง
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรองค์ ชาคร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รังสรรค์ สิงห์เลิศ
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิรัตน์ คำศรีจันทร์
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นลินี ดันธุนิตย
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พนมสิทธิ์ สอนประจักษ์
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชมพูนุท เมฆเมืองทอง
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประภาส ณ พิกุล
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โฆมสี มีภักดี

โรงพยาบาลลาดพร้าว
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยบูรพา
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
 มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
 มหาวิทยาลัยนเรศวร
 มหาวิทยาลัยขอนแก่น
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 มหาวิทยาลัยแม่โจ้
 มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 มหาวิทยาลัยแม่โจ้
 มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
 มหาวิทยาลัยมหิดล
 มหาวิทยาลัยแม่โจ้
 มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
 นักวิชาการอิสระ
 มหาวิทยาลัยพะเยา
 มหาวิทยาลัยบูรพา
 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
 มหาวิทยาลัยแม่โจ้
 สถาบันบัณฑิต
 พัฒนบริหารศาสตร์
 มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
 มหาวิทยาลัยแม่โจ้
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
 มหาวิทยาลัยนเรศวร
 มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
 มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
 ศูนย์ลำปาง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลัดดา จิตตคุตตานนท์
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิรักษ์ณัฏฐ์ เกษมผลกุล
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นราภรณ์ ชันธบุตร
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ทพยา อนันต์สุชาติกุล
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เสียรชาย อักษรดิษฐ์
 อาจารย์ ดร.สุรสม กฤษณะจุฑะ
 อาจารย์ ดร.ตะวัน วาทกิจ

อาจารย์ ดร.รวิวรรณ แพทย์สมาน
 อาจารย์ ดร.วินยาภรณ์ พรหมณโชติ
 อาจารย์ ดร.อนุพงศ์ วงศ์ไชย
 อาจารย์ ดร.อิสระ ชูศรี
 อาจารย์ ดร.พลวัฒน์ ประพัฒน์ทอง
 อาจารย์ ดร.บังอร ศิริสัลลักษณ์
 อาจารย์ ดร.พรรณิดา ชันธพัทธ์
 อาจารย์ ดร.เมธิ เมธา สิทธิสุขสำเร็จ
 อาจารย์ ดร.กิตยุมม์ กิตติธรรมกุล

มหาวิทยาลัยแม่โจ้
 มหาวิทยาลัยมหิดล
 มหาวิทยาลัยแม่โจ้
 มหาวิทยาลัยแม่โจ้
 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี
 ราชชมงคลล้านนา
 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 มหาวิทยาลัยมหิดล
 มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
 มหาวิทยาลัยแม่โจ้
 มหาวิทยาลัยแม่โจ้
 มหาวิทยาลัยแม่โจ้
 มหาวิทยาลัยแม่โจ้

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์ ดร.ศาสตรี เสาวคนธ์
 รองศาสตราจารย์ ดร.สมพงศ์ วิทยศักดิ์พันธุ์
 รองศาสตราจารย์ ดร.ถนอมวงศ์ กฤษณ์เพชร
 รองศาสตราจารย์ ดร. อังคินันท์ อินทรกำแหง
 รองศาสตราจารย์ ดร.ธัญญา สังขพันธานนท์
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิรักษ์ณัฏฐ์ เกษมผลกุล
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรองค์ ชาคร

รองศาสตราจารย์ ดร.ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นราภรณ์ ชันธบุตร
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิสพล วงศ์ดีไทย
 อาจารย์สุวรรณ เลียงหิรัญถาวร
 อาจารย์พงษ์ศักดิ์ รวมทรัพย์
 อาจารย์ณัฐพงษ์ สายพิณ
 อาจารย์พสุนิต สารมาศ
 อาจารย์มนฤทัย ไชยวิเศษ

มหาวิทยาลัยบูรพา
 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
 มหาวิทยาลัยมหิดล
 สถาบันบัณฑิต
 พัฒนบริหารศาสตร์
 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 มหาวิทยาลัยแม่โจ้
 มหาวิทยาลัยแม่โจ้
 มหาวิทยาลัยแม่โจ้
 มหาวิทยาลัยแม่โจ้
 มหาวิทยาลัยแม่โจ้
 มหาวิทยาลัยแม่โจ้
 มหาวิทยาลัยแม่โจ้
 มหาวิทยาลัยแม่โจ้

อาจารย์ดวงหทัย ลือตั้ง
อาจารย์อาภาลัย สุขสำราญ
อาจารย์ลักขณา ซาปู้
นางสาวศุภลักษณ์ ตีน้อย
นางวิภารัตน์ สุวรรณสิงห์

มหาวิทยาลัยแม่โจ้
มหาวิทยาลัยแม่โจ้
มหาวิทยาลัยแม่โจ้
มหาวิทยาลัยแม่โจ้
มหาวิทยาลัยแม่โจ้

กำหนดออก

2 ฉบับต่อปี (ม.ค.-มิ.ย. และ ก.ค.-ธ.ค.)

ออกแบบปก

นายกิตติวัฒน์ ตีจินดา

เลขานุการ

นางสาวศุภลักษณ์ ตีน้อย

ผู้ช่วยเลขานุการ

นางวิภารัตน์ สุวรรณสิงห์

พิมพ์ที่

บริษัท สมาร์ทโคตติ้งแอนด์เซอวิสเซส จำกัด
29/18 ถนนสิงหราช ตำบลศรีภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50200
โทร. 053211366 แฟกซ์ 053-211367
Email : smartcoating@yahoo.com www.smartcoating.net

ข้อความหรือบทความในวารสารฉบับนี้เป็นความคิดเห็นของผู้เขียนโดยเฉพาะ
ไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกับทัศนะของคณะผู้จัดทำ
และมีใช้ความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

Journal of Liberal Arts Maejo University

Owner:

Faculty of Liberal Arts, Maejo University

Objectives:

1. To promote and distribute academic work and the research of academics, students and interested individuals.
2. To serve as a platform for the exchange of knowledge and academic findings in the Humanities, Social Sciences, Languages and Linguistics, Mass Communication and Health Science.
3. To publicise the Faculty of Liberal Arts, Maejo University.
4. To offer academic expertise to the general public.

Areas of Interest

Humanities, Social Sciences, Languages and Linguistics, Mass Communication and Health Science.

Editor

Asst. Prof. Dr. Nikom Moonmuang, Ph.D.

Dean, Faculty of Liberal Arts

Associate Editor

Suwan Lianghiranthaworn

Maejo University

Advisory Board of Honour

Prof. Emeritus, M.D.Sasthi Saowakontha, Ph.D.

Burapha University

Prof. Supa Pengpid, Ph.D.

Mahidol University

Prof. Saichon Sattayanurak

Chiang Mai University

Assoc. Prof. Sompong Witayasakpan, Ph.D.

Independent scholars

VicePrincipal - Administration

Assoc. Prof. M.D. Amporn Jongsareejit	Ladprao General Hospital
Assoc. Prof. Pornsuk Hunniran, Ph.D.	Srinakharinwirot University
Assoc. Prof. Aimutcha Wattanaburanon, Ph.D.	Chulalongkorn University
Assoc. Prof. Chintana Waeharasin, Ph.D.	Burapha University
Assoc. Prof. Chatchawadee Saralamba, Ph.D.	Thammasat University
Assoc. Prof. Nirut Thuengnak, Ph.D.	Rajabhat Maha Sarakham University
Assoc. Prof. Buppa Anansuchatkul, Ph.D.	Chiang Mai University
Assoc. Prof. Titipat Iamnirun, Ph.D.	Sukhothai Thammathirat Open University
Assoc. Prof. Nirat Soodsang, Ph.D.	Naresuan University
Assoc. Prof. Suwaree Rerkjaree , Ph.D.	Khon Kaen University
Assoc. Prof. Lt.JG. Nophadol Chartprasert	Thammasat University
Assoc. Prof. Choocheep Puthaprasert, Ph.D.	Chiang Mai University
Assoc. Prof. Jukkaphong Pong-ngamchuen, Ph.D.	Maejo University
Assoc. Prof. Thanya Sangkhaphanthanon	Maharakham University
Assoc. Prof. Soranat Tailanga	Kasetsart University
Assoc. Prof. Songsak Prangwatthanakun	Chiang Mai University
Assoc. Prof. Maturose Sawangbumrung	Maejo University
Assoc. Prof. Malee Boonsiriphan	University of the Thai Chamber of Commerce
Assoc. Prof. Wasana Junsawang	Mahidol University
Assoc. Prof. Omtip Mekrugsawanich-Kampe	Maejo University
Assoc. Prof. Krisada Srithamat	Rajabhat Maha Sarakham University
Assoc. Prof. Rangsan Chandra	Independent scholars
Assoc. Prof. Premwit Vivattanaseth	University of Phayao
Asst. Prof. Pornnapa Homsin, Ph.D.	Burapha University
Asst. Prof. Chutarat Sathirapanya, Ph.D.	Prince of Songkla University
Asst. Prof. Nikom Moonmuang, Ph.D.	Maejo University
Asst. Prof. Ora-Ong Chakorn, Ph.D.	National Institute of Development Administration
Asst. Prof. rungson Singhalert, Ph.D.	Rajabhat Maha Sarakham University
Asst. Prof. Wirat Kamsrichan, Ph.D.	Maejo University

Asst. Prof. Nalinee Tanthuvanit, Ph.D.	Thammasat University
Asst. Prof. Phomsit Sonprajak, Ph.D.	Naresuan University
Asst. Prof. Chomphunut Makemuengthong, Ph.D.	Rajabhat Maha Sarakham Universit
Asst. Prof. Praphat Na Phikun, Ph.D.	Chiangrai Rajabhat University
Asst. Prof. Khomsi Meepukdee, Ph.D.	Thammasat University Lampang Center
Asst. Prof. Ladda Chittakuttanon, Ph.D.	Maejo University
Asst. Prof. Aphilak Kasampolkoon, Ph.D.	Mahidol University
Asst. Prof. Naraporn Khantabut, Ph.D.	Maejo University
Asst. Prof. Hataya Anansuchatkul	Maejo University
Asst. Prof. Thianchai Aksrondit	Chiang Mai University
Surasom Krisnachuta, Ph.D.	Ubon Ratchathani University
Tawan Watakit, Ph.D.	Rajamangala University of Technology Lanna
Raweewan Patsamarn , Ph.D.	Chiang Mai University
Winayaporn Pramchote , Ph.D.	Rajabhat University
Anupong Wongchai, Ph.D.	Chiang Mai University
Isara Choosri, Ph.D.	Mahidol University
Pollavat Praphattong, Ph.D.	Mae Fah Luang University
Bangon Sirisunyaluck, Ph.D.	Maejo University
Phannida Khanthaphad, Ph.D.	Maejo University
Metee Medhasith Suksumret , Ph.D.	Maejo University
Kittayut Kittitornsakul, Ph.D.	Maejo University

Editorial Board

Prof. Emeritus, M.D.Sasthi Saowakontha, Ph.D.	Burapha University
Assoc. Prof. Thanomwong Kritpet, Ph.D.	Chulalongkorn University
Assoc. Prof. Sompong Witayasakpan, Ph.D.	Chiang Mai University
Assoc. Prof. Ungsinun Intarakamhang , Ph.D.	Srinakharinwirot University
Assoc. Prof. Pinkaew Laungaramsri, Ph.D.	Chiang Mai University
Assoc. Prof. Thanya Sangkhaphanthanon, Ph.D.	Maharakham University
Assoc. Prof. Aphilak Kasempholkoon, Ph.D.	Mahidol University
Asst. Prof. Naraporn Khantabut, Ph.D.	Maejo University
Asst. Prof. Ora-Ong Chakorn, Ph.D.	National Institute of Development Administration

Asst. Prof. Wasapol Wongdeethai
Suwan Lianghiranthaworn
Pongsak Ruamsap
Natthapong Sapin
Pasunit Saramad
Monruetai Chaivisate
Duanghatai Luedung
Apalai Suksamran
Lakkhana Chapoo
Supaluck Deenoi
Wiparat Suwannasing

Maejo University
Maejo University
Maejo University
Maejo University
Maejo University
Maejo University
Maejo University
Maejo University
Maejo University
Maejo University

Publication Dates:

Two editions of the journal are published each year (issue 1: January June;
issue 2: July December)

Cover Design

Kitiwat Tijinda

Secretary

Supaluck Deenoi

Assistant Secretary

Wiparat Suwannasing

Printed by

Smart Coating and Service Co. Ltd.
29/18 Singharat rd. Sripum Muang, Chiang mai 50200
Tel : 053-211366 Fax : 053-211367
Email : smartcoating@yahoo.com www.smartcoating.net

All the articles in this journal are the sole property of their authors.
The editorial board accepts no responsibility for the contents thereof.

Journal of
Liberal Arts
Maejo University

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้ เป็นฉบับที่ 2 หลังจากได้รับการพิจารณาเข้าสู่ฐาน TCI ฐาน 2 ซึ่งจุดมุ่งหมายของวารสารจะมุ่งเน้นด้านคุณภาพของบทความมากยิ่งขึ้น ในฉบับนี้จึงมีบทความคุณภาพจำนวนมาก และมีความหลากหลายแห่งศาสตร์ สมกับเป็นศาสตร์และศิลป์ที่หลายหลากทางศิลปศาสตร์

บทความวิจัย เรื่อง การศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นการนำงานวิจัยเชิงคุณภาพ มาใช้ในการพัฒนางาน นับเป็นงานวิจัยที่น่าสนใจ ตามด้วยบทความวิจัย เรื่อง เปรียบเทียบตัวชี้วัดหลักเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย เป็นการศึกษาโดยการประเมินผลการดำเนินงานที่มีอยู่กับการปฏิบัติงานจริงของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย ซึ่งสามารถพัฒนาต่อยอดไปใช้ในการทำงานจริง บทความวิจัย เรื่อง ผลของการฝึกความไวในการรับรู้สื่อต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนิสิตเจนเนอเรชั่นวายสาขาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยนเรศวร ที่ให้ความสำคัญกับความฉลาดทางอารมณ์ อันเป็นความฉลาดที่มีผลต่อพัฒนาการของนักศึกษาเป็นอย่างยิ่ง บทความ เรื่อง “อุดมการณ์ล้านนานิยม” ในวรรณกรรมของนักเขียนภาคเหนือ เป็นการศึกษางานวรรณกรรมที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับอุดมการณ์ล้านนานิยม ซึ่งพบไม่บ่อยในการวิเคราะห์เชิงลึกลักษณะเช่นนี้ และบทความเรื่อง โลกทัศน์ของคนอินโดนีเซียจากภาพิต เป็นการศึกษาวิถีชีวิตของคนอินโดนีเซียจากภาพิตที่มีสาระน่าติดตามอย่างยิ่ง ปัจจุบันสื่อมวลชนนับว่ามีบทบาทอย่างสูงต่อสังคม บทความวิชาการเรื่อง การกระทำความผิดของสื่อมวลชนต่อเกียรติและเกียรติคุณของผู้อื่น จึงเป็นการสะท้อนมุมมองด้านบทบาทของสื่อต่อการนำเสนอข้อมูล ส่วนบทความวิชาการเรื่อง สมเด็จพระนเรศวรมหาราชกับการครองอำนาจนำทางการเมืองในกัมพูชา เป็นอีกบทความหนึ่งที่ตอบรับความเป็นอาเซียน เป็นบทความที่สะท้อนมุมมองด้านการเมืองของเพื่อนบ้าน อย่างเข้าใจและแยบยล

ในนามของกองบรรณาธิการ ขอขอบคุณผู้ส่งบทความ ที่ตั้งใจและใส่ใจต่อการเขียนบทความที่มีคุณภาพ อันสะท้อนถึงความเป็นนักวิชาการของทุกท่าน หากมีสิ่งใดอันเป็นข้อเสนอแนะที่ดีเพื่อให้วารสารมีคุณภาพสูงขึ้น ขอได้โปรดชี้แนะจักเป็นพระคุณยิ่ง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิคม มูลเมือง
บรรณาธิการ

สารบัญ

บทความวิจัย	หน้า
การศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (A study for Development on Knowledge Management Model for Faculty of Humanities, Chiang Mai University)	13
ชัยวัฒน์ นันทศรี	
เปรียบเทียบตัวชี้วัดหลักเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานของสหกรณ์ ออมทรัพย์ในประเทศไทย (Comparing Criterion Indicators for Evaluating the Performance of Savings and Credit Cooperatives in Thailand)	23
รภัสสรณ์ คงธนจารุอนันต์ อารีย์ เชื้อเมืองพาน	
ผลของการฝึกความไวในการรับรู้สื่อกต่อความฉลาดทางอารมณ์ของ นิสิตเจนเอเรชั้นวายุ สาขาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยนเรศวร (The Effects of Sensitivity Training on Emotional Intelligence of Generation Y Students Psychology Major, Naresuan University)	41
วรลักษณ์ ปวนสุรินทร์	
“อุดมการณ์ล้านนานิยม” ในวรรณกรรมของนักเขียนภาคเหนือ (Lannaism Ideology in Literature of Northern Thai Writers)	52
สุนทร คำยอด รองศาสตราจารย์ ดร.สมพงษ์ วิทยศักดิ์พันธุ์	

โลกทัศน์ของคนอินโดนีเซียจากภาษิต
(The Worldviews of Indonesian People from Proverbs)

62

ศิริพร มณีชูเกตุ

บทความวิจัย

บทความทางวิชาการ

การกระทำความผิดของสื่อมวลชนต่อเกียรติและเกียรติคุณของผู้อื่น (An Act against Honor and Creditability of Others of the Press)

79

นรินทร์ นำเจริญ

สมเด็จพระนเรนทรกับนครอานาจนางาทางการเมืองในกัมพูชา (Samdech Hun Sen with Hegemony in Cambodia Politics)

94

สมลักษณ์ ศรีราม

อุดมพร อธิระวิริยะกุล

การศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

A study for Development on Knowledge Management Model for Faculty of Humanities Chiang Mai University.

ชัยวัฒน์ นันทศรี¹

บทคัดย่อ

งานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการดำเนินงาน และพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ของคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ การศึกษาใช้แนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ วิธีการวิจัยใช้การวิเคราะห์เอกสาร การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และสัมภาษณ์ ผู้บริหาร อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ของคณะ และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ จัดกลุ่มตามกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ ผลวิจัยพบว่าคณะมนุษยศาสตร์ได้ให้ความสำคัญกับการจัดการความรู้ โดยการปฏิบัติงานประจำจะมีกระบวนการจัดการความรู้ร่วมด้วย โดยกระบวนการจัดการความรู้ที่เด่นชัดคือการสร้างความรู้ การถ่ายทอดและการแลกเปลี่ยนความรู้ ในขณะที่การจัดเก็บความรู้ยังไม่เป็นไปในลักษณะบูรณาการ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้คือ นโยบายของผู้บริหาร คณะกรรมการจัดการความรู้ วัฒนธรรมองค์กร และงบประมาณ

Abstract

The purposes of this research were to investigate the current situation of working process, knowledge management (KM) and factor that affect in Faculty of Humanities Chiang Mai University. Qualitative approach was used for this research and the methods were analyzing documents, observation and interviews. Key informants include management staffs, lecturers and administrative officials. The data were analyzed by synthesis of qualitative research method. In summary, the results show the faculty focused on KM and KM is part of the routine work process. This research found two distinct knowledge management process is creating and sharing/transfer process as well while knowledge retrieve collection is not integrated to part of KM process at this moment. Factors affecting the knowledge management are university and faculties policy, board of knowledge management, organization culture and budgeting.

Correspondent author: chaiwat.n@cmu.ac.th

¹อาจารย์ประจำภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

บทนำ

คณะมนุษยศาสตร์ เป็นหนึ่งในสามคณะที่ได้รับการจัดตั้งขึ้นในระยะเริ่มแรกของการก่อตั้งมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งได้แก่ คณะวิทยาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ และคณะมนุษยศาสตร์ ทั้งสามคณะนี้ ได้เปิดสอนวิชาชั้นพื้นฐานทั้ง 3 หมวด คือ วิทยาศาสตร์ธรรมชาติ สังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ ทั้งนี้เพราะ นักการศึกษาสมัยนั้นเชื่อว่าบัณฑิตที่สมบูรณ์แบบควรจะมีความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติของสิ่งต่างๆ เกี่ยวกับ สังคมของมนุษย์ เกี่ยวกับจิตใจและคุณสมบัติต่างๆ ของมนุษย์ (ประวัติและความเป็นมา, มปป)

ในปีแรกของการจัดตั้งคณะเมื่อปี พ.ศ.2507 นั้น คณะมนุษยศาสตร์มีอาจารย์ 20 คน อาจารย์พิเศษ 2 คน นักศึกษา 77 คน เจ้าหน้าที่ 3 คน เปิดทำการสอน 282 กระบวนวิชา (ประวัติและความเป็นมา, มปป) ซึ่งจะนับระยะเวลาในการเปิดการเรียนการสอนมาจนถึงปัจจุบันนั้น ได้มีระยะเวลากว่า 50 ปี ซึ่งมีกระบวนวิชาที่เปิดสอนเพิ่มขึ้นหลากหลายสาขาวิชามากขึ้น อีกทั้งบุคลากรในคณะฯ อันประกอบไปด้วย ผู้บริหาร อาจารย์ เจ้าหน้าที่ มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น โดยความรู้ของบุคลากรของคณะฯ นั้นถือเป็นแหล่งทรัพยากรที่สำคัญของคณะมนุษยศาสตร์ ทั้งนี้ คณะมนุษยศาสตร์ได้มีการจัดทำแผนการจัดการความรู้คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ขึ้นในปี พ.ศ.2554 โดยมีเป้าประสงค์เพื่อ 1) เพื่อกระตุ้นให้เกิดการจัดการความรู้ในรูปแบบต่างๆ ประกอบด้วย ความรู้ฝังลึกในคน ความรู้แฝงในคน และความรู้เปิดเผย 2) เพื่อให้เกิดการรวมตัวของคณาจารย์ บุคลากรสายปฏิบัติการ เรียนรู้ร่วมกัน (Learning & Growth) และความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) 3) เพื่อให้มีการจัดการความรู้เพื่อพัฒนากิจกรรมหลักของคณะฯ คณาจารย์และบุคลากรสายปฏิบัติการ นำไปสู่ความสามารถในการสร้างนวัตกรรมและถ่ายทอดสู่การปฏิบัติงาน และ 4) เพื่อให้สอดคล้องและเป็นไปตามแผนพัฒนาการศึกษาและแผนปฏิบัติการ รวมถึง การประกันคุณภาพการศึกษาภายใน องค์ประกอบที่ 7 ตัวบ่งชี้ที่ 7.2 (แผนการจัดการความรู้คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ขึ้นในปี 2554) ซึ่งถือได้ว่าทางคณะมนุษยศาสตร์มีวิสัยทัศน์ และให้ความสำคัญกับการจัดการความรู้ แต่ในแผนการดำเนินการที่ได้จัดทำขึ้นมานั้น ยังไม่มีกิจกรรมการดำเนินการ รายละเอียดอื่นๆ ที่สามารถนำไปปฏิบัติการได้อย่างชัดเจนมากนัก ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการจัดทำรูปแบบการจัดการความรู้ที่อาศัยบริบทกระบวนการทำงาน การจัดการความรู้เดิม และความคิดเห็นต่าง ๆ ของผู้บริหาร อาจารย์ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องต่างๆ โดยจะนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ ในกรอบของทฤษฎีการจัดการความรู้ และนำเสนอเป็นรูปแบบการจัดการความรู้ของคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เพื่อที่จะนำไปใช้ปฏิบัติงานได้อย่างต่อเนื่อง และมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ของคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

วิธีการวิจัย

ในการศึกษาผู้วิจัยใช้แนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative approach) ทั้งนี้การศึกษาการจัดการความรู้ ต้องอาศัยบริบทของคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เนื่องจากงานวิจัยเชิงคุณภาพให้ความสำคัญกับการศึกษาอย่างละเอียดในทุกมิติของคณะฯ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ ซึ่งต้องอาศัยวิธีการวิจัยหลายวิธี ซึ่งงานวิจัยได้ใช้วิธี วิเคราะห์เอกสาร (เอกสารการจัดการความรู้ที่ผ่านมาของคณะฯ) การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและเชิงลึก ซึ่งวิธีวิจัยแต่ละวิธีจะใช้ในแต่ละขั้นตอนการวิจัยโดยจะอธิบายในแต่ละขั้นตอนวิจัยซึ่งผู้วิจัยแบ่งการวิจัยเป็น 2 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 เป็นการศึกษาสภาพการณ์ทั่วไปเพื่อให้ได้ข้อมูลของบริบทคณะฯ ที่นำไปสู่การพัฒนารูปแบบของการจัดการความรู้ซึ่งมีหลากหลายมิติ ดังนั้นการศึกษาในขั้นนี้จึงประกอบด้วยข้อมูลพื้นฐานของคณะฯ สภาพปัจจุบันการจัดการความรู้ของคณะฯ

ขั้นที่ 2 พัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ ในการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ ผู้วิจัยนำผลการวิจัยจากการศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการความรู้และกระบวนการทำงานจากขั้นตอนวิจัยที่ 1 ซึ่งผ่านการวิเคราะห์สังเคราะห์ โดยพิจารณาประเด็นของกระบวนการทำงานของคณะ กระบวนการจัดการความรู้ซึ่งรวมถึงขั้นตอน วิธีการ เทคนิค กิจกรรมและเครื่องมือที่ใช้ ตลอดจนองค์ประกอบที่มีผลต่อการจัดการความรู้ ปัญหาและความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อการจัดการความรู้ในคณะฯ จากนั้นนำผลจากการวิเคราะห์มาสังเคราะห์และพัฒนาเป็นรูปแบบการจัดการความรู้ซึ่งประกอบไปด้วย โครงสร้าง เป้าหมาย กระบวนการและกิจกรรมของการความรู้ และปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง บนพื้นฐานกรอบแนวคิดและทฤษฎีใช้และอธิบายด้วยผลการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้หน่วยวิเคราะห์คือองค์กร ซึ่งประชากรของการวิจัยครั้งนี้คือคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยมีผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วยเจ้าหน้าที่บริหารของคณะฯ ประกอบด้วย คณบดีคณะมนุษยศาสตร์ รองคณบดีฝ่ายวิจัยและวิเทศสัมพันธ์ รองคณบดีฝ่ายบริหาร รองคณบดีฝ่ายพัฒนาคุณภาพนักศึกษาและนักศึกษาเก่าสัมพันธ์ ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายบัณฑิตศึกษา หัวหน้าภาควิชา หัวหน้าหน่วยงานต่าง ๆ ของคณะฯ และคณะกรรมการงานด้านการจัดการความรู้

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย

1) แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารคณะฯ ประเด็นสัมภาษณ์คือ เป้าหมายยุทธศาสตร์ แนวคิดนโยบายของผู้บริหารต่อกระบวนการจัดการความรู้ และข้อเสนอแนวทางของการจัดการความรู้

2) แบบสัมภาษณ์อาจารย์ และบุคลากรของคณะฯ ที่มีตำแหน่งเป็นหัวหน้าหน่วยงานต่างๆ ของคณะฯ ประเด็นสัมภาษณ์คือ กระบวนการ การจัดการความรู้ในคณะฯ (การจัดเก็บความรู้ การสร้างความรู้ การถ่ายโอนความรู้) การจัดการความรู้ส่วนบุคคล และแนวทางของการจัดการความรู้ที่น่าจะเป็นของคณะ

3) แบบสัมภาษณ์บุคลากรที่รับผิดชอบเกี่ยวกับระบบสารสนเทศและการจัดการความรู้ ประเด็นสัมภาษณ์คือ ระบบงานที่ใช้ในการจัดการความรู้ กระบวนการและกิจกรรมต่างๆ ฐานความรู้ และองค์ประกอบที่น่าจะมีผลต่อการจัดการความรู้

4) การสังเกตแบบมีส่วนร่วมกับคณะกรรมการจัดการความรู้ของคณะฯ การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร อาจารย์ บุคลากรมาทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อให้ทราบถึงสภาพความเป็นจริงของกระบวนการทำงาน และการจัดการความรู้ รวมถึงความสัมพันธ์ของทั้งสองกระบวนการ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ของคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ผลการศึกษา

1. สภาพปัจจุบันของคณะมนุษยศาสตร์

สภาพปัจจุบันขององค์กรคณะมนุษยศาสตร์นั้น สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ส่วนหลัก คือ 1) การบริหารคณะ โดยคณะผู้บริหารคณะมนุษยศาสตร์ซึ่งประกอบไปด้วย คณบดี รองคณบดี ผู้ช่วยคณบดี หัวหน้าภาควิชา หัวหน้าสาขา 2) อาจารย์ภายในคณะฯ ซึ่งสังกัดภาควิชาการท่องเที่ยว จิตวิทยา บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ปรัชญาและศาสนา ภาษาตะวันตก (ประกอบด้วยสาขาภาษาฝรั่งเศส ภาษาเยอรมัน ภาษาสเปน) ภาษาตะวันออก (ประกอบด้วยสาขาญี่ปุ่น ภาษาจีน ภาษาพม่า ภาษาบาลี-สันสกฤต-ฮินดี ภาษาเกาหลี) ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ มนุษย์สัมพันธ์ และกลุ่มวิชาชีพทั่วไป และ 3) บุคลากรสายสนับสนุนของคณะฯ ซึ่งประกอบไปด้วยสำนักงานคณะมนุษยศาสตร์ งานบริหารทั่วไป งานการเงิน การคลังและพัสดุ งานนโยบายและแผนและประกันคุณภาพการศึกษา งานบริการการศึกษาและพัฒนาคุณภาพนักศึกษา งานบริหารการวิจัย บริการวิชาการและวิเทศสัมพันธ์ ศูนย์บริการวิชาการคณะมนุษยศาสตร์ ศูนย์ญี่ปุ่นศึกษา ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตัวเอง และห้องสมุดคณะมนุษยศาสตร์ การทำงานทั้งสามส่วนนั้นมีความสัมพันธ์กันโดยผู้บริหารคณะฯเป็นผู้รับนโยบายจากมหาวิทยาลัยฯ รวมถึงกำหนดนโยบายต่างๆ ของคณะ มอบหมายให้กับอาจารย์ และเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่างๆ ทำหน้าที่แต่ละส่วนงาน

2. การจัดการความรู้

จากการสัมภาษณ์พบว่าในการดำเนินงานของคณะมนุษยศาสตร์นั้นมีการส่งเสริมการจัดการความรู้อย่างชัดเจน ทั้งนโยบายสนับสนุน แผนการจัดการความรู้ และงบประมาณ ทั้งนี้เนื่องจากมหาวิทยาลัยมีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพออกสู่สังคม ซึ่งความรู้เป็นสิ่งสำคัญสำหรับการผลิตบัณฑิตอยู่แล้ว อีกทั้งหน่วยงานการศึกษาเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่พัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อทำการถ่ายทอดให้กับนักศึกษา ทั้งนี้ผลจากการวิจัยยังพบว่ามีกิจกรรมฐานข้อมูล และเครื่องมือต่างๆ ใช้ในการดำเนินงานที่เป็นกิจวัตรประจำวันอีกด้วย อย่างไรก็ตามเมื่อทำการวิเคราะห์ สามารถสรุปประเด็นสำคัญของการจัดการความรู้ตามกระบวนการจัดการความรู้ได้ดังต่อไปนี้

1) การสร้างความรู้ในกระบวนการสร้างความรู้ ความเชี่ยวชาญของอาจารย์และบุคลากรคณะมนุษยศาสตร์นั้น พบว่าการสร้างความรู้หลักคือโครงการฝึกอบรม ซึ่งโครงการฝึกอบรมนี้ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากทั้งคณะฯ หน่วยงานอื่นๆ ภายในมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยฯ และหน่วยงานภายนอกมหาวิทยาลัยฯ โดยโครงการฝึกอบรมภายในคณะฯนั้นส่วนใหญ่จะเป็นการอบรม

เพื่อความเข้าใจในการปฏิบัติงาน ของทั้งอาจารย์และเจ้าหน้าที่ เช่นโครงการการอบรมและพัฒนาพนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการ คุณภาพและภาระหน้าที่ของอาจารย์ เป็นต้น และมีการอบรมเพื่อพัฒนาความสามารถเฉพาะด้าน เช่นโครงการพัฒนาศักยภาพผู้บริหาร (คณะมนุษยศาสตร์) เป็นต้น นอกจากนี้ภายในหน่วยงานต่างๆ ของคณะฯ ยังมีการจัดประชุมและอบรมภายในหน่วยงาน เพื่อเพิ่มเติมความรู้หรือแก้ไขปัญหาาร่วมกันอีกด้วย ในขณะที่มหาวิทยาลัยและหน่วยงานอื่นๆ ภายในมหาวิทยาลัยก็ได้จัดให้มีการอบรม สัมมนา อย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาบุคลากรของมหาวิทยาลัย ทั้งฝ่ายสนับสนุนและฝ่ายวิชาการ เช่น สำนักบริการเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จัดอบรมโครงการพัฒนาศูนย์ฝึกอบรมและทดสอบทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ให้เป็นไปตามมาตรฐานสากลของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นต้น และการอบรมโดยหน่วยงานภายนอกมหาวิทยาลัย เช่น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ร่วมกับ RMIT University และ RMIT English Worldwide Thailand จัดอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับ Research Skill Development สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ได้จัดอบรมเชิงปฏิบัติการในการเขียนนิพนธ์ต้นฉบับ (Manuscript) และข้อเสนอโครงการวิจัย เพื่อเพิ่มโอกาสให้นักวิจัยประสบความสำเร็จในการทำงานวิจัย เป็นต้น ในส่วนงานวิชาการนั้นการพัฒนาความรู้มีอยู่หลายวิธีการโดยวิธีการหลักคือการทำวิจัย ซึ่งคณะฯ มหาวิทยาลัย และหน่วยงานที่ส่งเสริมการทำวิจัยของประเทศเช่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ได้มีทุนสนับสนุนในการทำวิจัย และบางท่านอาจขอทุนในการนำเสนอผลงานวิจัยเพิ่มเติม

2) การจัดเก็บความรู้ หน่วยงานต่างๆ ภายในคณะฯ มีการจัดเก็บข้อมูล/สารสนเทศและความรู้แตกต่างกัน ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 3 ลักษณะตามลักษณะการจัดเก็บและการใช้งานได้ 3 ลักษณะ ประกอบด้วยการจัดการความรู้ภายในหน่วยงานเฉพาะด้าน การจัดเก็บเป็นฐานข้อมูลกลางของคณะฯ และการจัดเก็บเป็นฐานข้อมูลกลางของมหาวิทยาลัยดังนี้

2.1 จัดเก็บไว้เป็นฐานข้อมูลของหน่วยงาน เป็นการจัดเก็บไว้ใช้เป็นระบบภายในหน่วยงาน ส่วนใหญ่จะเป็นการจัดเก็บในรูปแบบไฟล์ฐานข้อมูลโดยใช้พัฒนาโดยใช้โปรแกรม Microsoft Access เพื่อใช้ร่วมกันในหน่วยงานเท่านั้น ไม่ได้มีการนำไปใช้ร่วมกับหน่วยงานอื่น

2.2 จัดเก็บไว้ที่ฐานข้อมูลกลางของคณะฯ โดยหน่วยงานบางหน่วยงานได้พัฒนาระบบการจัดเก็บความรู้ขึ้นมาใช้เอง เพื่ออำนวยความสะดวกในการจัดเก็บข้อมูล มีการกำหนดสิทธิ์ในการเข้าถึงของแต่ละผู้ใช้งาน พัฒนาในรูปแบบเว็บไซต์ และนำมาใช้ในองค์กร โดยบางหน่วยงาน เช่นงานนโยบายและแผนและการประกันคุณภาพ ได้พัฒนาระบบ e-plan เพื่อจัดเก็บข้อมูลแผนงานทั้งหมดของคณะฯ ซึ่งมีความสัมพันธ์กันกับระบบ e-budget ซึ่งเป็นระบบที่จัดเก็บข้อมูลงบประมาณ โดยในการใช้งานระบบในลักษณะนี้จะเป็นการนำระบบใช้ร่วมกันซึ่งมีการอนุญาตให้แต่ละหน่วยงานกรอกข้อมูลของหน่วยงานตนเองเข้ามาและรวบรวมไว้ที่ส่วนกลางเพื่อนำไปดำเนินการต่อไป

ความจำเป็นของการพัฒนาระบบในลักษณะเช่นนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากการทำงานในลักษณะเดิมที่แต่ละหน่วยงานเก็บข้อมูลของตัวเองไว้ แต่เมื่อมีการนำข้อมูลที่มีความเกี่ยวข้องกัน เช่น งบประมาณค่างจ่าย มาเปรียบเทียบกับกัน บางครั้งมีจำนวนไม่ตรงกันจึงเกิดปัญหาขึ้น

2.3 จัดเก็บไว้ที่ฐานข้อมูลกลางของมหาวิทยาลัยฯ การจัดเก็บในลักษณะนี้เป็นการจัดเก็บข้อมูลของอาจารย์ เนื่องจากมหาวิทยาลัยฯ มีการพัฒนาระบบการเรียนการสอนแบบออนไลน์ (e-Learning) (elearning.cmu.ac.th) โดยสามารถจัดทำคำอธิบายรายวิชา (Course description) อัดไฟล์เสียง วิดีโอ รวมถึงการนำไฟล์เอกสารต่างๆ ที่ใช้ในประกอบการสอนไปไว้ในระบบนี้ได้ และอาจารย์บางท่านยังได้พัฒนาเว็บไซต์ของตนเองเพื่อเป็นแหล่งจัดเก็บข้อมูลที่ตนเองมีความเชี่ยวชาญ รวมถึงใช้เป็นแหล่งในการเผยแพร่ความรู้อีกด้วย

จากการวิจัยยังพบว่าหน่วยงานต่างๆ ของคณะฯ ได้มีการจัดเก็บข้อมูลไว้ในลักษณะฐานข้อมูลที่เป็นอิเล็กทรอนิกส์ และเพิ่มข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยได้นำสภาพปัจจุบันและความต้องการมาวิเคราะห์และออกแบบฐานข้อมูล พบว่าฐานข้อมูลมีความจำเป็นได้แก่ 1) ฐานข้อมูลของหน่วยงาน 2) ฐานข้อมูลของภาควิชา 3) ฐานข้อมูลคณะ และทั้ง 3 ฐานข้อมูลนั้นต้องมีการเชื่อมโยงฐานข้อมูลกัน หากต้องการเข้าถึงข้อมูลที่จำเป็นต้องมีการยืนยันตัวตนจะเป็นการแสดงตนครั้งเดียว (Single Sign-on) เนื่องจากฐานข้อมูลของแต่ละหน่วยงานนั้นจัดเก็บข้อมูล/สารสนเทศ/ความรู้เฉพาะของหน่วยงาน แต่ในความเป็นจริงแล้วการทำงานภายใต้คณะฯ นั้นข้อมูลทุกแห่งมีความสัมพันธ์กัน

ในประเด็นเรื่องการกลั่นกรองความรู้ นั้นพบว่าแต่ละหน่วยงานมีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะเรื่องที่เป็นผู้ที่คอยกำกับกระบวนการทำงาน และคอยให้คำปรึกษากับคนอื่น ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล และการทำงาน โดยปกติแล้วจะเป็นหัวหน้าฝ่ายงานต่างๆ เป็นผู้รับผิดชอบ เช่น หัวหน้างาน หัวหน้าภาควิชา คณบดี เป็นต้น

ทั้งนี้แต่ละหน่วยงานภายในคณะฯ (รวมถึงภาควิชา) ได้จัดทำรายชื่อผู้ติดต่อที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งภายในคณะ หน่วยงานอื่นๆ ภายในมหาวิทยาลัย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายนอกมหาวิทยาลัย (โดยเฉพาะฝ่ายจัดซื้อ และพัสดุ) เพื่อทำการติดต่อประสานงานเฉพาะหน่วยงานด้วย

3) การแลกเปลี่ยนและการถ่ายทอดความรู้ กิจกรรมการจัดการความรู้ ด้านการแลกเปลี่ยนถ่ายทอด และการสร้างความรู้ นั้นพบว่าภายในคณะฯ นั้นมีกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นกิจวัตรของคณะฯ ในการดำเนินงานทั้งหน่วยงานวิชาการและหน่วยงานสนับสนุนอยู่บางส่วน เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นเป็นประจำสำหรับหน่วยงานสนับสนุนเนื่องจากคณะฯ มีการส่งเสริมให้มีการพัฒนาตนเองของเจ้าหน้าที่ โดยกิจกรรมส่วนใหญ่จะเป็นการประชุมอย่างไม่เป็นทางการโดยสาเหตุหลักของการประชุมแบบไม่เป็นทางการคือการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า ซึ่งเกิดทั้งภายในหน่วยงานเดียว และมากกว่า 1 หน่วยงาน เช่นระหว่างงานนโยบายและแผนและการประกันคุณภาพ กับงานการเงินการคลัง และพัสดุ รวมถึงหน่วยเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อวางแผนการจัดซื้อครุภัณฑ์คอมพิวเตอร์ เป็นต้น โดยในการประชุมนั้นจะมีการแลกเปลี่ยนความรู้ของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในแต่ละด้านเพื่อหาทางแก้ไขปัญหา หรือวางแผนงาน โดยผู้ที่เข้าร่วมประชุมจะได้ทราบถึงกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ รวมถึงแนวทางการปฏิบัติไปด้วย และอีกกระบวนการหนึ่งของการแลกเปลี่ยนและถ่ายทอดความรู้คือการที่คณะฯ ยินยอมให้มีการโอนย้ายฝ่ายก็ถือได้ว่าเป็นการพัฒนาตนเองของผู้ที่ย้ายเข้าไปทำงานในแผนกนั้น และในขณะเดียวกันก็ได้เป็นการถ่ายทอดงาน/ความรู้ของผู้ที่ทำงานอยู่เดิม

ในขณะที่สายวิชาการมีการร่วมมือในการทำวิจัย/สอน/อบรม ในระหว่างการร่วมมือนั้น จะเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน ในกรณีที่หัวหน้าโครงการเป็นอาจารย์อาวุโสที่มีความเชี่ยวชาญในงานวิจัยด้านนั้น นักวิจัยผู้ช่วยจะได้รับการถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ เทคนิค วิธีการทำวิจัย ทฤษฎีต่างๆ จากหัวหน้าโครงการด้วย

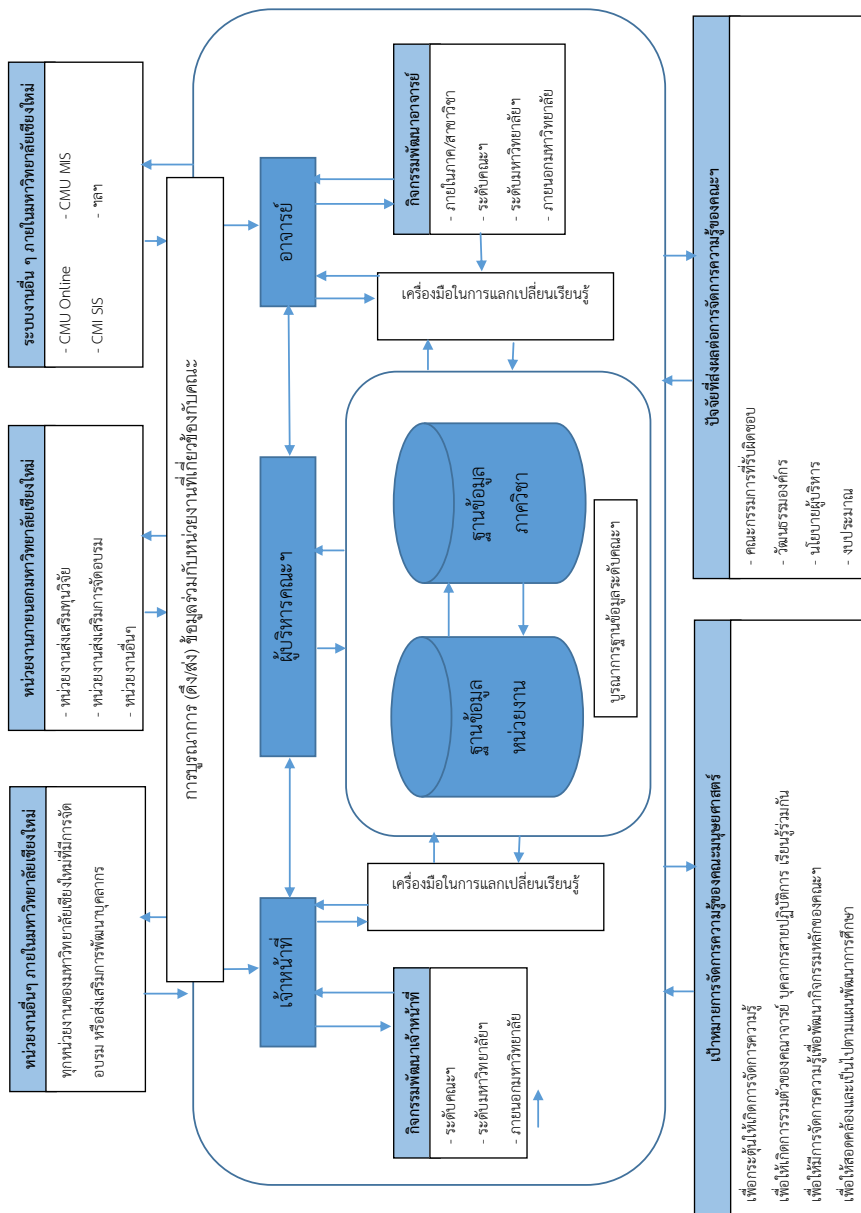
แต่ปัจจุบันการจัดอบรม การเชิญวิทยากร ยังดำเนินวิธีการผ่านช่องทางบุคคลของอาจารย์ภายในคณะกับผู้เชี่ยวชาญภายนอก เนื่องจากสามารถติดต่อได้ง่าย และอีกหนึ่งสาเหตุคือทางคณะยังไม่มีฐานข้อมูล หรือดัชนีสืบค้นข้อมูลผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับศาสตร์สาขาวิชาต่างๆ เอาไว้

การแลกเปลี่ยนความรู้ที่จัดขึ้นในลักษณะการประชุมบางครั้ง หากเป็นการประชุมที่มีผู้เกี่ยวข้องจากหน่วยงานต่างๆ เข้าร่วมทุกหน่วยนั้นพบว่ามีใช้เวลาในการประชุมมากเนื่องจากเป็นคณะที่มีหน่วยงานและภาควิชา/สาขาวิชาจำนวนมาก ดังนั้นจึงควรมีการจัดประชุมกลุ่มย่อยก่อนที่จะเข้าร่วมการประชุมกรรมการชุดใหญ่

จากผลการวิจัยยังพบว่าบุคคลากรสายสนับสนุนสามารถทำงานสลับฝ่ายได้ตามความสามารถของแต่ละคน ซึ่งทั้งนี้ต้องได้รับการพิจารณาจากผู้บริหารคณะ และผู้ที่เกี่ยวข้อง ทำให้เกิดการพัฒนาความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่ที่ทำงานข้ามสายงาน อีกทั้งผู้ที่ถ่ายทอดงานยังได้ทำการทบทวนความรู้ในขณะสอนงานไปด้วย และในการสอนงานนั้นเป็นสอนงานในขณะที่ยังทำงานจริง (On the Job training) จึงทำให้การถ่ายทอดความรู้เป็นไปได้อย่างรวดเร็ว ในขณะที่ผู้ที่ทำงานข้ามสายงานจะมีความรู้ในสายงานที่หลากหลาย มีความเข้าใจถึงความสัมพันธ์เชื่อมโยงของส่วนงานต่างๆ ช่วยให้คณะฯสามารถปฏิบัติงานได้อย่างรวดเร็วมากขึ้น

กิจกรรมการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กร คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

4) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ เมื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ของคณะมนุษยศาสตร์จะพบว่าปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ของคณะฯ มี 4 ปัจจัยคือ 1) หน่วยงานที่รับผิดชอบ โดยคณะฯได้ทำการแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการจัดการความรู้ โดยมีประธานกรรมการ ที่ปรึกษา กรรมการ เลขานุการ และได้มีการจัดทำแผนปฏิบัติการ และร่างกิจกรรมต่างๆ ขึ้น ซึ่งคณะกรรมการได้มีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการจัดการความรู้ภายในคณะฯอย่างต่อเนื่อง 2) วัฒนธรรมองค์กร เนื่องจากคณะมนุษยเป็นคณะแรกที่มีการก่อตั้ง ระยะเวลาจนถึงปัจจุบัน 51 ปี ทำให้เกิดวัฒนธรรมในลักษณะครอบครัว ซึ่งมีผลดีในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันในกรณีที่ต้องประชุมหรือสอบถามเพื่อแก้ไขปัญหาาร่วมกัน รวมถึงการถ่ายทอดความรู้จากผู้เชี่ยวชาญมากกว่าไปสู่ผู้ที่เริ่มปฏิบัติงาน 3) นโยบายของผู้บริหาร ปัจจัยนี้ครอบคลุมถึงนโยบายระดับมหาวิทยาลัยฯ และระดับคณะฯ ซึ่งปัจจุบันนั้นมีความสอดคล้องกัน โดยทั้งมหาวิทยาลัยฯ และคณะฯ เห็นความสำคัญของการจัดการความรู้ โดยได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการ มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมการจัดการความรู้ต่างๆ และ 4) งบประมาณ ที่ได้รับจัดสรรมาจัดกิจกรรมส่งเสริมการจัดการความรู้ในโอกาสต่างๆ

ภาพที่ 1 รูปแบบการจัดการความรู้ของคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

อภิปรายและสรุปผลการศึกษา

1. จากผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าการจัดเก็บข้อมูลของแต่ละหน่วยงานนั้น ยังเป็นระบบแฟ้มข้อมูล หรือฐานข้อมูล ยังไม่ได้พัฒนาเป็นระบบฐานความรู้ที่จัดเก็บความรู้ วิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ ดัชนีผู้เชี่ยวชาญ และยังไม่ได้มีการใช้กันอย่างแพร่หลายในคณะฯ ดังนั้นในการพัฒนารูปแบบเพื่อดำเนินการต่อไปจึงควรมีการฐานความรู้ระบบหลักของคณะฯ และเชื่อมโยงกับระบบอื่นที่เกี่ยวข้องของมหาวิทยาลัย เช่นระบบ CMU Online ที่ใช้สำหรับเก็บรายละเอียดของรายวิชาที่สอน หรือระบบ CMU MIS ที่เป็นระบบบริหารจัดการสารสนเทศของมหาวิทยาลัยฯ

2. การจัดการความรู้ของคณะมนุษยศาสตร์พบว่ามีการบริหารจัดการความรู้ โดยเฉพาะในกระบวนการสร้างความรู้ การแลกเปลี่ยน/ถ่ายทอดความรู้ โดยกระบวนการดังกล่าวนี้เกิดขึ้นในการทำงาน ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าการจัดการความรู้กับกระบวนการทำงานนั้นไม่สามารถแยกออกจากกันได้ โดยการทำงานและการจัดการความรู้ลักษณะนี้จะเกิดผลสัมฤทธิ์มากกว่าการแยกการจัดการความรู้ออกมาดำเนินการเพียงอย่างเดียวเนื่องจากผู้ปฏิบัติงานมองว่าเป็นการเพิ่มภาระงานและไม่เห็นความสำคัญ

การสร้างความรู้ที่มีความสอดคล้องกับรูปแบบการจัดการความรู้ของศาสตราจารย์อุจิโร โนนกะ และทาเคอุชิในด้านการดำเนินงานเนื่องจากสถานที่ทำงานของแต่ละหน่วยงานจะมีส่วนที่เรียกว่าพื้นที่แลกเปลี่ยนความรู้ หรือ “BA” หรือสถานที่ที่เตรียมไว้สำหรับการพูดคุยกันของบุคคลากรและบางครั้ง “BA” ก็คือโต๊ะทำงานของแต่ละคน เนื่องจากในกระบวนการทำงานจริงนั้นมีการสอบถามกันโดยใช้เวลาไม่นาน จึงไม่นิยมใช้ห้องประชุมในการพูดคุย แต่จะนั่งพูดคุยเพื่อหาทางแก้ปัญหาที่โต๊ะทำงานเป็นหลัก และสอดคล้องกับงานของ Surat Chumjit (2012) และ Pradit Songsangyo (2012) ที่กล่าวว่าหน่วยงานในมหาวิทยาลัยพยายามที่จะใช้ความรู้ฝังลึก (tacit knowledge) และ ความรู้ชัดแจ้ง (explicit knowledge) ของหน่วยงานให้มากที่สุดเพื่อสร้างความรู้และพัฒนาความรู้เดิม

ในกระบวนการทำงานมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของจิราภรณ์ พงษ์ศรีทัศน์ (2554) ที่กล่าวว่าควรมีหน่วยงานกลางในการจัดการความรู้ ซึ่งก็คือคณะกรรมการจัดการความรู้ของคณะฯ เช่นเดียวกับงานวิจัยของ บัณฑิต ประสานตรี (2555) ที่ให้ความสำคัญกับคนที่สร้างแรงจูงใจในการพัฒนา และให้ความร่วมมือกับการจัดการความรู้ ในขณะที่ Eftekharzade, I., mohammadi, D (2011) ได้ให้ความสำคัญกับฐานความรู้ (Knowledgebase) ของหน่วยงานแต่คณะมนุษยศาสตร์ยังไม่ได้มีการจัดการเก็บรวบรวมข้อมูลไว้ในระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และจัดทำระบบฐานข้อมูลที่สามารถค้นหาและนำไปใช้ได้อย่างรวดเร็ว

นอกจากนี้ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้นั้นก็มีความสอดคล้องกับงานของจิราภรณ์ พงษ์ศรีทัศน์ (2554) เช่นเดียวกัน โดยที่ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้นั้นมีหลากหลาย แต่จากการสังเคราะห์ผลการวิจัยจะพบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ของคณะมนุษยศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่มีอยู่ 4 ปัจจัยหลักด้วยกัน แต่งานวิจัยของวรจกณา โตโพธิ์ไทย (2552) และ Tian, T., Nakamor, Y and Wierzbicki, A.P (2009) ที่มีปัจจัยทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าในการจัดการความรู้ของคณะมนุษยศาสตร์ต่อไปนั้นควรมีการนำเอาเทคโนโลยี

สารสนเทศเข้ามาช่วยพัฒนาฐานความรู้ และช่วยเป็นเครื่องมือในการจัดเก็บ ถ่ายทอด และแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างบุคคลากรภายในคณะเพิ่มมากขึ้น ผลวิจัยยังสอดคล้องในประเด็นเรื่อง การให้ความสำคัญต่อการจัดการความรู้ของผู้บริหาร ของ Adhikari, D.V (2008) อีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กฤษฏา สงวนศักดิ์ศิริ. (2554). รูปแบบการจัดการความรู้ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ประวัติความเป็นมา. (ม.ป.ป.). ประวัติความเป็นมาของคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. สืบค้น 17 พฤษภาคม 2559, จาก <http://www.human.cmu.ac.th/>
- วิจารณ์ พานิช. (2546). คู่มือการสร้างสรรค์ส่งเสริมศักยภาพการจัดการความรู้ในมหาวิทยาลัย. วารสารศูนย์บริการวิชาการ. 11(3). 3-7.
- จิราภรณ์ พงษ์ศรีทัศน์. (2552). การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ.
- บัณฑิต ประสานตรี. (2555). การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ระบบงานคลังในมหาวิทยาลัยราชภัฏ (ดุษฎีนิพนธ์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สเนาะ กลินงาม. (2551). การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต) กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วรจกณา โตโพธิ์ไทย. (2552). การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (ดุษฎีนิพนธ์). กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Adhikari, D.V. (2008). Knowledge management in academic institutions. **International Journal of Educational Management**. 24(2), 94-104.
- Eftekhazade, I., and mohammadi,D.(2011). The Presentation of a Suitable Model for Creating Knowledge Management in Educational Institutes (Higher Education). International Conference on Education and Educational Psychology (ICEEPSY 2011).
- Nonaka, I. and Takeuchi, H. (1995). The Knowledge-Creating Company, How Japanese Companies Create the Dynamics of Innovation, Oxford University Press, Oxford.
- Pradit Songsangyo. (2012). The Knowledge Management in Higher Education in Chiang Mai: A Comparative Review. International Conference on Education and Educational Psychology (ICEEPSY 2012).
- Surat Chumjit (2012). Knowledge Management in Higher Education in Thailand (Doctor of Philosophy). Arlington: The University of Texas.
- Tian, T., Nakamor,Y and Wierzbicki, A.P.(2009). Knowledge management and knowledge creation in academia: a study based on surveys in a Japanese research university. **Journal of Knowledge Management**. 13(2).76-92.

เปรียบเทียบตัวชี้วัดหลักเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงาน ของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย

Comparing Criterion Indicators for Evaluating the Performance of Savings and Credit Cooperatives in Thailand

รภัศรณ คณจารอนันต์¹

ดร. อารีย์ เชื้อเมืองพาน²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ระดับความสอดคล้องระหว่างตัวชี้วัดหลักเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานที่มีอยู่กับการปฏิบัติงานจริงของสหกรณ์ออมทรัพย์ โดยทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน ใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 313 สหกรณ์ โดยสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 6 ระดับความสอดคล้อง และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการสำรวจตัวชี้วัดวิจัยนำมาสู่ตัวชี้วัด หลักเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์จำนวน 15 ด้าน ที่ได้มีการบูรณาการตัวชี้วัด หลักเกณฑ์ประเมิน จาก 3 หน่วยงาน ได้แก่ กรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ และชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย จำกัด ผลการศึกษาพบว่า ระดับมีความสอดคล้องเฉลี่ย 15 ด้านตัวชี้วัดอยู่ในระดับสูงด้วยค่า 3.90 โดยสหกรณ์ตัวอย่างไม่สามารถเข้าใจในการนำตัวชี้วัดไปประยุกต์ใช้ทำให้เกิดการปฏิบัติงานในสหกรณ์ ดังนั้น ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสามารถถูกประเมินเพื่ออธิบายระดับความสอดคล้องของการปฏิบัติงานในสหกรณ์ โดยระดับความสอดคล้องของ คือ ด้านธุรกิจการให้กู้แก่สมาชิก อยู่ในระดับสูงมาก ด้วยค่าสูงสุด 4.32 ขณะที่ระดับความสอดคล้องด้านบริหารการเงิน อยู่ในระดับสูงมาก ด้วยค่ารองลงมา 4.30 อย่างไรก็ตาม การพัฒนาคุณภาพชีวิต และการติดต่อสื่อสาร สำหรับการพัฒนาเครือข่ายธุรกิจสหกรณ์ ตัวชี้วัดทั้งสองอยู่ในระดับปานกลางด้วยค่า 3.35 และ 3.21 ตามลำดับ ตัวชี้วัดทั้งสองชี้ให้เห็นถึงการปรับปรุงแก้ไขหลักเกณฑ์การดำเนินงานที่นำมาสู่การปฏิบัติในสหกรณ์ออมทรัพย์ที่เกี่ยวข้องในด้านการจัดหาทุนแก่สหกรณ์ การฝึกอบรม และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกสหกรณ์ที่ส่งผ่านโดยการติดต่อสื่อสารระหว่างธุรกิจสหกรณ์

คำสำคัญ : การประเมินผลการดำเนินงาน, ตัวชี้วัด, สหกรณ์ออมทรัพย์

¹ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาเศรษฐศาสตร์ประยุกต์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

² รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

Abstract

The objectives of this study were to analysis consistency of criteria evaluation between existing operation and real operation in savings and credit cooperatives. Samples were randomized by Multi-Stage Random Sampling and questionnaires were used to collect data with 313 cooperatives, measured by ratio scales of consistency levels by means of percent, mean and standard deviation.

The results indicated that 15 indicators for evaluating the performance of saving and credit cooperatives were determined by integrating three offices (Cooperative Promotion Department, Department of Cooperative Auditing, and the Federation of Saving and Credit Cooperatives of Thailand Limited). It was found that average consistency level of 15 indicators was at a high level with the values of 3.90. It indicated that the samples could not understand how to apply the indicators to their practices in the cooperation. Therefore, SD values in each indicator could be evaluated to explain consistency levels of practices. It was conducted that consistency levels of loan business were at a very high level with the highest values of 4.32 while that of finance administration were at a very high level with the second highest values of 4.30. However, life quality development and communication for developing cooperative business networks indicators were at a medium level with the values of 3.35 and 3.21, respectively. These two indicators indicated enhancement to operate in saving and credit cooperatives related to funding, training, and insuring to members through communication among cooperative business networks.

Keyword: evaluating the performance, indicators, savings and credit cooperatives

บทนำ

สหกรณ์ออมทรัพย์เป็นนิติบุคคลตามกฎหมายสหกรณ์และเป็นสถาบันการเงินตามประกาศของกระทรวงการคลังจึงมีความแตกต่างจากสถาบันการเงินอื่น กล่าวคือ สหกรณ์ออมทรัพย์เป็นของสมาชิกโดยสมาชิก และเพื่อสมาชิก ดังนั้นสหกรณ์ออมทรัพย์จึงมุ่งเน้นให้บริการกับสมาชิกเป็นสำคัญ มิได้มุ่งหวังเพื่อแสวงหากำไรสูงสุด โดยมีวัตถุประสงค์หลักในการส่งเสริมการออม และให้กู้ยืมเพื่อการอันจำเป็นและมีประโยชน์เท่านั้น ดังนั้นในการดำเนินงานภายในสหกรณ์ต้องก่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดและเกิดผลประโยชน์แก่สมาชิกสหกรณ์ ซึ่งในปัจจุบันมีตัวชี้วัดหลักเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย มาจากหลากหลายหน่วยงาน ทั้งภาครัฐและเอกชน ได้แก่ กรมส่งเสริมสหกรณ์ซึ่งจะกำหนดตัวชี้วัดหลักเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานของสหกรณ์โดยเน้นความเป็นพื้นฐานของสหกรณ์ 7 ข้อ ตามหลักการดำเนินงาน

สหกรณ์สากล มีการกำหนดเกณฑ์การจัดมาตรฐานสหกรณ์ เพื่อเป็นกลไกหลักในการพัฒนาระบบสหกรณ์อย่างเป็นรูปธรรม และมีนโยบายสร้างเกณฑ์ธรรมาภิบาลในสหกรณ์ โดยเกณฑ์การประเมินแบ่งออกเป็น 6 หมวด เพื่อเป็นข้อมูลแก่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์จัดชั้นคุณภาพของสหกรณ์ ทั้งนี้ยังมีหลักเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการสหกรณ์ซึ่งถูกแบ่งออกเป็น 7 หมวด โดยมีชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย จำกัด นำมาเป็นเกณฑ์ในการให้รางวัลแก่สหกรณ์ที่มีการดำเนินงานและการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพสูงสุด โดยจะเน้นในส่วนของการนำองค์สหกรณ์ การกำหนดนโยบาย การวางแผนกลยุทธ์ ผู้ให้บริการ การจัดการความรู้ การใช้ทรัพยากร รวมถึงการจัดกระบวนการภายในสหกรณ์ อีกทั้งมีหลักเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานกำหนดโดยกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ได้แก่ เกณฑ์อัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินและหลักเกณฑ์การจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์ ซึ่งจะเน้นการประเมินผลในด้านการบริหารการเงินด้านบัญชี และมีการกำหนดอัตราส่วนทางการเงินวัดด้านความเข้มแข็งของเงินทุนหรือความเพียงพอของเงินทุนต่อความเสี่ยง ด้านคุณภาพสินทรัพย์ ด้านขีดความสามารถในการบริหาร ด้านการทำการค้า ด้านสภาพคล่อง และด้านผลกระทบการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ รวมไปถึงมีการควบคุมภายใน และตรวจสอบประเมินผลการดำเนินงาน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความชัดเจนและโปร่งใสในการบริหารจัดการในสหกรณ์

จากหลักเกณฑ์ของหน่วยงานหลักดังกล่าวทำให้การนำหลักเกณฑ์การดำเนินงานในการปฏิบัติงานไม่เกิดประสิทธิภาพ เนื่องจากมีความซ้ำซ้อนในการกำหนดเกณฑ์จากแต่ละหน่วยงาน จึงทำให้สหกรณ์เกิดความสับสนในการนำหลักเกณฑ์ไปปฏิบัติงาน ซึ่งแต่ละหน่วยงานหลักต่างมีการกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการประเมินการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ทั้งสิ้น ดังนั้นการศึกษาครั้งนี้จึงเป็นการศึกษาเปรียบเทียบตัวชี้วัดหลักเกณฑ์การดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย เพื่อวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างตัวชี้วัดหลักเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานที่มีอยู่กับการปฏิบัติงานจริงของสหกรณ์ออมทรัพย์ทั้งนี้ เพื่อให้ได้ตัวชี้วัดหลักเกณฑ์การดำเนินงานที่มีความสอดคล้องกับการปฏิบัติงานจริงมากที่สุด

วัตถุประสงค์

1. สืบรวจตัวชี้วัดหลักเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์
2. วิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างหลักเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานที่มีอยู่กับการปฏิบัติงานจริงของสหกรณ์ออมทรัพย์

ขอบเขตการศึกษา

ขอบเขตการศึกษานี้โดยเก็บข้อมูลจากสหกรณ์ออมทรัพย์ทั่วประเทศไทย จำนวนทั้งสิ้น 313 สหกรณ์ตัวแทนทั่วประเทศไทย ศึกษาจากการเปรียบเทียบตัวชี้วัดหลักเกณฑ์การดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย โดยสำรวจตัวชี้วัด หลักเกณฑ์การประเมินผลมาจาก 3 หน่วยงานหลัก ได้แก่ กรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ และชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย จำกัด ดังนี้ 1) หลักเกณฑ์การวัดพื้นฐานความเป็นสหกรณ์ 2) หลักเกณฑ์การจัด

มาตรฐานสหกรณ์ 3) เกณฑ์การคัดเลือกสหกรณ์ดีเด่น 4) เกณฑ์การสร้างธรรมาภิบาลในสหกรณ์ 5) เกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการสหกรณ์ 6) การพัฒนาศักยภาพสหกรณ์แบบเบ็ดเสร็จตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 7) หลักเกณฑ์การจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในของสหกรณ์ และ 8) เกณฑ์อัตราส่วนมาตรฐานทางการเงิน โดยนำมาวิเคราะห์หาความสอดคล้องสรุปได้จำนวนทั้งสิ้น 15 ด้าน ได้แก่ ดังนี้ 1) ด้านปรัชญาของการเป็นสหกรณ์ 2) ด้านการบริหารธุรกิจรับฝากเงินของสมาชิกสหกรณ์ 3) ด้านธุรกิจการให้กู้แก่สมาชิก 4) ด้านการบริหารการเงินของสหกรณ์ 5) ด้านการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการสหกรณ์ 6) ด้านการกำหนดนโยบายการดำเนินงานสหกรณ์ ด้านการตรวจสอบและควบคุมภายในสหกรณ์ 7) ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต 8) ด้านการจัดสวัสดิการ 9) ด้านการตรวจสอบและควบคุมภายในสหกรณ์ ความ 10) ด้านการเงินและการบัญชีสหกรณ์ 11) ด้านการบริหารจัดการสหกรณ์ 12) ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก 13) ด้านการสื่อสารพัฒนาเครือข่ายธุรกิจสหกรณ์ 14) ด้านการสร้างความน่าเชื่อถือ การให้บริการที่ดีแก่สมาชิกและเครือข่ายของสหกรณ์ และ 15) ด้านการสร้างแรงจูงใจแก่บุคลากรและสมาชิกสหกรณ์ ออมทรัพย์ ทั้งนี้เพื่อวิเคราะห์หาความสอดคล้องระหว่างหลักเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานที่มีอยู่กับการปฏิบัติงานจริงของสหกรณ์ออมทรัพย์ต่อไป

บททวนวรรณกรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับตัวชี้วัด หลักเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงาน

ตัวชี้วัด หรือ Indicator เป็นเครื่องมือในการดำเนินงานและการจัดการบริหารงานซึ่งในภาคส่วนจะต้องมีการกำหนดตัวชี้วัด หลักเกณฑ์การดำเนินงานเพื่อให้การปฏิบัติงานเกิดประสิทธิภาพมากที่สุด แต่หากขาดหรือมีตัวชี้วัดที่ไม่เหมาะสมอาจจะนำไปสู่ความล้มเหลวของการดำเนินงานในองค์กรนั้นๆ ได้ ดังนั้นในการดำเนินงานกิจกรรม โครงการต่างๆ จำเป็นต้องมีการกำหนดตัวชี้วัดที่ชัดเจน เข้าใจง่าย เพื่อควบคุม และติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะทำให้สามารถทำให้แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ตรงจุด ทั้งนี้เพื่อเป็นข้อมูลในการปรับปรุง วางแผนเป็นแนวทางการปฏิบัติงานให้สอดคล้องยิ่งขึ้นต่อไป พรพินธุ์ บุญรัตนพันธุ์ (2542) และประภัสสร เสงี่ยมกุลถาวร (2544) ได้กล่าวถึงความหมายของเครื่องมือชี้วัด หมายถึง ตัวแปร หรือกลุ่มของตัวแปรต่างๆ ที่สร้างขึ้น เพื่อที่จะวัดสถานะอย่างหนึ่งออกมา และเพื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้ทราบถึงระดับ ขนาดความรุนแรงของปัญหา หรือสถานภาพที่ต้องการใช้เครื่องมือในการวัด Johnstone (1981) กล่าวว่า ตัวชี้วัดหรือหลักเกณฑ์ หมายถึง ตัวแปรหรือตัวประกอบ (Factor) ที่ใช้วัดเพื่อให้ได้คุณค่าหรือคุณลักษณะ ซึ่งบ่งบอกสถานภาพของลักษณะหรือผลของสิ่งใดสิ่งหนึ่งในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง

ดังนั้นสามารถสรุปได้ ตัวชี้วัดหรือหลักเกณฑ์ คือ เครื่องมือที่ใช้วัดผลการดำเนินงานหรือประเมินผลการดำเนินงานในด้านต่างๆ ขององค์กร ซึ่งสามารถแสดงผลของการวัดหรือการประเมินในรูปข้อมูลเชิงปริมาณเพื่อสะท้อนประสิทธิภาพ ประสิทธิผลในการปฏิบัติงานขององค์กรหรือหน่วยงานภายในองค์กร

จากแนวคิดเกี่ยวกับตัวชี้วัด หลักเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงาน สามารถสรุปความหมาย คือ ตัวแปรและตัวประกอบที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการประเมินคุณภาพเพื่อทราบคุณลักษณะของการดำเนินงานและสภาพปัจจุบันขององค์กร และเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ มีอิทธิพลในการตัดสินใจ

2. แนวคิดเกี่ยวกับสหกรณ์ออมทรัพย์

สหกรณ์สากลในปัจจุบันมีจำนวนทั้งหมด 7 ประเภท ซึ่ง 1 ใน 7 ประเภท ได้แก่ สหกรณ์ออมทรัพย์ มีลักษณะเสมือนสถาบันการเงินแห่งหนึ่ง ซึ่งเกิดขึ้นจากการรวบรวมของสมาชิกที่มีอาชีพอย่างเดียวกัน หรือมีที่อยู่อาศัยในชุมชนเดียวกัน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมให้สมาชิกช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางการเงิน ให้สมาชิกรู้จักการออมทรัพย์ และในกรณีที่มีความจำเป็นก็สามารถกู้ยืมเงินจากสหกรณ์ได้ ปัจจุบันได้รับการจดทะเบียนตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ.2542 เป็นไปตามกฎกระทรวงกำหนดประเภทสหกรณ์ที่จะรับจดทะเบียน พ.ศ.2548 กำหนดไว้ 7 ประเภท สหกรณ์ออมทรัพย์แห่งแรกในประเทศไทยจดทะเบียนเมื่อวันที่ 28 กันยายน 2429 โดยใช้ชื่อว่า “สหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัดสินใช้” ปัจจุบันชื่อว่า “สหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด” สหกรณ์ออมทรัพย์มีสถานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายสหกรณ์ การดำเนินงานของสหกรณ์ต้องกระทำภายในขอบเขตและวัตถุประสงค์ของสหกรณ์ที่กำหนดไว้ในข้อบังคับ ซึ่งโดยทั่วไปสหกรณ์ออมทรัพย์จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกรู้จักการประหยัดรู้จักการออมทรัพย์และสามารถบริหารเงินกู้ให้แก่สมาชิกเพื่อนำไปใช้จ่ายเมื่อเกิดความจำเป็นโดยยึดหลักการช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จึงเป็นการร่วมกันแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมอีกทางหนึ่ง การดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ หากพิจารณาจากวัตถุประสงค์ของสหกรณ์ออมทรัพย์แล้วอาจสรุปได้ว่า การดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์เป็นการดำเนินงานทางการเงิน ซึ่งประกอบด้วย 1) การส่งเสริมการออมทรัพย์เป็นวัตถุประสงค์หลักของสหกรณ์ออมทรัพย์ 2) การให้เงินกู้แก่สมาชิกสหกรณ์จะนำเงินค่าหุ้นและเงินฝากของสมาชิกมาหมุนเวียนให้สมาชิกที่มีความจำเป็นหรือเดือดร้อนกู้ยืมโดยคิดดอกเบี้ยต่ำกว่าเอกชน

3. แนวคิดหลักการและวิธีการสหกรณ์

คุณค่าของสหกรณ์ (Cooperative Values) หมายถึง สหกรณ์อยู่บนพื้นฐานแห่งคุณค่าของการช่วยตนเองความรับผิดชอบต่อตนเอง ความเป็นประชาธิปไตย ความเสมอภาค ความเที่ยงธรรม และความเป็นเอกภาพ สมาชิกสหกรณ์เชื่อมั่นในคุณค่าทางจริยธรรมแห่งความสุจริต ความเปิดเผย ความรับผิดชอบต่อสังคม และความเอื้ออาทรต่อผู้อื่น โดยสืบทอดประเพณีปฏิบัติของผู้ริเริ่มการสหกรณ์ โดยมีการกำหนดอุดมการณ์สหกรณ์ (Cooperative Ideology) คือ ความเชื่อร่วมกันที่ว่า การช่วยตนเองและการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ตามหลักการสหกรณ์ซึ่งจะนำไปสู่การกินดีอยู่ดี ความเป็นธรรม และสันติสุขในสังคม มีวัตถุประสงค์ในการกำหนดหลักและวิธีการสหกรณ์ (Cooperative Practices) ตามหลักสหกรณ์สากล มี 7 ข้อ ดังนี้

หลักการสหกรณ์ที่ 1 การเป็นสมาชิกโดยสมัครใจ และเปิดกว้าง (Voluntary and open membership) หมายถึง การเปิดรับสมาชิกโดยสมัครใจและเปิดกว้าง สหกรณ์เป็นองค์กรแห่ง

ความสนใจที่เปิดรับบุคคลทั้งหลายที่สามารถใช้บริการของสหกรณ์ และเต็มใจรับผิดชอบในฐานะสมาชิกอย่างเป็นสมาชิก โดยปราศจากการกีดกันทางเพศ สังคม เชื้อชาติ การเมืองหรือศาสนา

หลักการสหกรณ์ที่ 2 การควบคุมโดยสมาชิก ตามหลักประชาธิปไตย (Democratic member control) หมายถึง การควบคุมโดยสมาชิกตามแนวทางประชาธิปไตย การควบคุมโดยหลักประชาธิปไตยจึงเป็นการที่ทุกคนมีสิทธิแสดงออกอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน คือ 1 คน 1 เสียง โดยยึดถือเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์การตัดสินใจ แต่ต้องคุ้มครองเสียงข้างน้อย โดยเปิดโอกาสให้ผู้มีเสียงส่วนน้อยได้แสดงความคิดเห็น ได้ร่วมอภิปรายด้วยไม่มีการ กีดกัน และให้สิทธิคุ้มครองหรือเคารพการตัดสินใจจากเสียงข้างน้อย

หลักการสหกรณ์ที่ 3 การมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจ ของสมาชิก (Member economic participation) หมายถึง การมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจโดยสมาชิก ธุรกิจของสหกรณ์จะเจริญมั่นคงอยู่กับการสนับสนุนจากสมาชิกว่าหากสมาชิกมาใช้บริการอย่างต่อเนื่อง ย่อมเป็นการวัดผลได้ถึงความสำเร็จของสหกรณ์ท่าน หากสมาชิกหนีห่างจากสหกรณ์นั้น แสดงถึงความเสื่อมศรัทธาในสหกรณ์กำลังเพิ่มขึ้น

หลักการสหกรณ์ที่ 4 การปกครองตนเองและ ความเป็นอิสระ (Autonomy and independence) หมายถึง การปกครองตนเองและมีอิสระสหกรณ์มุ่งเน้นการพึ่งพาตนเองเป็นหลัก โดยมีสิทธิและอำนาจในการควบคุมการดำเนินงาน สหกรณ์อย่างเป็นอิสระปราศจากการแทรกแซงจากภายนอก ทั้งในด้านกฎหมายและการเมืองรวมทั้งนำหลักการบริหารแบบธรรมาภิบาล และการควบคุมภายในที่ดี มาใช้ในการบริหารจัดการสหกรณ์ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพการดำเนินงาน และการบริการสูงสุด หมายรวมถึง การกำกับดูแลกิจการที่ดี

หลักการสหกรณ์ที่ 5 การศึกษา ฝึกอบรมและ สารสนเทศ (Education, Training and Information) หมายถึง การได้การศึกษาการฝึกอบรมและข่าวสารสหกรณ์สหกรณ์ใส่ใจในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลเพราะสหกรณ์เป็นองค์แห่งการเรียนรู้ในเรื่อง ดังต่อไปนี้ เรียนรู้การทำงานร่วมกันอย่างสันติ เรียนรู้การพัฒนาทรัพยากรบุคคล เรียนรู้การพัฒนาองค์กร ให้ลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ และเรียนรู้การสร้างสวัสดิการสังคมแก่สมาชิก

หลักการสหกรณ์ที่ 6 การร่วมมือระหว่างสหกรณ์ (Co-operation among Co-operatives) หมายถึง การร่วมมือระหว่างสหกรณ์สหกรณ์จะสามารถให้บริการแก่สมาชิกได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ระบบบริหารได้ โดยร่วมมือกันในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ ระดับภูมิภาค และระดับนานาชาติ

หลักการสหกรณ์ที่ 7 การเอื้ออาทรต่อชุมชน (Concern for Community) หมายถึง ความเอื้ออาทรต่อชุมชนสหกรณ์พึงดำเนินงานเพื่อการพัฒนาชุมชนที่สหกรณ์ตั้งอยู่ให้เกิดความเจริญยั่งยืน ทั้งนี้ต้องเป็นไปตามนโยบายที่มวลสมาชิกให้ความเห็นชอบ

หลักการสหกรณ์ที่กล่าวมาข้างต้น เป็นการนำหลักการสหกรณ์มาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินกิจกรรม ทางเศรษฐกิจและสังคม เพื่อประโยชน์ของมวลสมาชิกและชุมชน โดยไม่ละเลยหลักการธุรกิจที่ดี เพื่อให้คุณค่าของสหกรณ์เกิดผลเป็นรูปธรรม

วิธีการวิจัย (Research Methodology)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษานี้มีสหกรณ์ตัวอย่างจำนวน 313 ตัวอย่าง โดยทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling) ประกอบไปด้วยฝ่ายบริหาร ได้แก่ คณะกรรมการดำเนินงานสหกรณ์ และฝ่ายจัดการ ได้แก่ ผู้จัดการ พนักงานฝ่ายต่างๆของสหกรณ์ โดยข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาในการศึกษานี้มีข้อมูลที่ใช้สำหรับการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ประเภท โดยแต่ละแหล่งข้อมูลมีวิธีการเก็บรวบรวม

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ข้อมูลที่ได้จากการสอบถามกลุ่มตัวอย่างทั้งฝ่ายบริหาร และฝ่ายจัดการโดยการออกแบบสอบถาม เพื่อวิเคราะห์ระดับความสอดคล้องตัวชี้วัดการประเมินผลการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ข้อมูลจากเอกสารที่ได้มีการเก็บรวบรวมไว้แล้ว อาทิ สื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆที่เกี่ยวข้องกับตัวชี้วัด หลักเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานและการบริหารจัดการของสหกรณ์ออมทรัพย์ จากหนังสือ งานวิจัย รายงานทางสถิติต่างๆ ตลอดจนข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Internet)

เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย

ตัวชี้วัด หลักเกณฑ์การดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์จากตัวชี้วัดที่เกิดจากการบูรณาการ 3 หน่วยงานหลัก ได้แก่ กรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ และชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย จึงนำมาซึ่งตัวชี้วัด หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการศึกษาดังต่อไปนี้ 1) ด้านปรัชญาความเป็นสหกรณ์ 2) ด้านธุรกิจการให้กู้แก่สมาชิก 3) ด้านการบริหารธุรกิจรับฝากเงินของสมาชิกสหกรณ์ 4) ด้านการบริหารการเงินของสหกรณ์ 5) ด้านการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับสหกรณ์ 6) ด้านการกำหนดนโยบายการดำเนินงานสหกรณ์ 7) ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต 8) ด้านการจัดสวัสดิการ 9) ด้านการตรวจสอบและควบคุมภายในสหกรณ์ 10) ด้านการเงินและการบัญชีสหกรณ์ 11) ด้านการบริหารจัดการสหกรณ์ 12) ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก 13) ด้านการสื่อสารพัฒนาเครือข่ายธุรกิจสหกรณ์ 14) ด้านการสร้างความน่าเชื่อถือ การให้บริการที่ดีแก่สมาชิกและเครือข่ายของสหกรณ์ และ 15) ด้านการสร้างแรงจูงใจแก่บุคลากรและสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ จากนั้นนำมาสร้างแบบสอบถามในการสำรวจตัวชี้วัดหลักเกณฑ์การดำเนินงานของสหกรณ์ว่ามีความสอดคล้องกับการดำเนินงานของสหกรณ์แต่ละแห่งหรือไม่ และวิเคราะห์ผลการสำรวจข้อมูลโดยใช้ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)

ผลการศึกษา

1) สำรวจตัวชี้วัดหลักเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ โดยการศึกษาตัวชี้วัดหลักเกณฑ์ การดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ครั้งนี้ จากหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องกับสหกรณ์ทั้งจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ได้แก่ กรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ และชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย จำกัดซึ่งจะสรุปภาพรวมในแต่ละด้านในการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ทั้งสิ้น 15 ด้าน สรุปดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สํารวจตัวชี้วัดหลักเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์

ตัวชี้วัดหลักเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์	กรมส่งเสริมสหกรณ์		กรมตรวจบัญชีสหกรณ์		ชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย จำกัด	
	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี
1) ด้านการปฏิบัติตามปรัชญาสหกรณ์	✓			✓		✓
2) ด้านธุรกิจการให้กู้แก่สมาชิก	✓		✓		✓	
3) ด้านการบริหารธุรกิจรับฝากเงินของสมาชิกสหกรณ์	✓		✓		✓	
4) ด้านการบริหารการเงินของสหกรณ์	✓		✓		✓	
5) ด้านการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการสหกรณ์	✓			✓		✓
6) ด้านการกำหนดนโยบายการดำเนินงานสหกรณ์	✓			✓	✓	
7) ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต	✓			✓	✓	
8) ด้านการจัดสวัสดิการ	✓			✓	✓	
9) ด้านการตรวจสอบและควบคุมภายในสหกรณ์	✓		✓		✓	
10) ด้านการเงินและการบัญชีสหกรณ์	✓		✓		✓	
11) ด้านการบริหารจัดการสหกรณ์	✓		✓		✓	
12) ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก	✓		✓		✓	
13) ด้านการสื่อสารพัฒนาเครือข่ายธุรกิจสหกรณ์		✓		✓	✓	
14) ด้านการสร้างความน่าเชื่อถือการให้บริการที่ดีแก่สมาชิกและเครือข่ายของสหกรณ์		✓		✓	✓	
15) ด้านการสร้างแรงจูงใจแก่บุคลากรและสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์		✓		✓	✓	

จากตารางที่ 1 ผลการสำรวจตัวชี้วัดแต่ละหลักเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงาน จาก 3 หน่วยงานหลัก สะท้อนให้เห็นว่า ตัวชี้วัด หลักเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานของ สหกรณ์ออมทรัพย์ในแต่ละหน่วยงาน ไม่ครอบคลุมในทุกๆ ด้านในการดำเนินงานของสหกรณ์ เช่น กรมส่งเสริมสหกรณ์มีการกำหนดตัวชี้วัดหลักเกณฑ์การประเมินผลโดยเน้นด้านพื้นฐาน ความเป็นสหกรณ์เป็นหลัก ขณะที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์มีการกำหนดตัวชี้วัด หลักเกณฑ์ การประเมินผลการดำเนินงานโดยจะเน้นเกณฑ์การประเมินด้านความมั่นคงทางการเงินและ ผลตอบแทนของธุรกิจสหกรณ์ ส่วนชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย จำกัด มีการกำหนด ตัวชี้วัด หลักเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานโดยจะเน้น โดยเน้นการนำองค์กร การกำหนด กลยุทธ์ นโยบาย การวางแผนการดำเนินงาน รวมไปถึงการบริหารจัดการในสหกรณ์ แสดงให้เห็น ว่าในแต่ละหน่วยงานจะให้ความสำคัญกับผลการดำเนินงานของสหกรณ์ในทิศทางที่แตกต่างกัน ออกไป ดังนั้นจะต้องมีตัวชี้วัดหลักเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ที่ เป็นมาตรฐานเดียวกัน อีกทั้งเพื่อให้การดำเนินงานของสหกรณ์มีครบและครอบคลุมทุกด้าน ทั้งนี้ เพื่อให้สหกรณ์ออมทรัพย์มีผลการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพและให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสหกรณ์ ใช้เป็นเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานของสหกรณ์มาตรฐานเดียวกัน

สามารถสรุปตัวชี้วัดหลักเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ได้ ทั้งหมด 15 ด้าน ทั้งนี้เพื่อค้นหาดัชนีชี้วัดที่มีสอดคล้องในการประเมินความสำเร็จในการดำเนินงานของสหกรณ์ในขั้นตอนต่อไป

2) จากแบบสอบถามวิเคราะห์หาความสอดคล้องของตัวชี้วัดหลักเกณฑ์การประเมิน ความสำเร็จในการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ ทั้งนี้เพื่อแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพ ในการดำเนินงานและด้านความมั่นคงของสหกรณ์ในปัจจุบัน ซึ่งการวิเคราะห์หลักเกณฑ์นี้ ครอบคลุมทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยระดับความสอดคล้องของตัวชี้วัดหลักเกณฑ์การดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์

การประเมิน ผลการ ดำเนินงาน ³	ความสอดคล้องของตัวชี้วัดหลักเกณฑ์						รวม	ค่า เฉลี่ย	[S.D.] ⁴	ความ หมาย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ไม่สอดคล้อง				
	จำนวน (ตัวอย่าง)	จำนวน (ตัวอย่าง)	จำนวน (ตัวอย่าง)	จำนวน (ตัวอย่าง)	จำนวน (ตัวอย่าง)	จำนวน (ตัวอย่าง)				
ด้านที่ 1	70	103	73	31	25	11	313	3.41	[1.362]	มาก
ด้านที่ 2	137	134	34	6	0	2	313	4.32	[0.827]	มากที่สุด
ด้านที่ 3	154	120	31	6	0	2	313	4.26	[0.854]	มากที่สุด
ด้านที่ 4	148	129	34	2	0	0	313	4.30	[0.747]	มากที่สุด
ด้านที่ 5	78	106	87	34	8	0	313	3.68	[1.061]	มาก
ด้านที่ 6	98	145	59	8	3	0	313	4.04	[0.813]	มาก

การประเมิน ผลการ ดำเนินงาน ³	ความสอดคล้องของตัวชี้วัดหลักเกณฑ์						รวม	ค่าเฉลี่ย	[S.D.] ⁴	ความหมาย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ไม่สอดคล้อง				
	จำนวน (ตัวอย่าง)	จำนวน (ตัวอย่าง)	จำนวน (ตัวอย่าง)	จำนวน (ตัวอย่าง)	จำนวน (ตัวอย่าง)	จำนวน (ตัวอย่าง)				
ด้านที่ 7	61	104	75	42	17	14	313	3.35	[1.339]	ปานกลาง
ด้านที่ 8	115	130	53	11	2	2	313	4.06	[0.967]	มาก
ด้านที่ 9	144	131	34	2	0	2	313	4.29	[0.784]	มากที่สุด
ด้านที่ 10	129	129	47	8	0	0	313	4.21	[0.823]	มาก
ด้านที่ 11	131	144	36	2	0	0	313	4.29	[0.734]	มากที่สุด
ด้านที่ 12	89	116	75	31	2	0	313	3.82	[0.995]	มาก
ด้านที่ 13	42	89	92	73	14	3	313	3.21	[1.120]	ปานกลาง

³ ได้แก่ 1) ด้านปรัชญาความเป็นสหกรณ์ 2) ด้านธุรกิจการให้แก่มหาชิก 3) ด้านการบริหารธุรกิจรับฝากเงินของสมาชิกสหกรณ์ 4) ด้านการบริหารการเงินของสหกรณ์ 5) ด้านการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการสหกรณ์ 6) ด้านการกำหนดนโยบายการดำเนินงานสหกรณ์ 7) ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต 8) ด้านการจัดสวัสดิการ 9) ด้านการตรวจสอบและควบคุมภายในสหกรณ์ 10) ด้านการเงินและการบัญชีสหกรณ์ 11) ด้านการบริหารจัดการสหกรณ์ 12) ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก 13) ด้านการสื่อสารพัฒนาเครือข่ายธุรกิจสหกรณ์ 14) ด้านการสร้างคความน่าเชื่อถือ การให้บริการที่ดีแก่มหาชิกและเครือข่ายของสหกรณ์ และ 15) ด้านการสร้างแรงจูงใจแก่บุคลากรและสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์

⁴ [S.D.] คือ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

การประเมิน ผลการ ดำเนินงาน ³	ความสอดคล้องของตัวชี้วัดหลักเกณฑ์						รวม	ค่าเฉลี่ย	[S.D.] ⁴	ความหมาย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ไม่สอดคล้อง				
	จำนวน (ตัวอย่าง)	จำนวน (ตัวอย่าง)	จำนวน (ตัวอย่าง)	จำนวน (ตัวอย่าง)	จำนวน (ตัวอย่าง)	จำนวน (ตัวอย่าง)				
ด้านที่ 14	70	117	79	45	2	0	313	3.66	[1.015]	มาก
ด้านที่ 15	59	115	101	36	2	0	313	3.61	[0.948]	มาก

ที่มา: จากการสำรวจ

จากตารางที่ 2 สามารถอธิบายตัวชี้วัด หลักเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานในแต่ละด้านได้ดังนี้ ด้านธุรกิจการให้กู้แก่สมาชิก มีตัวชี้วัดหลักเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานที่มีความสอดคล้องกับผลการปฏิบัติงานจริงของสหกรณ์ออมทรัพย์ระดับมากที่สุด เท่ากับ 4.32 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.827 โดยมีการกำหนดรายละเอียดตัวชี้วัดหลักเกณฑ์ในด้านนี้เกี่ยวกับสหกรณ์มีการแนะนำการให้เงินกู้และการกำหนดวงเงินอย่างเหมาะสมให้แก่สมาชิก มีการนำข้อมูลทางการเงินและบัญชีมาวิเคราะห์การดำเนินงานและการบริหารจัดการสหกรณ์ มีการให้คำปรึกษาทางด้านเงินกู้แก่สมาชิก และมีการกำหนดระเบียบเกี่ยวกับการให้เงินกู้ คำสั่งมอบหมายผู้รับผิดชอบ โดยสหกรณ์กำหนดระเบียบ ว่าด้วยการให้สหกรณ์อื่นกู้ยืมเงินได้ ถูกต้องตามที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด สะท้อนให้เห็นว่า สหกรณ์ออมทรัพย์โดยส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในหลักเกณฑ์การดำเนินงานทิศทางเดียวกัน และมีระดับความสอดคล้องกับตัวชี้วัดหลักเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานด้านธุรกิจการให้กู้แก่สมาชิกอยู่ในเกณฑ์ระดับสูงมาก

ด้านการบริหารการเงินของสหกรณ์ มีตัวชี้วัดหลักเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานที่มีความสอดคล้องกับผลการปฏิบัติงานจริงของสหกรณ์ออมทรัพย์ระดับมากที่สุด เท่ากับ 4.30 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.747 โดยมีการกำหนดรายละเอียดตัวชี้วัดหลักเกณฑ์ ดังนี้ สหกรณ์มีการจัดสรรกำไรสุทธิประจำปีได้อย่างเหมาะสม สหกรณ์มีแผนและปฏิบัติตามแผนในการใช้จ่ายเงินของสหกรณ์ในแต่ละปี เจ้าหน้าที่สามารถจัดทำทางการเงินของสหกรณ์ได้เอง มีการพิจารณาสภาพคล่องทางการเงินของสหกรณ์อย่างสม่ำเสมอ อีกทั้งสหกรณ์สามารถปิดบัญชีและประชุมใหญ่ได้ภายใน 150 วัน นับจากวันสิ้นปีบัญชี โดยมีการเปิดเผยงบการเงินโดยไม่มีการปิดบังเพื่อความโปร่งใส สะท้อนให้เห็นว่า สหกรณ์ออมทรัพย์โดยส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในหลักเกณฑ์การดำเนินงานทิศทางเดียวกัน และมีระดับความสอดคล้องกับตัวชี้วัดหลักเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานด้านการบริหารการเงินของสหกรณ์อยู่ในเกณฑ์ระดับสูงมาก

ด้านการตรวจสอบและควบคุมภายในสหกรณ์ มีตัวชี้วัดหลักเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานที่มีความสอดคล้องกับผลการปฏิบัติงานจริงของสหกรณ์ออมทรัพย์ระดับมากที่สุด เท่ากับ 4.29 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.784 โดยมีการกำหนดรายละเอียดตัวชี้วัดหลักเกณฑ์ ดังนี้ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการกำหนดระเบียบ คำสั่งมอบหมาย หน้าที่ และความรับผิดชอบแต่ละฝ่ายที่ชัดเจนตามระเบียบข้อบังคับ มีการกำหนดระบบบัญชี และมีการลงบันทึกอย่างชัดเจน

หมุนเปลี่ยนหน้าที่ความรับผิดชอบสม่ำเสมอ สมาชิกสามารถตรวจสอบหลักฐานการลงบันทึกบัญชีได้ ในแต่ละสภรณ์จะต้องมีเจ้าหน้าที่บัญชีและเจ้าหน้าที่การเงิน เป็นคนละคนกัน รวมถึงสภรณ์ได้สำเนากระเปาะต่างๆที่สภรณ์กำหนดขึ้นถือใช้ให้นายทะเบียนสภรณ์ กรมส่งเสริมสภรณ์ และกรมบัญชีสภรณ์รับทราบ เป็นต้น สะท้อนให้เห็นว่า สภรณ์ออมทรัพย์โดยส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในหลักเกณฑ์การดำเนินงานทิศทางเดียวกัน และมีระดับความสอดคล้องกับตัวชี้วัดหลักเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานด้านการตรวจสอบและควบคุมภายในสภรณ์อยู่ในเกณฑ์ระดับสูงมาก

ด้านการบริหารจัดการสภรณ์ มีตัวชี้วัดหลักเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานที่มีความสอดคล้องกับผลการปฏิบัติงานจริงของสภรณ์ออมทรัพย์ระดับมากที่สุด เท่ากับ 4.29 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.734 โดยมีการกำหนดรายละเอียดตัวชี้วัดหลักเกณฑ์ ดังนี้ สภรณ์มีการแต่งตั้งคณะกรรมการกำหนด ระเบียบ หลักเกณฑ์ มอบหมาย สั่งการ การบริหารงานบุคคลอย่างชัดเจน และมีการกำหนดโครงสร้างสภรณ์เหมาะสมกับขนาดและปริมาณงานของสภรณ์ อีกทั้งตรงตามคุณสมบัติและความเชี่ยวชาญของแต่ละคน มีระบบการตรวจสอบและ ควบคุมการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ และมีแผนงาน ตัวชี้วัด มีการติดตามและประเมินผล เป็นต้น สะท้อนให้เห็นว่า สภรณ์ออมทรัพย์โดยส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในหลักเกณฑ์การดำเนินงานทิศทางเดียวกัน และมีระดับความสอดคล้องกับตัวชี้วัดหลักเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการสภรณ์อยู่ในเกณฑ์ระดับสูงมาก

ด้านการบริหารธุรกิจรับฝากเงินของสมาชิกสภรณ์ มีตัวชี้วัดหลักเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานที่มีความสอดคล้องกับผลการปฏิบัติงานจริงของสภรณ์ออมทรัพย์ระดับมากที่สุด เท่ากับ 4.26 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.854 โดยมีการกำหนดรายละเอียดตัวชี้วัดหลักเกณฑ์ในด้านนี้ ดังนี้ สภรณ์มีการกำหนดระเบียบการรับฝากเงินประเภทออมทรัพย์ ฝากประจำ ตามที่นายทะเบียนสภรณ์กำหนด เจ้าหน้าที่รับฝากเงิน เจ้าหน้าที่การเงินและเจ้าหน้าที่บัญชีของสภรณ์ต้องไม่เป็นคนละคนเดียวกัน มีการรายงานผลการรับฝากเงินของสภรณ์ ต่อที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการทุกเดือน มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายและบริหารจัดการความเสี่ยงด้านธุรกิจรับฝากอย่างสม่ำเสมอ และสภรณ์ได้กำหนดระเบียบว่าด้วยการรับฝากเงินจากสภรณ์อื่น ถูกต้องตามที่นายทะเบียนสภรณ์กำหนด เป็นต้น สะท้อนให้เห็นว่า สภรณ์ออมทรัพย์โดยส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในหลักเกณฑ์การดำเนินงานทิศทางเดียวกัน และมีระดับความสอดคล้องกับตัวชี้วัดหลักเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานด้านการบริหารธุรกิจรับฝากเงินของสมาชิกสภรณ์อยู่ในเกณฑ์ระดับสูงมาก

ด้านการเงินและการบัญชีสภรณ์ มีตัวชี้วัดหลักเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานที่มีความสอดคล้องกับผลการปฏิบัติงานจริงของสภรณ์ออมทรัพย์ระดับมากที่สุด เท่ากับ 4.21 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.823 โดยมีการกำหนดรายละเอียดตัวชี้วัดหลักเกณฑ์ในด้านนี้ เกี่ยวกับการกำหนดระเบียบว่าด้วยการรับจ่ายและการเก็บรักษาเงินสด มีคำสั่งมอบหมายให้มีผู้รับผิดชอบ มีเอกสารการรับเงิน-จ่ายเงิน ถูกต้องครบถ้วนเป็นไปตามระเบียบ จัดทำทะเบียนคุมใบเสร็จรับเงินและมีการทำทะเบียนคุมเป็นปัจจุบัน มีคณะกรรมการสุ่มตรวจเงินสดในมือ

เพื่อสอบทานยอดกับสมุดเงินสด สหกรณ์ได้ขออนุมัติงบดุลจากที่ประชุมใหญ่ภายใน 150 วัน นับแต่วันสิ้นปีทางบัญชี และมีการเปิดเผยข้อมูลงบการเงิน เพื่อแสดงความโปร่งใส สู่สาธารณะ สะท้อนให้เห็นว่า สหกรณ์ออมทรัพย์มีความรู้ความเข้าใจในหลักเกณฑ์การดำเนินงานค่อนข้างเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และมีระดับความสอดคล้องกับตัวชี้วัดหลักเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานด้านการเงินและการบัญชีสหกรณ์อยู่ในเกณฑ์ระดับสูง

ด้านการจัดสวัสดิการ มีตัวชี้วัดหลักเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานที่มีความสอดคล้องกับผลการปฏิบัติงานจริงของสหกรณ์ออมทรัพย์ระดับมาก เท่ากับ 3.68 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.967 โดยมีการกำหนดรายละเอียดตัวชี้วัดหลักเกณฑ์ในด้านนี้ เกี่ยวกับ มีการกำหนดระเบียบ คำสั่งมอบหมายการจัดสวัสดิการ มีการกำหนดการจัดสรรกำไรสุทธิเพื่อการจัดสวัสดิการให้สมาชิกไว้ในข้อบังคับของสหกรณ์ จัดทำทะเบียนคุม จำแนกตามประเภทของสวัสดิการ ให้เป็นปัจจุบัน มีการรายงานผลการจัดสวัสดิการต่อที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการประจำเดือน มีการสุ่มตรวจสอบการจัดสวัสดิการ มีสวัสดิการเกี่ยวกับการแต่งงาน งานศพ งานพิธีกรรมทางศาสนา รวมถึงสนับสนุนทุนการศึกษาให้กับสมาชิกและบุตร โดยมีการจัดกิจกรรมสวัสดิการสังคม ให้สมาชิกมีความเสมอภาคและยุติธรรม สะท้อนให้เห็นว่า สหกรณ์ออมทรัพย์มีความรู้ความเข้าใจในหลักเกณฑ์การดำเนินงานค่อนข้างเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และมีระดับความสอดคล้องกับตัวชี้วัดหลักเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานด้านการจัดสวัสดิการอยู่ในเกณฑ์ระดับสูง

ด้านการกำหนดนโยบายการดำเนินงานสหกรณ์ มีตัวชี้วัดหลักเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานที่มีความสอดคล้องกับผลการปฏิบัติงานจริงของสหกรณ์ออมทรัพย์ระดับมาก เท่ากับ 4.04 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.813 โดยมีการกำหนดรายละเอียดตัวชี้วัดหลักเกณฑ์ในด้านนี้ เกี่ยวกับ คณะกรรมการมีการกำหนดนโยบายจากการศึกษาบริบททั่วไป เศรษฐกิจ สังคม และวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในภายนอกของสหกรณ์ และมีความสอดคล้องกับกลยุทธ์ วิสัยทัศน์ งบประมาณ และทรัพยากรของสหกรณ์ โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย รวมถึงมีการติดตามผลการปฏิบัติงานตามแผน โครงการรวมถึงกำหนดแนวทางปรับปรุง และการแก้ไขปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้น สะท้อนให้เห็นว่า สหกรณ์ออมทรัพย์มีความรู้ความเข้าใจในหลักเกณฑ์การดำเนินงานค่อนข้างเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และมีระดับความสอดคล้องกับตัวชี้วัดหลักเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานด้านการกำหนดนโยบายการดำเนินงานสหกรณ์อยู่ในเกณฑ์ระดับสูง

ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกสหกรณ์ มีตัวชี้วัดหลักเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานที่มีความสอดคล้องกับผลการปฏิบัติงานจริงของสหกรณ์ออมทรัพย์ระดับมาก เท่ากับ 3.82 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.995 โดยมีการกำหนดรายละเอียดตัวชี้วัดหลักเกณฑ์ในด้านนี้ เกี่ยวกับ มีการกำหนดแผนปฏิบัติงานประจำปีของสหกรณ์คณะกรรมการ ฝ่ายจัดการร่วมกัน กำหนดแผน สมาชิกให้ความร่วมมือในการประชุม และการเข้าร่วมกิจกรรม โครงการของสหกรณ์ ทุกครั้ง สมาชิกสหกรณ์ใช้บริการธุรกิจ และร่วมธุรกิจของสหกรณ์อย่างสม่ำเสมอ ที่ประชุมใหญ่ สหกรณ์เปิดโอกาสให้สมาชิกได้แสดงความคิดเห็น อภิปรายการดำเนินงานและบริหารจัดการ สหกรณ์อย่างโปร่งใส ตรวจสอบได้ และเปิดเผย มีการพิมพ์หรือเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับประโยชน์

แก่สหกรณ์ และมีส่วนร่วมต่อการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม ชุมชน และประเทศชาติ สะท้อนให้เห็นว่า สหกรณ์ออมทรัพย์มีความรู้ความเข้าใจในหลักเกณฑ์การดำเนินงานค่อนข้างเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และมีระดับความสอดคล้องกับตัวชี้วัดหลักเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกสหกรณ์อยู่ในเกณฑ์ระดับสูง

ด้านการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการสหกรณ์ มีตัวชี้วัดหลักเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานที่มีความสอดคล้องกับผลการปฏิบัติงานจริงของสหกรณ์ออมทรัพย์ระดับมาก เท่ากับ 3.68 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.061 โดยมีการกำหนดรายละเอียดตัวชี้วัดหลักเกณฑ์ในด้านนี้ เกี่ยวกับ คณะกรรมการดำเนินการมีการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการสหกรณ์ ตลอดจนมีการกำหนดกลยุทธ์ แผนงาน กิจกรรมโครงการให้สอดคล้องตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจในเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สมาชิกส่งเสริมการออม จัดทำบัญชีครัวเรือน ในการอนุมัติค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานตามแผนงาน โครงการและกิจกรรม จะยึดหลักความพอประมาณ มีเหตุผล และคุ้มค่าการลงทุน มีการกำหนดวงเงินกู้ในกรณีที่สมาชิกสหกรณ์ที่มีอายุตั้งแต่ 50 ปี ขึ้นไป สหกรณ์กำหนดวงเงินกู้ให้ลดลงได้ สะท้อนให้เห็นว่า สหกรณ์ออมทรัพย์มีความรู้ความเข้าใจในหลักเกณฑ์การดำเนินงานค่อนข้างเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และมีระดับความสอดคล้องกับตัวชี้วัดหลักเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานด้านการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการสหกรณ์อยู่ในเกณฑ์ระดับสูง

ด้านการสร้างความน่าเชื่อถือ การให้บริการที่ดีแก่สมาชิกและเครือข่ายของสหกรณ์ มีตัวชี้วัดหลักเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานที่มีความสอดคล้องกับผลการปฏิบัติงานจริงของสหกรณ์ออมทรัพย์ระดับมาก เท่ากับ 3.66 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.015 ซึ่งมีการกำหนดรายละเอียดตัวชี้วัดหลักเกณฑ์ในด้านนี้ ดังนี้ เจ้าหน้าที่สหกรณ์สามารถให้บริการแก่สมาชิกได้ตรงตามระเบียบปฏิบัติข้อกำหนด หลักเกณฑ์ของสหกรณ์ โดยให้บริการอย่างถูกต้องและแม่นยำ เจ้าหน้าที่สหกรณ์สามารถเก็บรักษาความลับของสมาชิกสหกรณ์ โดยไม่เปิดเผยข้อมูลของสมาชิก และนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงการให้บริการด้านต่างๆ สหกรณ์มีเครื่องมือวัสดุ อุปกรณ์ รวมทั้งระบบสารสนเทศ มีความพร้อมในการใช้งานอยู่เสมอ และมีเจ้าหน้าที่สหกรณ์เพียงพอต่อการให้บริการแก่สมาชิก สะท้อนให้เห็นว่า สหกรณ์ออมทรัพย์มีการดำเนินค่อนข้างเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และมีระดับความสอดคล้องกับตัวชี้วัดหลักเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานด้านการสร้างความน่าเชื่อถือ การให้บริการที่ดีแก่สมาชิกและเครือข่ายของสหกรณ์อยู่ในเกณฑ์ระดับสูง

ด้านการสร้างแรงจูงใจแก่บุคลากรและสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ มีตัวชี้วัดหลักเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานที่มีความสอดคล้องกับผลการปฏิบัติงานจริงของสหกรณ์ออมทรัพย์ระดับมาก เท่ากับ 3.61 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.948 ซึ่งมีการกำหนดรายละเอียดตัวชี้วัดหลักเกณฑ์ในด้านนี้ ดังนี้ มีการกำหนดแผนงาน การวิธีการดำเนินการ สร้างแรงจูงใจแก่บุคลากรและสมาชิกสหกรณ์ โดยมีการกำหนดกระบวนการวิธีการที่ทำให้บุคลากร รู้สึกมีคุณค่าต่อองค์กร มีการกำหนดอัตราผลตอบแทนที่เป็นสิ่งจูงใจในการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสมและยุติธรรม ส่งเสริม สนับสนุนให้เกิดการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ มีกิจกรรมที่ทำร่วมกัน และเปิดโอกาสให้มีการสื่อสารกับผู้บริหาร และเพื่อนร่วมงานอย่างสม่ำเสมอ สะท้อนให้เห็นว่า สหกรณ์ออมทรัพย์

มีการดำเนินค่อนข้างเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และมีระดับความสอดคล้องกับตัวชี้วัดหลักเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานด้านการสร้างแรงจูงใจแก่บุคลากรและสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์อยู่ในเกณฑ์ระดับสูง

ด้านปรัชญาความเป็นสหกรณ์ มีตัวชี้วัดหลักเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานที่มีความสอดคล้องกับผลการปฏิบัติงานจริงของสหกรณ์ออมทรัพย์ระดับมาก เท่ากับ 3.41 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.362 โดยมีการกำหนดรายละเอียดตัวชี้วัดหลักเกณฑ์ในด้านนี้ เกี่ยวกับการศึกษาอบรมแก่สมาชิกก่อนสมัครเข้าเป็นสมาชิกของสหกรณ์ ผู้นำองค์กรที่มีการถ่ายทอดสะท้อนค่านิยม วิสัยทัศน์แก่บุคลากรทุกคน และตัวอย่างที่ดีในการปฏิบัติตามกฎหมายและจริยธรรม สมาชิกทุกคนเข้าร่วมประชุมใหญ่ทุกปี สหกรณ์เป็นสมาชิกของชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย จำกัดและทำธุรกิจเชื่อมโยงกัน สหกรณ์มีการจัดสรรกำไรสุทธิให้ความสำคัญตามลำดับดังนี้ เงินเฉลี่ยคืน เงินปันผล เงินสวัสดิการสมาชิกรวมถึงโบนัส ให้โอกาสสมาชิกรุ่นใหม่เข้ามาบริหารงานสหกรณ์ มีการดำเนินงานที่เป็นอิสระจากการเมือง และเป็นอิสระจากผู้บริหารหน่วยงานต้นสังกัดของสมาชิก สมาชิกมีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ สิทธิของสมาชิกเป็นอย่างดี อีกทั้งมีการจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินการบริหารงานสหกรณ์ตามกฎหมาย ข้อบังคับระเบียบของ สหกรณ์อย่างเคร่งครัด สะท้อนให้เห็นว่า สหกรณ์ออมทรัพย์มีการดำเนินค่อนข้างเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และมีระดับความสอดคล้องกับตัวชี้วัดหลักเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานด้านปรัชญาความเป็นสหกรณ์อยู่ในเกณฑ์ระดับสูง

ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต มีตัวชี้วัดหลักเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานที่มีความสอดคล้องกับผลการปฏิบัติงานจริงของสหกรณ์ออมทรัพย์ระดับปานกลาง เท่ากับ 3.35 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.339 โดยมีการกำหนดรายละเอียดตัวชี้วัดหลักเกณฑ์ในด้านนี้ เกี่ยวกับการกำหนดระเบียบและเงินทุนสำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิก จัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพกายและจิตใจแก่สมาชิก จัดสรรเงินทุนดอกเบี้ยต่ำเพื่อให้สมาชิกมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง และสหกรณ์มีการจัดสรรทุนเพื่อสถานประโยชน์ รวมถึงการประกันภัยแก่สมาชิกและสังคม เป็นต้น สะท้อนให้เห็นว่า สหกรณ์ออมทรัพย์ยังมีวิธีการดำเนินงานที่ไม่ค่อยมีความรู้ความเข้าใจเท่าใดนักในตัวชี้วัด หลักเกณฑ์การประเมินผลในด้านนี้ จึงส่งผลทำให้มีระดับความสอดคล้องกับตัวชี้วัดหลักเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตอยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง

ด้านการสื่อสารพัฒนาเครือข่ายธุรกิจสหกรณ์ มีตัวชี้วัดหลักเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานที่มีความสอดคล้องกับผลการปฏิบัติงานจริงของสหกรณ์ออมทรัพย์ระดับปานกลาง เท่ากับ 3.21 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.120 โดยมีการกำหนดรายละเอียดตัวชี้วัดหลักเกณฑ์ในด้านนี้เกี่ยวกับ มีการกำหนดหลักเกณฑ์ แผนงานการดำเนินงานด้านการสื่อสารพัฒนาเครือข่ายธุรกิจสหกรณ์ธุรกิจสหกรณ์ มีการกำหนด แผนกลยุทธ์ทางด้านการตลาดในแต่ละเครือข่ายธุรกิจสหกรณ์ กำหนดส่วนแบ่งตลาด และตลาดเป้าหมายของธุรกิจที่ชัดเจน แสวงหาตลาดใหม่อยู่เสมอ ทำกิจกรรม เพื่อการสนับสนุนเครือข่ายธุรกิจ ความเชื่อมสัมพันธ์เข้าร่วมกระบวนการสหกรณ์ในระดับต่างๆ รวมถึงมีการติดตามผลการปฏิบัติงานตามแผน และมีการประเมินความพึงพอใจของ

สมาชิก สหกรณ์เครือข่ายสถาบันการเงินและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อการให้บริการของสหกรณ์ เป็นต้น สะท้อนให้เห็นว่า สหกรณ์ออมทรัพย์ยังมีการดำเนินงานที่ไม่ค่อยมีความรู้ความเข้าใจเท่าใดนักในตัวชีวิต หลักเกณฑ์การประเมินผลในด้านนี้ จึงส่งผลทำให้มีระดับความสอดคล้องกับตัวชีวิตหลักเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานด้านการสื่อสารพัฒนาเครือข่ายธุรกิจสหกรณ์อยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิจัยมีการบูรณาการโดยการนำเอาตัวชีวิต หลักเกณฑ์ประเมินจาก 3 หน่วยงานหลัก ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสหกรณ์ ได้แก่ กรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ และชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย จำกัด นำมาวิเคราะห์ จัดหมวดหมู่ให้มีความสอดคล้องตรงตามหลักเกณฑ์การดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ ซึ่งนำมาสู่ตัวชีวิตหลักเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์จำนวนทั้งสิ้น 15 ด้าน โดยนำมาวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างหลักเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานที่มีอยู่กับการปฏิบัติงานจริงของสหกรณ์ออมทรัพย์ในแต่ละด้าน สรุปได้ว่า ด้านธุรกิจการให้กู้แก่สมาชิก ด้านการบริหารธุรกิจจรับฝากเงินของสมาชิกสหกรณ์ ด้านการบริหารการเงินของสหกรณ์ ด้านการตรวจสอบและควบคุมภายในสหกรณ์ และด้านการบริหารจัดการสหกรณ์ ตัวชีวิต หลักเกณฑ์ประเมิน ทั้ง 5 ด้าน ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า บุคลากรของสหกรณ์ออมทรัพย์โดยส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในหลักเกณฑ์การดำเนินงานที่ศึกษาเดียวกัน และมีระดับความสอดคล้องกับตัวชีวิตหลักเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานในแต่ละด้านอยู่ในเกณฑ์สูงมาก

ตัวชีวิตหลักเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานที่มีความสอดคล้องกับการปฏิบัติงานจริงของสหกรณ์ออมทรัพย์ระดับมาก มี 8 ด้าน ได้แก่ ด้านปรัชญาความเป็นสหกรณ์ ด้านการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการสหกรณ์ ด้านการกำหนดนโยบายการดำเนินงานสหกรณ์ ด้านการจัดสวัสดิการ ด้านการเงินและการบัญชีสหกรณ์ ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก ด้านการสร้างความน่าเชื่อถือ การให้บริการที่ดีแก่สมาชิกและเครือข่ายของสหกรณ์ และด้านการสร้างแรงจูงใจแก่บุคลากรและสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ สะท้อนให้เห็นว่า บุคลากรของสหกรณ์ออมทรัพย์มีความรู้ความเข้าใจในหลักเกณฑ์การดำเนินงานค่อนข้างเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และมีระดับความสอดคล้องกับตัวชีวิตหลักเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานในแต่ละด้านอยู่ในเกณฑ์ที่สูง

ตัวชีวิตหลักเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานที่มีความสอดคล้องกับการปฏิบัติงานจริงของสหกรณ์ออมทรัพย์ระดับปานกลาง มี 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต และด้านการสื่อสารพัฒนาเครือข่ายธุรกิจสหกรณ์

สะท้อนให้เห็นว่า บุคลากรของสหกรณ์ออมทรัพย์โดยส่วนใหญ่ยังไม่ค่อยมีความรู้ความเข้าใจเท่าใดนักในการกำหนดแนวทางปฏิบัติด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต และด้านการสื่อสารพัฒนาเครือข่ายธุรกิจสหกรณ์ให้มีความสอดคล้องกับตัวชีวิต หลักเกณฑ์การประเมินผล ดังนั้น จึงส่งผลทำให้มีระดับความสอดคล้องกับตัวชีวิตหลักเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานทั้ง 2 ด้านนี้ อยู่ในเกณฑ์กลาง

อภิปรายผล

การศึกษาเปรียบเทียบตัวชี้วัดหลักเกณฑ์การดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมถวิล ชูทรัพย์ (2550) เรื่อง การพัฒนาเครื่องมือและตัวชี้วัดคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ และ บุญศรี พรหมมาพันธุ์ (2547) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาเครื่องมือวัดสำหรับการประเมินผล การบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น เป็นต้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า การกำหนดตัวชี้วัด หลักเกณฑ์ในการดำเนินงานขององค์กรในแต่ละองค์กรจะต้องมีความสอดคล้องกับผลการดำเนินงานเพื่อให้การปฏิบัติงานในองค์กรเกิดประสิทธิภาพสูงสุด ทั้งนี้การกำหนดตัวชี้วัด หลักเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานจะต้องกำหนดมาจากการมีส่วนร่วมของบุคลากร ตัวแทนจากองค์กรต่างๆ ในทุกภาคส่วน แล้วให้มีการยึดตัวชี้วัด หลักเกณฑ์ตัวนั้นๆ เป็นเกณฑ์เดียวกัน เพื่อลดความสับสน และซ้ำซ้อนในการดำเนินงานซึ่งจะส่งผลต่อการประเมินประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กร ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้จึงเป็นการศึกษาและเสนอตัวชี้วัด หลักเกณฑ์การดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทยที่มีความครอบคลุมในทุกๆ ด้าน ที่ได้จากการสำรวจตัวชี้วัด หลักเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานมาจากหน่วยงานในทุกๆ ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับสหกรณ์ ทั้งภาครัฐและเอกชน ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นหลักเกณฑ์มาตรฐานเดียวกันที่สามารถวัดวัดความสำเร็จในการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทยต่อไป

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากการสำรวจตัวชี้วัดหลักเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานของสหกรณ์ เพื่อนำมาวิเคราะห์หาระดับความสอดคล้องระหว่างหลักเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานที่มีอยู่ กับผลการปฏิบัติงานจริงของสหกรณ์ออมทรัพย์ ในครั้งนี้ ข้อเสนอแนะจากการวิจัย คือ ควรมีการเก็บรวบรวม ข้อมูลการประเมินความสำเร็จของการดำเนินงานของกลุ่มสหกรณ์ออมทรัพย์ควบคู่ไปด้วย โดยอาจทำการรวบรวมข้อมูลใช้การสนทนากลุ่ม (Focus Group) สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกจากตัวแทนฝ่ายบริหารและฝ่ายจัดการของสหกรณ์ รวมถึงผู้เชี่ยวชาญด้านสหกรณ์ที่มาจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษา ทั้งนี้เพื่อให้ได้ตัวชี้วัดหลักเกณฑ์การดำเนินงานที่มีความเหมาะสม และสามารถวัดผลการดำเนินงานของสหกรณ์ได้จริง สะท้อนให้เห็นถึงการดำเนินของสหกรณ์ออมทรัพย์ให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- กรมตรวจบัญชีสหกรณ์. (2556). สหกรณ์ประเภทออมทรัพย์. กรุงเทพฯ: กรมตรวจบัญชีสหกรณ์.
- กรมส่งเสริมสหกรณ์. (2538). การสหกรณ์ในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: ฝ่ายเผยแพร่ประชาสัมพันธ์กองวิชาการ กรมส่งเสริมสหกรณ์กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- _____. (2557). ร่างแผนพัฒนาการสหกรณ์ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2555-2559). กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมสหกรณ์.
- ชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย 2558. คู่มือเกณฑ์อ้างอิง (Benchmark) ปี 2549 อัตราส่วนทางการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ นนทบุรี: ชุมชนสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย.

- _____. 2557. การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการสหกรณ์ (CQA). นนทบุรี: ชุมชนสหกรณ์
ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย.
- บุญศรี พรหมมาพันธุ์ และคณะ. (2547). การพัฒนาเครื่องชี้วัดสำหรับการประเมินผล การบริหาร
งานบุคคลส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ประภัศร เสี่ยมกุลถาวร. (2544). การศึกษาตัวชี้วัดสมรรถนะการบริหารงานคุณภาพทั่วทั้งองค์การ
ของหัวหน้าหอผู้ป่วย. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรพันธุ์ บุณนรัตนพันธุ์. (2542). คู่มือการสร้างและการใช้เครื่องชี้วัดสถานภาพอนามัยชุมชนสำหรับ
เจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบล. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม
มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สมถวิล ชูทรัพย์. (2550). การพัฒนาเครื่องมือและตัวชี้วัดคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาที่มี
ประสิทธิภาพ (ดัชนีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Burstein, L.Oakes & Guiton, G. (1992). Education indicators. In Encyclopedia of
Educational Research. p.407. New York: Macmillan.
- Johnstone, J.N.(1981). Indicators of education system. London: Unesco.

ผลของการฝึกความไวในการรับรู้ความรู้สึกต่อความฉลาดทางอารมณ์
ของนิสิตเจนเนอเรชั่นวาย สาขาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยนเรศวร
The Effects of Sensitivity Training on Emotional Intelligence
of Generation Y Students Psychology Major Naresuan University

วรลักษณ์ ปวนสุรินทร์¹

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) แบบกลุ่มเดียว ทดสอบก่อนและหลัง (One Group Pretest-Posttest Design) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการฝึกความไวในการรับรู้ความรู้สึกที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนิสิตเจนเนอเรชั่นวาย สาขาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยนเรศวรกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นิสิตสาขาจิตวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ที่มีอายุ 20 ปี และไม่เคยเข้ารับการฝึกความไวในการรับรู้ความรู้สึกมาก่อน จำนวน 36 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ สำหรับผู้ใหญ่ อายุ 18-60 ปี ของกรมสุขภาพจิต และการฝึกความไวในการรับรู้ความรู้สึก ซึ่งได้รับการพัฒนาโดย ดร.ณฐวัฒน์ ล่องทองวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติในการวิเคราะห์คือ สถิติพรรณนา และสถิติทดสอบวิลคอกซ์ไชน แร้งค์เทส (Wilcoxon Signed Ranks test)

ผลการวิจัยพบว่า ระดับความฉลาดทางอารมณ์ ภายหลังจากการฝึกความไวในการรับรู้ความรู้สึกสูงกว่าก่อนการเข้ารับการฝึกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .001 เมื่อวิเคราะห์ความฉลาดทางอารมณ์เป็นรายด้าน พบว่า ด้านแรงจูงใจ ด้านการตัดสินใจและแก้ไขปัญหา และด้านภูมิใจตนเอง ภายหลังจากการฝึกความไวในการรับรู้ความรู้สึกสูงกว่าก่อนเข้ารับการฝึกอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ.001 ส่วนด้านการควบคุมตนเอง ด้านการเห็นใจผู้อื่น และด้านพอใจในชีวิต มีระดับนัยสำคัญที่ .01 สำหรับด้านความรับผิดชอบและด้านสัมพันธ์ภาพ มีระดับนัยสำคัญที่ .05 แต่ความฉลาดทางอารมณ์ด้านความสุขสงบทางใจก่อนและหลังการเข้ารับการฝึกความไวในการรับรู้ความรู้สึกไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

คำสำคัญ: การฝึกความไวในการรับรู้ความรู้สึก ความฉลาดทางอารมณ์ เจเนอเรชั่นวาย

¹ภาควิชาจิตวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร E-mail Address: wpuansurin@hotmail.com

Abstract

The objectives of this quasi-experimental research, one group pretest- posttest design, were to study the effects of sensitivity training on emotional intelligence of generation Y students, Psychology Major, Naresuan University. The samples of this study were 36 third-year students majoring in Psychology, Faculty of Social Science, Naresuan University. They were selected by purposive sampling. The criteria in selection were that they should be 20 years old students who had never been accessed in any sensitivity training beforehand. The research instruments were Emotional Intelligence Screening Test for 18-60 years old adult from the Department of Mental Health, Ministry of Public Health, and sensitivity training exercise developed by Dr. Nathawat Longthong. The data were analyzed by the descriptive statistics and Wilcoxon Signed Ranks Test respectively.

It was found out that the level of emotional quotient had significantly increased after sensitivity training at the level of significance .001. Moreover, in the aspect of motivation, decision-making and problem solving, and self-esteem, they were also higher at the level of significance .001. In the aspect of self-control, empathy, and life satisfaction, they increased at the level of significance .01. Furthermore, their responsibility and interpersonal relationship were higher at the level of significance .05 as well. However, there was no difference in peacefulness aspect found before and after the training at the level of significance .05.

Keywords: Sensitivity Training, Emotional Intelligence, Generation Y

ความเป็นมาและความสำคัญ

ภาคธุรกิจเอกชนรวมไปถึงหน่วยงานภาครัฐต้องเผชิญกับปัญหาพฤติกรรมการทำงานของคนรุ่นใหม่โดยมักจะมีคำกล่าวที่ว่านักศึกษาจบใหม่ ทำงานไม่เป็น ไม่รับผิดชอบ ขาดความอดทน ลาออกและเปลี่ยนงานบ่อยทำให้ต้องรับพนักงานใหม่ทดแทนเป็นระยะมีค่านิยมรวยทางลัด ไม่อยากทำงานหนัก ต้องการใช้ชีวิตสบาย ๆ จึงมักจะทำธุรกิจแบบฉาบฉวย เช่น การเปิดร้านกาแฟ (กองบรรณาธิการโพสต์ทูเดย์, 2558) ซึ่งเป็นลักษณะของคนในยุคเจนเอชวันวาย (Generation Y) ที่เกิดปี พ.ศ.2523-2543 (Zemke, Raines, & Filipczak, 2000) เด็บโต ท่ามกลางความแตกต่างระหว่างคนรุ่นบูย่าหรือเบบี้บูมส์ (Baby Boomes) และ รุ่นพ่อแม่ ซึ่งเป็นรุ่นเจนเอ็กซ์ (Gen X) จึงมักมีความสับสน ประกอบกับเป็นยุคที่มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี รวมไปถึงระบบการสื่อสารผ่านสังคมออนไลน์ที่รวดเร็ว มีความสะดวกสบาย จึงส่งผลให้ความอดทนอดกลั้นต่อสิ่งต่างๆ น้อย ต้องการที่จะได้รับความสำเร็จอย่างรวดเร็ว เนื่องจากเชื่อมั่นในตนเอง ทะเยอทะยาน ทำหายกฎระเบียบ ชอบการเปลี่ยนแปลงจากผลการสำรวจระดับความฉลาด

ทางอารมณ์ของกรมสุขภาพจิต พ.ศ. 2554 จากกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนไทย อายุ 6-11 ปี จำนวน 11,238 คนพบว่า ความฉลาดทางอารมณ์เฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ (กรมสุขภาพจิต, 2555) กลุ่มเยาวชนเหล่านี้จะต้องเป็นบุคลากรที่สำคัญของชาติในอนาคตความฉลาดทางอารมณ์เป็นคุณสมบัติที่จำเป็นต่อการทำงานทั้งในปัจจุบันและในอนาคต ได้มีรายงานเกี่ยวกับการสำรวจโดยสอบถามจากหัวหน้าฝ่ายทรัพยากรมนุษย์จากบริษัทชั้นนำพบว่าความฉลาดทางอารมณ์เป็น 1 ใน 10 ทักษะที่สำคัญต่อการทำงานในปี ค.ศ. 2020 (Alex Gray, 2016) ดังนั้นการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์จะเป็นสิ่งสำคัญเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมบุคลากรเข้าสู่งาน

ความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence) คือคุณลักษณะของบุคคลประกอบด้วยความสามารถทางสังคม การสร้างและรักษาสัมพันธภาพ (Interpersonal Intelligence) ความสามารถส่วนบุคคลในการตระหนักรู้ เข้าใจอารมณ์ตนเองและแสดงออกอย่างเหมาะสม (Intrapersonal Intelligence) ความสามารถในการปรับตัวทางอารมณ์ (Adaptability) ซึ่งกรมสุขภาพจิต (2550) ได้แบ่งองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์เป็น 3 ด้านคือ ด้านตีความถึง ความสามารถในการควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเอง รู้จักเห็นใจผู้อื่นและมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ด้านแก้ หมายถึง ความสามารถในการรู้จักตนเอง มีแรงจูงใจ สามารถตัดสินใจแก้ปัญหาและแสดงออกได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น และด้านสุข หมายถึง ความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นสุข มีความภูมิใจในตนเอง พึงพอใจในชีวิต มีความสงบทางใจ ความฉลาดทางอารมณ์ของแต่ละคนแตกต่างกันขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ ปัจจัยด้านพันธุกรรมและพื้นฐานทางอารมณ์ ปัจจัยด้านครอบครัว เช่น การอบรมเลี้ยงดู สัมพันธภาพภายในครอบครัว ระหว่างพ่อ แม่ และลูก รวมถึงฐานะเศรษฐกิจ และ ปัจจัยระดับสังคมและสิ่งแวดล้อม เช่น ความสัมพันธ์กับเพื่อน จากการศึกษาพบว่าปัจจัยด้านพันธุกรรมและพื้นฐานทางอารมณ์เปลี่ยนแปลงได้ยาก แต่ปัจจัยด้านอื่นๆ สามารถพัฒนาได้ด้วยการฝึกฝน (Goleman, 1998) ได้มีการศึกษาวิจัยจำนวนมากที่แสดงให้เห็นว่าความฉลาดทางมีความสำคัญต่อความสำเร็จในการทำงานและการดำเนินชีวิต โดยความฉลาดทางอารมณ์จะเป็นพื้นฐานนำไปสู่ความมีประสิทธิภาพในการทำงาน ทำให้เรียนรู้ที่จะใช้ความสามารถทางอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม ช่วยให้บุคคลนั้นพัฒนาความสามารถในการใช้อารมณ์ที่นำไปสู่การมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์หรือการมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ทำให้เคารพ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น จึงสามารถสร้างสัมพันธภาพที่ดีในการทำงาน และสามารถทำงานเป็นทีมได้อย่างมีความรับผิดชอบ ความฉลาดทางอารมณ์ได้รับอิทธิพลจากพันธุกรรมสภาพแวดล้อมและการอบรมเลี้ยงดู (กรมสุขภาพจิต, 2550) จึงเป็นสิ่งที่เรียนรู้ได้ ฝึกฝนได้ และสามารถพัฒนาได้ตลอดชีวิตโดยที่ความฉลาดทางอารมณ์จะมีระดับสูงสุดอยู่ในช่วงอายุระหว่าง 45-55 ปี (วิระวัฒน์ ปินิตามัย, 2545)

การฝึกความไวในการรับรู้ความรู้สึก (Sensitivity Training) หรือการทำกลุ่มอบรม (T-Group) นั้นพัฒนาจากแนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มพลวัต (Group Process) ของเคิร์ท เลอวิน (Kurt Lewin) โดยจัดการฝึกอบรมที่สถาบันฝึกอบรมในห้องปฏิบัติการแห่งชาติ (The National Training Laboratory Institute) ซึ่งต่อมาได้เน้นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการพัฒนาบุคคล เป็นการฝึกโดยอาศัยกระบวนการกลุ่มการเรียนรู้เพื่อให้บุคคลเกิดการค้นพบตนเอง รู้จักตนเอง ยอมรับตนเอง ตระหนัก

รู้ เข้าใจความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น เข้าใจความหมายของการสื่อสารทั้งภาษาพูดและภาษากาย รวมถึงการตอบสนองที่สอดคล้องกับสถานการณ์อย่างเหมาะสม ทำให้เกิดการพัฒนาตนเอง มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีช่วยให้บุคคลสามารถดำเนินชีวิตอย่างมีสติด้วยการพิจารณาตนเองและสิ่งแวดล้อม (ชนศักดิ์ อัครจุฬามณี, 2536) ในกระบวนการฝึกความไวในการรับความรู้สึกให้มีความสำคัญกับการเข้าใจสภาวะอารมณ์และปฏิกิริยาตอบสนองของสมาชิกกลุ่ม เน้นการพิจารณาความรู้สึกและอารมณ์ เรียนรู้เกี่ยวกับอารมณ์มากกว่าการคิดหรือการใช้เหตุผล ก่อให้เกิดการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์และปัญหาที่สมาชิกกลุ่มได้แบ่งปัน รวมถึงการให้ข้อมูลย้อนกลับ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ตระหนักถึงคุณค่าของอารมณ์ตนเองในขณะนั้น สามารถแยกแยะอารมณ์ความรู้สึก และรับผิดชอบต่อความรู้สึก ความคิดและการกระทำของตน ตระหนักถึงผลกระทบของพฤติกรรมของตนที่มีต่อผู้อื่น ฝึกทักษะในการให้และรับการสะท้อนกลับ ส่งเสริมทักษะการจัดการกับความขัดแย้ง และการเอื้ออำนวยให้เกิดกระบวนการกลุ่ม พัฒนาการทำงานเป็นทีมและฝึกทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคล (Weis, Hanson, & Arnesen, 2009) ซึ่งมีผลการวิจัยการฝึกความไวในการรับความรู้สึกในนิสิตมหาวิทยาลัยพบว่าทำให้มีการเข้าใจผู้อื่น การเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล การร่วมความรู้สึกด้านการพัฒนาผู้อื่น และการตระหนักถึงสถานการณ์ในกลุ่มสูงขึ้น (รัชฎา โสภณ, 2546)

ด้วยคุณลักษณะเฉพาะของกลุ่มเจเนอเรชั่นวาย ที่มักจะขาดความอดทน ซึ่งสวนทางกับคุณสมบัติที่พึงประสงค์ของหน่วยงานทำให้แน่นอนว่าหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนต้องเผชิญกับปัญหาคุณภาพของบุคลากรทั้งในปัจจุบันและในอนาคต เพราะกลุ่มคนเหล่านี้ได้เริ่มก้าวสู่ตลาดแรงงาน ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาผลของการฝึกความไวในการรับความรู้สึกที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนิสิตเจเนอเรชั่นวาย

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาผลการฝึกความไวในการรับความรู้สึกที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนิสิตเจเนอเรชั่นวายสาขาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยนเรศวร

สมมุติฐานการวิจัย

ความฉลาดทางอารมณ์ของนิสิตเจเนอเรชั่นวาย สาขาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยนเรศวร ภายหลังการฝึกความไวในการรับความรู้สึกสูงกว่าก่อนเข้ารับการฝึก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi - Experimental Research) แบบแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนและหลัง (OneGroup Pretest - Posttest Design) กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เป็นนิสิตชั้นปีที่ 3 ภาควิชาจิตวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ที่มีอายุ 20 ปี จำนวน 36 คนใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีเกณฑ์คัดเข้า คือ จะต้องไม่เคยผ่านการฝึกความไวในการรับความรู้สึก และสามารถการฝึกความไวในการรับความรู้สึกครบตามที่ผู้วิจัยกำหนด คือ 3 วัน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ สำหรับผู้ใหญ่ อายุ 18-60 ปี (Emotional Intelligence Screening Test for Adult 18-60 years) จำนวน 52 ข้อ ซึ่งได้รับการพัฒนาและทดสอบค่าความเที่ยงแบบ Alpha โดยกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข มีความเชื่อมั่น 0.75 มีองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ ด้านดี ประกอบด้วย ควบคุมตนเอง เห็นใจผู้อื่น และความรับผิดชอบมีความเชื่อมั่น 0.76 ด้านเก่ง ประกอบด้วย มีแรงจูงใจ การตัดสินใจและแก้ปัญหา และสัมพันธ์ภาพ ค่าความเชื่อมั่น 0.81 และด้านสุข ประกอบด้วย ภูมิใจตนเอง พอใจชีวิต และสุขสงบทางใจ ค่าความเชื่อมั่น 0.85 (กรมสุขภาพจิต, 2543) และกิจกรรมการฝึกความไวในการรับรู้ความรู้สึกซึ่งได้รับการพัฒนาและปรับปรุงโดย ดร.ณัฐวัฒน์ ล่องทอง ภาควิชาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นเตรียมการ

1. ผู้วิจัยจัดโครงการฝึกความไวในการรับรู้ความรู้สึก ประกาศเชิญชวนให้นิสิตชั้นปีที่ 3 ภาควิชาจิตวิทยา ที่มีอายุ 20 ปี และไม่เคยผ่านการฝึกความไวในการรับรู้ความรู้สึกมาก่อนให้เข้าร่วมโครงการ

2. ทำการทดสอบก่อนเข้ารับการฝึกความไวในการรับรู้ความรู้สึก ด้วยแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ สำหรับผู้ใหญ่ อายุ 18-60 ปี

ขั้นตอนการ

1. เริ่มต้นการฝึกอบรมด้วยการปฐมนิเทศ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมรับการฝึกอบรมทราบจุดมุ่งหมาย และข้อตกลงในการเข้าร่วมการฝึกความไวในการรับรู้ความรู้สึก

2. แบ่งกลุ่มตัวอย่างจำนวน 36 คนออกเป็นกลุ่มย่อย กลุ่มละ 6 คน จำนวน 6 กลุ่มโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย

3. ดำเนินการกิจกรรมกลุ่ม

- ทำกิจกรรมในห้องปิดเพื่อป้องกันการถูกรบกวนจากสิ่งเร้าภายนอก โดยให้นั่งล้อมวงกันเพื่อให้สมาชิกกลุ่มได้มีโอกาสได้มองเห็นและสังเกตปฏิกริยาของเพื่อนสมาชิกกลุ่ม

- สร้างข้อตกลงร่วมกันในการทำกิจกรรมกลุ่มย่อยคือ การสนทนาหรือข้อมูลทุกอย่างที่เกิดขึ้นในกลุ่มจะถูกปิดเป็นความลับและจะไม่ถูกนำไปเปิดเผยโดยมุ่งเน้นที่การรับรู้อารมณ์ความรู้สึกที่เกิดขึ้นในขณะนั้น ทั้งในด้านของตนเองและของผู้อื่นโดยไม่มีตัดสิน ไม่มีการบังคับให้สมาชิกกลุ่มกระทำการสิ่งใด การกระทำต่าง ๆ จะต้องเกิดขึ้นจากความเต็มใจของแต่ละบุคคล

- เริ่มต้นด้วยการสร้างสัมพันธ์ระหว่างวิทยากรกับสมาชิกและระหว่างสมาชิกในกลุ่มด้วยกันเอง เพื่อให้เกิดความรู้สึกไว้วางใจซึ่งกันและกัน ด้วยการแนะนำตัวและการพูดคุยชักถามในเรื่องทั่ว ๆ ไป

- เปิดโอกาสให้สมาชิกในกลุ่มพูดคุยถึงสิ่งที่อยู่ในใจ อารมณ์ความรู้สึกที่เกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ของตนเองทั้งที่เป็นปัญหาส่วนตัวปัญหาด้านการเรียน หรือปัญหาอื่น ๆ โดยให้สำรวจอารมณ์

ความรู้สึกของตนเองที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งสังเกตอารมณ์ความรู้สึกและปฏิกิริยาต่างๆ ของสมาชิกในกลุ่ม และขอให้สมาชิกกลุ่มอภิปราย แลกเปลี่ยนและให้ข้อคิดเห็นด้วยการมีความรู้สึกร่วมกัน เพื่อเป็นการทำให้เกิดความเข้าใจต่อผู้อื่น ตนเองค้นพบตนเอง และมองเห็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาจนสำเร็จครบทุกประเด็น สมาชิกในกลุ่มจะผลัดเปลี่ยนกันเป็นกระจกสะท้อนให้กันและกัน โดยมีวิทยากรทำหน้าที่เอื้ออำนวยให้กระบวนการดำเนินไปสู่เป้าหมายใช้เวลาครั้งละ 2 - 3 ชั่วโมง จำนวน 7 ครั้งรวมเป็นระยะเวลา 14-21 ชั่วโมง

- หลังจากได้เข้ากิจกรรมกลุ่มย่อยครบ 3 ครั้ง ได้จัดให้ทำกิจกรรม ปิดตาเดินสำรวจ (Blind Touch) โดยให้สมาชิกจับคู่และพาคู่ของตนซึ่งใช้ผ้าปิดตาให้เสมือนคนตาบอดเดินสำรวจสิ่งแวดล้อมหรือทำกิจกรรมบางอย่าง จากนั้นจึงสลับเป็นผู้ถูกผ้าปิดตาและให้คู่ของตนเป็นผู้พาเดิน หลังจากนั้นให้สมาชิกแต่ละคนอธิบายความรู้สึกของตนเอง ในขณะที่ถูกปิดตาและมีเพื่อนพาเดิน เพื่อเป็นการฝึกความไวในการรับความรู้สึกของตนเอง

- เมื่อเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มย่อยครบ 7 ครั้ง จัดให้ทำกิจกรรมโดยให้เดินในสถานที่สงบ และเป็นธรรมชาติสมาชิกทั้งหมดเดินเรียงแถวเดียวอย่างช้า ๆ ผ่อนคลาย ห้ามพูดคุย และให้สำรวจอารมณ์ความรู้สึกของตนเอง ใช้เวลาประมาณ 15 นาที จากนั้นให้แสดงความรู้สึกของตนที่มีต่อเพื่อนสมาชิกจนครบทุกคน โดยไม่ใช้การพูด

4. รวมกลุ่มผู้เข้าร่วมการฝึกทุกคน เพื่อแสดงความคิดเห็น ประเมินผลการฝึกอบรม และความรู้สึกของผู้เข้ารับการอบรม

ขั้นภายหลังการดำเนินการ

ทำการทดสอบภายหลังจากการเข้ารับการฝึกความไวในการรับความรู้สึก ด้วยแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ สำหรับผู้ใหญ่ อายุ 18-60 ปี

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) วิเคราะห์จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง และความฉลาดทางอารมณ์

2. ใช้สถิติทดสอบวิลคอกซัน ไชนแนร์กเทส (Wilcoxon Signed Ranks test) ในการวิเคราะห์การเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ก่อนและหลังการฝึกความไวในการรับความรู้สึก เนื่องจากผลการศึกษาของ Blair and Higgins (1985) พบว่าการใช้สถิติทดสอบวิลคอกซัน ไชนแนร์กเทส (Wilcoxon Signed Ranks test) นั้นมีประสิทธิภาพทั้งในข้อมูลที่มีการกระจายแบบปกติ (Normal Distribution) และข้อมูลที่มีการกระจายแบบไม่ปกติ (Nonnormal Distribution) โดยเฉพาะเมื่อกลุ่มตัวอย่างมีจำนวนมากขึ้น

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนตัวกลุ่มตัวอย่างจำนวน 36 คน พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 77.78 และเพศชายจำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 22 เมื่อทดสอบความแตกต่างของความฉลาดทางอารมณ์โดยรวม ก่อนและหลังการเข้ารับการฝึกความไวในการ

รับรู้ความรู้สึก โดยใช้สถิติทดสอบวิลคอกซัน ไซน์ แรงค์เทส (Wilcoxon Signed Ranks test) พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์โดยรวมภายหลังเข้ารับการฝึกความไวในการรับรู้ความรู้สึกสูงกว่า ก่อนเข้ารับการฝึก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 : ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของความฉลาดทางอารมณ์โดยรวม ก่อนและหลัง การเข้ารับการฝึกความไวในการรับรู้ความรู้สึก

กลุ่มตัวอย่าง	การทดลอง	N	Mean	S.D.	P-value
กลุ่มทดลอง	ก่อนการทดลอง	36	171.08	13.10	.000***
	หลังการทดลอง	36	179.75	14.62	

*p<0.05, **p<0.01, ***p<0.001

ตารางที่ 2 : ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างจำแนกเป็นรายด้านของความฉลาดทางอารมณ์ก่อน และหลังเข้ารับการฝึกความไวในการรับรู้ความรู้สึก

ความฉลาดทางอารมณ์	การทดลอง	N	Mean	S.D.	P-value
การควบคุมตนเอง	ก่อนการทดลอง	36	19.72	1.58	.009**
	หลังการทดลอง	36	20.56	2.30	
การเห็นใจผู้อื่น	ก่อนการทดลอง	36	20.22	2.03	.001**
	หลังการทดลอง	36	21.30	1.77	
ความรับผิดชอบ	ก่อนการทดลอง	36	20.80	1.98	.031*
	หลังการทดลอง	36	21.50	1.75	
มีแรงจูงใจ	ก่อนการทดลอง	36	19.33	2.39	.000***
	หลังการทดลอง	36	20.53	2.32	
การตัดสินใจ และแก้ปัญหา	ก่อนการทดลอง	36	18.11	1.92	.000***
	หลังการทดลอง	36	19.92	2.43	
สัมพันธภาพ	ก่อนการทดลอง	36	19.06	2.20	.05*
	หลังการทดลอง	36	19.75	2.51	

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ความฉลาดทางอารมณ์	การทดลอง	N	Mean	S.D.	P-value
ภูมิใจตนเอง	ก่อนการทดลอง	36	12.22	1.64	.000***
	หลังการทดลอง	36	13.42	1.57	
พอใจในชีวิต	ก่อนการทดลอง	36	21.00	2.14	.002**
	หลังการทดลอง	36	21.97	1.75	
ความสุขสงบทางใจ	ก่อนการทดลอง	36	20.61	2.22	.693
	หลังการทดลอง	36	20.80	2.56	

*p<0.05, **p<0.01, ***p<0.001

ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของความฉลาดทางอารมณ์ ก่อนและหลัง เข้ารับการฝึกความไวในการรับรู้ความรู้สึกโดยจำแนกเป็นรายด้าน โดยใช้สถิติทดสอบวิลคอกซัน ไซน์ แรงค์เทส (Wilcoxon Signed Ranks test) พบว่าระดับความฉลาดทางอารมณ์ภายหลังจาก การฝึกความไวในการรับรู้ความรู้สึกด้านมีแรงจูงใจ ด้านการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาและด้านภูมิใจ ตนเอง สูงกว่าก่อนเข้ารับการฝึกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .001 ส่วนด้านการควบคุมตนเอง ด้านเห็นใจผู้อื่นและด้านพอใจในชีวิต มีระดับนัยสำคัญสำคัญทางสถิติ ที่ .01 สำหรับด้าน ความรับผิดชอบและด้านสัมพันธ์ภาพ มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 แต่ความฉลาดทางอารมณ์ ด้านความสุขสงบทางใจก่อนและหลังการเข้ารับการฝึกความไวในการรับรู้ความรู้สึกไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

อภิปรายผล

จากสมมติฐานการวิจัย “ความฉลาดทางอารมณ์ของนิสิตเจนเนอเรชั่นวาย สาขาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยนเรศวร ภายหลังจากฝึกความไวในการรับรู้ความรู้สึกสูงกว่าก่อนเข้ารับการฝึก” ผลการ วิเคราะห์โดยใช้สถิติทดสอบวิลคอกซัน ไซน์ แรงค์เทส (Wilcoxon Signed Ranks test) พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์โดยรวม ความฉลาดทางอารมณ์ด้านควบคุมตนเอง ด้านเห็นใจ ด้าน ความรับผิดชอบ ด้านมีแรงจูงใจ ด้านการตัดสินใจและการแก้ไขปัญหา ด้านสัมพันธ์ภาพ ด้านภูมิใจ ในตนเอง และด้านพึงพอใจในชีวิต ภายหลังจากฝึกความไวในการรับรู้ความรู้สึกสูงกว่าก่อนเข้าฝึก อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของรัชภา โสภณ (2546) ที่พบว่ากลุ่มที่ได้รับการฝึกความไวในการรับรู้ความรู้สึกทำให้ความรู้สึกรู้สึกร่วมด้าน การเข้าใจผู้อื่น ความเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล ด้านการพัฒนาผู้อื่น และการตระหนักรู้ สถานการณ์ในกลุ่มสูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับการฝึก เนื่องจากกิจกรรมการฝึกความไวในการรับรู้ ความรู้สึกผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมจะเรียนรู้การเฝ้าสังเกตอารมณ์ ความต้องการ ความสนใจ และ

คุณค่าของตน ทำซึ่งภาวะมีสตินี้เองที่ส่งเสริมให้เกิดการตระหนักรู้ในตนเอง (Self-Awareness) ซึ่งเป็นพื้นฐานของความฉลาดทางอารมณ์โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการควบคุมตนเองยิ่งไปกว่านั้น การสะท้อนกลับจากสมาชิกกลุ่มจะทำให้สามารถค้นพบตนเอง (Self-Discovery) หรือรู้จักตนเองมากขึ้นการให้อยู่กับปัจจุบันขณะ และแยกแยะความคิดและความรู้สึก เป็นการช่วยให้ผู้รับการฝึกได้รู้ถึงรูปแบบหรือวิธีการที่ตนมักใช้ในการตัดสินใจ กล่าวโทษ หรืออื่นๆ ที่ทำให้ไม่สามารถสัมผัสอารมณ์ความรู้สึกที่แท้จริงของตน การได้รับการสะท้อนกลับและการค้นพบตนเองนี้เองทำให้เกิดพฤติกรรมใหม่ที่ตอบสนองความปรารถนาที่แท้จริงของตน ผู้รับการฝึกจะได้ทดลองกระทำหรือฝึกทักษะหรือพฤติกรรมใหม่ ฝึกฝนการแยกแยะอารมณ์ความรู้สึกและยอมรับความรู้สึกนั้น จากนั้นจึงตัดสินใจลงมือกระทำ จึงส่งผลต่อการพัฒนาความสามารถในการจัดการตนเอง ซึ่งเป็นความฉลาดทางอารมณ์ด้านความรับผิดชอบ ด้านแรงจูงใจ ด้านการตัดสินใจและแก้ไขปัญหา การได้แบ่งปันความรู้สึก ความต้องการ และการตระหนักรู้ถึงความรู้สึกทางร่างกาย ระหว่างสมาชิกกลุ่ม ทำให้รับรู้เกี่ยวกับความคิด ความรู้สึก และความต้องการของผู้อื่น ก่อให้เกิดการตระหนักรู้ต่อสังคม (Social Awareness) จึงมีผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ ด้านเห็นใจ รวมไปถึงด้านสัมพันธภาพ การได้รับฟังการสะท้อนกลับเกี่ยวกับผลของคำพูด หรือการกระทำของตนที่มีต่อผู้อื่นผลกระทบที่เกิดขึ้นจากความไม่ตั้งใจช่วยให้เกิดแรงจูงใจและความมุ่งมั่นที่จะเปลี่ยนพฤติกรรมของตน จึงช่วยส่งเสริมให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีและมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของความฉลาดทางอารมณ์ (Weis, L.W. Hnson, L. & Arnesen, D., 2009) การเปลี่ยนแปลงความฉลาดทางอารมณ์ ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงสารสื่อประสาทในสมองส่วนลิมบิก (Limbic System) และมีการเปลี่ยนแปลงของสมอง (Plasticity) ซึ่งเกิดจากการฝึกฝนซ้ำ ๆ จนไปแทนที่พฤติกรรมเดิมด้วยพฤติกรรมใหม่ที่มีประสิทธิภาพกว่า ดังนั้นการฝึกความไวในการรับความรู้สึกจึงเหมือนเป็นการฝึกสมองลิมบิกซึ่งทำหน้าที่ควบคุมอารมณ์ แรงจูงใจและสติปัญญา ทำให้เกิดการแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม (Goleman, 1998)

ความฉลาดทางอารมณ์ด้านความสุขสงบใจ คือ มีกิจกรรมที่เสริมสร้างความสุข รู้จักผ่อนคลาย และมีความสุขทางจิตใจ จากผลการวิจัยพบว่าก่อนเข้าร่วมการฝึกความไวในการรับความรู้สึกและหลังจากการฝึกไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานนั้น อาจเนื่องมาจากคุณลักษณะของกลุ่มคนเจนเนอเรชั่นวายที่มีความอดทนทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจต่ำกระตือรือร้น ทะเยอทะยาน ซึ่งมักจะใช้เวลาหมดไปกับการใช้เทคโนโลยี โดยเฉพาะสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งกลายเป็นกิจกรรมยามว่าง แต่เป็นกิจกรรมที่ไม่ได้ช่วยให้เกิดความรู้สึกผ่อนคลาย หรือเกิดความสุขสงบทางใจอย่างแท้จริงกระบวนการฝึกความไวในการรับความรู้สึกให้ความสำคัญไปที่การตระหนักรู้เท่าทันอารมณ์ตนเองและผู้อื่น รวมถึงผลของพฤติกรรมของตนที่มีต่อผู้อื่น ก่อให้เกิดสัมพันธภาพที่มีประสิทธิภาพ โดยไม่ได้มุ่งเน้นการฝึกการผ่อนคลาย หรือกิจกรรมการสร้างความสุขสงบทางใจ จึงทำให้ความฉลาดทางอารมณ์ด้านความสุขสงบทางใจก่อนและหลังการฝึกความไวในการรับความรู้สึกไม่แตกต่างกันซึ่งสอดคล้องกับการผลการวิจัยของ อัจฉรา ยุทธนาบุญกุล (2547) ที่ศึกษาการใช้โปรแกรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ ของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข ในนักเรียนที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ โรงเรียนสุนทรวิทยายา

พบว่า ความสุขสงบทางใจไม่สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 เช่นเดียวกับผลการศึกษาที่พบว่าความฉลาดทางอารมณ์ด้านการมองโลกในแง่ดี และการปรับตัวของอาจารย์ที่ปรึกษาที่ได้รับการฝึกอบรมตามแนวพระพุทธศาสนากับที่ไม่ได้รับการฝึกนั้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ช่อลัดดา ขวัญเมือง, 2545) และผลของโปรแกรมการฝึกร่างกายและจิตใจแบบออนไลน์ (Online Mind-Body Training Program) ก็พบว่า กลุ่มที่ได้รับการฝึกเป็นเวลา 4 สัปดาห์กับกลุ่มควบคุมมีความฉลาดทางอารมณ์ที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 (Jung, Ha, Oh, Lee, Jang, Kim, Park, & Kang, 2016)

จากผลการวิจัยครั้งพบว่า การฝึกความไวในการรับรู้ความรู้สึกมีผลทำให้ความฉลาดทางอารมณ์ร่วมของนิสิตเจนเนอเรชันวาย สาขาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยนเรศวรสูงขึ้น ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาที่มีกลุ่มคนเหล่านี้กำลังศึกษาอยู่ควรมีการจัดการฝึกความไวในการรับรู้ความรู้สึกเพื่อเป็นการเตรียมพร้อมก่อนเข้าสู่ตลาดแรงงานในขณะเดียวกันทางหน่วยงานต่าง ๆ ที่ในอนาคตจะต้องต้อนรับบุคลากรในเจนเนอเรชันวายเหล่านี้เข้าทำงาน ควรมีการจัดกิจกรรมการฝึกความไวในการรับรู้ความรู้สึกเพื่อส่งเสริมให้เกิดความฉลาดทางอารมณ์ซึ่งเป็นคุณลักษณะพึงประสงค์ของหน่วยงานและเป็นที่ทักษะที่สำคัญต่อประสิทธิภาพในการทำงานของบุคคล โดยย่อมมีผลต่อความสำเร็จขององค์กร เพราะการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ที่จะได้ผลดีจะต้องมีการฝึกฝนซ้ำ ๆ อย่างต่อเนื่องจึงจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพไปสู่การเปลี่ยนแปลงสภาวะประสาท และการเปลี่ยนแปลงในสมอง ซึ่งจะเป็นการเปลี่ยนแปลงที่จะค่อนข้างถาวร

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2543). การพัฒนาแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์สำหรับประชาชนไทย อายุ 12-60 ปี. สืบค้น 25 มิ.ย. 2556, จาก <http://www.klb.dmh.go.th/index.php?m=RSS1128>.
- กรมสุขภาพจิต. (2550). อีคิว: ความฉลาดทางอารมณ์ (ฉบับปรับปรุง). สืบค้น 25 มิ.ย. 2556, จาก <http://www.mhc6.go.th/uploads/files/EQ.pdf>.
- กรมสุขภาพจิต. (2555). กรมสุขภาพจิต เร่งสร้าง eq เด็กไทย ก้าวสู่อาเซียนเผยในรอบ 10 ปี ความฉลาดทางอารมณ์ต่ำกว่าเกณฑ์. สืบค้น 5 เม.ย. 2559, จาก <http://www.thaihealth.or.th/Content/3787>.
- กองบรรณาธิการโพสต์ทูเดย์. (2558). มนุษย์เงินเดือนใกล้สูญพันธุ์. สืบค้น 5 เม.ย. 2559, จาก <http://www.posttoday.com/analysis/report/346151>.
- ช่อลัดดา ขวัญเมือง. (2545). ผลการจัดโปรแกรมฝึกอบรมตามแนวพุทธศาสนาและจิตวิทยาเกสตัลท์ ที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ของอาจารย์ที่ปรึกษา สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม (รายงานการวิจัย). พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- ธนศักดิ์ อัครจุฬามณี. (2536). ผลของการฝึกความไวต่อความรู้สึกต่อการพัฒนาอัตมโนทัศน์ของนักศึกษาวิทยาลัยครูสุรินทร์. สุรินทร์ : วิทยาลัยครูสุรินทร์.

- รัชฎา โสภณ. (2546). ผลของกิจกรรมการฝึกความไวต่อการรับรู้สีกของผู้อื่นที่มีต่อการร่วมรับรู้สีกของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).สืบค้น 5 เม.ย. 2559, จาก <http://tdc.thailis.or.th/tdc/dcccheck.php>.
- วีระวัฒน์ ปันนิตามัย. (2545). เขาวนอารมณ์ (EQ) :ดัชนีวัดความสุขและความสำเร็จของชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ 3, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เอดักซ์เปอร์เนท.
- อัจฉรา ยุทธนานุกุล. (2574). การใช้โปรแกรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ โรงเรียนสุรนารีวิทยา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา(วิทยานิพนธ์ ปริญญามหาบัณฑิต). มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- Blair, R. C. & Higgins, J. J. (1985).Comparison of the power of the paired samples t test to that of Wilcoxon's signed-ranks test under various population shapes. *Psychological Bulletin* 97(1), Jan 1985, 119-128.
- Gray, A. (2016). The 10 skills you need to thrive in the Fourth Industrial Revolution. Retrieved 5 April.2016, From <https://www.weforum.org/agenda/2016/01/>.
- Goleman, D. (1998). *Working with emotional intelligence*. New York: Bantam Books.
- Jung, Y., Ha, T.M., Oh, C.Y., Lee, U.S., Jang, J.H., Kim, J., Park, J., & Kang, D. (2016). The effects of an Online Mind-Body Training Program on Stress, Coping Strategies, Emotional Intelligence, Resilience and Psychological State. *PLoS ONE* 11(8).Retrieved 5 November 2016 from <http://journals.plos.org/>.
- Weis, L. W., Hanson, L., & Arnesen, W. D (2009). The Use of Training Groups (T-Group) in Raising Self and Social Awareness and Enhancing Emotionally Intelligence. *Journal of Organizational Culture, communications and conflict*, 12(2), 83-103.Retrieved June 10, 2014, from <http://resolver.ebscohost.com>.
- Zemke, R., Raines, C., & Filipczak, B. (2000). *Generations at Work*. New York: AMACOM.

“อุดมการณ์ล้านนานิยม” ในวรรณกรรมของนักเขียนภาคเหนือ Lannaism Ideology in Literature of Northern Thai Writers

สุนทร คำยอด¹
ดร.สมพงษ์ วิทย์ศักดิ์พันธุ์²

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์อุดมการณ์ในงานวรรณกรรมที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับอุดมการณ์ล้านนานิยมของนักเขียนภาคเหนือจำนวน 3 คนคือ อ.ไชยวรศิลป์ มาลา คำจันทร์ และ จรัส มโนเพชร โดยใช้แนวคิดอุดมการณ์ของหลุยส์ อัลธุสแซร์เป็นกรอบของการวิเคราะห์ พบว่านักเขียนภาคเหนือได้ผลิตผลงานภายใต้อุดมการณ์ล้านนานิยมโดยการประกอบสร้างความเป็นล้านนาผ่านงานวรรณกรรม จำแนกได้ 6 ลักษณะคือ 1. ภาษา 2. ฉาก 3. ภูมิปัญญา 4. บุคคลในประวัติศาสตร์ 5. พระพุทธศาสนา 6. การเชื่อมโยงกับรัฐส่วนกลาง โดยมีจุดประสงค์เพื่อสร้างจุดยืนให้กับ “ล้านนา” ภายใต้กระแสชาตินิยม

คำสำคัญ : อุดมการณ์ล้านนานิยม, วรรณกรรมของนักเขียนภาคเหนือ, หลุยส์ อัลธุสแซร์

Abstract

This article aimed at searching for and analyzing types of ideological themes in Literature of Northern Thai Writers through Althusser's conception of Ideology. It was found that Northern Thai Writers has produced text under Lannaism Ideology with Construction of Lannaness through literary work. This can be classified into 6 characteristics i.e.¹ language, ²scence, ³wisdom, ⁴people in history, ⁵Buddhism, and ⁶connecting with central power (of Siam/Thailand). The aim was to create a position for a Lanna identity under centralized nationalism.

Keywords: The Ideology of Lannaism, Literature of Northern Thai Writers, Louis Althusser

¹อาจารย์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

²รองศาสตราจารย์ รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการโรงเรียนกำเนิดวิทย์ จังหวัดระยอง

บทนำ

พ.ศ. 2432 ตรงกับรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระเจ้าอินทวิชยานนท์ (เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่) ภายใต้นั้นได้เกิดเหตุการณ์สำคัญ คือ “หนังสือไหม้ผาก แต่เมืองนอกถึงพ่อและแม่” ที่มีเนื้อหาวิพากษ์วิจารณ์สยามอย่างชัดเจน ต่อมาได้เกิดการลุกฮือของประชาชนภายใต้การนำของพระยาปราบสงคราม แม่ทัพใหญ่เมืองเชียงใหม่ เนื่องจากราษฎรได้รับความเดือดร้อนจากการเก็บภาษีของรัฐบาลสยาม พ.ศ.2445 (สุนทร ค่ายอด, 2559: 71) ทำให้รัฐบาลสยามเข้ามาควบคุมหัวเมืองล้านนาอย่างใกล้ชิดทั้งด้านอำนาจการปกครองและเศรษฐกิจ มีมาตรการเพื่อให้ล้านนายอมรับอำนาจของสยามด้วยการครอบงำผ่านระบบราชการ โดยเฉพาะด้านการศึกษาและภาษา (ธเนศวร์ เจริญเมือง, 2554: 37-50)

พ.ศ. 2480 ชนชั้นสูงของสยามได้เผยแพร่ทัศนคติต่อเมืองเชียงใหม่โดยใช้ภาพลักษณ์ของบ้านเมืองที่มีธรรมชาติอันโดดเด่น มีวัฒนธรรมที่แปลกตาสะท้อนผ่านเพลง ภาพยนตร์ และวรรณกรรมที่ถูกผลิตซ้ำ ภายใต้นี้ผู้หญิงเหนือกลายเป็นประเด็นที่สำคัญในกระบวนการต่อรองอำนาจระหว่างส่วนกลางกับท้องถิ่น ส่วนกลางได้เสนอภาพผู้หญิงเหนือที่ “รักสวย รักงาม โง่ และขี้เกียจ” (สุนทร ค่ายอด, 2558: 228) ดังนั้น อ.ไชยวรศิลป์ จึงได้ผลิตตัวบทขึ้นมาต่อต้านภาพลักษณ์ที่แผ่ฝั่งจนนำไปสู่ความเข้าใจที่ผิดเพี้ยนต่อผู้หญิงล้านนาจนกลายเป็นมายาคติ เป็นการคิดจำแนก ช่วงชิงต่อรองอำนาจจากรัฐส่วนกลางอย่างโดดเด่น เด็ดเดี่ยว และเดี่ยวดาย

นักเขียนล้านนาที่ร่วมสมัยกับ อ.ไชยวรศิลป์ คือมาลา คำจันทร์ (เจริญ มาลาโรจน์) ได้ผลิตผลงานอย่างต่อเนื่อง หทัยวรรณ ไชยะกุล (2556) ศึกษา วรรณกรรมล้านนาร่วมสมัย (พ.ศ. 2413-2550) การสืบทอดภูมิปัญญา และการสร้างสรรค์ พบว่า วรรณกรรมของมาลา คำจันทร์ มีลักษณะเด่นคือการผสมผสานระหว่างข้อมูลในรูปแบบจารีต อันได้แก่ตำนาน ประวัติศาสตร์ และได้สอดแทรกความเป็นล้านนา โดยเฉพาะการสอดแทรกลักษณะภูมิปัญญาแบบพื้นถิ่น นอกจากนี้ บัริน วังศิริ (2556) ศึกษา ภาพแทนล้านนาในสายตาคนนอก (สยาม/ไทย) และการโต้กลับมายาภาพ ของนักเขียนพื้นถิ่น พบว่า วรรณกรรมของมาลา คำจันทร์ เป็นการนิยามอัตลักษณ์ล้านนาขึ้นมาใหม่จากมุมมองของคนในวัฒนธรรมในบริบทความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่สยามเหนือกว่า

จรัล โมโนเพ็ชร ได้ผลิตผลงานเพลงโดยใช้แนวคิดที่เรียกว่า “โฟล์กของคำเมือง” ตั้งแต่ พ.ศ. 2520 ผลงานเพลงของเขาได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก เพลงของเขาได้สร้างอัตลักษณ์จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของภาพแทน “ความเป็นล้านนา” ดังปรากฏในผลงานของ สิริกานต์ สุวรรณผู (2554) ที่ได้ศึกษาการสื่อสารเพื่อต่อรองทางอุดมการณ์ของวัฒนธรรมคำเมือง : กรณีศึกษาเพลงของจรัล โมโนเพ็ชร พบว่าเนื้อหาของบทเพลงได้นิยามความเป็น “พวกเรา” ให้กับวัฒนธรรมคำเมืองและจำแนก “ความเป็นพวกเรา” ให้กับวัฒนธรรมกระแสหลัก นอกจากนี้ยังพยายามจัดลำดับชั้นวัฒนธรรมล้านนาให้มีคุณค่าเทียบเท่ากับวัฒนธรรมไทยกลางอีกด้วย

ในช่วง พ.ศ.2470-2490 ได้มีการสร้างความเป็นไทยเพื่อตอบสนองนโยบายของรัฐบาล ผ่านงานวรรณกรรม ของหลวงวิจิตรวาทการ นอกจากนี้ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นอีกคนหนึ่งที่มีบทบาทในการสร้างความเป็นไทยผ่านงานวรรณกรรมจนทำให้ชาตินิยมกระแสหลักมีอิทธิพลครอบงำสังคมไทย (สายชล สัตยานุรักษ์, 2551) จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจว่า อ.ไชยวรศิลป์

มาลา คำจันทร์ และจรัล มโนเพ็ชร ได้ประกอบสร้าง “ความเป็นลัณนา” (Lannaness) ผ่านตัวบทโดยใช้กระบวนการใดภายใต้อุดมการณ์ท้องถิ่นที่เรียกว่า “อุดมการณ์ลัณนานิยม” (Lannanism Ideology)

แนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้จะใช้แนวคิดการวิเคราะห์อุดมการณ์โดยใช้ตัวบทคืองานวรรณกรรมของ อ.ไชยวรศิลป์ มาลา คำจันทร์ และจรัล มโนเพ็ชร โดยใช้แนวคิดของเรื่อง อุดมการณ์ (Ideology) ของ หลุยส์ อัลธุสแซร์ (Louis Althusser) มีสาระสำคัญว่า “อุดมการณ์ไม่ใช่ตัวแนวคิดหรือความคิด หากแต่เป็นชุดความคิดหรือกรอบวิธีคิดที่ได้รับการติดตั้งไว้สำหรับทำความเข้าใจ ตัวเรา โลก สังคม เพราะอุดมการณ์เป็นกรอบคิด ดังนั้นหากคนเราได้อยู่ภายใต้อุดมการณ์ที่ต่างกัน วิธีคิด ความเข้าใจความเป็นไปต่าง ๆ จะแตกต่างกันไปด้วย” (กาญจนา แก้วเทพ, 2551: 216-219) การทำงานของอุดมการณ์ที่สำคัญประการหนึ่งคือ การทำให้ดูราวกับธรรมชาติ (naturalisation) ทำให้เป็นเรื่องธรรมดาในสังคมโดยปราศจากการตั้งคำถามใด ๆ จากคนในสังคม เพื่อธำรงไว้ซึ่งความสัมพันธ์เชิงอำนาจในสังคม (Jan Blommaert, 2005: 159) นอกจากนี้การทำงานของอุดมการณ์ต้องอาศัยการผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดอุดมการณ์ (reproduction of ideology) ซึ่งคำถามที่สำคัญที่สุดของ หลุยส์ อัลธุสแซร์ คือ ใครมีอำนาจในการผลิตซ้ำทางอุดมการณ์ และกระบวนการผลิตซ้ำนั้นเป็นไปเพื่ออะไร (กาญจนา แก้วเทพ, 2551: 224)

จากแนวของ หลุยส์ อัลธุสแซร์ ข้างต้น นำมานิยามความหมายของ “อุดมการณ์ลัณนานิยม” ได้ว่าเป็นชุดความคิดที่ประกอบสร้างขึ้นจนเกิดการรับรู้ “ความเป็นลัณนา” ที่สะท้อนผ่านภาคปฏิบัติของอุดมการณ์ และมีบทบาทในการเชื่อมประสานกลุ่มคนที่มีความคิดที่คล้ายกันเข้าด้วยกัน โดยทำให้คนบางกลุ่มเข้ามาขับเคลื่อนเพื่อชี้ชวนให้เห็นว่า “ลัณนานี้ดี” ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การผลิตงานวรรณกรรม บทเพลง และตัวบทอื่น ๆ

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

เพื่อศึกษาการประกอบสร้าง “ความเป็นลัณนา” (Lannaness) ผ่านตัวบทโดยใช้ ภายใต้ “อุดมการณ์ลัณนานิยม” (Lannanism Ideology)

วิธีดำเนินการวิจัย

1. สืบค้นและศึกษาแนวคิดอุดมการณ์ และการวิเคราะห์อุดมการณ์
2. สืบค้นและศึกษางานวรรณกรรมเพื่อกำหนดขอบเขต (ของงานวรรณกรรมที่จะใช้ศึกษา) โดยเลือกเฉพาะวรรณกรรมที่มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับอุดมการณ์ลัณนานิยม โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 วรรณกรรมของ อ.ไชยวรศิลป์ จำนวน 13 เรื่องดังนี้ จากฟ้ามาดิน, ริมฝั่งแม่ระมิงค์, ส่องหล้า, ไพรวิน, ดาวประจำใจ, แดนมธุรส, จากฟากฟ้า, คำครวเมือง, มนต์แม่ระมิงค์, รวมเรื่องสั้นชุดประทีปเหนือธารพิงค์, ปีก้อย, มนต์ข่อยยังไม่สิ้น และฉันเขียนเรื่องนี้เพื่อเธอ

2.2 วรรณกรรมของ มาลา คำจันทร์ จำนวน 19 เรื่องดังนี้ ลูกป่า, เด็กบ้านดอย, หมู่บ้านอาบจันทร์, รวมเรื่องสั้นลมเหนือและป่าหนาว, เจ้าจันทร์ผมหอม: นิราศพระธาตุอินทร์แขวน,

รวมเรื่องสั้นไฟพรางเทียน, เมืองลับแล, ใต้หล้า ฟ้าหลัง, ดาบอุปราช, สร้อยสุคันธา, รวมเรื่องสั้น นาคบาท, ไพรอำพราง, นางถ้ำ, ดาบราชบุตร, หัวใจพระเจ้า, ธนุสายฟ้า, ไพรพิสดาร, ลูกข้าวนิ่ง และแสงหาญฟ้า

2.3 บทเพลงของจรัส มโนเพชร จำนวน 13 ชุด รวมทั้งหมด 56 เพลง ดังนี้ โพล์กของคำ เมือง อมตะ 1, โพล์กของคำเมือง อมตะ 2, จากยอดดอย, ลูกข้าวนิ่ง, แดกหนุ่ม, อ้อ...จา...จา, บ้าน บนดอย, เอื้องผึ้ง จันผา, ไม้กลางกรุง, โพล์ก 1991, ถ่านแห่งขุนเขา, ศิลปินป่า, และความหวัง ความฝัน ของวันนี้

3. นำกรอบคิดเรื่องแนวคิดอุดมการณ์ มาวิเคราะห์การสร้างอุดมการณ์ล้านนานิยมในงานวรรณกรรมของนักเขียนภาคเหนือ ดังที่ได้ระบุไว้ข้างต้น

4. สรุปผลการศึกษา เรียบเรียง และนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

จากการศึกษางานวรรณกรรมของนักเขียนพบว่า ได้ประกอบสร้างความเป็นล้านนาภายใต้ อุดมการณ์ล้านนานิยมผ่านตัวบท 6 ลักษณะคือ ภาษา ฉาก ภูมิปัญญา บุคคลในประวัติศาสตร์ พระพุทธศาสนา และการเชื่อมโยงกับรัฐส่วนกลาง ดังนี้

1. การใช้ภาษาเพื่อสร้างความเป็นล้านนา

อ.ไชยวรศิลป์ และมาลา คำจันทร์ ได้ใช้ภาษาล้านนา (คำเมือง) ในตัวบทเพียงเพื่อสร้างบรรยากาศความเป็นล้านนา และให้ความหมายภาษาไทยกลางกำกับไว้ เพราะจุดประสงค์คือ ต้องการสื่อสารกับ “คนนอกวัฒนธรรม” การใช้ภาษาล้านนา หรือคำเมือง ภายใต้บริบทของ อุดมการณ์ชาตินิยม ที่สร้างความเป็นอื่นให้กับความเป็นท้องถิ่น ลักษณะดังกล่าวเป็นการต่อต้าน ส่วนกลางผ่านการใช้ภาษา การจัดวางภาษาทั้งสองอยู่ในตัวบทสะท้อนให้เห็นถึงความพยายามของผู้เขียนที่จะสื่อความหมายว่าทั้งภาษาล้านนาและภาษาไทยกลางนั้นมีคุณค่าเท่าเทียมกันในด้านการสื่อสาร

นักเขียนได้พยายามตอกย้ำว่า ภาษาล้านนาแตกต่างจากภาษาไทยภาคกลางด้านความหมาย เช่น “ทาน หมายถึง ถวายทาน ไม่ใช่รับประทานแบบภาษากลางนะ คำบ้านเรากับคำภาษากลาง บางทีก็ไขว้เขวกัน แต่ส่วนมากก็ลงรอยกันดี ถึงจะพูดจากันคนละสำเนียง แต่ก็เข้าใจกันได้” (ลูก ข้าวนิ่ง หน้า 51) การพูดคำเมืองไม่ขัดเป็นประเด็นที่ใช้ยืนยันความเป็น “คนเมือง” เป็นการสร้าง คู่ตรงข้ามโดยใช้ภาษาในการจำแนกคนในและคนนอก เช่น “ครูวินัยไม่ใช่คนพื้นบ้านพื้นเมือง ไม่ใช่ ลูกข้าวนิ่งเต็มร้อยอย่างพวกเรา ครูวินัยอุไทยสุนเมือง คือพูดปน ๆ ระหว่างภาษาไทยแบบภาคกลาง (ลูกข้าวนิ่ง หน้า 210 - 211)

นอกจากนี้ภาษาเขียนล้านนา (ตัวเมือง-อักษรธรรม) ได้รับการนิยามให้เป็นเครื่องมือที่บันทึก ภูมิปัญญาล้านนาและลดบทบาทลงเนื่องจากนโยบายภาษาของรัฐไทยตั้งข้อความที่ว่า “ตัวเมือง หรืออักษรธรรม คือตัวหนังสือที่ใช้บันทึกสรรพวิชาความรู้ของพื้นบ้านล้านนาเรามาแต่เดิม แต่ ต่อมาถูกลดบทบาทลงเมื่อการศึกษาระบบโรงเรียนแพร่หลายมากขึ้น เด็ก ๆ เข้าเรียนในโรงเรียน มากกว่าเข้าวัด พอเข้าโรงเรียนต้องใช้อักษรไทย อักษรพื้นเมืองไม่มีสอนในโรงเรียน มันจึงค่อย ๆ

ชบเขาไป” (ลูกขำหนึ่ง หน้า 179) ในขณะเดียวกันนักเขียนได้กล่าวถึงระบบการศึกษาไทย ที่เน้น บังคับให้เรียนภาษาไทยมาตรฐาน ผ่านบทสนทนาของย่ากับหลานที่ว่า

“ไมใช่ เราไม่ใช่คนไทย เราเป็นคนเมือง”

“เราเป็นคนเมือง ทำไมครูไม่ให้เรียนตัวเมืองล่ะ” (เด็กบ้านดอย หน้า 37)

จรัส มโนเพชร ได้สะท้อนความคล้อยของการใช้คำเมืองในที่สาธารณะ โดยเน้นย้ำว่า “ภาษาถิ่นคือภาษาไทย” คำเมืองได้รับการสถาปนาให้มีสถานภาพทัดเทียมกับภาษาไทยมาตรฐาน มิใช่ “ภาษาลาว” ดังที่ส่วนกลางเข้าใจ ดังบทเพลงที่ว่า

เขานั้นเป็นคนไทย

บใจคนลาวฝ่ายซ้าย

ข้าหนึ่งกินแล้วสบาย

ลูกป้อจายข้าหนึ่ง

(ลูกขำหนึ่ง, ลูกขำหนึ่ง พ.ศ. 2524)

2. สร้างความเป็นล้านนาผ่านฉาก

การเล่าเรื่องผ่านฉากของนักเขียนภาคเหนือมี 2 ลักษณะคือ การกล่าวถึงสถานที่จริง และ ใช้การสร้างบรรยากาศที่สะท้อนความเป็นล้านนา อาทิ “ขอให้ได้เห็นเชียงใหม่อีกพอใจ อย่างน้อย ก็ได้จ่ายตลาดวโรรส ได้สูดอากาศบริสุทธิ์เหนือแม่ระมิงค์ ฝนที่เชียงใหม่คงเย็นชุ่มชื้น แดดคงอุ่น อ่อนละไมเหมือนแสงจันทร์ ทุกซอกทุกมุมของเชียงใหม่คงมีแต่ไมตรีจิตนำพิสมัย” (ประทีปเหนือ ธารพิงค์ หน้า 213)

นอกจากนี้นักเขียนจะเลือก“พื้นที่” ที่เป็นประเด็นความขัดแย้งระหว่างท้องถิ่นกับรัฐ เช่น ดอยหลวงเชียงดาวที่มีความขัดแย้งด้านนโยบายระหว่างภาครัฐกับท้องถิ่นในการสร้างกระเช้าไฟฟ้า ดังข้อความที่ว่า “ถ้าหลวงเชียงดาวเป็นที่สถิตของเจ้าหลวงคำแดงกับนางอินเลา....ท่านเป็น ผีหลวงอยู่เหนือผีทั้งหลายทั่วทั้งล้านนา” (ไพโรพิศดาร หน้า 8) ประเด็นดังกล่าวเป็นความขัดแย้ง ระหว่างส่วนท้องถิ่นกับรัฐอย่างต่อเนื่องโดยให้ความสำคัญต่อสถานที่ซึ่งเป็นแหล่งศักดิ์สิทธิ์ และเป็นสถานที่ที่พึ่งอนุรักษ์เนื่องจากความหลากหลายทางชีวภาพ จุดประสงค์ของการเลือกใช้ฉากที่ สะท้อนความเป็นล้านนาเป็นการตอกย้ำความเป็นท้องถิ่นนิยม เป็นการโต้กลับภาพลักษณ์ของส่วน กลางที่มองว่า “ท้องถิ่น” นั้นเป็นพื้นที่ด้อยพัฒนา

3. สร้างความเป็นล้านนาผ่านภูมิปัญญา

นักเขียนภาคเหนือได้ใช้ภูมิปัญญาล้านนาในการดำเนินเรื่อง โดยสอดแทรกเป็นระยะในตัว บท สามารถจำแนกภูมิปัญญาต่าง ได้ 7 ลักษณะ คือ ขนบธรรมเนียมประเพณี อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องแต่งกาย หัตถศิลป์ วรรณกรรม และการขับขาน เป็นการตอกย้ำว่า “ล้านนาคือดี” เพราะเป็น ดินแดนแห่งภูมิปัญญา อาทิ ประเด็นเครื่องแต่งกาย

เครื่องแต่งกายเป็นสิ่งที่ใช้นิยามความเป็นล้านนา นักเขียนได้เลือกเสื้อหม้อฮ่อมซึ่งเป็นเสื้อ ย้อมด้วยต้นฮ่อม แล้วจะเป็นผ้าสีน้ำเงินเข้ม เครื่องแต่งกายดังกล่าวปรากฏในวรรณกรรมหลาย เรื่อง ปรากฏการณ์ดังกล่าวเป็นผลพวงจากการรณรงค์ให้สวมเสื้อหม้อฮ่อมในช่วงสงกรานต์ในปี พ.ศ. 2502 - 2503 โดย ไกรสิทธิ์ นิมานเหมินทร์ ทำให้นักท่องเที่ยวสนใจมาท่องเที่ยวในประเพณี ดังกล่าวเป็นจำนวนมาก และถือได้ว่าเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยใช้ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

เป็นสินค้า (Commercialization of culture) เป็นครั้งแรก (ธนศวร เจริญเมือง, 2546: 11-12) ดังนั้นเครื่องมือฮ่อมถูกนิยามให้เป็นเครื่องแบบทางวัฒนธรรมในวรรณกรรมของนักเขียนภาคเหนือ หากใครไม่สวมเสื้อม่อฮ่อมย่อมไม่ใช่คนเมือง ดังเนื้อเพลงตอนหนึ่งว่า

ใส่ม่อฮ่อมสี่ครามเป็นเงา

เจ้า จำ เจ้ายังใส่เสื้อม่อฮ่อม

ลืมว่าหมู่เรา คือชาวเหนือ

วัฒนธรรมหมู่เราชาวเหนือ

แล้วคุณเฒ่าแปลกปลอมใส่ม่อฮ่อมบ่ มีเหลือ

ลืมเชื่อลืมเลื่อมม่อฮ่อม

(ม่อฮ่อม, บ้านบนดอย พ.ศ. 2527)

นักเขียนภาคเหนือได้นิยามความเป็นล้านนาผ่านภูมิปัญญาที่พยายามสะท้อนให้เห็นว่า วัฒนธรรมล้านนานั้นไม่ค่อยไปกว่ากรุงเทพฯ หากล้านนาคือดินแดนแห่งภูมิปัญญาแขนงต่าง ๆ นอกจากจะสร้างบรรยากาศความเป็นล้านนาผ่านตัวบทแล้ว อีกด้านหนึ่งเป็นการให้ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมล้านนาแก่ผู้อ่าน ซึ่งเป้าหมายที่สำคัญคือให้ผู้อ่านตระหนักถึงความเป็นอารยะของ “ล้านนา” ภายใต้อุดมการณ์ล้านนานิยม

4. สร้างความเป็นล้านนา ผ่านบุคคลในประวัติศาสตร์

บุคคลในประวัติศาสตร์ล้านนา ที่เลือกนำมาเสนอในตัวบท พบว่า จะเลือกบุคคลสำคัญ 2 ลักษณะ คือบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ล้านนาที่เป็นที่รับรู้โดยทั่วไป และบุคคลที่มีส่วนในความขัดแย้งระหว่างล้านนากับสยาม

บุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ล้านนาที่เป็นที่รับรู้โดยทั่วไป นักเขียนจะเชื่อมโยงกษัตริย์ล้านนาให้เข้ากับปฐมกษัตริย์ของประเทศไทยตามอุดมการณ์รัฐชาติตั้งข้อความตอนหนึ่งจากเรื่องลูกช้างนิงที่กล่าวว่า “เวียงเชียงใหม่นี้หนอ กว้างใหญ่ใหม่งามสมชื่อ ได้อินแต่คำเล่าลือว่าเป็นเมืองกว้างขวางหลาย ตาอีกนั่นแหละเป็นคนเล่าว่าพระญามังรายหลวงเป็นผู้สร้างเวียงเชียงใหม่นี้ขึ้นมา **มีพระญาร่วงแห่งเมืองสุโขทัยกับพระญางำเมืองแห่งเมืองพะเยามาช่วยสร้าง**” (ลูกช้างนิง หน้า 13-14) บทเพลงของจรัล โมโนเพ็ชร ที่กล่าวถึงบุคคลที่ได้สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างล้านนา กับรัฐส่วนกลาง อาทิ พระเจ้ากาวิละ ที่นำไพร่พลลงไป “ฟังพระบรมโพธิสมภาร” รวมถึงพระราชยาเจ้าดารารัศมี ที่ได้ถวายตัวเป็นเจ้าจอมในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ดังความว่า

โอ..ล้านนา นามสืบมาในตำนานโบราณก่อน

เขลาขี้ลคร แพร่ น่าน พะเยา เชียงราย

บุชาพระญาติโลกราชลือชัย เจ้าเจ็ดตนไท

คือเชียงใหม่ หริภุญไชยนคร

ข้าเจ้าไหวสา น้อมใจบนบมิอวันทา**พระญามังราย**

เจ้ากาวิละนพิตารารัศมี พระราชยาภูมิบุตร

(ล้านนา, โพล์ของคำเมืองอมตะ 2 พ.ศ. 2521)

การกล่าวถึงบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ที่สะท้อนความสัมพันธ์อันดีงามราบรื่นภายใต้วาทกรรมพระบรมโพธิสมภาร เป็นการยึดโยงล้านนาเข้ากับสถาบันกษัตริย์ซึ่งเป็นอุดมการณ์หลัก และเป็นความมั่นคงของรัฐไทย

บุคคลที่มีส่วนในความขัดแย้ง ในบริบทความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างล้านนาและสยาม นักเขียนเลือกบุคคลที่มีส่วนในความขัดแย้งในประวัติศาสตร์ในช่วงของการปฏิรูปการปกครองแสดงถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างสยามกับล้านนา อาทิ พระญาปราบสงคราม (พระญาผาบ) และพระศรีวิชัย(ครูบาศรีไชย) ทำให้เกิดความหมายในการต่อต้านและเป็นการตอกย้ำบาดแผลทางประวัติศาสตร์ภายใต้อุดมการณ์ล้านนานิยม “เจ้าพ่อว่าตั้งแต่ข้าหลวงเมืองได้ขึ้นมา อำนาจอาญาทั้งหลายเขาก็ยึดไปหมดซวดเซกันไปหมดแล้ว สุดแต่เจ้าปู่ ก็ถูกกล่าวหาว่า หนูลหลังพระญาผาบเป็นกบฏ การใหญ่ กบฏหลวงครั้งนั้นมีเจ้านายเชื้อสายใหญ่ยศต้องสังสียหลายคน เจ้าปู่ก็เป็นผู้หนึ่งที่ถูกกุมตัวลงไปเมืองใต้จนตายในคุกเมืองกอกแคว้นใต้ชาวไทยกรุงเทพโพ้น เจ้าปู่ตาย คุ่มหลวงก็เหมือนสลายหายห่างเหมือนเปลวว่างกลายเป็นเรือนหลวงลงใน อาญาชาวใต้เขารุกรมคุมเหมืองเรานักแท้” (เจ้าจันทน์ผอมหอม : นิราศพระธาตุดอนิทร์แขวน หน้า 9)

5. สร้างความเป็นล้านนาโดยยึดโยงกับพระพุทธศาสนา

นักเขียนล้านนาได้สร้างตัวละครให้เป็น พุทธศาสนิกชนที่เคร่งครัด มีวิถีชีวิตที่สัมพันธ์กับพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง ดังข้อความตอนหนึ่งจากเรื่องจากปากฟ้า ที่ว่า “ชีวิตชาวบ้านที่ความเป็นอยู่อย่างง่าย ๆ และไม่เคียดสา คำแรงแสนถูก แต่ทุกคนก็อยู่กันอย่างปกติสุข ไม่ได้ร้องไวยวายว่าตนไม่ได้รับความเป็นธรรม ที่จับใจที่สุดก็คือผู้สูงอายุ ที่ผูกพันตนเองกับศาสนาอย่างแนบแน่น และอะไรก็ไม่น่าประทับใจเท่ากับเด็กสาว ๆ ที่พากันเข้าไปนั่งวิปัสสนากับพวกคนเฒ่าคนแก่ที่วัดดูนารักและบริสุทธิ์เหลือเกิน” (จากปากฟ้า หน้า 173) ส่วนมาลา คำจันทร์ ได้กล่าวถึงพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาพื้นถิ่นเป็นการนำเสนอ “ความแปลกใหม่” ให้ผู้อ่านที่เป็น “คนนอก” และยึดโยง “คนใน” ผ่านความทรงจำ อาทิ พิธีสวดเบิก (การสวดโดยคณะสงฆ์ นิยมสวดในพิธีฉลองถาวรวัตถุ) “เสียงสวดเบิกโบราณหลบเสียงลงต่ำ หืมทำสังฆะร้องสวดในลำคอ ฝ่ายว่าเณรน้อยเสียงใสกลับไล่เสียงสูงเหมือนแก้ว หนึ่งสูงหนึ่งต่ำ พรำร้องพร้องเพรียง” (ไฟพรางเทียน หน้า 77)

จรัส มโนเพชร ได้นิยามความหมายให้กับแผ่นดินล้านนา ว่าเป็นดินแดนแห่งธรรมะที่ร่มเย็นภายใต้ พุทธศาสนา มีพระสงฆ์ที่เคร่งครัดในศีลาจารวัตร ผู้คนมีจิตใจดีงามเพราะมีศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว ดังเนื้อร้องบางตอนของเพลงล้านนา และเพลงบ้านป่าเมืองดอย ที่ว่า “ล้านนานี้หนอ เนือนาบุญพุทธแผ่นดินธรรม” และอีกท่อนหนึ่งที่ว่า “ครูบาสังฆาเนื้อหนอคำ กินตานในศีลธรรมกล้าแก่กรรมฐาน” (ล้านนา, โพล์คของคำเมืองอมตะ 2: 2521)

พระพุทธศาสนาเป็นอุดมการณ์หลักของประเทศไทยดังนั้นการยึดโยงความเป็นล้านนาให้เข้ากับพุทธศาสนาคือการเชื่อมโยงท้องถิ่นกับอุดมการณ์ของรัฐ เป็นการแสดงให้เห็นว่า “ล้านนาที่นี่” เพราะมีศาสนของพระพุทธเจ้าเป็นสรณะ

6. สร้างความเป็นล้านนา ผ่านการเชื่อมโยงกับส่วนกลาง

การสร้างความเป็นล้านนาให้โดดเด่นคือการนิยาม หรือเชื่อมโยงเข้าสู่อำนาจที่เหนือกว่าคือส่วนรัฐส่วนกลาง เพื่อกำหนดตำแหน่งแห่งที่ของล้านนา กล่าวได้ว่านักเขียนภาคเหนือทั้งสามพยายามหาตำแหน่งแห่งที่ให้กับล้านนา โดยใช้ตัวบทเป็นปฏิบัติการของอุดมการณ์ล้านนานิยม

โดยได้เปรียบเทียบส่วนกลางกับล้านนา 2 ลักษณะคือ การเชื่อมโยงในแนวราบ อันหมายถึงการ แสดงถึงความเท่าเทียมกันระหว่าง ล้านนา กับส่วนกลาง และการเชื่อมโยงในแนวตั้ง คือการ แสดงถึงความเหนือกว่าของล้านนาโดยให้ส่วนกลางเป็นรอง

การเชื่อมโยงในแนวราบ มักปรากฏในงานของ อ.ไชยวรศิลป์ ที่สะท้อนว่า ล้านนากับ กรุงเทพมหานครมีความทัดเทียมกันโดยใช้ทั้งบุคคลและวัฒนธรรมเป็นคู่เทียบเพื่อสะท้อนอุดมการณ์ ดังกล่าว ดังข้อความว่า “พระญาพรหมโวรหาร นั้นกวีเอกของล้านนาไทย แต่ที่เขาเป็นกวียุคใหม่ ของไทยภาคกลางนี้แม่เฒ่า **พระญาพรหมของเราต้องเปรียบกับสุนทรภู่**สิครับ” (ริมฝั่งแม่ระมิงค์ หน้า 450) ด้วยเหตุผลทางการเมืองที่มีการดูถูกความเป็นท้องถิ่นอย่างเข้มข้น ดังนั้นการคิดจ้างเพื่อ ความเท่าเทียมจึงเป็นเป้าหมายสำคัญของอ.ไชยวรศิลป์

การเชื่อมโยงในแนวดิ่ง จะสร้างความเป็นอื่นให้กับส่วนกลาง ซึ่งเป็นการต่อรองอำนาจ ในลักษณะที่ตรงกันข้ามกับความเป็นจริง โดยนักเขียนล้านนาจะบรรยายความเสื่อมทรามของเมือง หลวงโดยเทียบกับความสูงส่งของล้านนาเพื่อสื่อสารให้ผู้อ่านเกิดความซาบซึ้งและคล้อยตามว่า “ล้านนานี้ดี” 2 ลักษณะ คือ สร้างภาพด้านดีให้ล้านนา และสร้างภาพด้านลบให้แก่กรุงเทพฯ

สร้างภาพด้านดีให้ล้านนา เป็นกระบวนการหนึ่งที่จะสื่อสารแก่ผู้อ่าน โดยจะกล่าวในลักษณะ ของการทวงแค้นแผ่นดินเกิด เป็นสำนึกท้องถิ่นนิยมแม้จะเป็นผู้แพ้ในประวัติศาสตร์ แม้จะเป็น ความพ่ายแพ้ แต่ส่งผลดีต่อบุคลิกที่ของคนล้านนาดังข้อความว่า “เราถูกพม่าปกครองสองร้อยปี พอสลัดหลุดจากพม่า ราชอาณาจักรสยามก็ปกครองเราเรื่อยมา ความเป็นผู้แพ้ การตกอยู่ใต้อาณาจ อินมามานานอาจประกอบกันเป็นส่วนหนึ่งของบุคลิกภาพของคนบ้านเรา เราจึงยึดหยุ่น ประนีประนอม เราก็กฎมูมิใจที่ได้เกิดมาเป็นคนล้านนา เป็นลูกชาวนึง” (ลูกชาวนึง หน้า 48-49)

สร้างภาพด้านลบให้กรุงเทพฯ พบว่านักเขียนภาคเหนือ ได้สร้างภาพด้านลบให้แก่ กรุงเทพฯ 2 ลักษณะ คือ การสร้างภาพลักษณ์ให้แก่คนและสถานที่

การสร้างภาพลักษณ์ด้านลบให้แก่คนกรุงเทพฯ พบ 6 ลักษณะ คือ ข่มเหงล้านนา เอาแต่ใจ ไม่รักษาสัญญา โหดเหี้ยม และขูดรีดท้องถิ่น ดังตัวอย่างการเอาแต่ใจ เช่น “เจ้าพ่อว่า ชาวไตบ่เข้าใจคนเมือง มันเอาแต่ใจมันเป็นที่ตั้ง นึกจะทำอย่างใดมันก็ทำ” (เจ้าจันท์ผมหอม : นิราศ พระธาตุนิรันธร์แขวน หน้า 21)

ความโหดเหี้ยมของคนกรุงเทพฯ ดังข้อความที่ว่า “ท้าวปืดพ่อนางใจเย็นใจยาวกว่าน้องชาย เมตตากฎมาก็หนาแน่นกว่า พ่อนางมองว่าข้าเป็นคนรับใช้ แต่น้องขายนางมองว่าข้าเป็น ทาสทาสทาสีเยี่ยงอย่างศักดินาไทยได้อนุระบาทขึ้นมาราวสามสิบกว่าปีผ่านมานี้” (สร้อยสุคันธา หน้า 51)

การสร้างภาพลักษณ์ด้านลบกับสถานที่ นักเขียนภาคเหนือ ได้สร้างภาพด้านลบให้แก่ กรุงเทพฯ โดยกล่าวว่า เป็นแหล่งการค้าบริการทางเพศของหญิงสาวภาคต่างๆ รวมทั้งหญิงสาว ภาคเหนือ ดังความว่า “ไปตายเอาดาบหน้า ผิดนักกูเปิดหนีเข้ากรุงเทพฯ กูเองยังสาวยังงาม ดูลึ สุดแต่เอ็งมีอีคำมาไปเป็นกะหรียังได้ดิบได้ดี แล้วคนอย่างน้องแนนมีหรือจะตกอับ งามกูก็งามกว่า สาวกูก็สาวกว่า รู้กูก็รู้กว่า ได้นั่งเอาหน้าตากแอร์สักเดือนก็คร้านจะมีราศีสาวกรุงจันทันแว้ววตาเสีย” (ไฟพรางเทียน หน้า 39)

จรัล มโนเพ็ชร ได้กล่าวถึงประเด็นดังกล่าวโดย “เมืองใต้” (กรุงเทพ) ในหลายบทเพลงของเขาล้วนแต่เป็นแหล่ง “ขายของเก่า” (ค้าประเวณี) เพราะมีแต่ “บ้านสาว” (สถานบริการทางเพศ) ดังเช่น

ไปกรุงเทพไปใช้ไปเจ็บไปสบาย

สาวบ้านปาดินฟ้าเริ่มหนาว

รักษาบ่หายง่าย ๆ ก็บ๊ายไปตายบ้านเรา

คนมาส่งข่าวคราวว่าสาวไปขายของเก่า

(สาวบ้านป่า ไม้กลางกรุง พ.ศ. 2529)

สรุปผลการศึกษา

อุดมการณ์ลัทธิชาตินิยม เป็นอุดมการณ์ทางการเมือง (Political Ideology) ที่เกิดขึ้นเพื่อต่อต้านอุดมการณ์ชาตินิยมของส่วนกลางซึ่งเป็นอุดมการณ์หลัก (Dominant Ideology) เนื่องจากระยะเวลาในการสร้างผลงานนั้นได้มีการเคลื่อนไหวโดยเชิดชูความเป็นชาติไทย ภายใต้อุดมการณ์ชาตินิยมอันเข้มข้นตั้งแต่พ.ศ.2480 ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไทยด้านต่าง ๆ การเคลื่อนไหวของอุดมการณ์ลัทธิชาตินิยมนั้น เป็นการต่อต้านเชิงวัฒนธรรม จากการศึกษาตัวบทของ อ.ไฮยวริสตีป มาลา คำจันทร์ และจรัล มโนเพ็ชร นักเขียนชาวล้านนา ที่ผลิตผลงานภายใต้อุดมการณ์ลัทธิชาตินิยมซึ่งเป็นอุดมการณ์ต่อต้าน (Counter Ideology) โดยใช้เรื่องสั้น นวนิยาย และบทเพลง เป็นปฏิบัติการเพื่อการสร้างความเป็นลัทธิชาตินิยม (Lannaness) เน้นสื่อสารกับคนนอกวัฒนธรรม โดยสร้างความเป็นลัทธิชาตินิยมผ่านภาษา ผ่านฉาก ผ่านภูมิปัญญา ผ่านบุคคลทางประวัติศาสตร์ ผ่านพระพุทธศาสนา และผ่านการเชื่อมโยงกับส่วนกลางลักษณะดังกล่าวเป็นการใช้วัฒนธรรมในการขับเคลื่อนเพื่อต่อรองอำนาจ และนิยามความหมายให้กับลัทธิชาตินิยม ดังคำกล่าวของ Rosaldo ที่ว่า “วัฒนธรรมถูกร้อยรัดอยู่กับอำนาจ และอำนาจก็ถูกแต่งโดยวัฒนธรรม” (ชูศักดิ์ วิทยามัก, 2558: 4) วรรณกรรมของนักเขียนภาคเหนือเป็นวรรณกรรมกระแสรอง (a minor literature) ที่นิยามความหมายใหม่ในการรับรู้ของส่วนกลางตามแนวคิดของซิลส์ เดอเลซ (Gill Deleuze) และ เฟลิกซ์ กัตตารี (Félix Guattari) ที่มีได้ต้องการสถาปนาให้ลัทธิชาตินิยมเป็นศูนย์กลางของอำนาจ หากเป็นการขับเคลื่อนในการต่อรองอำนาจจากส่วนกลางอย่างเข้มข้น เพื่อกำหนดตำแหน่งที่ให้กับความเป็นลัทธิชาตินิยมโดยอาศัยตัวบท

บรรณานุกรม

กาญจนา แก้วเทพ. (2557). LOUIS ALTHUSSER อุดมการณ์และกลไกทางอุดมการณ์ของรัฐ.

กรุงเทพฯ: Text.

ชูศักดิ์ วิทยามัก. (2558). วัฒนธรรมคืออำนาจ. เชียงใหม่: คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2545). วาทกรรมการพัฒนา : อำนาจ ความรู้ ความจริง เอกลักษณะ

และความเป็นอื่น. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยและผลิตตำรา มหาวิทยาลัยเกริก.

ธเนศวร์ เจริญเมือง. (2554). คนเมือง ประวัติศาสตร์ล้านนาสมัยใหม่ พ.ศ.2317-2553. เชียงใหม่:

สถาบันพัฒนาเมืองเชียงใหม่ ศูนย์สร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่.

- ธเนศวร์ เจริญเมือง. (2546). **จรัล มโนเพ็ชร ศิลปินล้านนาแห่งยุคสมัย**. เชียงใหม่: สถาบันพัฒนาเมืองเชียงใหม่ ศูนย์สร้างสรรค์เมืองเชียงใหม่.
- บัวริน วังศิริ. (2556). ภาพแทนล้านนาในสายตาคนนอก (สยาม/ไทย) และการโต้กลับมายาภาพของนักเขียนพื้นถิ่น. *มนุษยศาสตร์สาร*, 14, 1-37.
- มาลา คำจันทร์ [นามแฝง]. (2537). **ลมเหนือและป่าหนาว**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: ดันอ้อ.
- มาลา คำจันทร์ [นามแฝง]. (2537). **เด็กบ้านดอย**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: ดันอ้อ.
- มาลา คำจันทร์ [นามแฝง]. (2537). **ไฟพรางเทียน**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ดันอ้อ.
- มาลา คำจันทร์ [นามแฝง]. (2539). **เมืองลับแล**. กรุงเทพฯ: มติชน.
- มาลา คำจันทร์ [นามแฝง]. (2547). **ดาบอุปราษ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มติชน.
- มาลา คำจันทร์ [นามแฝง]. (2550). **หัวใจพระเจ้า**. กรุงเทพฯ: เคล็ดไทย.
- มาลา คำจันทร์ [นามแฝง]. (2552). **สร้อยสุคันธา**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: เคล็ดไทย.
- มาลา คำจันทร์ [นามแฝง]. (2553). **ไพรพิสดาร**. กรุงเทพฯ: เพื่อนดี.
- มาลา คำจันทร์ [นามแฝง]. (2554). **เจ้าจันทน์ผมหอม : นิราศพระธาตุอินทร์แขวน**. พิมพ์ครั้งที่ 15. กรุงเทพฯ: เคล็ดไทย.
- มาลา คำจันทร์ [นามแฝง]. (2554). **ดาบราชบุตร**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: เคล็ดไทย.
- มาลา คำจันทร์ [นามแฝง]. (2554). **ลูกข้าวนึ่ง**. กรุงเทพฯ: เคล็ดไทย.
- สายชล สัตยานุรักษ์. “**ชาตินิยม วัฒนธรรม และความขัดแย้ง**”. ใน **ชาตินิยมกับพหุวัฒนธรรม : รายงานการประชุมวิชาการ ; วันที่ 22-23 ธันวาคม 2551 ณ ศูนย์ประชุมนานาชาติ โรมแรมดิเอ็มเพรส เชียงใหม่**.
- สิริกานต์ สุวรรณภู. (2554). **การสื่อสารเพื่อต่อรองทางอุดมการณ์ของวัฒนธรรมคำเมือง : กรณีศึกษาเพลงโฟล์กของคำเมืองของจรัล มโนเพ็ชร**. เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุนทร ค่ายอด. (2558). **อ.ไชยวรศิลป์กับภาพลักษณ์ผู้หญิงเหนือ**. ลำพูน : ภัณฑุผลการพิมพ์.
- สุนทร ค่ายอด. (2559). มองอุดมการณ์ล้านนานิยมผ่าน “ตำราเรียนภูมิศาสตร์อย่างง่าย” ของโรงเรียนชายวังสิงห์คำ . *แม่โจ้ปริทัศน์*, 17, 71-75.
- หทัยวรรณ ไชยะกุล. (2556). **วรรณกรรมล้านนาร่วมสมัย (พ.ศ.2413-2550): การสืบทอดภูมิปัญญา และการสร้างสรรค์**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- อ.ไชยวรศิลป์, นามแฝง. (2498). **ริมฝั่งแม่ระมิงค์**. พระนคร: โรงพิมพ์ไทยสัมพันธ์.
- อ.ไชยวรศิลป์, นามแฝง. (2504). **สองหล้า**. พระนคร: โรงพิมพ์เกษมสัมพันธ์การพิมพ์.
- อ.ไชยวรศิลป์, นามแฝง. (2507). **แดนมธุรส**. พระนคร: โรงพิมพ์เจริญธรรม.
- อ.ไชยวรศิลป์, นามแฝง. (2509). **จากฟากฟ้า**. พระนคร: โรงพิมพ์ประเสริฐอักษร.
- อ.ไชยวรศิลป์, นามแฝง. (2515). **คำควรเมือง**. พระนคร: โรงพิมพ์ไทยสัมพันธ์.
- อ.ไชยวรศิลป์, นามแฝง. (2516). **ประทีปเหนือธารพิงค์**. นครหลวงกรุงเทพธนบุรี: อักษรบริการ.
- Althusser, Louis. (1984). **Essay on Ideology**. London:Thetfort Press.

โลกทัศน์ของคนอินโดนีเซียจากภาษิต¹

The Worldviews of Indonesian People from Proverbs

ศิริพร มณีชูเกตุ²

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาโลกทัศน์ของคนอินโดนีเซียจาก “พจนานุกรมภาษิตอินโดนีเซีย ฉบับสมบูรณ์” ที่ตีพิมพ์เป็นภาษาอินโดนีเซีย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิถีชีวิตของคนอินโดนีเซียจากภาษิต โดยอาศัยกรอบของโลกทัศน์เป็นแนวทางในการศึกษาได้แบ่งโลกทัศน์ออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ โลกทัศน์ต่อมนุษย์ โลกทัศน์ต่อธรรมชาติ และโลกทัศน์ต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ ผลการศึกษาพบว่าภาษิตได้สะท้อนให้เห็นโลกทัศน์ของคนอินโดนีเซียที่มีต่อมนุษย์มากที่สุด และโลกทัศน์ที่สะท้อนให้เห็นอัตลักษณ์ที่เด่นชัดของคนอินโดนีเซีย คือ โลกทัศน์ของคนอินโดนีเซียที่มีต่อดัตช์ (เนเธอร์แลนด์) ซึ่งเป็นโลกทัศน์ในเชิงลบ ผลการศึกษานี้แสดงให้เห็นทัศนคติในลักษณะเชิงดูแคลน และมองเห็นความเอารัดเอาเปรียบของคนดัตช์ อันมีสาเหตุจากอินโดนีเซียตกอยู่ภายใต้การปกครองของเนเธอร์แลนด์เป็นเวลาถึง 301 ปีอัตลักษณ์ที่เด่นชัดอีกด้านหนึ่ง คือ โลกทัศน์ของคนอินโดนีเซียที่มีต่อศาสนาอิสลาม ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าคนอินโดนีเซียให้ความสำคัญให้คุณค่า ให้ความสำคัญต่อศาสนาซึ่งจะเกี่ยวพันกับการศึกษาเล่าเรียน เพราะในสมัยก่อนการศึกษาของชาวมุสลิมเริ่มจากคัมภีร์อัลกุรอาน

คำสำคัญ : โลกทัศน์; อินโดนีเซีย; ภาษิต; อัตลักษณ์

¹ บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง “โลกทัศน์ของคนอินโดนีเซียจากภาษิต” ได้รับทุนอุดหนุนจากงบประมาณแผ่นดิน มหาวิทยาลัยนเรศวร 2556

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้จังหวัดเชียงใหม่

Abstract

This research investigates the worldviews of Indonesian people from the “KamusLengkapPeribahasa Indonesia” published in the Indonesian language. The aims of the investigation are to study the worldviews of Indonesian people as reflected in the proverbs. The study is conducted based on the worldviews framework, and the worldviews are classed into 3 categories :the worldview towards humans, nature and supernatural power. The findings reveal that the proverbs reflect the Indonesian people’s worldview towards humans most, and that the proverbs reflect a remarkable characteristic of Indonesian people in that their worldview towards the Dutch is negative. These findings project a scorning attitude towards the Dutch’s selfish exploitations during the Netherlands’ 301 years of ruling over Indonesia. Another remarkable identity is the Indonesians’ worldview towards Islamism. The findings reveal that the Indonesians regard the religion with the most significance, value and esteem. The religion is closely related to education as Muslim people in the past began their education with the Koran.

Keywords : worldview; Indonesia; proverb; identity

บทนำ

สาธารณรัฐอินโดนีเซียเป็นประเทศที่มีเกาะเล็กใหญ่จำนวน 17,508 เกาะ (PanjiKesuma, 2009 : ii) ผู้คนในแต่ละเกาะมีความแตกต่างกันทั้งด้าน สังคม ภาษา และวัฒนธรรม อย่างไรก็ตาม สาธารณรัฐอินโดนีเซียได้สร้างอัตลักษณ์ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันขึ้นมาภายใต้คำขวัญที่ว่า “Bhinneka Tunggal Ika” “เอกภาพท่ามกลางความหลากหลาย” กล่าวกันว่าถ้าจะมาดูความหลากหลายของความศรัทธาต้องมาที่อินโดนีเซีย (วิทย์ บัณฑิตกุล, 2555 : 142) ดังนั้นศูนย์รวมของคนอินโดนีเซียคือความเป็นชาติและจิตใจที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีเมืองจากรดาเป็นเมืองหลวงและเป็นศูนย์กลางการเมืองการปกครองของประเทศมุสลิมที่ใหญ่ที่สุดในโลก (วิทย์ บัณฑิตกุล, 2555 : 111) มีภาษาถิ่นมากถึงประมาณ 746 ภาษา (Agus Dharma, 2011 : 8) สาธารณรัฐอินโดนีเซียจึงมีความหลากหลายด้านภาษาและวัฒนธรรม

ภาษาอินโดนีเซียนั้น เป็นภาษาประจำชาติและเป็นภาษาราชการของประเทศสาธารณรัฐอินโดนีเซียที่มีผู้พูดมากกว่า 200 ล้านคนทั่วโลก และหากมองในฐานะประเทศเพื่อนบ้านที่ต้องมีการติดต่อกันทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง การท่องเที่ยว รวมทั้งความสัมพันธ์ไมตรีที่ทำให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกันเพื่อความสันติสุขระหว่างกันแล้ว คงปฏิเสธไม่ได้ว่าประเทศไทยและคนไทยจำเป็นต้องศึกษาข้อมูลในทุก ๆ ด้านของประเทศสาธารณรัฐอินโดนีเซีย

การเผยแพร่ภาษาอินโดนีเซียไปยังประเทศเพื่อนบ้านและประเทศอื่น ๆ นั้น รัฐบาลสาธารณรัฐอินโดนีเซียได้ดำเนินการภายใต้โครงการให้ทุนสนับสนุนการเรียนภาษา วัฒนธรรม และ

ศิลปะอินโดนีเซีย มาเป็นเวลาหลายสิบปีแล้ว และในปัจจุบันมีโรงเรียนและมหาวิทยาลัยหลายแห่งในประเทศไทยได้จัดการเรียนการสอนภาษาอินโดนีเซียให้กับนักเรียนนักศึกษาไทยตั้งนั้นการมีความสัมพันธ์ เชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศอาเซียนอย่างประเทศสาธารณรัฐอินโดนีเซียนั้น นอกจากตัวภาษาแล้วเราจำเป็นต้องศึกษาวัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนอินโดนีเซียผ่านมุมมองโลกทัศน์ของคนอินโดนีเซีย สิ่งหนึ่งที่สามารถสะท้อนให้เห็นโลกทัศน์ของคนอินโดนีเซียได้ คือ สำนวนภาษิตต่าง ๆ ดังที่ ซาอิลล อาริมิ (Sailal Arimi, 2005 : 78) ได้ศึกษาเปรียบเทียบสุภาษิตของคนญี่ปุ่นและของคนอินโดนีเซีย ทำให้เห็นโลกทัศน์ของคนทั้ง 2 ประเทศ ผ่านสุภาษิต ดังตัวอย่างต่อไปนี้

สุภาษิตญี่ปุ่น

Yuki wahoonen no kizashi “หิมะเป็นสัญญาณของปีแห่งการออกดอกออกผล” หมายถึงหิมะตกหนึ่งปี อุณหภูมิจะสูงขึ้นหนึ่งปี

Ame futte, jikatamaru “หลังฝนพ่นดินแข็งแห้ง” หมายถึงหลังพายุความสงบจะตามมา

สุภาษิตอินโดนีเซีย

Panas setahundihabiskanolehujansehari “ร้อนหนึ่งปีลบล้างด้วยฝนหนึ่งวัน” หมายถึงความดีมากมายมลายหายไปเพราะความชั่วเพียงเล็กน้อย

Sehabishujanakanpanasjuga “หลังฝนความอบอุ่นจะตามมา” หมายถึงหลังจากเจ็บปวด ความสุขจะตามมา

จากสุภาษิตข้างต้นทำให้เห็นโลกทัศน์ของคนทั้งสองประเทศที่มีต่อดินฟ้าอากาศต่างกันตามประสบการณ์ของคนทีใกล้ชิดกับสภาพดินฟ้าอากาศที่ต่างกัน นั่นคือ คนญี่ปุ่นต้องประสบกับสภาพอากาศหนาวและมีฝน จึงไม่เห็นโลกทัศน์เกี่ยวกับความร้อนจากสุภาษิต ในขณะที่คนอินโดนีเซียประสบกับสภาพอากาศร้อนและมีฝน จึงไม่เห็นโลกทัศน์เกี่ยวกับอากาศหนาว หรือหิมะจากสุภาษิต

ผู้เขียนในฐานะที่เคยศึกษาภาษาอินโดนีเซียและสอนวิชาภาษาอินโดนีเซีย ได้พบสำนวนภาษิตอินโดนีเซียที่มีลักษณะทั้งคล้ายคลึงและแตกต่างกับสำนวนภาษิตไทย เช่น adagula, adasemut (มีน้ำตาล มีมด) หมายถึงที่ไหนที่มีโชคลาภคนก็จะไปรุมล้อม (Inti Sarikata Bahasa Indonesia, 1994 : 99) ซึ่งคล้ายกับรูปภาษิตไทยที่ว่า น้ำตาลกลุ้มมด แต่มีความหมายแตกต่างไปบ้างตรงที่ภาษิต น้ำตาลกลุ้มมด ใครจะอดได้ มีความหมายไปในทางความใกล้ชิดของหญิงชายคือมีความหมายว่า ชายหญิงที่ใกล้ชิดกันมากย่อมห้ามใจไม่ให้อีกกันได้ง่าย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 627)

จากข้อสังเกตดังกล่าวทำให้ผู้เขียนสนใจที่จะศึกษาวิจัยเกี่ยวกับภาษิต โลกทัศน์ของคนอินโดนีเซียจากภาษิต วิถีชีวิตของคนอินโดนีเซียที่สะท้อนจากภาษิต รวมทั้งรูปแบบภาษาของภาษิตอินโดนีเซียเพื่อนำไปสู่ “การรู้เขา รู้เรา” ภายใต้ความสัมพันธ์แห่งพันธมิตรในประชาคมอาเซียน โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยคือ

1. เพื่อศึกษาโลกทัศน์ของคนอินโดนีเซียจากภาษิต
2. เพื่อศึกษาวิถีชีวิตของคนอินโดนีเซียที่สะท้อนจากภาษิต

ขอบเขตการวิจัย

ศึกษาภาษาอินโดนีเซีย จากพจนานุกรมฉบับสมบูรณ์สุภาษิตภาษาอินโดนีเซีย (KamusLengkapPeribahasa Indonesia) ที่เรียบเรียงโดยซุห์รุล รามาฮัน (Syahrul Ramadhan, 2002) เป็นข้อมูลหลัก (โดยการเรียบเรียงนี้ได้ผ่านการชี้แนะจากศูนย์พัฒนาภาษาอินโดนีเซีย จาการตาเรียบร้อยแล้ว) และจากพจนานุกรมภาษาอินโดนีเซีย (DepartemenPendidikan Nasional, 2012) เป็นข้อมูลรอง

นิยามศัพท์เฉพาะ

โลกทัศน์ (Worldviews) หมายถึง ทักษะในการมองโลกและสังคมของบุคคล เป็นภาพของโลกหรือสังคมที่บุคคลรับรู้โดยผ่านกระบวนการและระบบวิถีคิดในการประเมินคุณค่าสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยมีพื้นฐานอันหล่อหลอมจากวัฒนธรรมแวดล้อมในสังคมที่บุคคลนั้นเติบโตมาอันได้แก่ทัศนคติ ความคิด ความเชื่อ และค่านิยม ทั้งของบุคคลและของสังคมนั้น ๆ โลกทัศน์จึงเป็นตัวกำหนดทิศทางชีวิตของแต่ละคน อีกทั้งเป็นตัวกำหนดทิศทางสังคมของมนุษย์ด้วย

ภาษิต (Proverb) หมายถึง คำกล่าวที่มีคติควรฟังในที่นี้หมายรวมถึง สำนวน คำพังเพย และภาษิตต่างๆ ด้วย

คนอินโดนีเซีย (Indonesian People) หมายถึงประชาชนที่มีสัญชาติอินโดนีเซียและอาศัยอยู่ที่ประเทศสาธารณรัฐอินโดนีเซีย

อัตลักษณ์ (Identity) หมายถึง ความเหมือน และความเป็นลักษณะเฉพาะที่แตกต่างออกไป กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ อัตลักษณ์เป็นเรื่องของความเข้าใจ และการรับรู้ว่าเป็นใคร และคนอื่นเป็นใครอัตลักษณ์มิใช่เป็นสิ่งที่มียู่แล้วในตัวของมันเอง หรือกำหนดมาพร้อมกับคนหรือสิ่งของ แต่เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นและกำหนดโดยคนที่เป็นเจ้าของอัตลักษณ์นั้นและคนอื่น อัตลักษณ์ของชาติพันธุ์จะถูกสร้างหรือทำให้แตกต่างจากชาติพันธุ์อื่นก็ต่อ เมื่อกลุ่มชาติพันธุ์นั้นไปมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่นหรือกลุ่มชาติพันธุ์อื่น อัตลักษณ์ที่ถูกสร้างขึ้นมานี้จะมีลักษณะของความเป็นพลวัตอยู่ตลอดเวลา (Jenkins. 1997, p. 4) ดังนั้นอัตลักษณ์ จึงเป็นสิ่งที่ขึ้นอยู่กับบริบททางสังคม การเมือง ความเป็นรัฐ ชาติ หรือกลไกในการต่อรองอำนาจ

แนวคิดทฤษฎี

กรอบแนวความคิดของโครงการวิจัย

กรอบแนวคิดเกี่ยวกับโลกทัศน์

โลกทัศน์ (Worldview) หมายถึง ทักษะในการมองโลกและสังคมของบุคคล เป็นภาพของโลกหรือสังคมที่บุคคลรับรู้โดยผ่านกระบวนการและระบบวิถีคิดในการประเมินคุณค่าสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยมีพื้นฐานอันหล่อหลอมจากวัฒนธรรมแวดล้อมในสังคมที่บุคคลนั้นเติบโตมาอันได้แก่ทัศนคติ ความคิด ความเชื่อ และค่านิยม ทั้งของบุคคลและของสังคมนั้น ๆ โลกทัศน์จึงเป็นตัวกำหนดทิศทางชีวิตของแต่ละคน อีกทั้งเป็นตัวกำหนดทิศทางสังคมของมนุษย์ด้วย การศึกษาโลกทัศน์จึงเป็นการศึกษาทัศนคติ ความรู้สึกนึกคิดของคนที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อันหล่อหลอมจากความรู้และ

ประสบการณ์โดยส่วนตัวและสิ่งแวดล้อมจากวัฒนธรรมที่สั่งสมสืบทอดจากยุคหนึ่งไปสู่อีกยุคหนึ่ง กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การศึกษาโลกทัศน์เป็นการพยายามทำความเข้าใจว่ากลุ่มคนที่เรากำลังศึกษาอยู่นั้นมองสังคมและโลกรอบ ๆ ตัวเขาอย่างไร (สุภาพร คงศิริรัตน์, 2553 : 13)

บททวนวรรณกรรม

เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับโลกทัศน์

กิงแก้ว แห้วสุโน (2552) ได้ศึกษาอุปลักษณะในภาษาญ้อ บ้านดงเย็น อำเภอมือง จังหวัดมุกดาหาร โดยนอกจากวิเคราะห์การสร้างอุปลักษณะในภาษาญ้อแล้วยังได้วิเคราะห์โลกทัศน์จากการสร้างอุปลักษณะในภาษาญ้อด้วย ในการศึกษาโลกทัศน์นั้น กิงแก้ว แห้วสุโน ได้ใช้กรอบแนวคิดเกี่ยวกับโลกทัศน์ของอภิศักดีโสมนิทร์ (2537 อ้างถึงใน กิงแก้ว แห้วสุโน, 2552: 88-102) ที่แบ่งขอบเขตของโลกทัศน์ออกเป็น 3 ประเภทคือ

1. **โลกทัศน์ที่คนมีต่อคน (Man to Man)** เช่น ชาวญ้อจะยกย่องนับถือคนขยันทำงานหนักเอาเบาสู้ เห็นได้จากอุปลักษณะที่ว่า “จักตอกลอกปอ” หมายถึงคนที่ทำโน่นทำนี่อยู่ตลอดเวลาไม่อยู่ว่างๆเป็นคนขยันขึ้นแข็ง

2. **โลกทัศน์ที่คนมีต่อธรรมชาติ (Man to Nature)** เช่น โลกทัศน์ของชาวญ้อต่อฤดูกาล เห็นได้จากอุปลักษณะที่ว่า “ฝนตกพอดีเป็นเฮือ” หมายความว่าฝนตกน้อยแค่พอให้ดินได้ชุ่มชื้นไม่พอที่จะมีน้ำขังตามไร่นาตามนาเปรียบเหมือนเหืองที่ออกมาตามร่างกายให้แต่พอเปียกชุ่ม

3. **โลกทัศน์ที่คนมีต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ (Man to Supernature)** เช่น ชาวญ้อมีความเชื่อเรื่องผี เห็นได้จากอุปลักษณะที่ว่า “ผีตาแฮก” ชาวญ้อเชื่อว่าตาแฮกก็คือผีนาเป็นผู้รักษาข้าวกล้าในนาให้อุดมสมบูรณ์

กิตติกานต์บุญฤทธิ์ และคณะ (2551: 7-34) ศึกษาเรื่อง “โลกทัศน์ในรวมบทกวีนิพนธ์มำก้านกล้วยของ ไพรินทร์ ขาวงาม” ผู้วิจัยพบว่า ไพรินทร์ ขาวงาม ได้สะท้อนให้เห็นโลกทัศน์ที่มีรากฐานจากการให้ความสำคัญต่อการดำรงอยู่อย่างกลมกลืนของชีวิตกับธรรมชาติซึ่งเป็นบ่อเกิดของคุณธรรมในการดำรงชีวิตอย่างสมถะและเกื้อกูลกันในสังคมโลกทัศน์นี้เป็นเหตุผลให้วิแสดงปฏิกริยาในเชิงลบอย่างโศกเศร้าเมื่อประสบความสูญเสียเปลี่ยนแปลงไปแต่ในพื้นฐานของความสำนึกในรากเหง้าทางวัฒนธรรมก็ยังมีความหวังที่จะกอบกู้สำนึกของเพื่อนร่วมสังคมด้วยพลังวรรณศิลป์ที่จะสร้างความประจักษ์ในคุณค่าที่พึงจรรโลงไว้

เอกสารงานวิจัยเกี่ยวกับภาคีอินโดนีเซีย

ซาอิล อาริมิ (SailalArimi, 2005) ได้ศึกษาเรื่อง “การแข่งขันภูมิปัญญาในสุภาชิตอินโดนีเซียและสุภาชิตญี่ปุ่น : แผนพัฒนาวัฒนธรรม” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้สุภาชิตของประเทศญี่ปุ่นและประเทศสาธารณรัฐอินโดนีเซีย ในเมืองสมัยใหม่ 2 เมือง คือเมืองโอซาก้า กับเมือง yokoyokagardai ผู้เขียนใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลจากผู้ออกภาษาอายุประมาณ 17-35 ปี และเก็บข้อมูลเพิ่มเติมจากเว็บไซต์ หนังสือ พจนานุกรม จดหมายข่าว และนิตยสาร ผลการศึกษพบว่า มี 16 สุภาชิตจาก 109 สุภาชิต เป็นที่นิยมมากที่สุดในประเทศญี่ปุ่นและมี 9 สุภาชิตจาก 41 สุภาชิตเป็นที่นิยมมากที่สุดในประเทศสาธารณรัฐอินโดนีเซีย ในบริบทของประเทศญี่ปุ่น สุภาชิตที่ได้รับความนิยมสะท้อนถึง ชีวิตที่ดีที่สุดในสังคม กฎหมาย ความเชื่อและศาสนา ในขณะที่

ที่บริบทของประเทศสาธารณรัฐอินโดนีเซีย สุภาษิตที่ได้รับความนิยมสะท้อนถึง การวิพากษ์สังคม และเศรษฐกิจ

ซูซานา วิทยาสตติ (Susana Widyastuti, 2010) ได้ศึกษาภาษิตที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและการปรับใช้ในกาลปัจจุบัน (Peribahasa : CerminKepribadianBudayaLokaldanPenerapannya di Masa Kini) โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาคือ เพื่อระบุหน้าที่ของภาษิตภาษาชวา เพื่อค้นหาคุณค่าทางวัฒนธรรมจากภาษิตภาษาชวา และเพื่ออธิบายการปรับใช้ภาษิตในสังคมชวาในปัจจุบัน ผลการศึกษามีดังต่อไปนี้

1. บทบาทหน้าที่ของภาษิตภาษาชวา มี 3 ประการ

- เพื่อสั่งสอน

ตัวอย่าง *Ajiningdiridumununganenglathi, ajining raga anaingbusana* “เกียรติของคนอยู่ที่คำพูด เกียรติของสิ่งภายนอกอยู่ที่การแต่งกายที่สวมใส่” หมายถึง คำพูดที่สุภาพอ่อนหวาน ถูกกาลเทศะทำให้จิตใจเปี่ยมสุขขณะที่คำพูดที่หยาบคายสกปรก ย่อมทำให้จิตใจคนเป็นทุกข์ ซึ่งชาวชวาเป็นที่รู้จักกันในเรื่องความสุภาพ โดยเฉพาะกับคนที่อายุมากกว่า

- เพื่อตำหนิ

ตัวอย่าง *GustiAllahedhuwit, nabinejarit* “เห็นเงินเป็นพระเจ้า เห็นอาภรณ์เป็นนบี” หมายถึง ชีวิตคนที่เห็นแก่เงินทองทรัพย์สิน ความหรุหรา สนุกสนาน

- เพื่อเสียดสี

ตัวอย่าง *Diwehiatingrogohrampela* “ให้ใจจะเอาระเพาะ” ความหมายคือ เพื่อเสียดสีคนที่ได้รับการช่วยเหลือแล้วแต่กลับยังเรียกร้องอีก คนเช่นนี้เป็นคนที่ไม่รู้จักพอและไม่รู้จักคน

2. คุณค่าทางวัฒนธรรมอื่นเช่น

- ความเป็นครอบครัวเดียวกันและเป็นน้ำหนึ่งใจเดียว

ตัวอย่าง *Manganoramanganngumpul* “กินไม่กินก็ขอให้อยู่ร่วมกัน” ภาษิตนี้สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นครอบครัวใหญ่ เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ไม่ว่าสถานการณ์ใด ไม่ว่าทุกข์หรือสุข ไม่ว่าอดอยากหรือไม่ ก็ขอให้อยู่ร่วมกัน สังคมชวานั้นลูก ๆ จะยังคงอาศัยอยู่กับพ่อแม่ถึงแม้ว่าจะแต่งงานแล้วก็ตาม เหตุนี้พ่อแม่ชาวชวาจึงไม่ชอบให้ลูกไปไหนไกลเป็นเวลานาน ๆ

- ความอดทนและความเพียร

ตัวอย่าง *Alon-alonwatonkelakon* “ช้า ๆ ไม่เป็นไร สำคัญที่ขอให้ถึงเป้าหมาย” ภาษิตนี้ในสังคมชวานิยมใช้สำหรับเตือนคนที่ชอบทำอะไรแบบรีบเร่ง ดังนั้น “ช้า ๆ ไม่เป็นไร สำคัญที่ขอให้ถึงเป้าหมาย” จึงเป็นคติประจำใจในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งของสังคมชวา

- ทำงานหนักและไม่ยอมแพ้

ตัวอย่าง *Rawe-rawerantasmalang-malangputung* “กำจัดหนาม อุปสรรคหมดไป” ภาษิตนี้รู้จักกันตั้งแต่สมัยที่อยู่ใต้การปกครองของเนเธอร์แลนด์ ที่ประชาชนต้องเสียสละและต่อสู้อย่างไม่ยอมแพ้เพื่อให้ถึงเป้าหมาย

- เป็นแบบอย่าง

ตัวอย่าง *Inggarsa sung tuladha, ingmadyamangunkarsa, tut wuriandayani* “ข้างหน้าเป็นตัวอย่าง ตรงกลางคอยรักษาดุล ข้างหลังคอยดัน” ภาษิตนี้แสดงให้เห็นว่าใครก็ตาม

ที่อยู่หน้า เป็นผู้นำ จะต้องเป็นแบบอย่างที่ดี คนตรงกลางคอยให้กำลังใจและคนข้างหลัง (ประชาชน) ต้องสนับสนุนและทำตามคำสั่งของผู้นำ

- ความจริงใจ

ตัวอย่าง *Sepiingspamrihrameingsawe* “ยุ่งในการทำงาน เียบในการหวังผลประโยชน์” คือทำงานอย่างจริงใจโดยไม่ต้องหวังค่าชม

- สุภาพหรือมีมารยาท

ตัวอย่าง *Ajiningdiridumunganenglathi, ajining raga anaingbusana* “เกียรติของคนอยู่ที่คำพูด เกียรติของสิ่งภายนอกอยู่ที่การแต่งกายที่สวมใส่”

- ความสันติ

ตัวอย่าง *Waningalah, luhurwekasane* “กล้าแพ้วจะพบกับความยิ่งใหญ่ในวันข้างหน้า”

3. การปรับใช้ภาชิตในสังคมชาวในปัจจุบัน ในสถานการณ์ปัจจุบันนั้น คุณค่าของภาชิตมีทั้งที่ยังคงนำมาปรับใช้ได้และไม่สามารถนำมาปรับใช้ได้อีกแล้ว

- ภาชิตที่สามารถนำมาปรับใช้กับสถานการณ์ปัจจุบัน

ตัวอย่าง *Becikketitik ala ketara* “สิ่งไหนดี ก็เห็น สิ่งไหนเสียก็เห็นเช่นกัน” ภาชิตนี้หมายถึง ไม่ว่าจะเร็วหรือช้า สุดท้ายแล้วคนก็จะต้องรู้ว่าใครถูกใครผิด

ตัวอย่าง *Dijupukiwakeajangantibuthegbanyune*. “หาปลาอย่าถึงขนาดต้องน้ำขุ่น” ภาชิตนี้ยังคงใช้ได้ ในสถานการณ์ปัจจุบันคือเมื่อจัดการกับปัญหาใดสำเร็จแล้ว อย่าให้ใครเดือดร้อนหรือเกิดปัญหาใหม่ขึ้นมาอีก

- ภาชิตที่ไม่สามารถนำมาปรับใช้กับสถานการณ์ปัจจุบันแล้ว

ตัวอย่าง *Manganoramanganngumpul* “กินไม่กินก็ขอให้อยู่ร่วมกัน” ภาชิตนี้หมายถึงการเป็นครอบครัวใหญ่ ลูกๆ แม้แต่งงานแล้วก็ยังคงอาศัยอยู่กับพ่อแม่ ซึ่งปัจจุบันนี้ผู้คนมีแนวโน้มที่จะไม่อยู่กับพ่อแม่แม้ว่าพวกเขาจะว่างงานหรือมีปัญหาชีวิต คนรุ่นปัจจุบันจะออกจากบ้านเพื่อไปหางานทำหรือไปสร้างครอบครัวใหม่ ไม่จำเป็นต้องอยู่ใกล้พ่อแม่เพราะมีเครื่องมือสื่อสารที่สามารถใช้ติดต่อกับพ่อแม่ได้

ตัวอย่าง *Mikuldhuwur, mendhemjero* “แบกสูง ๆ ผิงลึก ๆ” ภาชิตนี้หมายถึง ผู้นำหรือพ่อแม่จะเป็นที่ยกย่องเชิดชู ขณะเดียวกันความผิดทั้งหลายของพวกเขาก็ต้องปกปิดไว้ในสมัยก่อนนั้นประชาชนจะเกรงกลัว และเชื่อฟังผู้นำ จนถึงขนาดทำตามความต้องการของผู้นำโดยไม่สนใจว่าผิดหรือถูก แต่ปัจจุบันนี้ ผู้คนมีแนวโน้มที่จะเปิดเผยและกล้ามีปากมีเสียง ถ้าผู้นำผิดผู้คนก็จะออกมาประท้วง ดังนั้นในปัจจุบันนี้เราจึงเห็นการเดินขบวนประท้วงเกิดขึ้นมากมาย

ตัวอย่าง *Alon-alonwatonkelakon* “ช้า ๆ ไม่เป็นไร สำคัญที่ขอให้ถึงเป้าหมาย” ภาชิตนี้ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน เพราะผู้คนมีแนวโน้มที่จะเลือกใช้คำขวัญ “ยิ่งเร็ว ยิ่งดี” ทั้งเรื่องการใช้เวลาอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ทั้งเรื่องการใช้กำลังกายกำลังความคิด เพราะถ้าเร็วก็จะได้รับผลเร็วเช่นกัน

ตัวอย่าง *Waningalah, luhurwekasane* “กล้าแพ้วจะพบกับความยิ่งใหญ่ในวันข้างหน้า” ปัจจุบันการ “กล้าแพ้ว” ไม่ใช่ทางเลือกที่ดีเสมอไป คนจะไม่ยอมแพ้ ยิ่งถ้ารู้ว่าเป็นฝ่ายถูก ก็จะพยายามที่จะต่อสู้ให้ชนะ

เซตโย อุโนโตร (SetyoUntoro, 2009) ได้เขียนบทความเรื่อง ภาษิตท้องถิ่นที่สะท้อนความหลากหลายทางวัฒนธรรมของอินโดนีเซีย (Peribahasa Bahasa-bahasa Daerah Sebagai Cermin Keanekaragaman Budaya di Indonesia) โดยได้แสดงภาษิตท้องถิ่นที่สะท้อนวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น ดังเช่น

ภาษิตชาว Rameinggawesepiingpamrih “ยุ่งในการทำงาน เจียบในการหวังผลประโยชน์” ภาษิตนี้สะท้อนให้เห็นว่าชาวชวาทำงานกันอย่างแข็งขันจริงจึงไม่พุดมาก ทำงานด้วยความอุทิศ ไม่คิดถึงประโยชน์หรือหากำไรใส่ตนชาวชวายังเป็นที่รู้จักกันว่าเป็นคนสงบนิ่ง และถ่อมตนอีกด้วย ดังจะเห็นได้จากภาษิตที่ว่า *Lamunsugihajasumugih, lamunpinterajakuminter* “ถ้าร่ำรวยอย่าอวดชมท่านว่าร่ำรวย ถ้าเก่งอย่าอวดชมท่านว่าเก่ง” คุณค่าของภาษิตนี้คือในชีวิตคนเราต้องรู้จักถ่อมตน ไม่โอหัง ไม่โอ้อวดความรวยและความเก่งของตน

วัฒนธรรมของชาวมาตุรา (อยู่ที่เกาะมาตุราซึ่งอยู่นอกฝั่งตะวันออกเฉียงเหนือของเกาะชวา) เป็นที่รู้จักกันว่า ทำงานหนัก ดังภาษิตที่ว่า *Abantalombakasepoangen* “มีคลื่นเป็นหมอน มีลมเป็นผ้าห่ม”

ชาวมินังกาเบา (อยู่เกาะสุมาตราตะวันตก) เป็นที่รู้จักกันว่าประสบความสำเร็จในการค้าขาย ดังภาษิต *Katiko ado balundimakan, lahtidakbarudimakan* “เมื่อมีอย่าเพ่งกิน เมื่อไม่มีแล้วค่อยกิน” ทศนคติในการดำเนินชีวิตของชาวมินังกาเบา คือประหยัดไม่ฟุ่มเฟือย

เช่นเดียวกับเอกลักษณ์ของในการทำงานของชาวบูกิส (อยู่ทางตอนใต้ของเกาะสุลาเวสี) ที่ไม่ชอบทำงานเชื่องช้า ดังภาษิต *Matupaé, baja, purapaétemmappurajama-jamang* “เดี่ยว พรุ่งนี้ รอก่อน” จะไม่มีวันทำงานเสร็จ”

เอกสารงานวิจัยเกี่ยวกับโลกทัศน์จากภาษิต

อุบล เทศทอง (2548) ศึกษาเรื่อง ภาษิตเขมร : วิธีชีวิตและโลกทัศน์ของชาวเขมร โดยแบ่งโลกทัศน์ของชาวเขมรที่สะท้อนจากภาษิตเขมรได้ดังนี้

1. **โลกทัศน์ที่มีต่อมนุษย์** เช่น ผู้ชายควรมีความรู้ ผู้ชายควรบวชเรียน ผู้ชายควรมีความสุขุมรอบคอบไม่ประมาท ผู้หญิงมีความสามารถในงานบ้านการเรือน ผู้หญิงมีความสามารถในการดูแลทรัพย์สินสมบัติ

2. **โลกทัศน์ที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ในสังคม** เช่น ทาสได้มีความคิด ควรคิดปราณีมัน หมาป่าอย่าเลียนแบบราชสีห์ นกปากช้อนอย่าเลียนแบบราชหงส์

3. **โลกทัศน์ต่อธรรมชาติ** เช่น หมาเห่าไม่กัด ฟาร์้องครืน ๆ ฝนไม่ตก อย่ากระเทือนตามลมอย่ากังวลตามคลื่น

4. **โลกทัศน์ต่อศาสนาและความเชื่อต่าง ๆ** เช่น พระสงฆ์ตรงกว่าบรรพต ถ้าประพฤติพลั้งพลาดบรรพตตรงกว่า ภิกษุแหวดล้อมด้วยสีกา ศีลสิกขามีที่ไหนบริสุทธิ์

วิธีการวิจัย

1. รวบรวม และศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเกี่ยวกับ ภาษิต สำนวน คำพังเพย โลกทัศน์ และอินโดนีเซียทั้งนี้ผู้เขียนอ้างอิงพจนานุกรมฉบับสมบูรณ์สุภาษิตอินโดนีเซีย

(KamusLengkapPeribahasa Indonesia) ของ ชะฮ์รูล รามาดัน (Syahrul Ramadhan, 2002) เพื่อใช้เป็นข้อมูลหลัก และอ้างอิงพจนานุกรมภาษาอินโดนีเซีย (DepartemenPendidikan Nasional, 2012) เพื่อใช้เป็นข้อมูลรอง

2. ปรับวรรตภาษิตจากภาษาอินโดนีเซียให้เป็นภาษาไทย
3. ศึกษาเนื้อหาภาษิต วิเคราะห์โลกทัศน์และวิถีชีวิตของคนอินโดนีเซียด้วยการนำภาษิตที่ปรับวรรตเป็นภาษาไทยแล้วมาวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดโลกทัศน์โดยแบ่งขอบเขตของโลกทัศน์ออกเป็น โลกทัศน์ต่อมนุษย์ โลกทัศน์ต่อสิ่งธรรมชาติ และโลกทัศน์ต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ
4. แสดงโลกทัศน์ของคนอินโดนีเซียจากภาษิต 3 ด้าน ได้แก่โลกทัศน์เกี่ยวกับมนุษย์ โลกทัศน์เกี่ยวสิ่งธรรมชาติ และโลกทัศน์เกี่ยวกับสิ่งเหนือธรรมชาติ
5. สรุปและอภิปรายผล

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาโลกทัศน์ของคนอินโดนีเซียจากภาษิต จำนวน 723 ภาษิต แสดงให้เห็นโลกทัศน์ของคนอินโดนีเซียที่มีต่อมนุษย์ จำนวน 492 ภาษิต โลกทัศน์ที่มีต่อธรรมชาติ จำนวน 200 ภาษิต และโลกทัศน์ที่มีต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ จำนวน 31 ภาษิต

โลกทัศน์ต่อมนุษย์

ภาษิตอินโดนีเซียได้สะท้อนให้เห็นโลกทัศน์ของคนอินโดนีเซียที่มีต่อมนุษย์ แสดงให้เห็นถึงความผูกพันของมนุษย์ด้วยกันเองในหลาย ๆ ด้าน ในที่นี้ผู้เขียนขอหยิบยกตัวอย่างที่มีความโดดเด่นและน่าสนใจมานำเสนอดังนี้

1. โลกทัศน์ที่บุคคลมีต่อความเป็นผู้หญิงและภรรยา

ผู้เขียนพบภาษิตอินโดนีเซียที่สะท้อนความเป็นผู้หญิงและความเป็นภรรยาที่แสดงให้เห็นว่าสังคมอินโดนีเซียจะคาดหวัง ตั้งเงื่อนไขและตีกรอบผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย เพราะแต่ละภาษิตที่พบนั้น เป็นภาษิตที่เกี่ยวข้องกับผู้หญิงและภรรยามากกว่าภาษิตเกี่ยวกับผู้ชายและสามี

โลกทัศน์ที่บุคคลมีต่อความเป็นผู้หญิง

คนอินโดนีเซียมีโลกทัศน์ต่อผู้หญิงว่า ผู้หญิงต้องแต่งงานมีครอบครัว และต้องมีกิริยาเรียบร้อย ไม่เสแสร้ง และต้องรู้จักอาย นอกจากนี้ผู้หญิงยังถูกมองว่าชอบยุ่งกับธุระหรือเรื่องของคนอื่น มีรายละเอียด ดังนี้

1. **ต้องแต่งงานมีครอบครัว** คนอินโดนีเซียมีทัศนว่า ผู้หญิงเมื่อถึงวัยอันควรแล้วต้องมีครอบครัว ซึ่งถือว่าเป็นภาระหน้าที่ ดังภาษิตที่ว่า *Beban sudah di pintu* (ภาระมารออยู่ที่ประตูแล้ว) หมายถึง ลูกผู้หญิงที่โตแล้ว ควรต้องมีครอบครัวแล้ว (Syahrul Ramadhan, 2002: 56)

2. **ต้องมีกิริยาเรียบร้อย** การไม่สำรวมเป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสม ดังภาษิต *Bagai cacing gila* (ดังหนอนบ้า) หมายถึง ผู้หญิงที่ระริกระรี่ ชอบออกนอกบ้าน (Syahrul Ramadhan, 2002: 91) แต่กิริยาเรียบร้อยนั้นต้องไม่เสแสร้งดังภาษิต *Bagai anak dara mabuk andam* (ดังหญิงสาวมัวเมาติดผม) หมายถึงผู้หญิงที่เรียบร้อยแต่เป็นการแสร้งทำ (Syahrul Ramadhan, 2002: 106)

ดังนั้นผู้หญิงต้องรู้จักอายุ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้หญิงที่ยังไม่ได้แต่งงานจะต้องรู้จักอายุ จะทำตัวเหมือนดังผู้หญิงที่แต่งงานมีสามีแล้วไม่ได้ หญิงสาวที่ไม่รู้จักอายุ จึงเปรียบดังภานิตที่ว่า Bagaianakdarasudahberlaki (ตั้งหญิงสาวที่มีผู้ชายแล้ว) หมายถึง การกระทำของหญิงสาวที่ไม่รู้จักอายุ (Syahrul Ramadhan, 2002: 106)

3. ไม่เจ้าชู้ คนอินโดนีเซียมีทัศนะว่า ผู้หญิงเจ้าชู้คือผู้หญิงที่มีกิริยามารยาทไม่ดี ดังภานิต Perempuan jungkat (ผู้หญิงเดินส่าย) หมายถึงผู้หญิงที่มีนิสัยไม่ดี (เจ้าชู้) (Syahrul Ramadhan, 2002: 177)

ลักษณะข้างต้นจึงถือเป็นคุณสมบัติอันพึงประสงค์ของผู้หญิงอย่างไรก็ตามคนอินโดนีเซียมีโลกทัศน์ต่อผู้หญิงว่า

4. ชอบยุ่งเรื่องของคนอื่น คนที่ชอบยุ่งเรื่องของผู้อื่นนั้นเป็นลักษณะของผู้หญิง ดังจะเห็นได้จากภานิต Serupapahamperempuan (ผู้หญิงสุรุ้) หมายถึงคนที่ชอบยุ่งเรื่องของคนอื่น (Syahrul Ramadhan, 2002: 285)

โลกทัศน์ของคนอินโดนีเซียที่มีต่อบุคคลตามสภาพของเพศนั้น ได้ตีกรอบให้เพศหญิงต้องมีหน้าที่และลักษณะอันพึงประสงค์ แต่ถึงอย่างไรเพศหญิงก็ยังมีลักษณะนิสัยด้านลบบางประการที่เป็นที่รับรู้กันในการวิจัยครั้งนี้ พบภานิตเกี่ยวกับเพศหญิงได้ชัดเจนกว่าภานิตที่เกี่ยวกับเพศชาย ทำให้งานวิจัยนี้ไม่เห็นโลกทัศน์ของคนอินโดนีเซียที่มีต่อเพศชาย อาจเป็นไปได้ว่าเพศหญิงได้รับการคาดหวังและให้อยู่ในกรอบหน้าที่และความประพฤติมากกว่าเพศชายซึ่งสอดคล้องกับอุบล เทศทอง (2548: 363-364) ที่พบว่า สังคมเชมรมีความคาดหวังในตัวผู้หญิงสูงมาก ผู้หญิงจึงถูกกำหนดให้ประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในกรอบที่สังคมกำหนด

โลกทัศน์ที่บุคคลมีต่อความเป็นภรรยา

สำหรับในฐานะภรรยานั้นก็แสดงให้เห็นว่าผู้หญิงต้องประสบชะตากรรมที่ผู้ชายอยู่เหนือกว่า ดังนั้นคนอินโดนีเซียมีทัศนะต่อการเป็นภรรยาดังนี้

1. ภรรยาที่ถูกสามีทอดทิ้งจะไม่มีภรรยาร้างแต่ภรรยาก็จะไม่ได้สมบัติใด ๆ

จากการศึกษา พบภานิตในลักษณะนี้หลายภานิตด้วยกัน ดังนี้

Diapit tidak bersangit, digantung tidak bertali (ถูกหนีบโดยไม่มีมัดตัว หนีบ ถูกแขวนโดยไม่มีเชือก) (Syahrul Ramadhan, 2002: 33)

Digantung tidak bertali (ถูกแขวนโดยไม่มีเชือก) (Syahrul Ramadhan, 2002: 130)

Bergantung tak betali (แขวนโดยไม่มีเชือก) (Syahrul Ramadhan, 2002:130)

Bergantung tiada bertali, bersalai tiada berapi (แขวนโดยไม่มีเชือก รมควันโดยไม่มีไฟ) (Syahrul Ramadhan, 2002: 130)

Bergantung sehasta tali (แขวนด้วยเชือกหนึ่งศอก) (Syahrul Ramadhan, 2002: 130)

Berceraisudahbertalaktidak (แยกทางแต่ไม่หย่าร้าง) (Syahrul Ramadhan, 2002: 371)

จะเห็นได้ว่า ทั้ง 6 ภาษิตนั้นต่างมีความหมายหมายถึง ภรรยาที่ถูกสามีทิ้งแต่ไม่มีการหย่าร้าง ทั้งสิ้น

2. ผู้หญิงที่จะเป็นภรรยานั้นมีจำนวนมาก

นอกจากนี้ภรรยายังเปรียบเสมือนสิ่งของที่หาง่ายจากร้านสะดวกซื้อ ดังภาษิต Pecah anak buyut, tempayan ada (แตกลูก แตกหลาน มีหม้อ) หมายถึงผู้หญิงที่จะมาเป็นภรรยาไม่วันหมด (Syahrul Ramadhan, 2002 : 23)

3. เมื่อภรรยาเสียชีวิตสามีสามารถแต่งงานกับญาติของภรรยาได้

แม้กระทั่งเมื่อผู้หญิงในฐานะภรรยาต้องเสียชีวิตไป สามียังสามารถแต่งงานกับญาติของภรรยาได้อีก ดังภาษิต

Lepas bantal berganti tikar (หลุดจากหมอน ถูกแทนด้วยเสื่อ) หมายถึงผู้ชายที่แต่งงานกับหญิงสาวที่เป็นญาติของภรรยาหลังจากภรรยาเสียชีวิต (Syahrul Ramadhan, 2002: 49) หลุดจากหมอนก็มีเสื่อมาแทน ซึ่งสะท้อนถึงความโหดของสามีมากกว่าจะโหดร้าย การหนุนหมอนเป็นความสุข ตกจากหมอนก็ยังมีเสื่อรอง คนนอนไม่ต้องกังวลกับสิ่งอื่นใด

Petimenggantikanlapik (หีบถูกแทนด้วยผ้าคลุม) หมายถึงแต่งงานกับญาติของภรรยาเก่า (Departemen Pendidikan Nasional, 2012: 789) จะเห็นได้ว่าภาษิตได้สะท้อนให้เห็นความได้เปรียบของผู้ชายที่อยู่ในสังคมที่เป็นฝ่ายเลือกในขณะที่ผู้หญิงเป็นฝ่ายที่ถูกเลือก

2. โลกทัศน์เกี่ยวกับความรักในศักดิ์ศรีของประเทศไทย คนอินโดนีเซียมีทัศนะว่า ต้องรักศักดิ์ศรีและเสียสละเพื่อประเทศชาติ หากกระทำไม่ดีประเทศชาติย่อมได้รับความเสียหายไปด้วย ดังภาษิต Hujan emas di negeri orang, hujan batu di negeri sendiri, baik juga di negeri sendiri (ฝนทองที่ประเทศคนอื่น ฝนหินที่ประเทศตัวเองก็ดีเหมือนกัน) หมายถึงประเทศอื่นดียังไงประเทศตนย่อมดีกว่าแม้ว่าชีวิตไม่ค่อยมีความสุข (Syahrul Ramadhan, 2002: 155)

Adat negeri memagar negeri, adat berkunjung memagar kampung (จารีตประเทศปกป้องประเทศจารีตการเยือนถิ่นจะปกป้องหมู่บ้าน) หมายถึงต้องการเสียสละเพื่อความสำคัญของสังคมหรือความสำคัญของชาติ (Syahrul Ramadhan, 2002: 9)

Rusak bangsa kerana laku (ชาติพังเพราะการกระทำ) หมายถึงการทำลายชื่อเสียงที่ดีและตระกูลของตน (Syahrul Ramadhan, 2002: 49)

แม้กระทั่งการไปแสวงโชคในต่างแดน ยังถูกเชื่อมโยงเข้ากับการรักชาติ ดังภาษิตที่ว่า Sayang di anakdilecuti, sayangnegeriditinggalkan (รักลูกต้องดี รักชาติต้องจากไป) หมายถึงถ้ารักลูกต้องสั่งสอนเมื่อเขาทำผิด และรักชาติต้องออกเดินทางไปแสวงโชคในต่างแดน (เพื่อนำกลับมาประเทศตน) (Syahrul Ramadhan, 2002: 346) นอกจากนี้ การแสวงโชคหรือ merantau ได้กลายมาเป็นข้อพิธีกรรมหนึ่งของชาวมินัง ที่สนับสนุนให้คนวัยหนุ่มออกเดินทางไปแสวงโชคในต่างแดน (วิทย์ บัณฑิตกุล, 2555 : 115-116)

จากภาษิตสะท้อนให้เห็นว่า คนอินโดนีเซียรักเกียรติ ศักดิ์ศรีของตัวเอง กับรักเกียรติ ศักดิ์ศรีของประเทศไทย อันเนื่องมาจากการต่อสู้เพื่อประเทศชาติซึ่งตกเป็นอาณานิคมของฮอลันดา (ชื่อเดิมของเนเธอร์แลนด์) และญี่ปุ่น ตั้งแต่ปี ค.ศ.1619 (พ.ศ.2162) จนถึงปีค.ศ.1945 (พ.ศ.2488)

รวมเวลา 350 ปี และ 3.5 ปี ตามลำดับ (HamamSupriyadi, 2010: 8) ทำให้คนอินโดนีเซียมีความเป็นชาตินิยม ดังที่มุฮัมหมัด ริซัค ซีฮับ ผู้จัดตั้งกลุ่มลัทธิการเป็มเบลา อิสลาม (กองกำลังติดอาวุธหน่วยหนึ่ง) กล่าวเป็นคำขวัญว่า “จงอยู่อย่างมีเกียรติ หรือไม่ก็จงพลีชีพในฐานะวีรชนชาฮิดเสียดีกว่า” (Hiduplahsecaramuliaataulebihbaikmatisecarasyahid) (ทวีศักดิ์ เผือกสม, 2555: 295)

3. โลภทัศน์เกี่ยวกับชาติพันธุ์

ประเทศอินโดนีเซียจัดเป็นประเทศที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์มาก อย่างไรก็ตาม ภาษิตที่นำมาวิเคราะห์นั้นไม่ใช่ภาษาถิ่น ผลการศึกษาจึงไม่พบโลกทัศน์เกี่ยวกับชาติพันธุ์ถิ่น แต่กลับพบโลกทัศน์ที่มีต่อชาวต่างชาติแทน

3.1 โลภทัศน์ที่เกี่ยวข้องหรือที่มีต่อดัตช์ (เนเธอร์แลนด์)

เนื่องจากสาธารณรัฐอินโดนีเซียเคยอยู่ใต้อาณานิคมของประเทศเนเธอร์แลนด์หรือที่คนอินโดนีเซียเรียกว่า เบอลันดา (Belanda) เป็นเวลาหลายร้อยปี ดังนั้นสาธารณรัฐอินโดนีเซียจึงได้รับอิทธิพลหลาย ๆ ด้านจากเนเธอร์แลนด์ ทั้งด้านภาษา สังคม วัฒนธรรม สิ่งปลูกสร้าง วิถีชีวิต แบบดัตช์ อย่างไรก็ตามกลับพบว่า ภาษิตอินโดนีเซียที่มีดัตช์เข้ามาเกี่ยวข้องนั้นมีความหมายในทิศทางที่เป็นลบทั้งสิ้น ดังตัวอย่างภาษิตต่อไปนี้

Bagaibelandamintatanah (ดั่งดัตช์ขอที่ดิน) หมายถึงคนที่โลภมากได้เล็กน้อยก็จะอยากได้มากๆ (Syahrul Ramadhan, 2002: 59)

ภาษิตนี้มีที่มาจากเรื่องเล่าว่า มีชาวดัตช์คนหนึ่งขออนุญาตใช้ที่ดินกว้างเพียงผืนหนึ่งว้าว เพื่อปลูกที่ทำงานและโกดัง หลังจากได้รับอนุญาตแล้วก็วัดที่ดินนั้น ด้วยความยาวและกว้างเท่ากับเส้นเชือกที่ทำจากผืนหนึ่งว้าว ซึ่งบ่งบอกถึงความเจ้าเล่ห์แสนกล (Pamuntjak, 2004: 63)

นอกจากนี้ภาษิตที่สะท้อนให้เห็นการดูแคลนที่คนอินโดนีเซียมีต่อคนดัตช์ ดังภาษิต Dahulupermataintansekarangbatubelanda (แต่ก่อนเป็นเพชรภายหลังเป็นหินดัตช์ (เพชรเทียม)) หมายถึง แต่ก่อนเป็นที่เคารพ ตอนนี้ไม่ได้รับการยกย่องอีกแล้ว (Syahrul Ramadhan, 2002 : 59)

สะท้อนให้เห็นว่าคนอินโดนีเซียไม่ได้ให้คุณค่าและราคากับความเป็นดัตช์เลยนอกจากนี้ยังมีภาษิต Tidakmatiolehbelanda (ไม่ตายเพราะดัตช์หรือ) หมายถึง คนที่รวยอย่างไม่มีวันจนหรือคนที่รวยมากและไม่มีทางจนแม้ว่าจะขาดทุนในการค้าขาย (Syahrul Ramadhan, 2002 : 59) มีที่มาจากการเล่นไฟ ซึ่งจะมีใบที่ 10 เป็นดัตช์ ถ้าได้ใบนี้จะไม่ตาย (Pamuntjak, 2004 :63) ภาษิตนี้แสดงให้เห็นถึงพลังอำนาจกับความมั่งคั่งของดัตช์ที่ไม่มีวันหมด และยังมีพลังแฝงเป็นตัวนำโชคอีกด้วย

แม้ว่าภาษิตนี้มีความหมายแสดงถึงลักษณะเชิงบวกต่อคนดัตช์ แต่หากมองในมุมมองของศาสนาอิสลาม การพนันถือเป็นข้อห้ามทางศาสนา

3.2 โลภทัศน์ที่มีต่อคนจีนและประเทศจีน

คนอินโดนีเซียมีโลกทัศน์ต่อคนจีนว่า คนจีนเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ขบถเสี่ยงดัง เอะอะว๊ายว๊าย ดังภาษิต Bagaikan Cina karam (ดั่งจีนจมน้ำ) หมายถึง การรวมกลุ่มคนพวดยุทธ์ที่แข็งแ่

(Syahrul Ramadhan, 2002: 98)

อย่างไรก็ตามคนจีนนั้นมีความชำนาญ เรื่องค้าขายดังภาษิต Memperjual orang cina penjahit (เอาเข็มไปขายให้ชาวจีน) หมายถึงสอนคนที่เก่งแล้ว (Syahrul Ramadhan, 2002: 98)

ภาษิตนี้มีที่มาจาก คนจีนส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่ค้าขายของชำ เช่น เข็ม ด้าย เป็นต้น ดังนั้นคนจีนจึงมีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับสินค้าดังกล่าว การเอาสินค้าที่เขามีความเชี่ยวชาญทางนั้นอยู่แล้วไปขายให้ก็เท่ากับไปสอนคนที่เขาเก่งแล้ว (Pamuntjak, 2004: 119)

คนอินโดนีเซียยังมีทัศนะว่าเมืองจีนนั้นอยู่ไกลมาก ดังภาษิต

Tergadai dagang ke Cina (จำนองการค้าถึงเมืองจีน) หมายถึงบางสิ่งที่เป็นไปไม่ได้ที่จะได้คืนกลับมา (Syahrul Ramadhan, 2002: 103)

Tuntutlah ilmu sampai ke negeri Cina (ทวงขอความรู้ไปจนถึงเมืองจีน) หมายถึงขอความรู้ตลอดไม่ว่าจะถึงไหนต่อไหน (Syahrul Ramadhan, 2002: 98)

จากภาษิตข้างต้น สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนอินโดนีเซียกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นตามประสบการณ์ที่คนอินโดนีเซียได้รับ โลกทัศน์ของคนอินโดนีเซียที่มีต่อคนต่างชาติหรือที่มีต่อประเทศเนเธอร์แลนด์ที่ปรากฏในภาษิตจึงมีลักษณะในเชิงดูแคลน และมองเห็นความเอารัดเอาเปรียบของคนต่างชาติ เป็นเพราะว่าสาธารณรัฐอินโดนีเซียตกอยู่ภายใต้การปกครองของเนเธอร์แลนด์เป็นเวลาถึงกว่า 300 ปี ซึ่งถือว่าเป็นระยะเวลาที่ยาวนานมาก และมากพอที่จะสามารถแบ่งช่วงอายุขัยของคนได้ถึง 3 ช่วง แน่นอนว่าย่อมมีคนที่ใช้ชีวิตตลอดช่วงอายุขัยในช่วงเวลาที่ตกเป็นอาณานิคม และเกิดการผสมผสานกลมกลืนกับความเป็นต่างชาติ หรือไม่เช่นนั้นย่อมเป็นไปในทิศทางตรงข้ามคือเกิดความคับแค้น รังเกียจ ดูแคลน ซึ่งภาษิตเกี่ยวกับต่างชาติที่ปรากฏให้เห็นนั้นจะเป็นในลักษณะแบบหลังมากกว่า เพราะคนอินโดนีเซียมองว่าตนเป็นฝ่ายถูกกระทำ ในขณะที่คนจีนตามโลกทัศน์ของคนอินโดนีเซียนั้น เป็นชาติพันธุ์ที่มีความสามารถทางธุรกิจการค้า (วิทย์บัณฑิตกุล, 2555: 121) และ การที่มีภาษิตที่แสดงเอกลักษณ์ของคนจีนคือชอบส่งเสียงดังแข็งขันนั้นคนอินโดนีเซียก็มีทัศนะที่ไม่ได้ชื่นชมแต่อย่างใด แต่กลับแสดงให้เห็นว่าคนอินโดนีเซียเป็นฝ่ายกระทำต่อคนจีนมากกว่า เช่นเหตุการณ์จลาจลในจาการ์ตาปี ค.ศ.1998 ชาวจีนถูกไล่ล่าเช่นฆ่าอย่างทารุณ (วิทย์ บัณฑิตกุล, 2555: 122)

โลกทัศน์ต่อธรรมชาติ

ธรรมชาติหมายถึง ดิน น้ำ ลม ไฟ พืช สัตว์ สิ่งแวดล้อมและสภาพภูมิศาสตร์รวมทั้งปรากฏการณ์ธรรมชาติ เช่น พายุ ร่องฟ้าผ่า ฯลฯ ความงาม ความอุดมสมบูรณ์ การแปรเปลี่ยนของธรรมชาติ

สาธารณรัฐอินโดนีเซียได้ชื่อว่าเป็นประเทศที่มีหมู่เกาะมากที่สุดในโลก เป็นประเทศที่มีความหลากหลายทางธรรมชาติ มีเทือกเขาและภูเขามากมายกระจายอยู่ตามเกาะต่าง ๆ (วิทย์บัณฑิตกุล, 2555: 64-68) คนอินโดนีเซียจึงมี วิถีชีวิตอยู่กับธรรมชาติอย่างใกล้ชิด มีโอกาสได้สังเกตธรรมชาติทั้งดินฟ้าอากาศ พืชต้นไม้ และสัตว์ จนนำมาเรียบเรียงเป็นภาษิตที่ใช้ในชีวิตประจำวัน สะท้อนโลกทัศน์เกี่ยวกับพืช สัตว์ สิ่งแวดล้อม และกฎธรรมชาติ ดังนี้

1. โลกทัศน์เกี่ยวกับพืช

สาธารณรัฐอินโดนีเซียเป็นประเทศเขตร้อน พืชผักผลไม้ที่ปรากฏในภาษิตจึงเป็นพืชเขตร้อน เช่น พืชผัก พริก หัวหอม เผือก มะรุม มะขาม มะเขือ ข้าว มัน มันสำปะหลัง แดง อ้อย หนาก ไข่ ชุนน เจาะ กล้วย มะละกอ มะพร้าว มังคุด สาคุ ดังภาษิต Kecil-kecil cabai rawit (เล็กพริกชี้หนู) หมายถึง แม้จะเล็กแต่ฉลาดและกล้า (Syahrul Ramadhan, 2002: 90) และดังภาษิต Tambah air tambah sagu (เพิ่มน้ำเพิ่มสาคุ) หมายถึงถ้ามีลูกเพิ่มขึ้น ถือว่าเป็นการเพิ่มโชค (Syahrul Ramadhan, 2002: 11)

2. โลกทัศน์เกี่ยวกับสัตว์

สาธารณรัฐอินโดนีเซียมีความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้ เทือกเขา แม่น้ำ และทะเล ความอุดมสมบูรณ์เหล่านี้กลายมาเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์นานาชนิดจำนวนมาก แต่กลับพบว่าคนอินโดนีเซียจึงมีโลกทัศน์เกี่ยวกับสัตว์ในทางลบดังนี้

1. **โลกทัศน์ต่อเสือ** คนอินโดนีเซียมีทัศนะว่า เสือเป็นสัตว์ที่รักลูก ดังภาษิต Tak ada harimau memakan anaknya ไม่มีเสือที่โหดที่กินลูก (Syahrul Ramadhan, 2002: 8)

2. **โลกทัศน์ต่อจระเข้** คนอินโดนีเซียมีทัศนะว่าจระเข้เป็นสัตว์ดุร้าย เปรียบดังคนที่พฤติกรรมที่ไม่ดี เมื่อมีโอกาสย่อมทำไม่ดี ดังภาษิต Adakah buaya menolak bangkai มีไหมจระเข้ปฏิเสธเหยื่อ (Syahrul Ramadhan, 2002: 76)

3. **โลกทัศน์ต่อสุนัข** คนอินโดนีเซียมีทัศนะว่าสุนัขเป็นสัตว์ที่ตะกละ โลภมาก เปรียบดังคนตะกละแยกไม่เอากว่าสิ่งไหนดี สิ่งไหนไม่ดี ขอแค่ได้สิ่งที่ตนต้องการ ดังภาษิต Bagaimana anjing makan muntahnya ดังหมากินสิ่งอาเจียน (Syahrul Ramadhan, 2002: 28)

4. **โลกทัศน์ต่อไก่** คนอินโดนีเซียมีทัศนะว่า ไก่เป็นสัตว์ที่ขี้เกียจ เปรียบดังคนจน เวลาไม่ยอมทำงาน ก็ไม่ได้กินหรือไม่ได้โชค ดังภาษิต Bagaimana ayam, kais pagi makan pagi, kais petang makan petang ดังไก่คุ้ยหาอาหารเข้ากินเช้า คุ้ยเที่ยงกินเที่ยง (Syahrul Ramadhan, 2002: 40) ส่วนไก่เทศเมียนั้นเป็นสัตว์ที่ไม่กล้าหาญ นำไปเปรียบกับคนว่า ไม่จำเป็นต้องแสดงความกล้าหาญและความโอหังของตัวเองให้เกิดความเสียหายดังภาษิต Baik jadi ayam betina supaya selamat เป็นไก่ตัวเมียดีกว่าปลอดภัยกว่า (Syahrul Ramadhan, 2002: 67)

5. **โลกทัศน์ต่อหมู** คนอินโดนีเซียมีทัศนะว่า หมูเป็นสัตว์ชั้นต่ำ นำไปเปรียบกับคนว่า ไม่สมควรที่ คนต่ำต้อยจะคาดหวังเป็นขุนนาง ดังภาษิต Bagaimana babi merasai ulai ดังหมูรู้รสแกง (Syahrul Ramadhan, 2002: 42)

โลกทัศน์ต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ

โลกทัศน์ต่อศาสนาอิสลาม

คนอินโดนีเซียโดยส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามและเคร่งครัดต่อศาสนากิจ ดังภาษิต

Adat bersendi syarak, syarak bersendi Kitabullah (ประเพณีต้องมีเสาหลักทางกฎหมาย กฎเกณฑ์ต้องมีเสาหลักคือ อัลกุรอาน) หมายถึงทุกการกระทำจะต้องจดจำกฎเกณฑ์ ประเพณีศาสนาเสมอ (Syahrul Ramadhan, 2002: 9)

Tidur orang alim lebih baik daripada puasa orang jahil (การนอนหลับของคนเคร่งศาสนาดีกว่าการถือศีลอดของคนพาล) หมายถึงคนเคร่งศาสนาอนหลับพร้อมกับความดีเสมอ แต่คนพาลถือศีลอดพร้อมกับความชั่วหรืออีกนัยหนึ่ง การกระทำของคนดีจะพร้อมด้วยเจตนาดี และในทางกลับกันการกระทำของคนชั่วจะพร้อมด้วยเจตนาไม่ดี (Syahrul Ramadhan, 2002: 21)

ภาษิตนี้ได้สะท้อนให้เห็นว่าเมื่อเคร่งศาสนาแล้ว หากกระทำการใด ๆ ย่อมดีทั้งหมด คนเคร่งศาสนาจึงเป็นที่ยกย่อง ศรัทธาจากผู้คนและจะรังเกียจผู้ที่ไม่ใช่ศาสนา ดังภาษิต Biar hidup seribu tahun, tiada sembahyang apa gunanya (ต่อให้มีชีวิตพันปี แต่ไม่เคยสวดมนต์ก็ไม่มีความหมายอันใด) หมายถึงชีวิตจะไม่มีความหมายถ้าไม่ทำคุณความดี (Syahrul Ramadhan, 2002: 152)

นอกจากนี้ยังมีภาษิตที่น่าอัศจรรย์สำหรับที่เกี่ยวพันกับคัมภีร์อัลกุรอานมาเปรียบเทียบ คือ การใช้อักษร อาลิฟ (ا) ซึ่งแสดงถึงการเป็นตัวแทนหรือสัญลักษณ์ของประเด็นต่อไปนี้

1. แสดงถึงการเริ่มต้นหรือจุดเริ่มต้น เนื่องจาก อักษรอาลิฟเป็นอักษรตัวเริ่มต้นหรืออักษรตัวที่หนึ่ง ดังภาษิต

Mengaji alif-alif (อ่านอาลิฟ) หมายถึงคนที่เริ่มเรียนจากระดับพื้นฐาน (Syahrul Ramadhan, 2002: 20)

Berbilang dari esa, mengaji dari alif (นับจากหนึ่ง อ่านจากอาลิฟ) หมายถึงเมื่อทำงานอะไรต้องเริ่มจากจุดเริ่มต้น (สอดคล้องกับกฎเกณฑ์) (Syahrul Ramadhan, 2002: 20)

2. แสดงถึงการรู้หนังสือ ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วว่าผู้นับถือศาสนาอิสลามแต่ก่อนจะเรียนหนังสือผ่านคัมภีร์อัลกุรอานสามารถอ่านออกเขียนได้ คนที่ไม่รู้ตัวอาลิฟก็คือคนที่ไม่รู้หนังสือ ดังภาษิต

Tidak tahu dialif (ไม่รู้อาลิฟ) หมายถึงคนที่ไม่อ่านและไม่เขียน (Syahrul Ramadhan, 2002: 20)

3. แสดงถึง ความตรง เนื่องด้วยลักษณะของตัวอาลิฟ (ا) จะเป็นเส้นตรง ดังภาษิต Tegak sebagai alif (ยืนเป็นตัวอาลิฟ) หมายถึงคนที่ยืนตรงและไม่มีพรคพวกที่นั่นที่นี่ (Syahrul Ramadhan, 2002: 20)

อภิปรายและสรุปผลการวิจัย

การศึกษาภาษิตอินโดนีเซียเป็นหนึ่งในวิธีที่จะเข้าถึง ภาษา วัฒนธรรม ประเพณี ศาสนา และโลกทัศน์ของคนอินโดนีเซียเพราะภาษิตเป็นผลผลิตจากสิ่งดังกล่าว เซตโย อุโนโตร (Setyo Untoro, 2009: 1) กล่าวว่า ภาษิตประกอบไปด้วยคุณค่าทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ ศาสนา โลกทัศน์ ความใฝ่ฝัน และคุณค่าทางการเมือง ภาษิตได้ทำหน้าที่ ให้ข้อคิด ข้อวิจารณ์ หลักชีวิต หรือกฎระเบียบการปฏิบัติ ในภาษิตยังประกอบไปด้วยการอ้างไว้ซึ่ง เช่น ความอ่อนน้อม สุภาพ ไม่หวังผลกำไร ไม่หมดหวัง ท้อแท้ รักษาความเคารพให้เกียรติ และคุณค่าการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

ผลการศึกษาโลกทัศน์ของคนอินโดนีเซียจากภาษิตจำนวน 723 ภาษิต สามารถแบ่งโลกทัศน์ออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ โลกทัศน์เกี่ยวกับมนุษย์ โลกทัศน์เกี่ยวกับธรรมชาติ และโลกทัศน์เกี่ยวกับสิ่งเหนือธรรมชาติ โดยพบภาษิตที่สะท้อนโลกทัศน์เกี่ยวกับมนุษย์มากที่สุดคือ 492 ภาษิต รองลงมา

คือภาพจิตที่สะท้อนโลกทัศน์เกี่ยวกับธรรมชาติ จำนวน 200 ภาพจิต และภาพจิตที่มีจำนวนน้อยที่สุดคือภาพจิตที่สะท้อนโลกทัศน์เกี่ยวสิ่งเหนือธรรมชาติ คือ จำนวน 31 ภาพจิต อย่างไรก็ตามผลการศึกษาแสดงให้เห็นเอกลักษณ์ที่เด่นชัดของอินโดนีเซีย 2 ประการด้วยกัน ดังนี้

1. โลภทัศน์ที่มีต่อชาวดัตช์

ภาพจิตได้สะท้อนโลกทัศน์ที่เป็นอคติเชิงลบของชนอินโดนีเซียที่มีต่อชาวดัตช์ แต่เป็นโลกทัศน์ที่สะท้อนและทิ้งร่องรอยความเป็นประวัติศาสตร์ไว้เท่านั้น เพราะสาธารณรัฐอินโดนีเซียไม่ได้อยู่ได้อาณานิคมของเนเธอร์แลนด์อีกต่อไป ผู้เขียนเชื่อว่าในปัจจุบันนี้อคติเชิงลบอาจลบเลือนหายไป

2. โลภทัศน์ที่มีต่อศาสนาอิสลาม

โลกทัศน์ที่มีต่อศาสนาอิสลามนั้น มีลักษณะที่แตกต่างจากโลกทัศน์ที่มีต่อดัตช์ นั่นคือ ทัศนะที่มีต่อศาสนาเช่นในในอดีต (ดังเห็นได้จากภาพจิต) ก็ยังคงความการมีทัศนะแบบเดิมไม่เปลี่ยนแปลง คือ ความศรัทธา เชื่อมั่นยึดมั่นต่อหลักศาสนาอย่างไม่เสื่อมคลาย เช่นเดียวกับที่ซูซานา วิดยาสตุตี (Susana Widyastuti, 2010) กล่าวไว้ว่า ยังมีภาพจิตที่สามารถนำมาปรับใช้กับสถานการณ์ปัจจุบันได้

ข้อเสนอแนะ

สิ่งที่น่าศึกษาต่อจากงานวิจัยนี้คือยังมีภาพจิตอีกจำนวนมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งภาพจิตที่มีความคล้ายคลึงกับภาพจิตไทยซึ่งจะสะท้อนให้เห็นว่าชนอินโดนีเซียกับคนไทยมีโลกทัศน์บางด้านที่คล้ายคลึงกันเช่น

Air mata jatuh ke dalam	น้ำตาตกใน
Mengambilmuka	เอาหน้า
Sekejap mata	ชั่วพริบตา
Menelan air ludahsendiri	กลืนน้ำลายตัวเอง
Masukketelingakanan, keluarketelingakiri	เข้าหูขวาออกหูซ้าย
Licin bagai belut	ลื่นดังปลาไหล
Buahjatuhnyatakakanjauhdaripohonnya	ลูกไม้หล่นไม่ไกลต้น

เอกสารอ้างอิง

- กิ่งแก้ว แห้วสุโน. (2552). อุปลักษณะในภาษาญ้อบ้านดงเย็น อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร. (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุขฎฐิบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- กิริติกานต์ บุญฤทธิ์ และคณะ. (2551). โลภทัศน์ในรวมบทกวีนิพนธ์มัก้านกลัยของไพโรวินทร์ชาวงาม. วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. 4 (2), 7-34.
- ทวีศักดิ์ เผือกสม. (2555). ประวัติศาสตร์อินโดนีเซีย : รัฐจาริตบนหมู่เกาะ ความเป็นสมัยใหม่แบบอาณานิคม และสาธารณรัฐแห่งความหลากหลาย. กรุงเทพฯ : เมืองโบราณ.
- ราชบัณฑิตยสถาน.(2556). พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554. กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน.

- วิทย์ บัณฑิตกุล. (2555). สารานุกรมอินโดนีเซีย. กรุงเทพฯ : สถาพรบุ๊คส์.
- สุภาพร คงศิริรัตน์. (2553). การศึกษาพระโลกทัศน์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ปรากฏในพระราชหัตถเลขา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- อุบล เทศทอง. (2548). ภาษิตเขมร : วิถีชีวิตและโลกทัศน์ของชาวเขมร. บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Agus Dharma. (2011). Pembinaan dan Pengembangan Bahasa Daerah. International Seminar “Language Maintenance and Shift”, July 2, 2011 Diponegoro University.
- Departemen Pendidikan Nasional. (2012). Kamus Besar Bahasa Indonesia Pusat Bahasa Edisi Keempat. Jakarta : PT Gramedia.
- Hamam Supriyadi. (2010). The Meanings of Sanskrit Loanwords in Standard Thai and Javanese from Socio-Cultural Perspectives. (Doctoral dissertation). Bangkok: Mahidol University.
- Jenkins, Richard. (1997). Rethinking Ethnicity. London : Sage Publications.
- Pamungkas Moh. Syamsul Hidayat (Penyusun). (1994). Inti Sarikata Bahasa Indonesia. Surabaya : Apollo.
- Pamuntjak, K. St. (2004). Peribahasa. Jakarta : Balai Pustaka.
- Sailal ARIMI. (2005). Contested Wisdom in Indonesian and Japanese Proverbs: A Linguistic-Cultural Mapping. 都市文化研究. Studies Urban Cultures. 6, 76-101
- Setyo Untoro. (2009). Peribahasa Bahasa-bahasa Daerah Sebagai Cermin Keanekaragaman Budaya di Indonesia. Kongres Internasional Masyarakat Linguistik Indonesia (KIMLI), November, 5-7 2009 Malang.
- Susana Widyastuti. (2010). Peribahasa : Cermin Kepribadian Budaya Lokal dan Penerapannya di Masa Kini. Proceeding of National Seminar of Yogyakarta University of Technology.
- Syahrul Ramadhan. (2002). Kamus Lengkap Peribahasa Indonesia. Surabaya : Amelia.
- Syahrul Ramadhan. (2002). Kamus Lengkap Peribahasa Indonesia. Surabaya : Amelia.

การกระทำความผิดของสื่อมวลชนต่อเกียรติและเกียรติคุณของผู้อื่น (An Act against Honor and Creditability of Others of the Press)

นรินทร์ นำเจริญ¹

บทคัดย่อ

แม้สื่อมวลชนจะมีเสรีภาพในการนำเสนอข่าวสาร แต่ในทางกฎหมายแล้ว เสรีภาพของสื่อมวลชนมีขอบเขตจำกัด หลักประการหนึ่งในการจำกัดสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนก็คือการคุ้มครองต่อเกียรติ (Honor) และเกียรติคุณ (Credit) ของผู้อื่น ตามมาตรา 326-333 แห่งประมวลกฎหมายอาญา และมาตรา 423 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กฎหมายเหล่านี้ไม่ได้มีเป้าหมายสำคัญเพียงการคุ้มครองเฉพาะปัจเจกเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงการรักษาคูณธรรมทางกฎหมายหรือคุณค่าอันเป็นอุดมคติทางสังคม เพื่อให้มนุษย์สามารถดำรงอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข หากการนำเสนอข้อมูลข่าวสารของสื่อเป็นไปด้วยความสุจริตใจที่จะก่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยในสังคม หรือนำเสนอสิ่งที่มีประโยชน์ต่อสังคม สื่อมวลชนย่อมได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย แต่เมื่อใดที่สื่อนำเสนอเนื้อหาข่าวสารที่ทำลายชื่อเสียงของผู้อื่นหรือทำลายการยอมรับนับถือของผู้อื่นจากสังคมโดยขาดเจตนาอันสุจริตหรือไม่มีเหตุผลอันสมควร สื่อย่อมถูกลงโทษตามกฎหมาย

คำสำคัญ: สื่อมวลชน, เกียรติ, เกียรติคุณ, ประมวลกฎหมายอาญา, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

Abstract

Although the press has the freedom to present the news, their freedom is limited by law. Freedom and rights to present the news by the press are restricted in order to protect honor and creditability of individuals as stated in section 326-333 of the Penal Code and section 423 of the civil and commercial code. These laws do not only aim to protect individuals, but also maintain the merit of the law and the ideal values in the society so humans can live in harmony. If the news is presented honestly to maintain social order or present information that will benefit the society, the press shall be protected under the law. However, if the press presents content that destroys honor or creditability of individuals without good intentions or reasons, the press will be liable under the law.

Keywords : the press, integrity, creditability, the penal code, the civil and commercial code

¹ รองศาสตราจารย์ประจำคณะการสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
e-mail: na-rinn@hotmail.com

1. บทนำ

สื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในสังคมประชาธิปไตย มีหน้าที่นำเสนอข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เพื่อตอบสนองสิทธิที่จะรู้ (Right to Know) ของประชาชน เพื่อให้ประชาชนมีข้อมูลข่าวสารที่มากพออันจะนำไปสู่การตัดสินใจและกำหนดชะตากรรมทางสังคมร่วมกัน อย่างไรก็ตาม เนื่องจากสื่อมวลชนต้องทำงานกับข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่มีความหลากหลาย และเกี่ยวพันกับคนจำนวนมาก การนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่แม่นยำทำให้เกิดประโยชน์กับคนกลุ่มหนึ่ง ก็อาจกระทบต่อชื่อเสียงหรือสิทธิอื่น ๆ ของคนอีกกลุ่มหนึ่งได้ จึงมีการตรากฎหมายไว้จำนวนมาก ทางหนึ่งเพื่อรับรองเสรีภาพในการนำเสนอข่าวสารของสื่อมวลชน แต่อีกทางหนึ่งก็เพื่อควบคุมการทำงานของสื่อมวลชนมิให้ใช้เสรีภาพที่มีอยู่นั้นในการละเมิดสิทธิของบุคคลอื่นอย่างไม่เป็นธรรม

การควบคุมเสรีภาพในการนำเสนอข่าวสารของสื่อมวลชนประการหนึ่งคือการคุ้มครองต่อ “เกียรติ” และ “เกียรติคุณ” ของผู้อื่น โดย “เกียรติ” จะได้รับการคุ้มครองโดยประมวลกฎหมายอาญาว่าด้วยความผิดฐานหมิ่นประมาท ส่วน “เกียรติคุณ” จะได้รับการคุ้มครองโดยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการละเมิดต่อชื่อเสียงเกียรติคุณและทางเจริญของผู้อื่น

2. การคุ้มครองต่อ “เกียรติ” ตามประมวลกฎหมายอาญาว่าด้วยความผิดฐานหมิ่นประมาท

2.1 ความหมายของ “เกียรติ” ตามประมวลกฎหมายอาญา

กฎหมายว่าด้วยความผิดฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญา มีความคิดสำคัญคือการมุ่งคุ้มครอง “เกียรติ” (Honor) หรือ “ชื่อเสียง” (reputation) ของมนุษย์ ทั้งนี้ เกียรติจะเป็นภาวะทางคุณค่า มิใช่ภาวะที่ปรากฏแก่สายตา กฎหมายถือว่าทุกคนที่เกิดมามีเกียรติหรือคุณค่าของความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน ดังนั้น เกียรติจึงแตกต่างจากความรู้สึกทางเกียรติซึ่งอาจจะสูงต่ำได้ เช่น คนทั่วไปอาจเข้าใจว่า ผู้ที่มีตำแหน่งหน้าที่สูง มีเกียรติมากกว่าผู้มีตำแหน่งหน้าที่ต่ำกว่า แต่ในทางกฎหมายถือว่า แม้มนุษย์จะมีความแตกต่างในทางสังคม แต่มนุษย์ทุกคนก็มีเกียรติเท่ากัน การมองว่าเกียรติของบุคคลไม่เท่ากันนั้น ความจริงแล้วเป็นเรื่องของ “ความรู้สึกต่อเกียรติ” หาใช่เกียรติไม่ เกียรติจึงเป็นคุณค่าที่ประกอบอยู่ในความยอมรับนับถือที่มนุษย์มีอยู่เกี่ยวเนื่องกับความสมบูรณ์ทางจริยธรรมของเขา เกียรติจึงเป็นข้อเรียกร้องอันสืบเนื่องมาจากศักดิ์ศรีส่วนบุคคล และเป็นข้อเรียกร้องให้ผู้อื่นต้องให้ความเคารพ มนุษย์ทุกคนถือว่ามีความเกียรติโดยสมบูรณ์ตราบเท่าที่ยังไม่ถูกลบหลู่ การลบหลู่ทำให้ค่าที่ยอมรับนับถือลดน้อยถอยไป เหตุนี้เกียรติจึงอาจลดลงได้ แต่ไม่อาจขยายเพิ่มได้ เกียรตินี้เป็นส่วนหนึ่งหรือรูปการณ์อันหนึ่งของเกียรติภูมิของมนุษย์ชาติ ที่มนุษย์ทุกคนมีอยู่เนื่องจากความเป็นมนุษย์ (คณิศร, 2549, น. 188) ดังนั้นกฎหมายจึงให้ความคุ้มครองการละเมิดต่อเกียรติของผู้อื่น โดยการบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาว่าด้วยความผิดฐานหมิ่นประมาท

2.2 ลักษณะการกระทำความผิดต่อเกียรติ

ความผิดฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญา มีแนวคิดสำคัญในการรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง เนื่องจากหากปล่อยให้พลเมืองแห่งรัฐกล่าวใส่ความซึ่งกันและกัน จะ

ทำให้เกิดการแก้แค้นตอบโต้ อันจะนำไปสู่ความเป็นอยู่อย่างไม่สงบในสังคม กฎหมายจึงมุ่งให้ความคุ้มครองกับประโยชน์ของสาธารณะมากกว่าส่วนบุคคล (อานวย เจียวข้า, 2532, น. 51) อย่างไรก็ตาม วัตถุประสงค์ของกฎหมายอาญาที่มุ่งคุ้มครองส่วนบุคคลก็ยังมีอยู่ด้วย ดังที่กฎหมายระบุไว้ในมาตรา 333 ว่า ความผิดฐานหมิ่นประมาทนี้ เป็นความผิดอันยอมความกันได้ ดังนั้น แม้กฎหมายจะมุ่งให้ความคุ้มครองต่อสาธารณะเป็นสำคัญ แต่ก็ยังให้ความสำคัญในฐานะเป็นสิทธิของบุคคลอีกด้วย

บทบัญญัติเกี่ยวกับความผิดฐานหมิ่นประมาท จะอยู่ในหมวด 3 ของประมวลกฎหมายอาญามีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องในหมวดนี้ 8 มาตรา ได้แก่มาตรา 326-333 แต่มาตราที่ถือว่าเป็นแม่บทของการพิจารณาเรื่องความผิดฐานหมิ่นประมาทนี้ได้แก่มาตรา 326 ดังนี้

มาตรา 326 ผู้ใดใส่ความผู้อื่นต่อบุคคลที่สาม โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้น เสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง ผู้นั้นกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

อย่างไรก็ดี การกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทในบางกรณี แม้จะมีองค์ประกอบครบตาม มาตรา 326 แต่กฎหมายก็อาจให้ความคุ้มครองผู้หมิ่นประมาท โดยอาจแบ่งออกเป็น 2 กรณี ได้แก่

ก. กำหนดให้เป็นอำนาจของผู้กระทำที่สามารถกระทำได้ แม้จะเข้าข่ายตามมาตรา 326 ก็ไม่ถือว่ามีความผิด ลักษณะดังกล่าวนี้ปรากฏอยู่ในมาตรา 329 และ 331 ดังมีบทบัญญัติในแต่ละ มาตรา ดังนี้

มาตรา 329 ผู้ใดแสดงความคิดเห็นหรือข้อความใดโดยสุจริต

(1) เพื่อความชอบธรรม ป้องกันตนหรือป้องกันส่วนได้เสียเกี่ยวกับตนตามคลองธรรม

(2) ในฐานะเป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติกรตามหน้าที่

(3) ดิชมด้วยความเป็นธรรมซึ่งบุคคลหรือสิ่งใดอันเป็นวิสัยของประชาชนย่อมกระทำ หรือ

(4) ในการแจ้งข่าวด้วยความเป็นธรรมเรื่องการดำเนินการอันเปิดเผยในศาลหรือในการประชุม ผู้นั้นไม่มีความผิดฐานหมิ่นประมาท

คำว่า “เจตนาโดยสุจริต” ศาลฎีกาเคยวินิจฉัยความหมายของคำว่า “โดยสุจริต” ว่า หมายถึง การปราศจากเจตนาชั่วร้ายมุ่งร้ายหรือไม่ระมัดระวังผลร้ายที่จะเกิดแก่บุคคลอื่น (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 770/2526) ในข้อนี้ ความสุจริตเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้ได้รับความคุ้มครองหรือไม่ ถ้าผู้ใดแสดงความคิดเห็นกระทำไปโดยสุจริต กล่าวคือกระทำไปโดยเชื่อว่าเป็นความจริง แม้จะเป็นการเข้าใจผิด แต่ก็เชื่อว่าเป็นความจริงเป็นดังที่ตนเข้าใจแล้วก็ได้ได้รับความคุ้มครองตามมาตรา นี้ (สมพร พรหมพิตร, 2537, น. 91-92)

มาตรา 331 คู่ความหรือทนายความของคู่ความซึ่งแสดงความคิดเห็นหรือข้อความใน กระบวนพิจารณาคดีในศาลเพื่อประโยชน์แก่คดีของตน ไม่มีความผิดฐานหมิ่นประมาท

ข. ไม่กำหนดให้เป็นอำนาจของผู้กระทำ แต่กำหนดเหตุให้ไม่ต้องรับโทษ กล่าวคือยังมีความผิดแต่ไม่ต้องรับโทษลักษณะดังกล่าวนี้ปรากฏอยู่ในมาตรา 330 มีบทบัญญัติดังนี้

มาตรา 330 ในกรณีหมิ่นประมาท ถ้าผู้ถูกหาว่ากระทำความผิด พิสูจน์ได้ว่าข้อที่หาว่า

หมิ่นประมาทนั้นเป็นความจริง ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ

แต่ห้ามไม่ให้พิสูจน์ ถ้าข้อที่หาว่าเป็นหมิ่นประมาทนั้นเป็นการใส่ความในเรื่องส่วนตัว และการพิสูจน์ไม่เป็นประโยชน์แก่ประชาชน

เมื่อผู้ใส่ความถูกพิจารณาว่ามีความผิดตามมาตรา 326 และไม่ได้รับความคุ้มครองจากทั้งมาตรา 329 มาตรา 330 และมาตรา 331 ผู้ใส่ความนั้นจะต้องรับโทษ ทั้งนี้ กฎหมายกำหนดบทลงโทษไว้ 2 กรณีด้วยกัน ได้แก่

1. กรณีการใส่ความเป็นไปด้วยวิธีทั่วไป ได้แก่การหมิ่นประมาทโดยการพูด หรือวิธีการอย่างอื่น โดยที่มีบุคคลที่สามซึ่งรับทราบถึงข้อความอันเป็นการหมิ่นประมาทนั้นไม่มากนัก บทกำหนดโทษจะเป็นไปตามมาตรา 326 ได้แก่ ผู้กระทำความผิดนั้นจะต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

2. กรณีการใส่ความด้วยการโฆษณาเผยแพร่ ได้แก่ การใส่ความผ่านสื่อมวลชนแขนงต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสื่อวิทยุกระจายเสียง สื่อวิทยุโทรทัศน์ สื่อหนังสือพิมพ์ หรือสื่ออื่น ๆ อันเป็นการกระจายข้อความนั้นออกไปแล้วทำให้มีบุคคลที่สามารถรับรู้จำนวนมาก กฎหมายกำหนดโทษสำหรับความผิดลักษณะนี้ไว้ในมาตรา 328 โดยกำหนดให้ได้รับโทษหนักขึ้น กล่าวคือต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี และปรับไม่เกินสองแสนบาท

นอกจากโทษจำคุกและ/หรือปรับ อันเป็นโทษอาญา ซึ่งมีอย่างสูงสุดไม่เกินสองปี และปรับไม่เกินสองแสนบาทแล้ว หากผู้เสียหายเห็นว่ายังไม่พอบรรเทาความเสียหายแก่ชื่อเสียงเกียรติยศของตน อันเกิดจากการถูกใส่ความในคดีนั้น ก็อาจขอให้ศาลพิจารณาใช้มาตรา 332 ตามประมวลกฎหมายอาญา เพื่อให้จำเลยในคดีนั้นเยียวยาความเสียหายอันเกิดขึ้นกับโจทก์ กล่าวคือในคดีหมิ่นประมาทซึ่งมีคำพิพากษาว่าจำเลยมีความผิด ศาลอาจสั่งให้จำเลยกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือทั้งสองอย่างต่อไปนี้ก็ได้ คือ

ก. ให้ยึดและทำลายวัตถุหรือส่วนของวัตถุที่มีข้อความหมิ่นประมาท

ข. ให้โฆษณาคำพิพากษาทั้งหมดหรือแต่บางส่วนในหนังสือพิมพ์หนึ่งฉบับหรือหลายฉบับ ครั้งเดียวหรือหลายครั้ง โดยให้จำเลยเป็นผู้ชำระค่าโฆษณา

2.3 กรณีศึกษาการกระทำความผิดต่อเกียรติของผู้อื่นตามประมวลกฎหมายอาญา

นรินทร์ นำเจริญ (2549, 2559) ได้ศึกษาวิจัย 2 เรื่อง ได้แก่ “การวิเคราะห์คดีหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญาที่เกี่ยวกับสื่อมวลชน: ศึกษาจากคำพิพากษาศาลฎีกา พ.ศ.2520-2547” และ “การวิเคราะห์คดีหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญาที่เกี่ยวกับสื่อมวลชน: ศึกษาจากคำพิพากษาศาลฎีกา พ.ศ.2548-2557” งานวิจัยทั้ง 2 เรื่อง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์ว่าในระหว่าง พ.ศ.2520-2547 และ พ.ศ.2548-2557 มีการฟ้องร้องคดีหมิ่นประมาทที่เกี่ยวข้องกับสื่อมวลชนถึงศาลฎีกากี่จำนวนกี่เรื่อง มีผู้ใดบ้างที่เกี่ยวข้อง ข้อความลักษณะเช่นใดที่ถือว่าเข้าข่ายความผิดฐานหมิ่นประมาทและศาลให้เหตุผลอย่างไรในการพิพากษายกฟ้อง เมื่อสังเคราะห์ภาพรวมของงานวิจัยทั้ง 2 เรื่อง สามารถสรุปได้ดังนี้

2.3.1 คดีหมิ่นประมาทที่ฎีกาไปยังศาลฎีการะหว่าง พ.ศ.2520 - 2557

ก.จำนวนคดีหมิ่นประมาท จากการศึกษาพบว่ามีความที่ฎีกาไปยังศาลฎีกาในความ

ผิวด้านหมื่นประมาท ระหว่างปี พ.ศ.2520-2557 จำนวน 143 คดี เป็นคดีที่เกี่ยวข้องกับสื่อมวลชน จำนวน 64 คดี คิดเป็นร้อยละ 44.76ของคดีทั้งหมดที่ฎีกาไปยังศาลฎีกา

ข. สถานะของ ฝ่ายโจทก์ จากการศึกษาคดีหมื่นประมาทที่เกี่ยวข้องกับสื่อมวลชนนั้น พบว่าผู้ที่เป็นโจทก์ฟ้องร้องส่วนใหญ่คือข้าราชการประจำนักการเมือง และทหาร/ตำรวจ ร้อยละเอ็ดต้งแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงสถานะของโจทก์ในคดีหมื่นประมาท

ผู้เกี่ยวข้องกับคดี	จำนวน	ร้อยละ
ข้าราชการประจำ	16	25.00
นักการเมือง	11	17.19
ทหารตำรวจ	11	17.19
ชาวบ้าน/ประชาชนทั่วไป	8	12.50
สื่อมวลชน	7	10.94
บริษัทธุรกิจเอกชน	5	7.81
พระภิกษุ	3	4.69
อุปทูต	1	1.56
ดารานักแสดง	1	1.56
ไม่ระบุ	1	1.56

สิ่งที่น่าสังเกตจากตารางที่ 1 คือ มีบางกรณีที่สื่อมวลชนเป็นโจทก์ในการฟ้องร้อง ซึ่ง การฟ้องร้องดังกล่าวนี้ ส่วนใหญ่เป็นการฟ้องร้องกันเองระหว่างสื่อมวลชนกับสื่อมวลชน นอกจากนี้ ยังมีบางกรณีที่สื่อมวลชนเป็นโจทก์ ฟ้องร้องนักการเมืองให้เป็นจำเลย ชื่อน่าสังเกตอีกประการ หนึ่งคือ พระภิกษุ ซึ่งตามความเข้าใจของคนในสังคมโดยทั่วไป น่าจะเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับคดีความ น้อยที่สุด ก็ปรากฏว่าเป็นโจทก์ฟ้องร้องสื่อมวลชนในกรณีการหมิ่นประมาทด้วยเช่นกัน

2.3.2 คดีที่ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาท

ก.เปรียบเทียบคำวินิจฉัยของทั้ง 3 ศาลในคดีที่เป็นความผิดฐานหมิ่นประมาท

จากการศึกษาคดีหมิ่นประมาทซึ่งเกี่ยวข้องกับสื่อมวลชน ที่มีการฎีกาไปยังศาลฎีกา พ.ศ. 2520-2557 จำนวน 64 คดีนั้น พบว่าศาลชั้นต้นวินิจฉัยว่ามีความผิด จำนวน 35 คดี คิดเป็น ร้อยละ 54.69 ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยว่ามีความผิด จำนวน 21 คดี คิดเป็นร้อยละ 32.81 และศาล ฎีกาวินิจฉัยว่าจำเลยมีความผิดจำนวน 24 คดี คิดเป็นร้อยละ 37.50 (มี 1 คดี คือ ฎีกาเลขที่

7028/2551 ศาลชั้นต้นวินิจฉัยว่าจำเลยมีความผิด แต่ในระหว่างการดำเนินคดีในชั้นศาลอุทธรณ์ โจทย์ขอถอนฟ้องในส่วนของความผิดฐานหมิ่นประมาท)

ข. ลักษณะการใส่ความในคดีที่ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาท
จากการศึกษาคดีหมิ่นประมาทที่เกี่ยวข้องกับสื่อมวลชน ระหว่าง พ.ศ.2520-2557 ซึ่งศาลฎีกาวินิจฉัยว่าเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทจำนวน 24 คดีนั้น พบว่าลักษณะการใส่ความที่พบมากที่สุดได้แก่ การใส่ความว่าบุคคลใดไม่เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่การงานของเขา ร้อยละ 29.17 ใส่ความว่าบุคคลใดทุจริตในหน้าที่การงานร้อยละ 20.83 ใส่ความว่าบุคคลใดกระทำความผิดอาญาร้อยละ 20.83 ใส่ความว่าบุคคลใดมีฐานะการเงินไม่น่าเชื่อถือร้อยละ 12.50 ใส่ความว่าบุคคลใดประพฤติเสื่อมเสียทางเพศร้อยละ 8.33 ใส่ความว่าบุคคลใดประพฤติตนไม่เหมาะสมกับสถานะทางสังคมของเขาร้อยละ 8.33 และใส่ความว่าผู้อื่นมีก้าพิตที่ต่ำต้อยน่ารังเกียจเหยียดหยาม ร้อยละ 4.17 อย่างไรก็ตาม มี 2 คดีที่ในคำสรุปฎีกาไม่ได้ให้รายละเอียดว่าเป็นการใส่ความด้วยเรื่องอะไร ทั้งนี้สามารถแสดงรายละเอียดได้ดังตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 ลักษณะการใส่ความในคดีที่ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาท

ที่	ลักษณะการใส่ความ	จำนวนคดี	ร้อยละ
1	ใส่ความว่าบุคคลใดไม่เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่การงานของเขา	7	29.17
2	ใส่ความว่าบุคคลใดทุจริตในหน้าที่การงาน	5	20.83
3	ใส่ความว่าบุคคลใดกระทำความผิดอาญา	5	20.83
4	ใส่ความว่าบุคคลใดมีฐานะการเงินไม่น่าเชื่อถือ	3	12.50
5	ใส่ความว่าบุคคลใดประพฤติเสื่อมเสียทางเพศ	2	8.33
6	ใส่ความว่าบุคคลใดประพฤติตนไม่เหมาะสมกับสถานะทางสังคมของเขา	2	8.33
7	ใส่ความว่าบุคคลใดมีก้าพิตที่ต่ำต้อยน่ารังเกียจเหยียดหยาม	1	4.17
8	ขาดรายละเอียด	2	8.33

2.3.3 คดีที่ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าไม่เป็นความผิดฐานหมิ่นประมาท

ก. เปรียบเทียบคำพิพากษาของทั้ง 3 ศาลในคดีที่ศาลวินิจฉัยให้ยกฟ้อง

จากการศึกษาคดีหมิ่นประมาทซึ่งเกี่ยวข้องกับสื่อมวลชน ที่มีฎีกาไปยังศาลฎีกา พ.ศ.2520-2557 จำนวน 64 คดีนั้น พบว่ามีคดีความที่ศาลชั้นต้นวินิจฉัยให้ยกฟ้อง จำนวน 29 คดี คิดเป็นร้อยละ 45.31 ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยให้ยกฟ้อง จำนวน 42 คดี คิดเป็นร้อยละ 65.63 และศาลฎีกาวินิจฉัยให้ยกฟ้องจำนวน 39 คดี คิดเป็นร้อยละ 60.94 (มี 1 คดี คือ ฎีกาเลขที่ 7028/2551 ศาลชั้นต้นวินิจฉัยว่าจำเลยมีความผิด แต่ในระหว่างการดำเนินคดีในชั้นศาลอุทธรณ์ โจทย์ขอถอนฟ้องในส่วนของความผิดฐานหมิ่นประมาท)

ข. เหตุที่ศาลฎีกาวินิจฉัยให้ยกฟ้องจำเลย

จากการศึกษาพบว่าเหตุผลที่ศาลฎีกาวินิจฉัยให้ยกฟ้องจำเลยที่สำคัญที่สุด ได้แก่การพิจารณาว่าจำเลยมีเจตนาอันสุจริตตามที่กฎหมายกำหนดไว้ในมาตรา 329 แห่งประมวลกฎหมายอาญา มีคดีที่ศาลฎีกาวินิจฉัยยกฟ้องตามมาตรา 13 คดี คิดเป็นร้อยละ 33.33 หรือประมาณหนึ่งในสามของคดีทั้งหมดที่ศาลวินิจฉัยให้ยกฟ้องเหตุผลที่ศาลวินิจฉัยยกฟ้องจำเลยรองลงมา ได้แก่ คดีดังกล่าวขาดองค์ประกอบสำคัญตามมาตรา 326 จำนวน 6 คดี คิดเป็นร้อยละ 15.38 คำฟ้องไม่สมบูรณ์ จำนวน 5 คดี คิดเป็นร้อยละ 12.82 คดีเคยถูกฟ้องและศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว จำนวน 2 คดี คิดเป็นร้อยละ 5.13 และความเสียหายไม่ได้เกิดจากจำเลย จำนวน 2 คดี คิดเป็นร้อยละ 5.13 ส่วนสาเหตุอื่น ๆ ที่ศาลวินิจฉัยให้ยกฟ้องจำเลย ได้แก่ โจทก์ไม่ใช่ผู้เสียหายจึงไม่มีอำนาจฟ้อง, ข้อความตามฟ้องเป็นการแสดงความคิดเห็นหรือข้อความในกระบวนการพิจารณาคดีในศาล ตามมาตรา 331 และคดีหมดอายุความ ทั้ง 3 กรณีนี้ ศาลวินิจฉัยให้ยกฟ้องจำเลยเหตุผล 1 คดีเท่ากัน

3. การคุ้มครองต่อ “เกียรติคุณ” ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยความผิดฐานละเมิดต่อชื่อเสียง เกียรติคุณ และทางเจริญของผู้อื่น

3.1 ความหมายของ “เกียรติคุณ” ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

การคุ้มครองต่อเกียรติของมนุษย์ นอกจากจะปรากฏในประมวลกฎหมายอาญาดังที่กล่าวในหัวข้อที่ผ่านมาแล้ว ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ยังได้กำหนดการคุ้มครองไว้อีกลักษณะหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองเรื่องเกียรติตามประมวลกฎหมายอาญา ได้แก่กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองการละเมิดต่อชื่อเสียงเกียรติคุณ หรือทางทำมาหาได้หรือทางเจริญของบุคคลอื่น บางครั้งเรียกความผิดลักษณะนี้ว่า “การหมิ่นประมาททางแพ่ง” ข้อแตกต่างสำคัญระหว่างการหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญาและการหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์คือ ในทางกฎหมายอาญา จะมุ่งคุ้มครอง “เกียรติ” (Honor) ของมนุษย์แต่ในขณะที่ทางกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จะมุ่งคุ้มครอง “เกียรติคุณ” (Credit) ของมนุษย์เป็นสำคัญ

ข้อแตกต่างสำคัญระหว่าง “เกียรติ” และ “เกียรติคุณ” คือ เกียรติ (Honor) จะเป็นเรื่องของคุณค่าของมนุษย์ ซึ่งถือว่ามนุษย์ทุกคนมีอย่างเท่าเทียมกัน ไม่เกี่ยวกับชนชั้นหรือฐานะทางสังคม ในขณะที่เกียรติคุณ (Credit) จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับความเชื่อถือที่สังคมมีต่อบุคคล เกียรติคุณหรือความน่าเชื่อถือของแต่ละบุคคลจึงไม่เท่ากันในสังคม เช่น ผู้ที่มีตำแหน่งหน้าที่การงานสูง ย่อมมีเกียรติคุณสูงกว่าผู้ที่มีตำแหน่งหน้าที่การงานที่ต่ำกว่า เป็นต้น การทำให้เสื่อมเสียเกียรติคุณ จึงเป็นเรื่องทำให้เขาเสียความน่าเชื่อถือและเกิดผลเสียหายในทางทรัพย์สิน (อำนาจเขียวขำ, 2532, น. 74-75) การละเมิดเกียรติคุณจึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน ดังนั้นผู้มีเกียรติคุณจึงสามารถเป็นได้ทั้งบุคคลธรรมดาและนิติบุคคล จะต่างกับความผิดฐานหมิ่นประมาทที่ผู้ทรงเกียรติจะหมายถึงเฉพาะมนุษย์เท่านั้น (คณิต ญ นคร, 2537, น.186)

3.2 ลักษณะการกระทำความผิดต่อเกียรติคุณของผู้อื่น

นิยามบัญญัติของมาตรา 423 ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์คือการมุ่งคุ้มครองชื่อเสียงเกียรติคุณทางทำมาหาได้หรือทางเจริญ (อำนาจเขียวขำ, 2533, น.1) ทั้งนี้ เกียรติคุณจะเป็น

เรื่องเกี่ยวกับความเชื่อถือที่สังคมมีต่อบุคคล การที่สังคมจะมีความเชื่อถือต่อบุคคลก็ต่อเมื่อบุคคลนั้นได้สร้างสมคุณงามความดีจนเป็นที่ยอมรับของคนอื่น ๆ การทำลายเกียรติคุณของผู้อื่นจึงถือเป็นการกระทำความผิด ดังคำวินิจฉัยของศาลฎีกาดังนี้ “...กว่าที่โจทก์จะเป็นบุคคลผู้มีชื่อเสียงและเกียรติคุณเป็นที่รู้จักและยอมรับแก่บุคคลทั่วไปได้ โจทก์ต้องสร้างคุณงามความดีเป็นเวลานาน การที่จำเลยไขข่าวแพร่หลายใส่ความโจทก์ในหนังสือพิมพ์รายวันดังที่กล่าวแล้ว ย่อมทำให้ผู้ที่รู้จักโจทก์และได้อ่านข่าวดังกล่าวคิดว่าโจทก์มีความประพฤติไปในทางไม่ดี กระทำผิดศีลธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม ครอบครัวยุทธ์ของโจทก์เกิดความร้าวฉาน ก่อให้เกิดความเกลียดชังและดูหมิ่นโจทก์ ผู้ได้บังคับบัญชาทราบข่าวนี้แล้วย่อมขาดความเคารพเชื่อถือ เป็นผลเสียต่อหน้าที่การงานและความเจริญก้าวหน้ากับทำให้เสื่อมเสียแก่ชื่อเสียงและเกียรติคุณที่เคยมีอยู่ จึงเห็นได้ว่าโจทก์ย่อมได้รับความเสียหาย...” (คำพิพากษาฎีกาที่ 3805/2537)

บทบัญญัติตามมาตรา 423 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มีดังนี้

มาตรา 423 ผู้ใดกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความอันฝ่าฝืนต่อความจริง เป็นที่เสียหายแก่ชื่อเสียงหรือเกียรติคุณของบุคคลอื่นก็ดี หรือเป็นที่เสียหายแก่ทางทำมาหาได้ หรือทางเจริญของเขาโดยประการอื่นก็ดี ท่านว่าผู้นั้นจะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่เขาเพื่อความเสียหายอย่างใด ๆ อันเกิดแต่การนั้น แม้ทั้งเมื่อตนมิได้รู้ว่าข้อความนั้นไม่จริง แต่หากควรจะได้

ผู้ใดส่งข่าวสารอันตนมิได้รู้ว่าเป็นความไม่จริงหากว่าตนเองหรือผู้รับข่าวสารนั้นมิทางได้เสียโดยชอบในการนั้นด้วยแล้ว ท่านว่าเพียงที่ส่งข่าวสารเช่นนั้น หากทำให้ผู้นั้นต้องรับผิดใช้ค่าสินไหมทดแทนไม่

สำหรับการวิเคราะห์ความหมายของถ้อยคำตามมาตรา 423 นั้น พรศิริ ทวดสิญจน์ (2554) วิจัยเรื่อง “ปัญหากฎหมายของมาตรา 423 ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์” ได้วิเคราะห์ความหมายของถ้อยคำในมาตรา 423 ตามคำอธิบายของนักกฎหมายและแนวคำพิพากษาของศาลฎีกา สรุปได้ดังนี้ (1) “ผู้ใด” หมายถึงบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล (2) “กล่าวหรือไขข่าว” หมายถึงการพูดหรือการนำไปพูดต่อ (3) “แพร่หลาย” หมายถึงการทำให้บุคคลภายนอกหรือบุคคลที่ 3 ได้รับรู้ (4) “ข้อความอันฝ่าฝืนต่อความจริง” หมายถึงข้อความเท็จ (5) “เป็นที่เสียหายแก่ชื่อเสียง เกียรติคุณ ทางทำมาหาได้ หรือทางเจริญของบุคคลอื่น” หมายถึง ข้อความที่ทำให้คุณงามความดีของบุคคลที่สะสมมาดค่าลง ซึ่งสามารถส่งผลกระทบกับการประกอบอาชีพและความเจริญก้าวหน้า

สำหรับแนวทางที่ใช้ในการพิจารณาว่าการกระทำนั้นผิดกฎหมายหรือไม่ อำนวย เขียวขำ (2532) วิจัยเรื่อง “หมิ่นประมาททางแพ่ง: ศึกษาเฉพาะเหตุที่ทำให้ไม่ต้องรับผิด” เสนอแนวทางในการตีความของมาตรา 423 ว่าการพิจารณาว่าการกระทำนั้นผิดกฎหมายหรือไม่ จะต้องพิจารณาจากทั้งองค์ประกอบภายนอกและองค์ประกอบภายใน โดยองค์ประกอบภายนอกจะพิจารณาว่าการกล่าวหรือไขข่าวนั้นอาจเป็นที่เสียหายแก่ชื่อเสียง เกียรติคุณ ทางทำมาหาได้ หรือทางเจริญโดยประการอื่นหรือไม่ ทั้งนี้จำเป็นต้องเกิดความเสียหายแล้ว เพียงแต่ “อาจ” เกิดความเสียหายจำเลยก็ต้องรับผิด และข้อความที่การกล่าวหรือไขข่าวนั้นจะต้องเป็นเรื่องเท็จเท่านั้นจึงจะเข้าข่ายความผิด หากกล่าวหรือไขข่าวความจริงจะไม่ถือว่าเข้าข่ายความผิดตามมาตรา 423 นอกจากนี้ การ

กระทำดังกล่าวจำเป็นต้องไม่มีอำนาจกระทำได้โดยชอบด้วยกฎหมาย ส่วนองค์ประกอบภายใน นอกจากพิจารณาผู้กระทำว่าทำโดยรู้สำนึกในการกระทำของตนหรือไม่แล้ว จะต้องพิจารณาว่า จำเลยควรรู้ว่าเป็นเรื่องไม่จริงด้วย อันเป็นการพิจารณาความประมาทเลินเล่อของจำเลยนั่นเอง ซึ่งจุดมุ่งหมายของมาตรา 423 ก็คือป้องกันการกระทำที่อาจทำให้ผู้อื่นเสียหาย กล่าวคือ แม้ไม่รู้ว่า การกระทำของตนจะทำให้ผู้อื่นเสียหาย แต่ถ้าการกระทำนั้นเป็นการกระทำโดยประมาทและก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลใดก็ต้องรับผิดชอบ

3.3 กรณีศึกษาการกระทำความผิดต่อเกียรติคุณของผู้อื่น

นรินทร์ นาเจริญ (2559ข) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์คดีหมิ่นประมาททางแพ่ง ที่ผู้ประกอบวิชาชีพด้านสื่อมวลชนเป็นจำเลย: ศึกษาจากคำพิพากษาศาลฎีกา พ.ศ.2468-2557” งานวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์ว่าในระหว่าง พ.ศ.2468-2557 มีการฟ้องร้องคดีหมิ่นประมาททางแพ่ง ตามมาตรา 423 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่ผู้ประกอบวิชาชีพด้านสื่อมวลชนเป็นจำเลยและมีการฎีกาไปถึงศาลฎีกากี่จำนวนคดี มีผู้ใดบ้างที่เกี่ยวข้อง ข้อความลักษณะเช่นใดที่ถือว่าเข้าข่ายความผิดฐานหมิ่นประมาททางแพ่ง และศาลฎีกาวินิจฉัยตามกรอบของกฎหมายอย่างไรในการยกฟ้องจำเลย มีผลการวิจัยดังนี้

3.3.1 คดีการหมิ่นประมาททางแพ่งที่ฎีกาไปยังศาลฎีการะหว่าง พ.ศ.2468-2557

ก.จำนวนคดี จากการศึกษาพบว่าคดีความที่ฎีกาไปยังศาลฎีกาในคดีหมิ่นประมาททางแพ่ง ระหว่างปี พ.ศ.2468-2557 จำนวน 63 คดี เป็นคดีที่ผู้ประกอบวิชาชีพเกี่ยวกับสื่อมวลชนเป็นจำเลยจำนวน 19 คดี คิดเป็นร้อยละ 30.16 ของคดีทั้งหมดที่ฎีกาไปยังศาลฎีกา กล่าวคือคดีความที่ฎีกาไปยังศาลฎีกาประมาณหนึ่งในสามเป็นคดีที่ผู้ประกอบวิชาชีพเกี่ยวกับสื่อมวลชนเป็นจำเลยสิ่งที่น่าสังเกตคือสื่อมวลชนที่ถูกฟ้องร้องในคดีหมิ่นประมาททางแพ่งเกือบทั้งหมดเป็นสื่อหนังสือพิมพ์ที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่องจากการศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาย้อนหลัง คือระหว่างปี พ.ศ. 2468-2557 ซึ่งระยะเวลาที่ศึกษาเกือบทั้งหมดเป็นการฟ้องร้องกันก่อนการปฏิรูปสื่อมวลชนตามมาตรา 40 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ซึ่งเป็นเจ้าของกิจการสื่อวิทยุกระจายเสียงและสื่อวิทยุโทรทัศน์ยังคงเป็นหน่วยงานของรัฐทั้งหมด เนื้อหาการนำเสนอข่าวสารของสื่อทั้ง 2 ประเภท จึงถูกควบคุมอย่างเข้มงวดจากฝ่ายการเมืองมาตั้งแต่ต้นอยู่แล้ว เมื่อโจทก์ส่วนใหญ่เป็นนักการเมือง โอกาสในการนำเสนอข่าวสารของสื่อทั้ง 2 ประเภทแล้วถูกฟ้องร้องจึงมีน้อย ส่วนสื่อหนังสือพิมพ์เป็นสื่อมวลชนที่ดำเนินการโดยเอกชนมาตั้งแต่เริ่มดำเนินการในประเทศไทย การนำเสนอข่าวสารจึงไม่ถูกควบคุมโดยฝ่ายการเมืองอย่างเข้มงวดเท่า โอกาสการถูกฟ้องร้องจึงมีสูงกว่ามาก

ข.สถานะของฝ่ายโจทก์ จากการศึกษาพบว่าจำนวนคดีที่ผู้เป็นโจทก์มีสถานะเป็นนักการเมืองมีจำนวนมากที่สุด คือ 9 คดี คิดเป็นร้อยละ 47.37 หรือประมาณครึ่งหนึ่งของจำนวนคดีที่ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนเป็นจำเลยทั้ง 19 คดีสาเหตุที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่องจากบุคคลกลุ่มนี้เป็นผู้ที่ทำงานเกี่ยวกับประโยชน์ของสาธารณะ มีโอกาสถูกนำเสนอเป็นข่าวอยู่เสมอทั้งในด้านดีและไม่ดี นอกจากนี้ คนเหล่านี้ยังเป็นผู้ที่มีความรู้และความกระตือรือร้นในการปกป้องสิทธิตามกฎหมายของตน ตลอดจนการหาเสียงเลือกตั้งก็ต้องอาศัยชื่อเสียงที่ดี เมื่อสื่อนำเสนอข้อมูลข่าวสาร

ที่อาจทำให้ได้รับผลกระทบก็จะปกป้องสิทธิของตนเองอย่างถึงที่สุด ในขณะที่พลเมืองอื่น ๆ นอกจากจะมีโอกาสเป็นขำน้อยกว่าแล้ว ยังมีผลประโยชน์ต่อชื่อเสียงตลอดจนมีความรู้หรือความกระตือรือร้นในการปกป้องสิทธิตามกฎหมายของตนไม่มากเท่า จึงทำให้การฟ้องร้องดำเนินคดีตามกฎหมายโดยคนกลุ่มอื่น ๆ ที่ฎีกาไปถึงศาลฎีกามีจำนวนน้อยกว่ามาก

ตาราง 3 แสดงสถานะของโจทก์ในคดีหมิ่นประมาททางแพ่ง

สถานะของโจทก์	จำนวน (คดี)	ร้อยละ
นักการเมือง	9	47.37
ข้าราชการปกครอง	2	10.53
บุคคลที่มีชื่อเสียงด้านศิลปะและบันเทิง	2	10.53
ผู้ประกอบการวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับสื่อมวลชน	2	10.53
ผู้ประกอบการด้านสุขภาพและยา	2	10.53
ผู้ประกอบการเอกชนในท้องถิ่น	1	5.26
ผู้ประกอบการสหกรณ์	1	5.26

3.3.2 คดีที่ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาททางแพ่ง

ก.เปรียบเทียบคำวินิจฉัยของทั้ง 3 ศาลในคดีที่เป็นความผิดฐานหมิ่นประมาททางแพ่งจากการศึกษาคดีหมิ่นประมาททางแพ่งซึ่งผู้ประกอบการวิชาชีพเกี่ยวกับสื่อมวลชนเป็นจำเลย และมีการฎีกาไปยังศาลฎีกา พ.ศ.2468 - 2557 จำนวน 19 คดีนั้น พบว่าศาลชั้นต้นวินิจฉัยว่าจำเลยต้องรับผิด จำนวน 16 คดี คิดเป็นร้อยละ 84.21 ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยว่าจำเลยต้องรับผิดจำนวน 12 คดี คิดเป็นร้อยละ 63.16 และศาลฎีกาวินิจฉัยว่าจำเลยต้องรับผิดจำนวน 13 คดี คิดเป็นร้อยละ 68.42

ข.ลักษณะการกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายในคดีที่ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าจำเลยต้องรับผิด

จากการศึกษาคดีหมิ่นประมาททางแพ่งที่ผู้ประกอบการวิชาชีพเกี่ยวกับสื่อมวลชนเป็นจำเลยระหว่าง พ.ศ.2468 - 2557 ซึ่งศาลฎีกาวินิจฉัยว่าจำเลยต้องรับผิด จำนวน 13 คดี พบว่าการกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายข้อความอันฝ่าฝืนความจริงในประเด็นที่ว่าบุคคลใดกระทำความผิดทางอาญามีจำนวนมากที่สุด จำนวน 6 คดี คิดเป็นร้อยละ 46.15 รองลงมาคือการกล่าวหรือไขข่าวว่าบุคคลใดประพฤติตนไม่เหมาะสม เป็นที่รังเกียจของสังคม จำนวน 3 คดี คิดเป็นร้อยละ 23.08 แสดงดังตารางที่ 4 ดังนี้

ตารางที่ 4 ลักษณะการกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายใส่ความในคดีที่ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าจำเลยต้องรับผิด

ที่	ลักษณะการใส่ความ	จำนวนคดี	ร้อยละ
1.	บุคคลใดกระทำความผิดทางอาญา	6	46.15
2.	บุคคลใดประพฤติตนไม่เหมาะสม เป็นที่รังเกียจของสังคม	3	23.08
3.	บุคคลใดทุจริตในการประกอบอาชีพ	2	15.38
4.	บุคคลใดทำงานโดยขาดประสิทธิภาพ	1	7.69
5.	บุคคลใดมีเรื่องส่วนตัวที่น่าอับอาย	1	7.69
รวม		13	100.00

3.3.3 คดีที่ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าไม่เป็นความผิดฐานหมิ่นประมาททางแพ่ง

ก.เปรียบเทียบคำพิพากษาของทั้ง 3 ศาลในคดีที่ศาลวินิจฉัยให้ยกฟ้อง

จากการศึกษาคดีหมิ่นประมาททางแพ่งซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพเกี่ยวกับสื่อมวลชนเป็นจำเลย และมีการฎีกาไปยังศาลฎีกา พ.ศ.2468 - 2557 จำนวน 19 คดีนั้น พบว่าศาลชั้นต้นวินิจฉัยให้ยกฟ้อง จำนวน 3 คดี คิดเป็นร้อยละ 15.79 ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยให้ยกฟ้อง จำนวน 7 คดี คิดเป็นร้อยละ 36.84 และศาลฎีกาวินิจฉัยให้ยกฟ้องจำนวน 6 คดี คิดเป็นร้อยละ 31.58

ข.เหตุที่ศาลฎีกาวินิจฉัยให้ยกฟ้องจำเลย

จากการศึกษาคดีที่ศาลฎีกาพิพากษาให้ยกฟ้องทั้ง 6 คดี พบว่ามีเหตุผลร่วมที่สำคัญ 2 ประการซึ่งถูกนำมาใช้ประกอบการวินิจฉัยของศาล ได้แก่ การกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายนั้นเป็นความจริงหรือไม่ เนื่องจากหากโจทก์กระทำความผิดดังกล่าวจริง ชื่อเสียงเกียรติคุณของโจทก์ย่อมเสียหายไปจากการกระทำตัวของโจทก์เอง หากเกิดขึ้นจากการนำเสนอข่าวสารของสื่อไม่ ตัวอย่างเช่น ฎีกาเลขที่ 7055/2539 จำเลยกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายในหนังสือพิมพ์โดยเรียกโจทก์ว่า “เจ้าดำรับผิตยามัจจุราษถามหา” โดยนำเสนอในเนื้อหาว่าโจทก์ออกยาสูตรใหม่โดยใช้สารพิษโมลิบและคาเฟอีนเป็นส่วนประสมซึ่งจะเป็นอันตรายต่อผู้บริโภค คดีนี้ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าคาเฟอีนเป็นอันตรายต่อสุขภาพร่างกายไม่ว่าจะผสมอยู่ในตำรับยาใด ก็ไม่สมควรที่จะปล่อยให้ประชาชนซื้อหารับประทานเองตามใจชอบ การที่จำเลยลงพิมพ์ข้อความด้วยว่า เจ้าดำรับผิตยามัจจุราษถามหาก็คือ เจ้าดำรับยาพิษยามัจจุราษถามก็ดี แต่เมื่ออ่านข้อความทั้งหมดแล้ว คงมีความหมายแต่เพียงว่ายาดังกล่าวเป็นยาอันตรายต่อร่างกายและอาจถึงแก่ชีวิตได้ หากไม่มีความหมายว่ารับประทานแล้วจะเกิดผลให้ต้องตายในทันทีไม่แต่เป็นการสื่อความหมายให้ประชาชนทราบว่ามีความเสี่ยงต่อยาอันตรายที่อาจได้รับจากการบริโภคยาสองชนิดดังกล่าวที่มีส่วนผสมของคาเฟอีนอยู่ด้วยเท่านั้นข้อความที่จำเลยลงพิมพ์ไปนั้นไม่เป็นข้อความอันฝ่าฝืนต่อความเป็นจริง จึงไม่เป็นการละเมิดต่อโจทก์

นอกจากการพิจารณาว่าข้อความดังกล่าวนั้นฝ่าฝืนต่อความจริงหรือไม่แล้ว อีกประเด็นหนึ่งที่ศาลมักหยิบยกมาวินิจฉัยควบคู่ด้วยเสมอคือผู้กล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายนั้นมิเจตนาสุจริตหรือไม่ เช่น ฎีกาเลขที่ 6245/2537 หนังสือพิมพ์ดาวสยามได้ลงพิมพ์ข้อความว่าโจทก์ซึ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดเพชรบูรณ์ สังกัดพรรครวมไทยตี๋มสุรจันเกือบครองสติไม่อยู่ ใช้ฝ่ามือตบหน้านายขวลิต รุ่งแสง วุฒิสมาชิก 3 มาดในข้อหาฐานใช้ปากไม่สบอารมณ์ในการประชุมวุฒิสภา โดยนายขวลิตพุดจาประหนึ่งว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้นไม่มีความรู้ความสามารถอะไร อย่างตึกก็แค่หมาน้อยเห่าเครื่องบิน กรณีนี้จากการสอบหาความจริงศาลเห็นว่ามิเหตุอันควรเชื่อได้ว่าโจทก์ตบหน้านายขวลิตจริง พฤติการณ์ของโจทก์ดังกล่าวได้กระทำในเขตพระราชฐาน และโจทก์เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรถือได้ว่าเป็นผู้แทนของปวงชนชาวไทยไม่น่าจะก่อเหตุเช่นนั้นขึ้น การที่จำเลยที่ 3 เขียนข้อความลงพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ดาวสยามนั้น เห็นว่าเป็นการแสดงความคิดเห็นโดยสุจริต ดิชมด้วยความเป็นธรรม อันเป็นวิสัยของประชาชนย่อมกระทำ จึงไม่เป็นการละเมิดต่อโจทก์

4. สรุป

ในทุกสังคมจะมี “ปทัสถาน”(Norm) หรือระบบคุณค่าบางอย่างที่เป็นพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขในสังคม ระบบคุณค่าดังกล่าวเป็นอุดมคติหรือคุณธรรมทางสังคมซึ่งไม่ใช่สิ่งที่ป็นรูปธรรมสามารถจับต้องได้โดยใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า แต่เป็นภาพในทางความคิดหรือเป็นสิ่งที่ป็นนามธรรม ระบบกฎหมายที่ดำรงอยู่ในทุกสังคม จะตั้งอยู่บนพื้นฐานของการคุ้มครองระบบคุณค่าดังกล่าว ดังนั้นสิ่งที่กฎหมายประสงค์จะคุ้มครองจึงไม่ใช่วัตถุหรือตัวบุคคลหรือสิ่งที่มีรูปร่างมีตัวตน แต่เป็นสภาวะในทางความคิด เช่น ในความผิดฐานฆ่าผู้อื่น สิ่งที่ถูกกฎหมายประสงค์จะคุ้มครองไม่ใช่ตัวบุคคล แต่เป็น “ชีวิตมนุษย์” ในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย สิ่งที่ถูกกฎหมายประสงค์จะคุ้มครอง คือ “ชีวิตในครรภ์มารดา” และในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย สิ่งที่ถูกกฎหมายประสงค์จะคุ้มครอง คือ “ความปลอดภัยของร่างกาย” ซึ่งเราเรียกหลักดังกล่าวนี้ว่า “คุณธรรมทางกฎหมาย” (Rechtsgut) (คณิต ณ นคร, 2549, น. 120)

คุณธรรมทางกฎหมายแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ คุณธรรมทางกฎหมายที่เป็นส่วนบุคคล (Individualrechtsgut) เช่น เกียรติ ชีวิต ความปลอดภัยของร่างกาย และกรรมสิทธิ์ อีกประเภทหนึ่งคือ คุณธรรมทางกฎหมายที่เป็นส่วนรวม (Universalrechtsgut) เช่น ความปลอดภัยในการจราจร ความมั่นคงเชื่อถือของระบบแลกเปลี่ยน (เงินตรา) และเอกภาพของดินแดน (คณิต ณ นคร, 2547, น. 118) การให้ความคุ้มครองต่อเกียรติ (Honor) และเกียรติคุณ (Credit) ของมนุษย์ เป็นระบบหนึ่งของคุณธรรมทางกฎหมายที่เป็นส่วนบุคคล มีพื้นฐานความคิดที่ว่าทุกคนมีสิทธิ มีเกียรติ ต้องการการยอมรับนับถือ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ หรือเรื่องของการสั่งสมคุณงามความดีเพื่อความน่าเชื่อถือในการประกอบอาชีพการละเมิดต่อสิ่งเหล่านี้เป็นการทำลายคุณค่าหรือความหมายแห่งการดำรงอยู่หรือความไว้วางใจของสังคมต่อคนผู้นั้น อันอาจทำให้คนผู้นั้นไม่สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างเป็นปกติ และยังสามารถนำไปสู่ความไม่สงบสุขในสังคม เนื่องจากผู้ที่ถูกทำลายเกียรติอาจใช้กำลังตอบโต้ ซึ่งจะนำไปสู่การทะเลาะเบาะแว้งและความแตกแยก

ในสังคมในที่สุด การมุ่งให้ความคุ้มครองต่อเกียรติจึงนอกจากจะเป็นการคุ้มครองการได้รับการยอมรับของบุคคลผู้นั้น ยังรวมไปถึงการมุ่งให้ความคุ้มครองคุณค่าแห่งการดำรงอยู่อย่างสงบสุขของคนในสังคมไปด้วยในขณะเดียวกัน

สื่อมวลชนเป็นสถาบันหนึ่งที่ถูกคาดหวังถึงการแสดงบทบาทหน้าที่ในการจรรโลงรักษาความสงบสุขในสังคมเอาไว้ เช่น ทฤษฎีของ Lasswell และ Wright รวมถึงทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ของสื่อมวลชน (Theory of Media Structure and Function) ซึ่งคาดหวังว่าสื่อมวลชนจะมีบทบาทสำคัญในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารเพื่อเชื่อมโยงประสานระบบย่อยในสังคมให้มีความเกี่ยวพันติดต่อกันอย่างมีเสถียรภาพ (Stability) และสมดุล (Equilibrium)

อย่างไรก็ดี การทำงานจริงของสื่อ ในแต่ละวันสื่อต้องรับมือกับข้อมูลข่าวสารจำนวนมากมหาศาลและซับซ้อน ประกอบกับการต้องนำเสนอข่าวสารอย่างเร่งรีบเพื่อให้ทันกับเหตุการณ์ ทำให้บ่อยครั้งที่สื่อมวลชนนำเสนอข่าวสารผิดพลาด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความสนใจต่อประเด็นการนำเสนอข่าวของสื่อส่วนใหญ่มักเป็นเรื่องของความขัดแย้ง ดังที่ได้กล่าวมาในบทความนี้ว่าคดียี่ห้อสื่อมวลชนถูกศาลวินิจฉัยว่ามีความผิดก็มีเนื้อหาเกี่ยวเนื่องอยู่กับการกล่าวหาว่าผู้อื่นทุจริตขาดประสิทธิภาพในการทำงานตลอดจนมีความประพฤติที่ไม่เหมาะสม ดังนั้น หากการนำเสนอมีความผิดพลาด ย่อมก่อให้เกิดความเสียหายต่อเกียรติและเกียรติคุณของผู้ตกเป็นข่าว แต่ถึงอย่างนั้นเมื่อพิจารณาในกรอบของกฎหมาย ก็ไม่ได้หมายความว่าเมื่อสื่อนำเสนอข่าวสารอันทำให้ผู้อื่นเกิดความเสียหายแล้ว จะถือว่าสื่อมวลชนกระทำความผิดในทุกกรณี จากการศึกษาพบว่า นอกจากศาลจะให้ความสำคัญต่อเกียรติหรือเกียรติคุณของผู้อื่นแล้ว ศาลจะให้ความสำคัญต่อเจตนาของสื่อมวลชนอีกด้วย กล่าวคือ แม้การนำเสนอข้อมูลข่าวสารอาจมีข้อผิดพลาดและทำให้ผู้อื่นเสียหาย แต่หากนำเสนอด้วยเจตนาสุจริต หรือพิสูจน์ได้ว่าสื่อมีความพยายามอย่างยิ่งแล้วที่จะเสนอความจริงด้วยเจตนาที่สุจริต ความผิดพลาดที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องสุดวิสัย สื่อจะได้รับการคุ้มครองในระดับหนึ่ง ทั้งนี้เนื่องจากการคุ้มครองต่อเกียรติและเกียรติคุณของผู้อื่นตามกฎหมายไม่ได้มีเป้าหมายสำคัญเพียงการมุ่งคุ้มครองเฉพาะปัจเจกเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงการมุ่งรักษาคุณธรรมทางกฎหมายหรือคุณค่าอันเป็นอุดมคติทางสังคมเพื่อให้มนุษย์สามารถดำรงอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข หากการนำเสนอเนื้อหาข่าวสารของสื่อทำลายเกียรติหรือเกียรติคุณของผู้อื่นโดยขาดเจตนาอันสุจริตหรือไม่เกิดผลอันสมควรสื่อย่อมถูกลงโทษ แต่หากการนำเสนอข้อมูลข่าวสารของสื่อเป็นไปด้วยความสุจริตใจที่จะก่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยในสังคม หรือนำเสนอสิ่งที่มีประโยชน์ต่อสังคม สื่อมวลชนย่อมได้รับความคุ้มครอง

ซีเซโร (Cicero, 106–43B.C.) นักปรัชญาชาวโรมันเคยกล่าวไว้ว่า “กฎหมายที่แท้จริงคือเหตุผลที่ถูกต้อง” (True law is right reason) และเหตุผลที่ถูกต้องตามความหมายของเขาก็คือเหตุผลตามธรรมชาติที่บ่งบอกกับเราว่าอะไรคือสิ่งที่ผิดหรือสิ่งที่ถูก (ปริติ เกษมทรัพย์, 2543, น.119 - 122) ดังนั้น ตราบใดที่สื่อมวลชนยึดถือในเหตุผลแห่งการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขแล้วการทำงานของสื่อมวลชนย่อมสอดคล้องกับคุณธรรมทางกฎหมายเสมอ การที่สื่อมวลชนไม่กระทำความผิด ย่อมไม่ใช่เพราะมีอำนาจจากภายนอกมาควบคุม แต่เป็นเพราะมีอำนาจจากภายในจิตใจของสื่อเองที่บอกกับตัวเองว่าไม่ควรกระทำ

เพราะเหตุผลแห่งกฎหมาย และเหตุผลแห่งวิชาชีพสื่อสารมวลชน ย่อมเป็นเหตุผลเดียวกัน ในการรักษาคุณค่าหรืออุดมคติทางสังคม เพื่อดำรงไว้ซึ่งการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

บรรณานุกรม

- เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2538). คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- คณิต ณ นคร. (2549). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- คณิต ณ นคร. (2537). กฎหมายอาญา ภาคความผิด. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- คณิต ณ นคร. (2547). กฎหมายอาญา ภาคทั่วไป. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- เฉลิมศักดิ์ ตริพนการ. (2542). การกระทำความผิดอาญาโดยวาจา: ศึกษากรณีขอบเขตความรับผิดชอบและสภาพบังคับของความผิดฐานหมิ่นประมาท. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารนิติ). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นรินทร์ นำเจริญ. (2549). การวิเคราะห์คดีหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญาที่เกี่ยวข้องสื่อมวลชน: ศึกษาจากคำพิพากษาศาลฎีกา พ.ศ.2520 - 2547. คณะการสื่อสารมวลชน, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นรินทร์ นำเจริญ. (2558). จริยธรรมและกฎหมายการสื่อสารมวลชน. เชียงใหม่: คณะการสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นรินทร์ นำเจริญ. (2559). การวิเคราะห์คดีหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญาที่เกี่ยวข้องสื่อมวลชน: ศึกษาจากคำพิพากษาศาลฎีกา พ.ศ.2548 - 2557. คณะการสื่อสารมวลชน, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นรินทร์ นำเจริญ. (2559). การวิเคราะห์คดีหมิ่นประมาททางแพ่งที่ผู้ประกอบวิชาชีพด้านสื่อมวลชนเป็นจำเลย: ศึกษาจากคำพิพากษาศาลฎีกา พ.ศ.2468 - 2557. คณะการสื่อสารมวลชน, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นัยนา เกิดวิชัย. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมาย. นครปฐม: นิติ নয়, 2548.
- ปริญญา จิตการณทัก. (2534). ความผิดฐานหมิ่นประมาท-ดูหมิ่นซึ่งหน้า. กรุงเทพฯ: นิติธรรม.
- ปรีดี เกษมทรัพย์. (2543). นิติปรัชญา. กรุงเทพฯ: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอนคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พรศิริ ทวดสิญจน์. (2554). “ปัญหากฎหมายของมาตรา 423 ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์”, วารสารกระบวนการยุติธรรม 4 (กรกฎาคม-กันยายน 2554), 73-82. “พระราชกฤษฎีกาให้ใช้บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 และ 2 ที่ได้ตรวจชำระใหม่,” ราชกิจจานุเบกษา 42 (11 พฤศจิกายน 2468), 1-3. “พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 11) พ.ศ.2535” ราชกิจจานุเบกษา 109, 13 (25 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2535):2.
- วนิดา แสงสารพันธ์. หลักกฎหมายสื่อสารมวลชน. กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2547.
- วรวิทย์ ฤทธิพิท. (2538). สื่อมวลชนกับความรับผิดชอบทางกฎหมาย. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

สมพร พรหมหิตาธร. (2537). คดีหมิ่นประมาท. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
สุพร อิศรเสนา. (2546). การดำเนินคดีหมิ่นประมาท. กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ.
หยุด แสงอุทัย. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์และทำปกเจริญผล, 2535.
อำนวย เขียวขำ. (2532). หมิ่นประมาททางแพ่ง : ศึกษาเฉพาะเหตุที่ทำให้ไม่ต้องรับผิด. (วิทยานิพนธ์
ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สมเด็จฮุน เซน กับการครองอำนาจนำทางการเมืองในกัมพูชา Samdech Hun Sen with Hegemony in Cambodia Politics

สมลักษณ์ ศรีราม¹
ดร.อุดมพร อีระวิริยะกุล²

บทคัดย่อ

บทความนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอปรากฏการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นในกัมพูชา โดยอาศัยทฤษฎีหรือกรอบแนวคิดเรื่องการครองอำนาจนำ (Hegemony) ของอันโตนิโอ กรัมสกี (Antonio Gramsci) เป็นเครื่องมือในการอธิบายปรากฏการณ์ผ่านผู้นำทางการเมืองอย่างสมเด็จฮุน เซน ซึ่งเป็นหน่วยในการวิเคราะห์ในฐานะที่เป็นผู้ดำเนินการสร้างภาวะการครองอำนาจนำโดยในทางปฏิบัตินั้นต้องอาศัยกลไกต่าง ๆ เพื่อปฏิบัติการ เช่น การใช้สื่อ และสถาบันต่าง ๆ หรือสิ่งใด ๆ ก็ตามที่สามารถนำมาใช้เพื่อโน้มน้าว ชักจูง และครอบงำทางความคิดได้ ทั้งนี้กลไกต่าง ๆ นี้ จะถูกกลุ่มหรือชนชั้นที่ต้องการครองอำนาจนำ นำมาใช้ในพื้นที่ทางสังคม ที่เรียกว่า ประชาสังคม ควบคู่ไปกับการใช้อำนาจบังคับในสังคมการเมือง เพื่อให้สามารถสร้างสภาวะการครองอำนาจนำได้อย่างเบ็ดเสร็จ โดยในงานชิ้นนี้ได้จำแนกกลไกที่สมเด็จฮุน เซน พยายามใช้ดำเนินการสร้างสภาวะการครองอำนาจนำเป็น 2 ประเภท คือ กลไกการครองอำนาจนำ (Hegemonic Apparatuses) ประกอบด้วย 1. การจัดการภาพลักษณ์ของผู้นำ 2. การจัดวางระบบการเมืองเครือญาตินิยม (Political Cronynism) และการเมืองอุปถัมภ์ (Patronage Politics) 3. เครื่องมือทางเศรษฐกิจและกลไกประเภทที่ 2 คือ การใช้อำนาจรัฐ (State Apparatuses) ประกอบด้วย 1. การเข้าแทรกแซงกลไกอำนาจรัฐ และ 2. การใช้กลไกสื่อในการสร้างความชอบธรรมให้รัฐบาลและชนชั้นนำทางการเมือง อย่างไรก็ตามงานชิ้นนี้เป็นเพียงการศึกษาเพื่อสร้างคำอธิบายต่อปรากฏการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้น โดยใช้กรอบแนวคิดเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ และทำความเข้าใจการสร้างอำนาจนำเท่านั้น

คำสำคัญ: สมเด็จฮุน เซน การครองอำนาจนำ กัมพูชา

Abstract

This paper aims to present the political phenomenon happened in Cambodia. The Hegemony framework of Antonio Gramsci was applied as a tool to explain the phenomenon that happens under the regime of Prime Minister of Cambodia, Somdech Hun Sen. Particularly, he applied the Hegemony to propagandize,

¹ นิสิตหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร E-mail somluck2526@gmail.com

² อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ สังกัดภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

dominate and control his people through the media, institutions and other tools. In general, these tools have been exploited by the elites both in the social space, known as ‘civil society’ and in the political society with the aim to control their people absolutely.

This study has also been categorized the Hegemony concept of Somdech Hun Sen into 2 types. The first is called ‘Hegemonic Apparatuses’ which include 1) the Image Management, 2) the Political Cronyism and Patronage Politics and 3) the Economic Instruments. The second type is the State Apparatuses which include 1) the State Intervention and 2) the media use for making political legitimacy. However, this paper merely aims at explaining the political phenomenon happened in Cambodia under the regime of Somdech Hun Sen through the lens of Hegemony framework so as to understand the political phenomenon only.

Keyword: Samdech Hun Sen Hegemony Cambodia

บทนำ (Introduction)

สมเด็จพระมหาสมณเจ้ามหาเถรานุเถระ (Samdech Akka Moha Sena Padei Techo Hun Sen) หรือที่คนไทยทั่วไปเรียกว่า “สมเด็จฮุน เซน” นายกรัฐมนตรีคนปัจจุบันของกัมพูชา ถือเป็นผู้นำที่ดำรงตำแหน่งยาวนานที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (พินสุตา วงศ์อนันต์, 2556) โดยปกครองกัมพูชามาเป็นระยะเวลากว่า 31 ปีนับตั้งแต่ ค.ศ.1985 เรื่อยมาจนถึงปัจจุบันอีกทั้งเป็นหนึ่งในนักการเมืองเพียงไม่กี่คนของโลกที่อยู่ในตำแหน่งยาวนานถึง 3 ทศวรรษด้วยคุณสมบัติที่เป็นทั้งนักการเมือง นักธุรกิจและนักการทหารที่เชี่ยวชาญชำนาญในกลยุทธ์การบริหารนิติบัญญัติ และตุลาการ ซึ่งถือเป็นสามเสาหลักแห่งอำนาจอธิปไตยของรัฐตลอดจนความพยายามในการรักษาอำนาจที่ยาวนานต่อเนื่อง จึงปฏิเสธไม่ได้ว่าสมเด็จฮุน เซน เป็นผู้นำทางการเมืองที่น่าสนใจอย่างยิ่ง

จากรายงานของฮิวแมนไรตส์วอตช์ (Human Rights Watch) องค์กรนอกภาครัฐระหว่างประเทศที่ทวิจัยและส่งเสริมสิทธิมนุษยชน ซึ่งมีสำนักงานใหญ่ในนครนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้เผยแพร่เอกสารรายงานที่มีชื่อว่า “30 Years of Hun Sen Violence, Repression, and Corruption in Cambodia” ที่สะท้อนให้เห็นถึงภาพรวมของสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนในกัมพูชาภายใต้การปกครองของผู้นำอย่างสมเด็จฮุน เซน ในรายงานชิ้นนี้ระบุว่าสมเด็จฮุน เซน มีส่วนเกี่ยวข้องกับการละเมิดสิทธิของประชาชนจำนวนมาก ทั้งการสังหารผู้คนโดยไม่เคารพกฎหมายและการซ้อมทรมาน ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตั้งแต่สมัยแรกที่สมเด็จฮุน เซน ได้รับการแต่งตั้งขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีโดยเวียดนาม เรื่อยมาจนถึงปัจจุบันทั้งนี้รัฐบาลพรรคประชาชนกัมพูชา (Cambodian People’s Party: CPP) ภายใต้การนำของสมเด็จฮุน เซน ได้สั่งการให้เจ้าหน้าที่ใช้อำนาจรัฐในการปราบปรามและกวาดล้างจับกุมผู้เห็นต่าง

ทางการเมืองสั่งปิดกั้นข้อมูลและการแสดงความคิดเห็น รวมถึงสั่งห้ามการชุมนุมแสดงออกทางการเมือง ซึ่งเห็นได้จากการใช้กำลังปราบปรามกลุ่มเคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาลที่ปะทุขึ้นหลังการเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ผ่านมาใน ค.ศ. 2013 และอื่นๆ อีกสารพัด ล้วนแต่เป็นภัยคุกคามต่อสาธารณะ (Human Rights Watch, 2015) รวมไปถึงความเห็นของแบรด อาดัมส์ ผู้อำนวยการของฮิวแมนไรท์ส วอทช์ ประจำภูมิภาคเอเชีย ที่ได้แสดงความเห็นว่า จนถึงขณะนี้ยังไม่มีมูลเหตุที่พอจะเชื่อได้ว่า วันหนึ่งสมเด็จฮุน เซน จะตัดสินใจบริหารกัมพูชาอย่างเปิดกว้าง ยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น และเคารพสิทธิของคนอื่น ซึ่งนับวันกัมพูชากลับยิ่งโน้มเอียงเป็นระบบพรรคการเมืองแบบผูกขาดอำนาจเพียงพรรคเดียว (one monopoly party system) มากขึ้น

นอกจากนั้น โกลบอล วิทเนส (Global Witness) องค์กรอิสระจากอังกฤษ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่คอยสอดส่องการละเมิดสิทธิมนุษยชนและการทำลายสิ่งแวดล้อม ได้เปิดเผยรายงานเรื่อง “Hostile Takeover: The Corporate Empire of Cambodia’s Ruling Family” (การครอบครองกิจการอย่างเป็นปรปักษ์: อาณาจักรธุรกิจตระกูลผู้ปกครองกัมพูชา) ที่ระบุว่า สมเด็จฮุน เซน สามารถสร้างอำนาจและขยายอำนาจครอบคลุมภาคธุรกิจทั่วประเทศจนกลายเป็นอาณาจักรตระกูลฮุน โดยใช้อำนาจในฐานะนายกรัฐมนตรีอนุญาตให้เครือญาติกว่า 27 รายเข้าควบคุมหรือเป็นผู้ถือหุ้นรายใหญ่ของภาคธุรกิจสำคัญ ๆ กว่า 18 ภาค อาทิ การค้า พลังงาน เหมืองแร่ การเกษตร ป่าไม้ สื่อสารมวลชน กองทัพ และแม้กระทั่งองค์กรการกุศลอย่างสากลาชาต โดยถือหุ้นบริษัทในประเทศอย่างน้อย 114 แห่ง รวมมูลค่าทรัพย์สินมหาศาลกว่า 200 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือประมาณ 7,045 ล้านบาท ทั้งที่ถูกต้องตามกฎหมายและละเมิดกฎหมาย (Global Witness, 2016)

อย่างไรก็ตาม นอกเหนือจากกระแสวิพากษ์วิจารณ์ในเชิงลบดังกล่าว สมเด็จฮุน เซน ยังคงได้รับความเชื่อถือและกระแสนิยมจากประชาชน ในด้านการสร้างเศรษฐกิจของประเทศให้เจริญเติบโตและมีเสถียรภาพ หลังจากประเทศทรุดโทรมมาอย่างยาวนานในช่วงรัฐบาลคอมมิวนิสต์เขมรแดงครองเมืองในทศวรรษที่ 1970 (พ.ศ. 2518 - 2522) ซึ่งทำให้กัมพูชาประสบกับปัญหาสงครามกลางเมืองที่นำไปสู่ความไร้เสถียรภาพทางการเมืองในระดับชาติ และนำไปสู่เหตุการณ์เสียชีวิตครั้งใหญ่ของประชาชนมากกว่า 2 ล้านคน จากความอดอยากหิวโหย โรคภัยไข้เจ็บและถูกประหารฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ หลังจากนั้นกัมพูชาได้ฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมทำให้รายได้ประชาชาติเพิ่มขึ้นจาก 280 เหรียญสหรัฐฯ ใน ค.ศ. 1995 เป็น 430 เหรียญสหรัฐฯ ใน ค.ศ. 2006 ปัจจุบันกัมพูชาเป็นประเทศหนึ่งที่มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและมีการขยายตัวของเมือง โดยระบบเศรษฐกิจของกัมพูชาขับเคลื่อนด้วยภาคการเกษตร อุตสาหกรรมสิ่งทอและการลงทุนจากต่างประเทศโดยเฉพาะในเรื่องการก่อสร้างและการท่องเที่ยว เมื่อดูตัวบ่งชี้ทางเศรษฐกิจ สังคม ถือว่ากัมพูชามีการพัฒนาขึ้นมากในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ถึงแม้จะชะงักงันไปใน ค.ศ. 2009 และ 2010 เนื่องจากวิกฤติทางเศรษฐกิจโลก แต่ในช่วง ค.ศ. 2011 เศรษฐกิจของกัมพูชาก็ฟื้นตัวขึ้น รายได้ประชาชาติเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 7.7 โดยเป็น 1 ใน 10 ประเทศของโลกที่มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูง (นรเศรษฐ์ พิสิฐพันธ์ และคณะ, 2557)

อีกทั้งเซบาสเตียน สตรันจิโอ (Sebastian Strangio) นักข่าวและอดีตบรรณาธิการหนังสือพิมพ์พนมเปญโพสต์ (Phnom Penh Post) ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษที่เก่าแก่ที่สุด

ของกัมพูชา ได้กล่าวชื่นชมว่า สมเด็จพระนเรน เป็นหนึ่งในนักการเมืองที่ชาญฉลาดที่สุดเท่าที่เคยพบเห็นในเอเชีย (Sebastian Strangio, 2014) ในขณะเดียวกันอู วีรัค (Ou Virak) นักวิเคราะห์การเมืองและผู้เคลื่อนไหวด้านสิทธิมนุษยชนประธานฟิวเจอร์ ฟอรัม (Future Forum) ซึ่งเป็นองค์กรอิสระที่ไม่แสวงหากำไรของกัมพูชา กล่าวว่า สมเด็จพระนเรน ได้นำเสถียรภาพและสันติภาพมาสู่ประเทศ แต่เขาก็นำความไม่เท่าเทียมกันอย่างมาก การคอร์รัปชันและความผิดหวังคับข้องใจมาให้ประชาชนหลายล้านคนด้วย ในขณะที่ชาวกัมพูชาจำนวนมากเริ่มดีขึ้นในขณะนี้ แต่ก็มีอีกจำนวนมาก ในช่วงที่เศรษฐกิจขยายตัวอย่างแข็งแกร่ง ก็ยังจนอยู่เหมือนเดิมและจนลงกว่าเดิมด้วยซ้ำโดย 1 ใน 3 ของประชากรยังอยู่ใต้เส้นความยากจน (Didier Lauras., 2013)

ดังนั้นบทความนี้ จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอปรากฏการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นในกัมพูชา โดยอาศัยทฤษฎีหรือกรอบแนวคิดเรื่องการครองอำนาจนำ (Hegemony) ของอันโตนิโอ กรัมสกี (Antonio Gramsci) เป็นเครื่องมือนำทางในการอธิบายปรากฏการณ์ผ่านผู้นำทางการเมืองอย่าง สมเด็จพระนเรน ซึ่งเป็นชนชั้นนำทางการเมืองตัวอย่างที่น่าสนใจในการวิเคราะห์ฐานอำนาจชนชั้นนำในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และสามารถนำมาใช้อธิบายในลักษณะปรากฏการณ์ทางการเมืองที่สะท้อนให้เห็นถึงความพยายามในการรักษาอำนาจผ่านการครองอำนาจนำได้ โดยในบทความนี้จะแบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ส่วนได้แก่ ส่วนที่ 1 กรอบความคิดในการอธิบายปรากฏการณ์ : แนวคิดการครองอำนาจนำ (Hegemony) ของ อันโตนิโอ กรัมสกี ส่วนที่ 2 สมเด็จพระนเรน กับการเมืองแบบครองอำนาจนำ (Hegemony) และส่วนที่ 3 บทสรุป

1. กรอบความคิดในการอธิบายปรากฏการณ์ : แนวคิดการครองอำนาจนำ (Hegemony) ของ อันโตนิโอ กรัมสกี

แนวความคิดเรื่องการครองอำนาจนำ (Hegemony) ได้ถูกกล่าวถึงในงานเขียนสมุดบันทึกจากคุก (Prison Notebooks) ของ อันโตนิโอ กรัมสกี (Antonio Gramsci) นักคิดนักเขียนสายมาร์กซิสต์ชาวอิตาลีและเป็นหนึ่งในสมาชิกผู้ก่อตั้งพรรคคอมมิวนิสต์อิตาลี (Italian Socialist Party หรือ ISP) ซึ่งมีชีวิตอยู่ระหว่าง ค.ศ. 1891-1937 (David McLellan, 2007) แต่อิตาลีในขณะนั้นเป็นช่วงที่ฟาสซิสต์กำลังเรืองอำนาจภายใต้ผู้นำอย่างเบนิโต มุสโสลินี (Benito Mussolini) ซึ่งมีแนวทางขัดแย้งกับฝ่ายคอมมิวนิสต์กรัมสกีและฝ่ายซ้ายคนอื่น ๆ จึงถูกคุกคามจากระบอบฟาสซิสต์ ทำให้การต่อสู้ของเขาในพรรคคอมมิวนิสต์ต้องจบลง และถูกมุสโสลินีสั่งจำคุกเป็นเวลา 10 ปี ในช่วง ค.ศ. 1926-1937 (กาญจนา แก้วเทพ, 2556) ฐานก่อกำเนิดความเกลียดชังทางชนชั้นอันจะนำไปสู่สงครามกลางเมือง โดยแนวคิดของกรัมสกีกลายเป็นสิ่งต้องห้ามในขณะนั้น แม้มุสโสลินีจะบังคับให้ยอมรับอย่างใดก็จะเป็นผล จนกรัมสกีสุขภาพแย่ลงและเสียชีวิตในเวลาต่อมา ผลงานชิ้นสำคัญและสร้างชื่อเสียงให้กับเขา คือ “บันทึกจากคุก (Prison Notebook)” ซึ่งได้เขียนขึ้นในช่วง 10 ปีที่ถูกจองจำในคุก มีการเขียนไว้กว่า 33 เล่มและกระจัดกระจายไม่เต็มเป็นหมวดหมู่อย่างเป็นระบบ ครอบคลุมในหลายเรื่องด้วยกัน เช่น เรื่องประวัติศาสตร์อิตาลี การศึกษา ปัญญาชน ทฤษฎีและแนวคิดทางการเมือง แนวคิดเกี่ยวกับรัฐสังคม การใช้อำนาจ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องการครองอำนาจนำ (วัชรพล พุทธิรักษา, 2550)

แนวคิดเรื่องการครองอำนาจนำ หรือ Hegemony นั้นมาจากคำว่า Hegemon ในภาษากรีก แปลว่า การนำ (leading), การมีอำนาจเหนือผู้อื่น (prominent power) และมักใช้ในความหมายของการครองอำนาจนำทางการเมือง (Political Dominance) เป็นส่วนใหญ่โดยแนวคิดนี้ให้ความสำคัญกับอุดมการณ์ และโครงสร้างส่วนบน (Superstructure) (เกซีร เทเชพีระ, 2550) หากรัฐหรือผู้ปกครองต้องการครองอำนาจนำในสังคมได้อย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาด (Absolute Domination) มีความจำเป็นที่จะต้องยึดอำนาจโครงสร้างส่วนบนและโครงสร้างส่วนล่างให้ได้ทั้งสองส่วน การที่จะสามารถครองอำนาจนำในสังคมได้อย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาดได้ต้องกระทำผ่านสิ่งที่เรียกว่า กลุ่มประวัติศาสตร์ (Historical Bloc) เพื่อสร้างหรือแปรสภาพ (transform) ความคิดความเห็นของกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมไม่ว่าจะเป็นกลุ่มที่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย ให้ไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อสร้างเอกภาพระหว่างผู้ครองอำนาจนำและผู้ถูกครองอำนาจ ซึ่งทำให้ผู้ถูกครองอำนาจถูกครอบงำทางความคิดอย่างสมบูรณ์และเป็นส่วนสำคัญต่อการกำหนดความเป็นไป หรือมีผลต่อพัฒนาการของสังคมได้ (วิชรพล พุทธิรักษา, 2551)

อย่างไรก็ตาม แนวคิดของกรีมซีชี้ชวนให้เราเห็นถึงความสำคัญของการวิเคราะห์ปัญหาในมิติเชิงโครงสร้างส่วนบน ซึ่งกรีมซีได้อธิบายการครองอำนาจนำในโครงสร้างส่วนบน เป็น 2 กรณี ได้แก่ กรณีแรก การใช้อำนาจบังคับ (Coercion) กล่าวคือ การใช้อำนาจรัฐหรือการใช้กำลังเพื่อควบคุมคนในสังคมให้ไม่สามารถรวมตัว หรือลุกฮือต่อต้าน โศกัลมระบบหรืออำนาจรัฐได้ แต่การใช้กลยุทธ์ดังกล่าวจะมีลักษณะไม่ถาวรและยังใช้มาอีกมีการต่อต้านมาก สิ่งที่ชนชั้นปกครองมักเลือกใช้ควบคู่กันไปก็คือกรณีที่สองได้แก่ การสร้างความยินยอมพร้อมใจ (Consent) เป็นการควบคุมหรือครอบงำสังคม โดยปราศจากการใช้กำลัง แต่เน้นการสร้างคามยินยอมพร้อมใจ (Spontaneously Consensus) เพื่อครอบงำทางความคิด ผ่านระบบกฎหมาย ความเชื่อ ทัศนคติ ศีลธรรม วัฒนธรรม ประเพณี การศึกษา ฯลฯ โดยที่ผู้ที่ถูกครอบงำไม่รู้ตัวว่ากำลังตกอยู่ในการครอบงำอยู่และกลายเป็นสามัญสำนึก (Common Sense) ของกลุ่มคนในสังคมนั้น ๆ ไปในที่สุด (วิชรพล พุทธิรักษา, 2549)

ดังนั้นที่ได้ก็ตามที่มีการถือครองอำนาจหรือมีการครองอำนาจนำ (Hegemony) ที่นั้นมักจะต้องการการทำลายหรือการต่อต้านสถานการณ์ครองอำนาจนำ (Counter-Hegemony) เสมอ (กาญจนา แก้วเทพ, 2556) เมื่อวิเคราะห์และอธิบายผ่านสังคมการเมือง และประชาสังคม (Sassoon, 1999) “กลุ่มผู้ดำเนินการสร้างภาวะครองอำนาจนำ” จึงต้องพยายามสร้างแนวร่วมและแปรสภาพอุดมการณ์ของพันธมิตรจากกลุ่ม หรือชนชั้นต่าง ๆ รวมถึงกลุ่มที่เป็นอริให้เป็นหนึ่งเดียวกันให้ได้ ซึ่งในทางปฏิบัติต้องอาศัยกลไกต่าง ๆ เพื่อปฏิบัติการ เช่น การใช้สื่อ และสถาบันต่าง ๆ หรือสิ่งใด ๆ ก็ตามที่สามารถนำมาใช้เพื่อโน้มน้าว ชักจูง และครอบงำทางความคิดได้ ทั้งนี้กลไกต่าง ๆ นี้จะถูกกลุ่มหรือชนชั้นที่ต้องการครองอำนาจนำ นำมาใช้ในพื้นที่ทางสังคม ที่เรียกว่า ประชาสังคม ควบคู่ไปกับการใช้อำนาจบังคับในสังคมการเมือง เพื่อให้สามารถสร้างสภาวะการครองอำนาจนำได้อย่างเบ็ดเสร็จถ้าสามารถเอาชนะสงครามนี้เหนือพื้นที่ประชาสังคมได้สำเร็จ การสร้างสภาวะการครองอำนาจนำก็จะสำเร็จได้อย่างสมบูรณ์สามารถควบคุมสังคมได้ในระยะยาวและมั่นคงกว่า การใช้อำนาจบังคับ (Coercion) เพราะสามารถยึดครองพื้นที่ทางความคิด (War of Position) ในประชาสังคมได้สำเร็จนั่นเอง

2. สมเด็จพระสันตปาปากับการเมืองแบบครองอำนาจนำ (Hegemony)

แนวคิดเรื่อง การครองอำนาจนำ เป็นการพยายามวิเคราะห์เพื่อการเข้าถึงหรือเข้าใจ อุดมการณ์ วัฒนธรรมที่ครอบงำชีวิตของผู้คนอยู่ กลยุทธ์ของการครองอำนาจนำ คือการครองอำนาจนำทางการเมือง และการครองอำนาจนำทางวัฒนธรรม ซึ่งจะเน้นการใช้สื่อ เพื่อสร้างความเห็นพ้องต้องกัน อันจะเป็นประโยชน์ในการจัดการและปกครอง เพื่อสร้างกลุ่มทางประวัติศาสตร์ ช่วงชิงพื้นที่ทางความคิดหรือการทำสงครามยึดพื้นที่ทางความคิด (War of Position) และการสร้างความยินยอมพร้อมใจ โดยการทำสงครามยึดพื้นที่ทางความคิดดังกล่าวนี้ จะดำเนินการโดยอาศัย “กลไก” ต่างๆ ที่ก่อให้เกิดการยอมรับและเป็นวิธีการในการได้มาซึ่งภาวะการครองอำนาจนำทางความคิดและความเชื่อได้อย่างสมบูรณ์ กล่าวคือการยึดพื้นที่ประชาสังคมและสังคมการเมืองนั้นจะต้องอาศัย “เครื่องมือ” หรือ “กลไก” เป็นอาวุธ เช่นเดียวกับการใช้อำนาจยุทธโศภนทางการเมืองการทหาร เพื่อทำสงครามขับเคี่ยวหรือสงครามทางการเมืองการทหาร (วัชรพล พุทธรักษา, 2549)

ทั้งนี้สมเด็จพระสันตปาปา ก็ได้อาศัยกลไกหลายประการ เป็นเครื่องมือในการยึดกุมจิตใจผู้คนเหนือพื้นที่ประชาสังคม ขณะเดียวกันก็ยึดกุมกลไกรัฐควบคู่กันไปอีกด้วยถือได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อกระบวนการสร้างภาวะการครองอำนาจนำให้เกิดขึ้นตามเป้าหมายของกลุ่มหรือชนชั้นผู้พยายามสร้างภาวะการครองอำนาจนำ โดยกลไกการครองอำนาจนำนี้ เป็นสิ่งใดก็ได้ที่ทำหน้าที่ในการถ่ายทอด หรือส่งผ่านชุดความคิด จากด้านผู้พยายามสร้างภาวะการครองอำนาจนำไปยังผู้คนในสังคมแต่กลไกรัฐนั้นเป็นกลไกที่ใช้อำนาจบังคับเพื่อบังคับให้ประชาชนของชนชั้นต่าง ๆ ปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติตามความต้องการของชนชั้นปกครองหรือผู้พยายามสร้างการครองอำนาจนำโดยที่ทุกคนในสังคมนั้นไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้

อย่างไรก็ตามในบทความชิ้นนี้ผู้เขียนขอเสนอถึงกลไกที่สมเด็จพระสันตปาปา พยายามนำมาใช้ในการสร้างภาวะการครองอำนาจนำทางการเมืองในการทำสงครามเพื่อยึดพื้นที่ทางความคิด โดยจำแนกเป็น 2 ประเภท ได้แก่กลไกการครองอำนาจนำ (Hegemonic Apparatuses) และกลไกการใช้อำนาจรัฐ (State Apparatuses)

1. กลไกการครองอำนาจนำ (Hegemonic Apparatuses)

1.1 การจัดการภาพลักษณ์ของผู้นำ

การจัดการภาพลักษณ์ของผู้นำ เป็นกลไกหนึ่งที่สมเด็จพระสันตปาปา ได้นำมาใช้เป็นอาวุธในการทำสงครามยึดพื้นที่ทางความคิดโดยจากการศึกษาพบว่า สมเด็จพระสันตปาปา ได้ย้อนกลับไปหาจารีตการใช้อำนาจแบบเก่าในสังคมเขมรโบราณซึ่งยังคงหลงเหลืออยู่ในโลกทัศน์ความรับรู้ของเขมรปัจจุบัน อาทิ หลักการที่ว่าอำนาจ (monarchy) จะต้องเกิดจากการประกอบเข้าด้วยกันของสิ่งมงคลอย่างเช่นบุญญาบารมีและยศถาบรรดาศักดิ์ (ดุษฎีภาค ปรีชารัชช, 2557) ซึ่งโลกทัศน์ดังกล่าวนี้ แฮนส์ รูธ แฮนเซน (Hansen, Anne Ruth) เสนอคำอธิบายไว้ในหนังสือเรื่อง How to Behave: Buddhism and Modernity in Colonial Cambodia 1860-1930 ว่ามีการผสมผสานความเชื่อดั้งเดิมกับโลกทัศน์ใหม่ ๆ ที่มีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา หรืออีกนัยหนึ่งคือชาวเขมรยังคงความเชื่อเรื่องจักรวาลทัศน์ ซึ่งเป็นแบบที่มีโครงสร้างทางลำดับชั้น ทั้งลำดับชั้นทางภพภูมิและทางศีลธรรม บุคคลซึ่งเวียนว่ายตายเกิดในวัฏสงสารอาจมีชีวิตที่ดีกว่าปัจจุบัน

ด้วยการสั่งสมบุญบารมีอันจะนำไปสู่การเกิดในภพภูมิที่สูงขึ้นในชาติหน้า (Hansen, Anne Ruth, 2008)

จากความเชื่อเรื่อง “บุญบารมี” ของชาวกัมพูชาสะท้อนให้เห็นถึงความคิด การเมือง และความสัมพันธ์ทางสังคม กล่าวคือ ผู้มีอำนาจคิดและคนส่วนใหญ่ก็ยอมรับว่าเขาเป็นผู้มีบุญบารมีกว่าคนอื่นๆ แม้ความเชื่อนี้จะเปลี่ยนไปบ้าง แต่ก็ยังเป็นทัศนะที่ฝังใจชาวกัมพูชาทั่วไปที่ได้รับความอิทธิพลวัฒนธรรมอินเดียและผู้นับถือพุทธศาสนานิกายเถรวาท จึงอาจกล่าวได้ว่า ชาวกัมพูชามีโลกทัศน์และวัฒนธรรมการเมืองที่โน้มเอียงไปทางอนุรักษนิยมที่มีกระแสสัมพันธ์กับการยอมรับอำนาจกรณีตัวอย่างที่เห็นได้ค่อนข้างชัดเจนว่าสมเด็จพระเจ้าสุริยวงศา ราชบุตรแห่งสุโขทัย ได้อาศัยกลไกการจัดการภาพลักษณ์คือการพยายามนำเสนอและรื้อฟื้นเรื่องราวของ “พระเสด็จกอน” กษัตริย์เขมรในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 16 หรือช่วงกัมพูชาสมัยหลังพระนครขึ้นมาใหม่ ทั้งนี้การนำเอาบุคคลทางประวัติศาสตร์มาตีความและนำเสนอใหม่ ถือว่าเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมกัมพูชาที่น่าสนใจ เพราะ “พระเสด็จกอน” (SdechKorn/Kon/Kan) ถือว่าเป็นกษัตริย์ที่แปลกไปจากขนบการขึ้นครองราชย์ของเขมรเนื่องจากสิทธิในการขึ้นครองราชย์ในกรณีของเขมนั้น ตามที่เคยเป็นมาแต่เดิมขึ้นอยู่กับบุญบารมีที่ได้เคยสั่งสมมาเป็นสำคัญโดยจะเวียนว่ายตายเกิดในวัฏสงสารเกิดเป็น “ผู้มีบุญกลับชาติมาเกิด” ซึ่งการได้เกิดมาได้เสวยตณีนั่นก็เพราะด้วยบุญญาบารมี แม้กระทั่งในปัจจุบันก็ได้กำหนดให้กษัตริย์ต้องสืบสันตติวงศ์มาจากกษัตริย์ การแย่งราชย์หรือเป็นชนสามัญแล้วขึ้นครองราชย์ ถือเป็นความผิดและเป็นการกระทำที่ยอมรับไม่ได้ ซึ่งในกรณีของพระเสด็จกอนนั้นไม่เพียงแต่มีพื้นเพชาติกำเนิดเดิมมาจากสามัญชน หากยังได้ทำการโค่นบัลลังก์อดีตกษัตริย์ พร้อมปราบดาภิเษกขึ้นเป็นพระเจ้าแผ่นดินองค์ใหม่อีกด้วย (ธิปติ บัวคำศรี, 2547) ด้วยเหตุนี้ “พระเสด็จกอน” จึงเป็นบุคคลที่ไม่พึงปรารถนานักในทางประวัติศาสตร์

ปัจจุบันในประเทศกัมพูชาได้มีการพลิกฟื้นเรื่องราวของพระเสด็จกอนมานำเสนอใหม่ ซึ่งแต่เดิมถูกตีความจากงานเขียนทางประวัติศาสตร์ว่าเป็น “ผู้แย่งชิงราชสมบัติ” มานำเสนอใหม่ในแง่มุมที่ต่างออกไปว่าเป็น “วีรกษัตริย์นักปฏิวัติ” ที่เป็นผู้นำการ “ต่อสู้ทางชนชั้น” อีกทั้งยังปรากฏเรื่องราวเล่าลือกันว่าตอนนี้เสด็จกอนได้กลับชาติมาเกิดใหม่ เป็นบุคคลสำคัญที่จะมาช่วยกอบกู้ประเทศ นั่นก็คือ “สมเด็จพระเจ้าสุริยวงศา ราชบุตรแห่งสุโขทัย” นายกรัฐมนตรีของประเทศกัมพูชาคนปัจจุบันนั่นเอง ซึ่งก็มีคนกัมพูชาอีกจำนวนไม่น้อยที่เชื่อว่าเขาคือร่างอวตารของ “พระเสด็จกอน” อีกทั้งยังลือกันว่า สมเด็จพระเจ้าสุริยวงศา ราชบุตรแห่งสุโขทัย ได้เคยเอ่ยปากเองว่า ตนเองเป็นพระเสด็จกอนกลับชาติมาเกิด แต่เรื่องนี้ยังไม่มีหลักฐานยืนยัน แต่ที่มีหลักฐานชัดเจนก็คือ สมเด็จพระเจ้าสุริยวงศา ราชบุตรแห่งสุโขทัย ได้แสดงท่าทียกย่องพระเสด็จกอนค่อนข้างมากทั้งการสนับสนุนให้มีการจัดพิมพ์หนังสือ “Preah Sdach Korn” (the August King Korn) ผลงานของศาสตราจารย์ ดร.รัสส์ จันตราบุตร (Ros Chantrabotr) ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับพระราชประวัติของพระเสด็จกอน โดยสมเด็จพระเจ้าสุริยวงศา ราชบุตรแห่งสุโขทัย และภรรยาได้สนับสนุนงบประมาณทั้งหมดในการจัดพิมพ์ครั้งแรกเมื่อ ค.ศ. 2006 จำนวน 5,000 เล่ม อีกทั้งยังได้เขียน “คำนิยามหรืออารัมภกถา” ยอพระเกียรติพระเสด็จกอนในฐานะมหาวีรบุรุษผู้ทรงวางรากฐานปฏิรูปบ้านเมืองให้กับรัฐกัมพูชาอย่างมั่นคง (ศานติ ภัททิศา, 2553) อีกทั้งยังเน้นให้ความสำคัญกับแนวคิดการตีความใหม่เกี่ยวกับพระเสด็จกอน โดยมีนัยพิเศษที่น่าสนใจในทางการเมืองต่อการจัดวางตำแหน่งของ “ผู้แย่งชิงราช

บัลลังก์” ว่าเป็นการกระทำของ “ผู้นำการต่อสู้ทางชนชั้น” เพื่อให้เกิด “ประชาธิปไตยของประชาชน” อีกด้วย

อย่างไรก็ตาม มีนักวิชาการได้ศึกษาและวิเคราะห์ปรากฏการณ์นี้ โดยส่วนหนึ่งมองในแง่เป็นกลางว่า เป็นความพยายามของ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ในการสร้างความเป็นชาติขึ้นมาใหม่หลังสงครามกลางเมือง ตามอุดมการณ์ “ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์” ในขณะที่นักวิชาการอีกส่วนมองถึงนัยยะแฝงทางการเมืองของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เช่น ดังเช่น ในบทความเรื่อง Performance as (Re) incarnation: The SdechKan Narrative (2013) ของ Noren-Nilsson, Astrid และบทความเรื่อง ‘สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช’ สดุดีอัครราชูปถัมภ์แห่งโลกกัมพูชา (2557) ของ ดุลยภาค ปรีชารัชช ได้มองว่าเป็นเรื่องของ การสร้างภาพลักษณ์และศิลปะการใช้อำนาจ โดยอาศัยความเชื่อดั้งเดิมของชาวกัมพูชา เพื่อครอบงำอำนาจในโลกจารีตประเพณีแบบเก่า รวมถึงยังมีกรณีของการประกาศใช้ราชทินนามเพื่อสำแดงยศอาภรตศักดิ์อันเกรียงไกร อย่าง “สมเด็จพระอัครมหาเสนาบดีเดโช หุนเซน” เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงอำนาจอันยิ่งใหญ่ที่แผ่ปกคลุมไปทั่วงานบริหารราชการแผ่นดินทุกระดับ รวมถึงสำแดงพลังกำลังอันยิ่งใหญ่ในการควบคุมบังคับบัญชากองทัพแห่งราชอาณาจักรอีกด้วย(ดุษฎีภาค ปรีชารัชช, 2557)

สำหรับผู้ที่ศึกษาองปรากฏการณ์นี้ว่า เป็นการสร้างการยอมรับในระดับอุดมการณ์ กล่าวคือ นอกจากจะใช้กลไกรัฐแบบรุนแรงด้วยกฎหมายต่าง ๆ แล้ว ผู้ปกครองยังมีความจำเป็นต้องใช้เครื่องมือที่ถือเสมือนเป็นอุดมการณ์ ในการครอบงำประชาชนให้มีรูปแบบทางความคิด และทัศนคติที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครอง นั่นคือ การให้การศึกษา การเน้นให้เห็นถึงความสำคัญของศาสนาและวัฒนธรรมต่าง ๆ หรือสัญลักษณ์ต่าง ๆ ซึ่งทั้งหมดล้วนเกิดขึ้นมาจากการหล่อหลอมอุดมการณ์ความคิด ให้มีความรู้สึก ทัศนคติ ค่านิยม ความสนใจ และความรู้สึกถึงความรับผิดชอบและตระหนักในหน้าที่ที่มีต่อชาติ สิ่งที่เกี่ยวข้องกับชาติ และประชาชนไว้ด้วยกันก็คือ ความรู้สึก หรือความสำนึกต่อชาติ/ต่อชาติพันธุ์ร่วมกัน ดังนั้น สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ซึ่งเป็นหน่วยในการวิเคราะห์ในฐานะที่เป็นผู้ดำเนินการสร้างภาวะการครองอำนาจนำ (Hegemony) สร้างการครอบงำ และปลูกฝังความคิดให้แก่ชนชั้นผู้ถูกปกครองให้ยอมรับในคุณค่าทางการเมืองที่อาจกระทำผ่าน “อุดมการณ์ (Ideology)” หรือทัศนคติ/มุมมองที่สำคัญในการมองโลก เพราะฉะนั้นแล้วความคิด และสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่ประกอบขึ้นมาเป็นอุดมการณ์โดยทั่วไป ที่ก่อให้เกิดการยอมรับและเป็นวิธีการในการได้มาซึ่งภาวะการครองอำนาจนำทางความคิดและความเชื่อได้อย่างสมบูรณ์

1.2 การใช้กระแสนาตินิยม

นอกจากการครอบงำอำนาจในโลกจารีตประเพณีแบบเก่าแล้วการใช้กระแสนาตินิยมก็เป็นอีกเครื่องมือหนึ่งที่สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช มักนำมาใช้ในการทำสงครามต่อสู้ช่วงชิงความหมาย (War of Position) เพื่อทำให้ประชาชนกัมพูชายอมรับการครองอำนาจนำที่ยาวนานต่อเนื่อง กล่าวคือความนิยมของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เกิดจากการพัฒนาเศรษฐกิจ การฟื้นฟูบูรณะประเทศ การยุติความขัดแย้งของคนในชาติ ชาวกัมพูชาที่ผ่านประสบการณ์อันเลวร้ายในช่วงสงครามกลางเมืองเกือบ 30 ปี จึงมองว่าสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เป็นผู้มีส่วนสำคัญในการสร้างกัมพูชาใหม่ (ปิยบุตร แสงกนกกุล, 2558) อีกทั้งกระแสนาตินิยมมักจะถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นประเด็นในทางการเมืองอยู่เป็นระยะ ๆ

ดังจะเห็นได้จากช่วงเวลาที่มีการหาเสียงเลือกตั้ง สมเด็จพระเจ้าจอร์จที่ 6 แห่งบริเตนใหญ่ จะใช้วิธีปลุกกระแสเก่า ๆ ให้คนกลัว ซึ่งวิธีการที่ว่าเป็นก็คือเรื่องของเขมรแดง โดยกล่าวถึงผู้ที่ไม่เลือกพรรคประชาชนกัมพูชา หรือ CPP ของตนแล้วหันไปเลือกพรรคฝ่ายค้านว่าเป็นการเปิดโอกาสให้เขมรแดงกลับมามีอิทธิพล นำมาสู่การล้างแค้น เช่นฆ่าประชาชนและไม่สามารถดำรงชีวิตได้อย่างสันติสุขอีกต่อไป (สมศรี หาญอนันตสุข, 2556) ขณะเดียวกันก็ใช้ข้อพิพาทด้านเขตแดนกับประเทศไทยและประเทศ เวียดนาม เพื่อสร้างความได้เปรียบในทางการเมืองด้วยการโจมตีว่าหากพรรคฝ่ายค้านได้รับการเลือกตั้งก็จะนำมาซึ่งภัยสงครามกับประเทศเพื่อนบ้านทั้งสองฝั่ง โดยใช้การโฆษณาชวนเชื่อในการ ปลุกเร้ามวลชนทำให้ประชาชนชาวกัมพูชาขึ้นอยู่กับเขมรแดง เนื่องจากสมเด็จพระเจ้าจอร์จที่ 6 แห่งบริเตนใหญ่ สามารถใช้ข้อ พิพาทดังกล่าวเป็นเป้าหมายในการสร้างความรู้สึกชาตินิยมได้ (ศรุต สกลรัตน์, 2551) ทั้งนี้จะต้อง ไม่ลืมว่าธรรมชาติของการเมืองในกัมพูชานั้นนักการเมืองจากทุกพรรคการเมืองต่างก็ล้วนแล้วแต่ มีความสามารถพิเศษทั้งในการนำเข้าและส่งออกความขัดแย้งทั้งภายในและจากภายนอกเป็นอย่างดี โดยเฉพาอย่างยิ่ง ถ้าหากเป็นความขัดแย้งที่เกี่ยวกับเขตแดนและชาติพันธุ์ของชาวเขมร ด้วยแล้ว ยิ่งนับเป็นเชื้อไฟที่จะก่อให้เกิดขึ้นเป็นกระแสชาตินิยมกัมพูชาได้เป็นอย่างดีเลยทีเดียว (ทรงฤทธิ์ โพนเงิน, 2551) ซึ่งถือเป็นจุดต่างทางการเมืองของกัมพูชาอีกประการหนึ่งที่ทำให้ นักสิทธิมนุษยชนในอาเซียนวิจารณ์ทั้งฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายค้านที่ใช้เรื่องดังกล่าวหาเสียงในการ เลือกตั้งครั้งล่าสุด

อย่างไรก็ตามความนิยมของสมเด็จพระเจ้าจอร์จที่ 6 แห่งบริเตนใหญ่ ที่เกิดจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจ พื้นฟู ประเทศ ยุติความขัดแย้งของคนในชาติ ส่งผลให้ประชาชนบางส่วนมองว่า ประเทศกัมพูชาที่ผ่านการ เปลี่ยนแปลงทั้งราบรื่นและอย่างรุนแรงหลายต่อครั้ง จนถึงกระทั่งนำไปสู่เหตุการณ์เสียชีวิต ครั้งใหญ่ของประชาชนเป็นล้านคน พอสมเด็จพระเจ้าจอร์จที่ 6 แห่งบริเตนใหญ่ เข้ามาบริหารประเทศก็สามารถพัฒนา เศรษฐกิจ พื้นฟูประเทศ มีบทบาทสำคัญในการสร้างกัมพูชาให้เป็นแบบในปัจจุบัน กลไกการครอง อำนาจนำด้วยกระแสชาตินิยมในลักษณะนี้ ส่งผลให้ความนิยมของสมเด็จพระเจ้าจอร์จที่ 6 แห่งบริเตนใหญ่ ที่เกิดจากฐานคิด ดังกล่าวจึงดำรงอยู่ได้อย่างต่อเนื่อง

1.3 การจัดวางระบบการเมืองเครือญาตินิยม (Political Cronyism) และการเมืองอุปถัมภ์ (Patronage Politics)

การจัดวางระบบการเมืองเครือญาตินิยม (Political Cronyism) และการเมืองอุปถัมภ์ (Patronage Politics) นี้สมเด็จพระเจ้าจอร์จที่ 6 แห่งบริเตนใหญ่ ได้กระทำโดยการผลักดันบรรดาบุตรทั้ง 5 คนของตนและ จัดการวางเครือญาติของชนชั้นนำให้อยู่ในตำแหน่งสำคัญทางการเมืองในเกือบทุกหน่วยงาน รวมทั้งการสร้าง “เครือข่ายระบบอุปถัมภ์” (Patronage System Networking) ในกลุ่มนักการเมือง ทหาร ข้าราชการ เจ้าหน้าที่รัฐทุกระดับ จนถึงประชาชนตามหมู่บ้านต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการยอมรับ และสามารถชักจูงหรือมีอิทธิพลจูงใจให้เชื่อฟังการขึ้นนำต่าง ๆ ของกลุ่มชนชั้นนำทางการเมืองดังกล่าว

การจัดวางระบบการเมืองเครือญาตินิยม (Political Cronyism) และการเมืองอุปถัมภ์ (Patronage Politics) นี้ เห็นได้จากการมีการจัดวางบุตรชาย 2 คนให้ดำรงตำแหน่งระดับสูงใน หน่วยงานทหาร ทั้งนี้สมเด็จพระเจ้าจอร์จที่ 6 แห่งบริเตนใหญ่ ได้ส่งบุตรชายทั้ง 3 คน ไปศึกษาต่อด้านการทหารในต่างประเทศทั้งหมด โดยขุน มาเนต บุตรชายคนโต ถือเป็นชาวกัมพูชาคนแรก ที่มีโอกาสได้ศึกษาใน

โรงเรียนนายร้อยเวสต์พอยต์ ในสหรัฐอเมริกา และมีอำนาจในการควบคุมกองกำลังพิทักษ์ของครีกซ์ ซึ่งถือเป็นกองทหารส่วนตัวของสมเด็จพระสันตะปาปา รวมถึงกองกำลังต่อต้านการก่อการร้ายที่ได้ชื่อว่าเป็นหน่วยรบพิเศษระดับแนวหน้าของกองทัพบก และยังคงกำลังพลติดอาวุธถึง 5,000 นายที่สามารถป้องกันการก่อรัฐประหาร ส่วนสุน มานิต บุตรชายคนที่ 2 ปัจจุบันดำรงตำแหน่งหัวหน้าหน่วยข่าวกรองกลางที่ทรงอิทธิพลแห่งกระทรวงกลาโหมกับพญา อีกทั้งชีวิตส่วนตัวยังได้สมรสกับฮอก จันดาวิ บุตรสาวของ พลเอกฮอก ลุนตี อดีตผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติที่ยังเสริมระบบการเมืองเครือญาตินิยมให้แผ่ขยายไปยังกองกำลังตำรวจของประเทศด้วย และยังคงยึดอิทธิพลเหนือเหล่าตำรวจมากขึ้น เมื่อลูกสาวคนที่ 3 อย่าง สุน มานา ได้สมรสกับบุตรชายอีกคนของพลเอกฮอก ลุนตี จึงกลายเป็นความสัมพันธ์ 2 ชั้นที่แน่นแฟ้นมากขึ้น (คมชัดลึก, 2557)

สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่จะทำให้การครองอำนาจสมบูรณ์แบบ คือ “การเมือง” โดยสมเด็จพระสันตะปาปา ได้วางตัว สุน มานิต บุตรชายคนสุดท้ายไว้เป็นทายาททางการเมืองและถูกจัดวางให้เป็นประธานกลุ่มยูซุน คนหนุ่ม - สาวกับพญาที่เรียกว่า “สหภาพสหพันธ์เยาวชนกับพญา” ที่มีลักษณะเป็นกลไกหนึ่งของพรรคประชาชนกับพญาหรือ CPP มีหน้าที่ให้ทุนการศึกษาและทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับคนรุ่นใหม่ทุกประเภท โดยเฉพาะการจัดเทศกาลสงกรานต์ที่นครวัดส่งผลให้ สุน มานิต ได้รับเสียงสนับสนุนจากกลุ่มคนรุ่นใหม่ไม่น้อยโดยการเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ผ่านมา สุน มานิต ได้ขยับตัวเองเข้าใกล้ “วง” การเมืองมากยิ่งขึ้น เมื่อเขาได้รับเลือกให้เป็น ส.ส.จังหวัดกัมปงสะเป่อ อีกทั้งยังเป็น ส.ส.ที่มีอายุน้อยที่สุดในประวัติศาสตร์ของประเทศ ด้วยความดีความชอบทั้งหลายที่ได้ทำมา บวกกับการเชื่อฟังคำสั่งบิดา กระแสในกัมพูชา จึงคาดหมายกันว่า สุน มานิต คือ “ทายาทการเมือง” ที่ สมเด็จพระสันตะปาปา ได้วางตัวเพื่อสืบทอดอำนาจคนต่อไป

นอกจากนั้น ยังมีบุตรของแกนนำสำคัญในพรรคประชาชนกับพญาหรือ CPP อีกหลายคน ที่ได้เข้ามามีตำแหน่งสำคัญ อาทิ บุตรชายของโสไก อัน (Sok An) รองนายกรัฐมนตรี บุตรชายชาร์ เค็ง (Sar Kheng) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยที่ได้ลงสมัครรับเลือกตั้งและได้เป็น ส.ส. ใหม่ในการเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ผ่านมามีด้วยกันรวมทั้งแกนนำจำนวนหนึ่งในพรรค CPP ที่ดำรงตำแหน่งมายาวนานเกือบ 20 ปี ยังได้ลาออกจากตำแหน่ง ส.ส. เพื่อเปิดทางให้บุตรหลานที่เป็นเครือญาติของแกนนำพรรคได้เข้ามาสู่แวดวงการเมือง เพื่อการสืบทอดและรักษาอำนาจของกลุ่มชนชั้นนำสำคัญกลุ่มเดิมที่ครองอำนาจการเมืองมานาน และยังได้รับการเลือกตั้งต่อเนื่องก็จะสามารถผูกขาดอำนาจได้เกือบเบ็ดเสร็จเด็ดขาดมากขึ้นตามลำดับ (เสนีย์ คำสุข, 2557)

เมื่อนำกรอบคิดของกัมมัตติมาอธิบายจะเห็นว่าโครงสร้างส่วนบนคือชนชั้นปกครองต้องการให้เกิดความมั่นคงเหมือนกันในทุกด้านของประเทศมีการใช้กลไกสงครามการเคลื่อนไหวทางการเมือง (War of Maneuver) ควบคู่ไปกับสงครามยึดพื้นที่ความคิด (War of Position) ด้วยการใช้กลไกอุดมการณ์เข้าไปจัดตั้งเครือข่ายของสังคมทั้งหมดไว้ในเครือข่ายของอำนาจผ่านระบบเครือญาติ โดยมีกลไกทางการบริหารปกครองที่ใช้ในการขับเคลื่อนกำกับความเป็นไปทางสังคมให้ดำเนินไปได้อย่างมั่นคง และยาวนาน เพื่อสร้างความเห็นพ้องต้องกัน อันจะเป็นประโยชน์ในการจัดการและปกครอง

1.4 เครื่องมือทางเศรษฐกิจ

คงปฏิเสธไม่ได้ว่าการปกครองประเทศที่ยาวนานต่อเนื่องกันมาเกินกว่า 31 ปีของสมเด็จฮุน เซน นายกรัฐมนตรีกัมพูชา สามารถสร้างอำนาจและเครือข่ายทั่วประเทศจนกลายเป็นอาณาจักรตระกูลฮุน ที่ขยายอำนาจครอบคลุมภาคธุรกิจเกือบทั้งหมดของกัมพูชา โดยจากรายงานเรื่อง “Hostile Takeover: The Corporate Empire of Cambodia’s Ruling Family” ของ Global Witness ได้เปิดเผยให้เห็นถึงเครือข่ายบริษัทในกัมพูชาที่โยงใยกับครอบครัวนายกรัฐมนตรีฮุน เซน โดยประเมินระดับความมั่งคั่งของครอบครัวนี้ไว้อย่างต่ำ 200 ล้านดอลลาร์ ทั้งนี้ นักวิเคราะห์มองว่าเครือข่ายนี้เปรียบเสมือนยอดของภูเขาน้ำแข็งเท่านั้น เพราะยังไม่รวมธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ของครอบครัวฮุน เซน โดยประเมินกันว่าทรัพย์สินของตระกูลนี้น่าจะอยู่ระหว่าง 500 ล้านดอลลาร์ถึงพันล้านดอลลาร์ หรือกว่าสามหมื่นห้าพันล้านบาท (Shaun Turton and Phak Seangly, 2016)

จากรายงานชิ้นนี้ยังได้ระบุว่า สมเด็จฮุน เซน ได้ใช้อำนาจในฐานะนายกรัฐมนตรีอนุญาตให้เครือญาติเข้าควบคุมหรือเป็นผู้ถือหุ้นรายใหญ่ของภาคธุรกิจสำคัญ ๆ ในกัมพูชา ทั้งในภาครัฐบาลและเอกชน จนเรียกได้ว่า เครือข่ายของสมเด็จฮุน เซนแทบจะเข้าคุมกิจการของกัมพูชาทั้งประเทศ อาทิ บริษัทการค้า 17 แห่ง สถาบันทางการเงิน 10 แห่ง สถานบริการและธุรกิจบันเทิง 10 แห่ง ธุรกิจท่องเที่ยวและค้าปลีก 8 แห่ง ธุรกิจก่อสร้างและอสังหาริมทรัพย์ 7 แห่ง บริษัทในภาคการผลิต 3 แห่ง บริษัทกฎหมาย 3 แห่ง และธุรกิจพนัน 2 แห่ง เป็นต้น

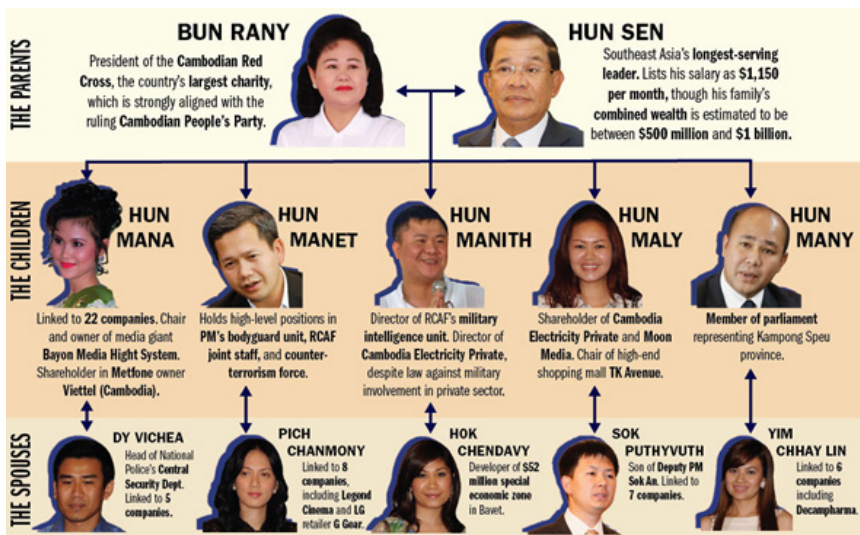
ภาพที่ 1 การถือครองธุรกิจของตระกูลฮุน

ที่มา : <http://www.phnompenhpost.com/national/inside-hun-familys-business-empire>

นอกจากนี้ยังพบว่า เครือข่ายตระกูลฮุนยังเชื่อมโยงไปยังธุรกิจรายใหญ่ระหว่างประเทศหลายประเภท เช่น Apple, Visa, Proctor & Gamble, Tommy Hilfiger และ Polo Ralph Lauren โดยบริษัทระดับโลกเหล่านี้จะได้รับการปฏิบัติด้วยดีเป็นพิเศษ ตัวอย่างเช่น การได้รับความคุ้มครองทางกฎหมายตลอดจนการสร้างเครือข่ายธุรกิจขนาดใหญ่เพื่อเปิดคลังทรัพยากรทางเศรษฐกิจอย่างน้ำมัน ก๊าซธรรมชาติ ป่าไม้และอสังหาริมทรัพย์ให้กับกลุ่มนักลงทุนต่างประเทศ โดยได้ควบคุมบริหารสำนักปิโตรเลียมแห่งชาติกัมพูชา (Cambodian National Petroleum Authority/CNPA) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบกิจการน้ำมันของประเทศโดยตรง พร้อมสนับสนุนให้พวกพ้องเข้าคุมสัมปทานธุรกิจตามเขตจังหวัดต่าง ๆ อาทิ พระตะบอง ศรีโสภณ รัตนคีรี สีหนุวิลล์ และแม้แต่กลุ่มจังหวัดรอบทะเลสาบเขมรซึ่งเริ่มมีการสำรวจน้ำมันที่ทับถมอยู่ใต้ตะกอนโคลนตม (คล้ายคลึงกับทะเลสาบแคสเปียนในเอเชียกลาง)

ภาพที่ 2 เครือข่ายตระกูลฮุน

ที่มา : <http://www.phnompenhpost.com/national/inside-hun-familys-business-empire>

ทั้งนี้ธุรกิจตระกูลฮุนทั่วไปก็เริ่มต้นก่อน ค.ศ. 1993 หากแต่ในสาแหรกฮุนรุ่นแรก ๆ เป็นธุรกิจที่ไม่ต้องมีสายป่านและเม็ดเงินลงทุนอย่างกิจการส่งออกไม้ซุงและแปรรูปโดยลูกพี่ลูกน้องของสมเด็จฮุน เซน คือ ตี พรหม และ ตี จูจ เป็นผู้บุกเบิกธุรกิจนี้จนเป็นปึกแผ่นและสามารถขยายออกไปในธุรกิจอื่น ๆ เช่นที่ ฮุน เซนนี้ น้องสาวสมเด็จฮุน เซน ได้ต่อยอดธุรกิจบริษัท Khun Sea Import Export และสิ่งทอรายใหญ่ของประเทศฮุน ซาน พี่ชายสมเด็จฮุน เซน เป็นอีกตัวอย่างการ

กุ่มบังเหียนธุรกิจเชิงนโยบาย ซึ่งถือครองธุรกิจการขนส่งถึง 4 แห่งที่ครอบคลุมทั่วประเทศที่ขายอีกคนหนึ่งคือ สุน เนียง ส.ว. ตลอดกาลของพรรค CPP นั้น สุน โต บุตรชายได้หันไปลงทุนธุรกิจนำเข้ารถยนต์ยี่ห้อหรู เช่นเดียวกับบุตรอีก 2 คนของ สุน เนียง คือ สุน จันทา และ สุน จันทู ซึ่งมีหุ้นส่วนกว่า 1,000 ล้านบาทในธุรกิจด้านการสื่อสารโดยคาดการณ์กันว่า สุน จันทา น่าจะเป็นเพียงผู้ถือหุ้นในกิจการแทนครอบครัวและคนในตระกูล ส่วน สุน จันทู นั้น มีตำแหน่งเป็นประธานบริษัทเงินทุนเฮอริเทจอินเวสเมนต์ รวมทั้งสมาชิกตระกูลฮุนรุ่นที่ 1 นั้นได้ร่วมทุนธุรกิจการธนาคารประจำตระกูลมาตั้งแต่ ค.ศ. 1998 คือธนาคารคานาเดีย

เมื่อมาถึงรุ่นที่ 2 เป็นการดำเนินธุรกิจสมัยใหม่ แต่ยังคงเกี่ยวข้องกับสัมปทานของรัฐ ยกตัวอย่างเช่น สุน มานา บุตรสาวคนโตของผู้นำกัมพูชาที่มีชื่อว่าเป็นผู้บริหารธุรกิจเหล่านี้นามากที่สุดในจำนวนบุคคลใกล้ชิดสมเด็จพระสันตะปาปา 21 คนโดยมีธุรกิจมากกว่า 22 รายการในมือ เฉพาะโทรศัพท์นั้นมี 2-3 ช่อง เช่น ทีวีบายอน อับสราและเครือ รวมเป็นเม็ดเงินกว่า 2,500 ล้านบาทสำหรับสายมีเดียสิ่งพิมพ์ วิชญาและโทรศัพท์ รวมทั้งสัมปทานให้เข้าธุรกิจมีเดียอีกหลายรายการ คาดกันว่าในกิจการโทรศัพท์ที่ สุน มานา มีเอี่ยวอย่างครอบคลุมทุกเครือข่ายนั้น บิดาของเธอยังลงทุนผ่านอิมินีตัวแทนอย่างสถานีโทรทัศน์ PNNTV นอกจากนั้นธุรกิจของ สุน มานา ยังขยายไปถึงหมวดท่องเที่ยว กีฬา สำนักงานบริษัทที่ดูแลศาสนสถานนครวัดและนครธมในจังหวัดเสียมเรียบและการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ของต่างชาติบนเกาะเพอร์ ซึ่งตระกูลฮุนร่วมลงทุนและสร้างเม็ดเงินมหาศาลโดยลำพังเพียงกิจการของ สุน มานา น่าจะมีสินทรัพย์เกือบหมื่นล้านบาทสำหรับ สุน มาลี บุตรสาวคนเล็กซึ่งดูแลกิจการหมวดพลังงานทั้งแบบสัมปทานรัฐที่ร่วมทุนกับทุนต่างชาติและแบบตัวแทนผู้จำหน่ายร่วมกับพี่ชาย พลโทฮุน มานิต ยังมีธุรกิจอีกหลายหมวด เช่น กลุ่มโฆษณาและมีเดียที่ร่วมกับพี่สาว กลุ่มธุรกิจความงามและห้างสรรพสินค้า การนำเข้าสินค้าแบรนด์เนมสินค้าคิง คาเฟ่ และร้านอาหารส่วนสามซึ่งเป็นบุตรชายของ นายสก ซาน รองนายกรัฐมนตรีอย่างนายสก พุทธิธู ก็มีธุรกิจส่วนตัวถึง 7 บริษัท เป็นต้น (อภิญา ตะวันออก, 2559)

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่าธุรกิจตระกูลฮุนครอบคลุมธุรกิจทุกกลุ่มประเภท ซึ่งเป็นการยากเหลือเกินที่พลเมืองกัมพูชาในจำนวน 14 ล้านคน จะมีชีวิตประจำวันโดยไม่พึ่งพาสินค้าของตระกูลฮุนไปได้ เครื่องมือทางเศรษฐกิจนี้ จึงเป็นอีกกลไกหนึ่งที่สำคัญในการเสริมสร้างความแข็งแกร่งและหนุนนำให้การครองอำนาจดำรงอยู่และดำเนินไปจนกลายเป็นองคคพพในระบอบฮุน เช่นนอกจากนั้นยังสะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของครอบครัวสมเด็จพระสันตะปาปาที่อยู่เหนือกฎหมายตลอด 3 ทศวรรษที่ผ่านมา ที่แม้แต่องค์กรอย่างโกลบอล วิทเนส ก็ยังไม่สามารถชุดคัยดีแผ่ออกมาได้หมด

2. กลไกการใช้อำนาจรัฐ (State Apparatuses)

2.1 การเข้าแทรกแซงกลไกอำนาจรัฐ

การจัดวางกลไกควบคุมอำนาจรัฐมีตั้งแต่ตำแหน่งทางทหาร ตำรวจ และตำแหน่งสำคัญในระบบราชการส่วนกลาง โดยจากบริบทการเลือกตั้งทั่วไปของกัมพูชาที่มีขึ้นครั้งล่าสุด เมื่อ ค.ศ. 2013 พบว่าไม่มีความเป็นอิสระและยุติธรรมตามกรอบการเมืองประชาธิปไตย เพราะกลุ่มชนชั้น

นำกลุ่มเดียวที่ผูกขาดอำนาจทางการเมืองมานาน สามารถจัดวางกลไกและควบคุมกระบวนการทางการเมืองและกระบวนการเลือกตั้ง เพื่อให้ได้รับการเลือกตั้งไว้ได้เกือบเบ็ดเสร็จเด็ดขาด ตั้งแต่การจัดทำและแก้ไขรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายสูงสุด การบัญญัติกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกระบวนการเข้าสู่อำนาจ การใช้อำนาจและสืบทอดอำนาจ การรวมกลุ่มกันเป็นพรรคการเมือง และกำหนดตัวบุคคลในการเข้ารับตำแหน่งต่าง ๆ ตั้งแต่ตำแหน่งภายในพรรค การเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้ง และตำแหน่งทางการเมืองภายหลังการเลือกตั้ง การเสนอชื่อบุคคลและคณะบุคคลและคัดเลือกให้เข้ารับตำแหน่งสำคัญในหน่วยงานรัฐบาลทุกระดับ รวมทั้งในสภารัฐธรรมนูญและคณะกรรมการเลือกตั้ง หรือ กกต. (NEC) ที่มีความสำคัญโดยตรงต่อกระบวนการเข้าสู่อำนาจของกลุ่มชนชั้นนำ เพราะ กกต. มาจากการเสนอชื่อและคัดเลือกผ่านกลไกรัฐ ตั้งแต่กระทรวงมหาดไทย คณะรัฐมนตรีและสภา (เสนีย์ คำสุข, 2557)

ขณะเดียวกัน การปกครองแบบรัฐเดี่ยวที่ถ่ายระดับจากจังหวัด ลงมายังอำเภอ คอมมูน (หน่วยปกครองท้องถิ่นใกล้เคียงกับตำบล) และหมู่บ้าน ก็ยังคงมีลักษณะที่ตกอยู่ใต้อิทธิพลของเครือข่ายอำนาจขุน เช่น เช่นเดียวกัน โดยในกัมพูชาจะมีรากฐานวัฒนธรรมการเมืองแบบอุปถัมภ์ ซึ่งความจำเป็นในการพัฒนาชนบทได้นำพาให้ผู้นำท้องถิ่นอย่างกำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน จำเป็นต้องกระชับสายสัมพันธ์ร่วมกับเครือข่ายชนชั้นนำที่ถูกส่งมาจากส่วนกลางและส่วนภูมิภาค อย่าง ผู้ว่าราชการจังหวัด ข้าราชการพลเรือน ตลอดจนกองกำลังตำรวจและกองทหารประจำกองทัพภาคต่าง ๆ ซึ่งส่วนใหญ่แล้ว ก็ล้วนเป็นกลุ่มบุคคลที่มีสายสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจการเมืองร่วมกับพรรคประชาชนกัมพูชาหรือ CPP และเครือข่ายวงกว้างของสมเด็จฮุน เซน แทบทั้งสิ้น

2.2 การใช้กลไกสื่อในการสร้างความชอบธรรมให้รัฐบาลและชนชั้นนำทางการเมือง

การใช้กลไกสื่อในการสร้างความชอบธรรมให้รัฐบาลและชนชั้นนำทางการเมืองนั้น สมเด็จฮุน เซน ได้วางตัวฮุน มานา บุตรสาวคนโต ให้ดูแลงานในแวดวงสื่อสารมวลชนโดยมีส่วนสำคัญในการควบคุมกิจการโทรทัศน์ วิทยุและหนังสือพิมพ์ ซึ่งเป็นสื่อหลักทั้งหมดของกัมพูชา อาทิ สถานีโทรทัศน์บายัน หนังสือพิมพ์กัมพูเซีย ทเมย เดลี บริษัทโฆษณา มูน มีเดีย เป็นต้น เพื่อควบคุมสื่อในการเป็นกระบอกเสียงให้พรรครัฐบาลของบิดา โดยเน้นนำเสนอข่าวสารข้อมูลของนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรี รวมถึงกิจกรรมต่าง ๆ ของกระทรวงและหน่วยงานราชการ การสื่อสารทางการเมืองและปลูกฝังทางการเมืองในลักษณะนี้เกิดขึ้นทุกวัน แต่จะเน้นสาระสำคัญต่าง ๆ มากขึ้นในช่วงเวลาธรรมาภิบาลเสี่ยงเลือกตั้ง เป็นรูปแบบการสื่อสารทางเดียว (One Way Communication) ซึ่งมักจะส่งผลในการสร้างอิทธิพลต่อคนส่วนใหญ่ที่ยากจน อยู่ในเขตชนบทและยังยึดถือวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม คือการเชื่อฟังและศรัทธาในตัวผู้นำทางการเมืองที่มีปรมิทางการเมืองสูง (Political Charisma) (เสนีย์ คำสุข, 2557) นอกจากการใช้กลไกสื่อดังกล่าวแล้ว สื่อสังคมออนไลน์หรือโซเชียลมีเดียก็เป็นอีกเครื่องมือหนึ่งในการปูฐานอำนาจทางการเมืองของสมเด็จฮุน เซน ในการเข้าถึงประชาชนคนรุ่นใหม่และผู้ใช้โซเชียลมีเดียโดยสื่อสังคมในกัมพูชานอกจากจะแพร่หลายในกลุ่มคนรุ่นใหม่และผู้ที่สนใจจำนวนหลายล้านคนแล้ว เนื้อหาสาระยังเปลี่ยนไปจากเดิมมาก โดยในบทความของ Amelia Woodside เรื่อง “Social media shows election day muscle” ซึ่งเผยแพร่ทางเว็บไซต์ของหนังสือพิมพ์ The Phnompen Post ได้กล่าวไว้ว่า Social Media ได้มีบท

บาทสำคัญในการเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนข้อมูล รูปภาพ คลิปวิดีโอ ที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง และเป็นพื้นที่เปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมืองของคนหนุ่มสาวรุ่นใหม่ผู้เชี่ยวชาญด้าน Social Media, the Cambodian Centre for Human Rights ได้ให้สัมภาษณ์กับมาร์ธา แคสซ์แลน (Marta Kasztelan) นักกฎหมายสิทธิมนุษยชน ว่า

“ร้อยละ 70 ของชาวกัมพูชา มีอายุต่ำกว่า 35 ปี พวกเขาส่วนมากไม่ได้จดจำถึงความโหดร้ายของเขมรแดง พวกเขาอายุยังน้อยและไม่กลัวที่จะพูดในสิ่งที่เขาารู้สึก Facebook กลายเป็นพื้นที่ที่พวกเขาแลกเปลี่ยนข่าวสารและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน”

นอกจากนี้ outh (Ou Ritthy) นักศึกษาปริญญาโทรัฐศาสตร์ อายุ 26 ปี ได้ให้สัมภาษณ์กับมาร์ธาว่า เขาเชื่อว่า Facebook จะเป็นพื้นที่สำหรับถกเถียงเรื่องความยุติธรรม และประชาธิปไตย และจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางการเมือง outh ก็ยังเชื่อว่าคนรุ่นใหม่ที่ใช้สื่อออนไลน์ในการพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมืองนั้นเป็นอนาคตของกัมพูชา (วินัสสา อุซชิน, 2557)

อย่างไรก็ตามแม้สมเด็จฮุน เซน ที่ยอมรับว่าเป็นพวก λάถหลังในเรื่องเทคโนโลยีใหม่ ๆ และเคยมองว่าสื่อโซเชียลมีเดียเป็นเครื่องมือของฝ่ายต่อต้านตนเองใช้แลกเปลี่ยนข้อมูล ใส่ร้ายป้ายสี และปลุกระดมมวลชนขึ้นมาต่อต้านตนเอง แต่ในเวลานี้ นายกรัฐมนตรีฮุน เซน กลับพลิกวิกฤติให้เป็นโอกาส ด้วยการนำตนเองเข้าไปอยู่ในสื่อโซเชียลมีเดียเพื่อการเข้าถึงกลุ่มคนรุ่นใหม่ในประเทศ โดยผู้นำกัมพูชาได้เปิดตัวแอปพลิเคชัน “สมเด็จฮุนเซน” เมื่อต้นเดือนมกราคม ค.ศ. 2016 นี้เอง โดยเปิดให้ผู้ใช้สมาร์ตโฟนหรือแท็บเล็ต ทั้งในระบบแอนดรอยด์ และไอโอเอส ดาวน์โหลดแอปพลิเคชันดังกล่าวเข้าไปใช้งาน ในแอปพลิเคชันนี้จะมีข้อมูลเกี่ยวกับนายกรัฐมนตรีฮุน เซน เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของกัมพูชา ทั้งยังเปิดช่องทางการสื่อสารจากประชาชนไปยังผู้นำประเทศ ได้โดยตรงนอกจากนั้น ยังเชื่อมโยงเข้าสู่บัญชี Facebook ของนายกรัฐมนตรีฮุน เซน เพื่อติดตามการทำงานของผู้นำประเทศที่มีการเผยแพร่ออกมาในแต่ละวัน ขณะเดียวกันในหน้า Facebook ของนายกรัฐมนตรีฮุน เซน ที่เพิ่งเปิดตัวเมื่อเดือนกันยายน ค.ศ.2015 ก็เป็นที่นิยมในกลุ่มประชาชน และผู้ใช้ Facebook ทั่วไป ที่เข้าไปกด “ไลค์” มากกว่า 1.9 ล้านไลค์แล้วพร้อมกันนั้นก็ได้เปลี่ยนภาพของตนออกจากผู้เฒ่าที่ตามเทคโนโลยีไม่ทัน กลายเป็นผู้ที่นิยมการใช้เทคโนโลยีการสื่อสาร โดยกล่าวว่า “ไม่ว่าเทคโนโลยีจะไปในทิศทางใด เราต้องไปให้ทัน” ทั้งยังเปิดเผยผ่านหน้า Facebook เมื่อเร็วๆ นี้ว่า ตนเองพกพาสมาร์ตโฟนมากถึง 5 เครื่องไปด้วยตลอดเวลา เพื่อไม่ให้ขาดการติดต่อสื่อสารกับเพื่อนร่วมชาติ (คมชัดลึก, 2559)

ดูเหมือนว่าเกมการช่วงชิงมวลชนในโลกออนไลน์นั้นจะรุนแรงยิ่งขึ้น ดังที่นายเซบาสเตียน สตรันจิโอ (Sebastian Strangio) ผู้เขียนหนังสือเกี่ยวกับสมเด็จฮุน เซน วิจารณ์ว่าการที่ผู้นำกัมพูชาให้การยอมรับเทคโนโลยีเข้ามาในชีวิตนั้นเป็นการแสดงให้เห็นถึง “กลยุทธ์ที่ยืดหยุ่น” เพื่อรักษาฐานอำนาจของตนเองในช่วงทศวรรษหน้า อีกทั้งยังให้ความเห็นเพิ่มเติมด้วยว่า นับจากนี้สมรรถภูมิการเมืองของกัมพูช้าย้ายจากโลกแห่งความจริงเข้าสู่โลกเสมือนจริงของอินเทอร์เน็ต แล้วยกตัวอย่างกรณีของลอน เจนดา หญิงสาวกัมพูชาวัย 26 ปี ที่ร้องทุกข์ไปยัง Facebook ของผู้นำ “Samdech Hun Sen, Cambodian Prime Minister” โดยระบุว่า คง จำเริญ แพนหนุ่มวัย 28 ปี ที่ถูกกล่าวหาว่า

ขโมยของใช้สำนักงาน ทำให้ถูกจำคุกโดยไม่ได้รับการไต่สวนที่น่าสนใจคือ หลังจากนั้นเพียง 1 วัน เจ้าหน้าที่ตำรวจได้ปล่อยตัวนายคง จำเริญ และยกเลิกข้อกล่าวหาทั้งหมด การให้ความช่วยเหลือกรณีของเจนดา กลายเป็นเรื่องที่ได้รับการสนใจมากขึ้น หลังจากสมเด็จฮุน เซน เรียกร้องให้ประชาชนส่งข้อเสนอนี้และเรื่องราวการพบเห็นการทุจริตของเจ้าหน้าที่รัฐ ไปยังกล่องข้อความส่วนตัวใน Facebook พร้อมระบุว่า จะต้องทำงานที่ตอบสนองต่อประชาชนให้ได้มากขึ้น เนื่องจากปัญหาที่ประชาชนเผชิญไม่ใช่เรื่องเล็กน้อย และไม่ควรมองข้าม การกระทำเหล่านี้เป็นความสำเร็จจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อแก้ปัญหาให้ประชาชน ภายใต้ภาพลักษณ์นักปฏิรูป และเป็นจุดกำเนิดของการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางการเมืองของกัมพูชาให้พลิกโฉมไปจากเดิม ทำให้โซเซียลมีเดียกลายเป็นเครื่องมือทรงประสิทธิภาพในการเข้าถึงกลุ่มคนรุ่นใหม่เพื่อรักษาฐานอำนาจของตนเอง

4. บทสรุป

จากการศึกษาเรื่องสมเด็จฮุน เซนกับการครองอำนาจนำทางการเมืองในกัมพูชาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ประยุกต์แนวความคิดเรื่องการครองอำนาจนำ (Hegemony) ของอันโตนิโอ กรัมชี่ มาใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์ทางการเมืองของกัมพูชาด้วยการมองสมเด็จฮุน เซน ซึ่งเป็นหน่วยในการวิเคราะห์ในฐานะที่เป็นผู้ดำเนินการสร้างภาวะการครองอำนาจนำ ว่าได้มีการทำ “สงครามยึดพื้นที่ทางความคิด” กับผู้คนในสังคมตลอดระยะเวลา 31 ปีของการครองอำนาจ การทำสงครามยึดพื้นที่ทางความคิดเป็นวิธีการในการได้มาซึ่งภาวะการครองอำนาจนำที่สมบูรณ์ เป็นการสร้าง “กลุ่มประวัติศาสตร์” ตามแนวคิดของกรัมชี่ให้เกิดขึ้น โดยอาศัย “กลไก” ต่าง ๆ เป็นเครื่องมือในการยึดกุมพื้นที่ทางสังคม โดยกลไกที่ผู้ครองอำนาจนำอย่างสมเด็จฮุน เซน ได้นำมาใช้นั้นประกอบไปด้วย กลไกการครองอำนาจนำ (Hegemonic Apparatuses) และกลไกการใช้อำนาจรัฐ (State Apparatuses) เพื่อเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับสมเด็จฮุน เซน เอง และสร้างการยอมรับรวมถึงสร้างความรู้สึกร่วมกันของผู้นับถือส่วนใหญ่ในสังคม

เมื่อนำแนวคิดดังกล่าวมาวิเคราะห์กับการเมืองการปกครองกัมพูชา จะสังเกตเห็นได้ว่า รัฐ และสังคมกัมพูชามีความสัมพันธ์แบบระบบอุปถัมภ์ ด้วยการพึ่งพา การยินยอม หรือมอบอำนาจให้รัฐนั้นกล่าวคือ สมเด็จฮุน เซน ผู้นำกัมพูชาสามารถครอบงำ หรือนำเอาสิทธิอำนาจของตนเองลงไปสู่พลังทางสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผ่านการประกอบสร้างอุดมการณ์ทางความคิด หรือแม้แต่การอาศัยวัฒนธรรม หรือประเพณีพิธีกรรมที่เป็นผลสืบทอดมาจากศาสนาเพื่อเป็นการสร้างความชอบธรรมในการได้มาซึ่งอำนาจ เพราะฉะนั้นที่มาแห่งอำนาจอันชอบธรรม จึงมีส่วนในการยกระดับส่งเสริมบทบาทพหุชนชั้นนำของกัมพูชาให้เข้มแข็ง องค์ประกอบต่าง ๆ เหล่านี้เป็นรูปแบบอีกอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงลักษณะทางการเมือง ที่มีความสัมพันธ์กันระหว่างวัฒนธรรมประเพณี และความเคารพจงรักภักดีในทางการเมือง โดยเป็นการควบคุมหรือครอบงำสังคม โดยปราศจากการใช้กำลัง แต่เน้นการสร้างการยินยอมพร้อมใจ (Spontaneously Consensus) เพื่อครอบงำทางความคิด ผ่านระบบกฎหมาย ความเชื่อ ศาสนา คติธรรม วัฒนธรรม ผ่านกลไกสื่อที่เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างชุดความคิด ภาพลักษณ์ และค่านิยมในตัวผู้นำ โดยมุ่งหมายเพื่อครอบงำ

อุดมการณ์และสร้างความชอบธรรมให้กับกลุ่มผู้นำทางการเมือง โดยที่ผู้ที่ถูกรอบจำไม่รู้ตัวว่า กำลังตกอยู่ในการขี้นาอยู่และกลายเป็นสามัญสำนึก (Common Sense) ของกลุ่มคนในสังคมนั้น ๆ ไปในที่สุด

ตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นว่าสมเด็จฮุน เซน ให้ความสำคัญกับการใช้กลไกสื่อในการสร้างความชอบธรรมให้รัฐบาลและชนชั้นนำทางการเมือง นอกเหนือจากการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อมวลชน (Mass Media) ที่สำคัญอย่างหนังสือพิมพ์ วิทยุ หรือโทรทัศน์ ซึ่งมีผลอย่างมากต่อการได้รับข้อมูลอย่างกว้างขวางของคนกัมพูชาทั้งประเทศเพราะเป็นสื่อที่คนทุกระดับในทุกพื้นที่เข้าถึงได้มากที่สุดแล้ว สมเด็จฮุน เซน ได้เข้ามาใช้เครื่องมือสื่อสารสังคมหรือบน “ออนไลน์” (Online) ในการทำ “สงครามยึดพื้นที่ทางความคิด” กับกลุ่มคนรุ่นใหม่ควบคู่ไปด้วยโดยอาจกล่าวได้ว่าการเข้าสู่โลกออนไลน์ของสมเด็จฮุน เซน เป็นไปเพื่อการสืบทอดอำนาจการปกครองประเทศ และเป็นการใช้กลไกสื่อในการสร้างความชอบธรรมให้รัฐบาลและชนชั้นนำทางการเมืองอย่างมีชั้นเชิง ทั้งการนำเสนอภาพที่ดีของตนเองเข้าสู่สายตาคนรุ่นใหม่ที่เป็นฐานการเลือกตั้งสำคัญ ขณะเดียวกันก็ใช้กฎหมายควบคุมความเคลื่อนไหวของฝ่ายตรงข้าม ตลอดจนการใช้ประโยชน์จากอินเทอร์เน็ต ด้วยความหวังที่จะลบภาพลักษณ์ที่เลวร้ายให้เบาบางลง และเข้าถึงประชาชน ซึ่งในอดีตสมเด็จฮุน เซน มักถูกจำในภาพของการกล่าวสุนทรพจน์ตามท้องนา และตามงานรับปริญญาต่างๆ แต่ปัจจุบันภาพนี้ได้เปลี่ยนไปแล้ว เห็นได้จากการโพสต์วิดีโอตาม Facebook อาทิ การนั่งกินก๋วยเตี๋ยวริมถนน การรณรงค์ต้นไม้ หรือการร่วมกิจกรรมกับเด็กยากจนในชนบท ล้วนมีนัยแฝงที่ต้องการให้เห็นว่าประชาชนสามารถเข้าถึงผู้นำได้ง่ายขึ้นนั่นเอง อีกทั้งยังสร้างผลประโยชน์ผ่านระบบราชการด้วยวิธีการคอร์รัปชันที่เอื้อประโยชน์โดยเฉพาะในทางเศรษฐกิจให้แก่ตนเองและพวกพ้อง ซึ่งถือว่าเป็นการยึดอำนาจในโครงสร้างส่วนล่าง (Base/Substructure) และระบบเศรษฐกิจไว้ได้ เพราะฉะนั้นอำนาจทางระบบราชการของกัมพูชาล้วนถูกรอบจำจากการเมืองอย่างแยกไม่ออก

จึงอาจกล่าวได้ว่าความนิยมของสมเด็จฮุน เซนนั้นเกิดจากการใช้กลไกต่าง ๆ เพื่อเป็นเครื่องมือในการเปลี่ยนแปลงหรือการรักษาความชอบธรรมทางอำนาจ ซึ่งให้ภาพลักษณ์นักปฏิรูปที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างกัมพูชาใหม่ฐานคิดในลักษณะนี้จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่สมเด็จฮุน เซน ยังคงสืบทอดอำนาจของตนได้อย่างยาวนานต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา แก้วเทพ. (2544). การศึกษาสื่อมวลชนด้วยทฤษฎีวิพากษ์ (Critical Theory). กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- _____. (2556). สื่อสารมวลชน : ทฤษฎีและแนวทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เกษียร เตชะพีระ. (2550). “อำนาจนำ (Hegemony)”. มติชนรายวัน. (12 ตุลาคม): 6.
- “ฝ่าแผนครองอำนาจทายาทตระกูลฮุน เซน.” (2557). คมชัดลึก (4 สิงหาคม). สืบค้น 25 พฤศจิกายน 2559, จาก <http://www.komchadluek.net/news/foreign/189482>.
- เมือฮุน เซน ใช้สื่อออนไลน์ปูฐานอำนาจการเมือง. (2559). คมชัดลึก (19 มกราคม). สืบค้น 28

- พฤศจิกายน 2559, จาก <http://www.komchadluek.net/news/foreign/220795>. ดุลยภาค ปริชารัชช. (2557). ‘สมเด็จพระนเรศวรมหาราช’ สูดยอตรัฐวาทิตยแห่งโลกกัมพูชา. สืบค้น 29 สิงหาคม 2559, จาก <http://www.blogazine.pub/blogs/dulyapak/post/4716>.
- ทรงฤทธิ์ โพนเงิน. (2551). ขาดินนิยมนกัมพูชาเริ่มก่อตัวอีกครั้ง. สืบค้น 28 พฤศจิกายน 2559, จาก <http://oknation.nationtv.tv/blog/mekong/2008/06/27/entry-1>.
- จิบดี บัวคำศรี. (2547). “เอกสารมหายุทธ” การศึกษางานเขียนประวัติศาสตร์สมัยใหม่ของกัมพูชา. นครเศรษฐี พิสิฐพันธ์ และคณะ. (2557). เรียนรู้ประเทศเพื่อนบ้าน: กัมพูชาในมิติทางสังคมวัฒนธรรม. นครปฐม: สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ปิยบุตร แสงกนกกุล. (2558). กฎหมายรัฐธรรมนูญและสถาบันการเมืองกัมพูชา: จากความขัดแย้งทางการเมืองสู่การสถาปนาประชาธิปไตย. สืบค้น 25 พฤศจิกายน 2559, จาก <http://prachatai.com/journal/2015/01/57643>.
- พินสุตา วงศ์อนันต์. (2556). ระบบการปกครองท้องถิ่น ประเทศสมาชิกประชาคมอาเซียน: ราชอาณาจักรกัมพูชา. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- วัชรพล พุทธรักษา. (2549). รัฐบาลทักษิณกับความพยายามสร้างภาวะการครองอำนาจนำ. วิทยานิพนธ์ร.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- _____. (2550). แนวความคิดการครองอำนาจนำของกัมพูชา: บททดลองเสนอในการอธิบายปรากฏการณ์ทางการเมืองไทย. สืบค้น 23 สิงหาคม 2559, จาก <http://www.academia.edu/518933>.
- _____. (2551). กลุ่มประวัติศาสตร์ ปัญญาชน การครองอำนาจนำและการโต้ตอบต่อการครองอำนาจนำ: แนวความคิดของอันโตนิโอ กรัมชี่กับการอธิบายการเมืองไทยร่วมสมัย. สืบค้น 23 สิงหาคม 2559, จาก <http://www.academia.edu/518937>.
- _____. (2557). บทสำรวจความคิดทางการเมืองของ อันโตนิโอ กรัมชี่. กรุงเทพฯ: สมมติ.
- วินิสสา อุซชิน. (2557). สื่อออนไลน์ในกัมพูชา. สืบค้น 28 พฤศจิกายน 2559, จาก <http://www.ias.chula.ac.th/ias/Images/Seminar/2014/sn-2014-12-23-12-2.pdf>.
- ศรุตี สกฤตต์. (2551). สุนเซน นายกรัฐมนตรีจอมอหังการ. สืบค้น 28 พฤศจิกายน 2559, จาก <http://oknation.nationtv.tv/blog/triphopp/2008/11/07/entry-2/comment>.
- ศานติ ภัคดีคำ. (2553). พระเสด็จกอน: จาก “กบฏผู้ซึ่งราชย์” สู่ “วีรกษัตริย์นักปฏิวัติ”. วารสารศิลปวัฒนธรรม, 31(3), 90-101.
- สมศรี หาญอนันตสุข. (2556). การเมืองภายในเขมร อีกหนึ่งจุดต่างการเมืองอาเซียน. สืบค้น 25 พฤศจิกายน 2559, จาก http://www2.thaibps.or.th/bogmain/document_in29.htm.
- เสนีย์ คำสุข. (2557). กัมพูชา มิติการพัฒนาประชาธิปไตยในการเลือกตั้งทั่วไปตั้งแต่ พ.ศ.2536 ถึง พ.ศ.2556. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช.
- อภิญา ตะวันออก. (2559). พลเมืองสุน เซน ล้มทศวรรษย์ลำดับที่ 8 คืออะไร?. สืบค้น 28 พฤศจิกายน 2559, จาก https://www.matichonweekly.com/column/article_12911.
- Didier, Luras. (2013). Cambodia’s King is dead, long live the PM. Retrieved August 30, 2016, from <http://www.sundaytimes.lk/analysis/29937-cambodias-king->

is-dead-long-live-the-pm-by-didier-lauras.html

- Global Witness. (2016). **Hostile Takeover: The Corporate Empire of Cambodia's Ruling Family**. Retrieved August 24, 2016, from <https://www.globalwitness.org/en/reports/hostile-takeover/>
- Hansen, Anne Ruth. (2008). **How to behave : Buddhism and Modernity in Colonial Cambodia 1860 - 1930**. United States of America: Hawaii Press.
- Human Rights Watch. (2015). **30 Years of Hun Sen Violence, Repression, and Corruption in Cambodia**. United States of America.
- McLellan, David. (2007). **Marxism after Marx**. New York: Palgrave Macmillan.
- Sassoon, A.S. (1999). **Gramsci and Contemporary Politics: Beyond Pessimism of the Intellect**. London: Routledge.
- Shaun Turton and Phak Seangly. (2016). **Inside the Hun family's business empire**. Retrieved August 30, 2016, from <http://www.phnompenhpost.com/national/inside-hun-familys-business-empire>
- Strangio, Sebastian. (2014). **Hun Sen's Cambodia**. United Kingdom: Yale University Press.

หลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความจากงานวิจัยเพื่อพิมพ์ ในวารสารศิลปศาสตร์

1. เป็นบทความด้านมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ ภาษาและภาษาศาสตร์ นิเทศศาสตร์ และการสื่อสาร และด้านการพัฒนาสุขภาพ
2. เป็นบทความภาษาไทยหรือบทความภาษาอังกฤษในกรณีเป็นบทความภาษาอังกฤษต้องผ่านการตรวจสอบความถูกต้องจากผู้เชี่ยวชาญด้านภาษา ก่อนส่งบทความมายังกองบรรณาธิการ
3. ต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ที่ไหนมาก่อน
4. หากเป็นงานแปลหรือเรียบเรียงจากภาษาต่างประเทศ ต้องมีหลักฐานการอนุญาตให้ตีพิมพ์เป็นลายลักษณ์อักษรจากเจ้าของลิขสิทธิ์
5. บทความที่ส่งมาเพื่อตีพิมพ์จะได้รับการอ่านประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) ในสาขาที่เกี่ยวข้องกับบทความอย่างน้อยสองท่าน

ระเบียบการส่งต้นฉบับ

กองบรรณาธิการได้กำหนดระเบียบการส่งต้นฉบับไว้ให้ผู้เขียนยึดเป็นแนวทางในการส่งต้นฉบับสำหรับการตีพิมพ์ลงวารสารวิชาการคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ดังนี้

1. การเตรียมต้นฉบับ มีรายละเอียดดังนี้

1.1 ขนาดของต้นฉบับ พิมพ์หน้าเดียวบนกระดาษสันขนาดเอ 4 โดยเว้นระยะห่างระหว่างขอบกระดาษด้านบนและซ้ายมือ 3.5 เซนติเมตร ด้านล่างและขวามือ 2.5 เซนติเมตร

1.2 รูปแบบอักษรและการจัดวางตำแหน่ง ใช้รูปแบบอักษรAngsana New พิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟท์เวิร์ด โดยมีขนาด ชนิดของตัวอักษร และการจัดวางตำแหน่งดังนี้

1.2.1 ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย) ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ

1.2.2 ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ)ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ

1.2.3 ชื่อผู้เขียน ขนาด 14 ชนิดตัวหนา ชิดขวาใต้ชื่อเรื่อง

1.2.4 ตำแหน่งทางวิชาการและที่อยู่หรือหน่วยงานสังกัดและ E-mail ของผู้เขียน ขนาด 14 ชนิดตัวบาง โดยใส่เลขเชิงบรรทัดท้ายชื่อผู้เขียนและให้รายละเอียดในส่วนเชิงบรรทัดท้าย

1.2.5 หัวข้อของบทความไทย/อังกฤษ ขนาด 14 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้ายบรรทัดใต้ชื่อผู้เขียน

1.2.6 เนื้อหาบทคัดย่อไทย/อังกฤษ ขนาด 14 ชนิดตัวธรรมดา จัดพิมพ์เป็น 1 คอลัมน์ บรรทัดแรกเว้น 1 Tab จากขอบกระดาษด้านซ้าย และพิมพ์ให้ชิดขอบทั้งสองด้าน ความยาวไม่ควรเกิน 250 คำ หรือ 15 บรรทัด โดยให้ลำดับบทคัดย่อภาษาไทยก่อนบทคัดย่อภาษาอังกฤษ (Abstract) บทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษต้องมีเนื้อหาตรงกัน ใช้อักษรตัวตรง และใช้ตัวเอนเฉพาะศัพท์วิทยาศาสตร์

- 1.2.7 หัวข้อเรื่อง ขนาด 14 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งขีดขอบกระดาษด้านซ้าย
- 1.2.8 หัวข้อย่อย ขนาด 14 ชนิดตัวธรรมดา ระบุหมายเลขหน้าหัวข้อย่อยโดยเรียงตามลำดับหมายเลขตำแหน่งเว้น 1 Tab จากขอบกระดาษด้านซ้าย
- 1.2.9 เนื้อหา ขนาด 14 ชนิดตัวธรรมดา จัดพิมพ์เป็น 1 คอลัมน์ และพิมพ์ให้ ขีดขอบทั้งสองด้าน
- 1.2.10 เลขหน้า ขนาด 14 ชนิดตัวธรรมดา ตำแหน่งขีดขอบกระดาษด้านขวา
- 1.3 จำนวนหน้าต้นฉบับ ควรมีความยาวระหว่าง 10 -15 หน้า

2. หัวข้อและเนื้อหาของบทความ

ผู้ส่งบทความต้องกำหนดประเภทของบทความให้ชัดเจนว่าเป็นบทความวิชาการหรือบทความวิจัย องค์ประกอบของบทความทั้ง 2 ประเภทมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 บทความวิชาการ

หัวข้อและเนื้อหาควรชี้ประเด็นที่ต้องการนำเสนอให้ชัดเจนและมีลำดับเนื้อหาที่เหมาะสมเพื่อให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้ชัดเจน รวมถึงมีการใช้ทฤษฎีวิเคราะห์และเสนอแนะประเด็นอย่างสมบูรณ์

2.2 บทความวิจัย

บทความควรให้มีการนำเสนอการวิจัยและผลที่ได้รับอย่างเป็นระบบ โดยควรมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้ (สามารถมีหัวข้อหรือองค์ประกอบที่แตกต่างได้)

- บทนำ (Introduction) ที่ครอบคลุมความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัย พร้อมทั้ง เสนอภาพรวมของบทความ
- ทบทวนวรรณกรรม (Literature Review)
- วิธีการวิจัย (Research Methodology) ที่สามารถอธิบายวิธีดำเนินการวิจัย รวมถึงการเก็บข้อมูลหรือเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัยอย่างชัดเจน
- ผลการศึกษา (Research Finding)
- อภิปรายและสรุปผลการวิจัย (Discussion/Conclusion)

3. การอ้างอิง

ใช้รูปแบบการเขียนอ้างอิงแบบ APA, 6 th Edition (2010) โดยลำดับเอกสารภาษาไทยก่อนแล้วจึงตามด้วยเอกสารภาษาต่างประเทศ รายละเอียดดังนี้

3.1 หนังสือภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). ชื่อเรื่อง. ครั้งที่พิมพ์. สถานที่พิมพ์ : สำนักพิมพ์.

ผู้แต่ง แบ่งเป็น ผู้แต่งที่เป็นบุคคลและผู้แต่งที่เป็นสถาบัน

(1) ผู้แต่งชาวไทยให้ตัดคำนำหน้านาม ยศตำแหน่งทางวิชาการ ยศทหารตำรวจ ใส่เฉพาะชื่อ นามสกุล เช่น ปิยะ นากสงค์

(2) ผู้แต่งชาวต่างประเทศ ให้ลงชื่อสกุลตามด้วยอักษรย่อของชื่อต้น โดยใช้

เครื่องหมายจุลภาค(,) คั่น เช่น Hlebowwitsch, P.S.

(3) ผู้แต่งชาวไทยมีฐานันดรศักดิ์ บรรดาศักดิ์ ให้พิมพ์ชื่อตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค(,) เช่น ชาตรี เฉลิมยุคล, ม.จ.

(4) ผู้แต่งตั้งแต่ 1-7 คน ให้ลงรายชื่อทุกคน คั่นด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) เชื่อมต่อด้วยคำว่า และ ก่อนลงชื่อคนสุดท้าย เอกสารภาษาอังกฤษใช้ & ระหว่างผู้แต่งคนที่ 6 และ 7

(5) ผู้แต่งตั้งแต่ 8 คนขึ้นไป ให้ลงชื่อสกุลผู้แต่งตั้งแต่คนที่ 1-6 แล้วใส่ (...) และลงชื่อสกุลผู้แต่งคนสุดท้าย

(6) ผู้แต่งที่เป็นสถาบัน ได้แก่ หน่วยงานราชการ สถาบันการศึกษา (ต้องเป็นหน่วยงานระดับกรม) รัฐวิสาหกิจ สมาคม ธนาคาร องค์การระหว่างประเทศ เป็นต้น และต้องกลับคำนำหน้า เช่น ศึกษาธิการ, กระทรวง หรือ แม่โจ้, มหาวิทยาลัย คณะศิลปศาสตร์

(7) หนังสือไม่มีสถานที่พิมพ์ สำนักพิมพ์ และปีพิมพ์ ให้ใช้ตัวอย่าง ดังนี้

- เอกสารภาษาไทย ปีพิมพ์ใช้ (ม.ป.ป.) เอกสารภาษาอังกฤษใช้ (n.d.) เจื่อนไข่นัหมายรวมถึงข้อมูลในเว็บไซต์ด้วย

- เอกสารภาษาไทย สถานที่พิมพ์และสำนักพิมพ์ใช้ตัวอย่างเดียวกันคือ (ม.ป.ท.) และ (n.p.) ในภาษาอังกฤษ

* ตัวอย่างหนังสือที่มีผู้แต่งคนเดียว

ประสาธน์ เนื่องเฉลิม. (2556). การวิจัยการเรียนการสอน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Taylor, T. (2007). 100% Information Literacy Success. New York : Thomson Delmar Learning.

* ตัวอย่างหนังสือที่มีผู้แต่ง 2 คน

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2536). เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.

Deegan, M. & Tanner, S. (2002). Digital Futures : Strategies for the Information Age. London : Library Association.

* ตัวอย่างหนังสือที่มีผู้แต่ง 3 - 7 คน

อัจฉรา ธารอุไรกุล, ทัดดาว ศีลคุณ, และภคินี อุปถัมภ์. (2544). ระบบฐานข้อมูลเบื้องต้น.

กรุงเทพฯ: เนติกุล การพิมพ์.

พชร สันทัด, สุรชาติ ฅ หนองคาย, สมาน งามสนธิ, ฐานันดรศักดิ์ บวรนนท์กุล, เชษฐรัชดา พรธนาธิกุล, ฤกษ์ สัตยัตถ์พัฒนานนท์, และประยงค์ เต็มขวลา. (2557). ศาสตร์และศิลป์การบริหารการ พัฒนาทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพฯ: สมาคมส่งเสริมคุณธรรม.

Miller, J, Engelberg, S, & Broad, W. (2001). Germs : Biological Weapons and America' Secret War. New York : Simon & Schuster.

Cates, A. R., Harris, D. L., Boswell, W., James, W. L., Yee, C., & Peters, A. V. (1991).

Trance and clay therapy. Chicago, IL: Chicago University Press.

*** ตัวอย่างหนังสือที่มีผู้แต่ง มากกว่า 7 คน**

ปริดา อุ่นเรือน, สมชาย ตระกูลกิจ, ไพบุลย์ ใจดี, วัฒนา เกียรติรัตน์, สุวรรณ เปี่ยมใส, วิไลพร คล่องการเรียน,... บังอร กนกงาม. (2553). การจัดระบบสารสนเทศสำหรับ CEO. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : ซีอีโอเพรส.

Wolchik, S.A., West, S.G., Sandler, I. N., Tein, J.-Y., Coatsworth, D., Lengua, L., ...Griffin, W.A. (2000). An experimental evaluation of theory-based mother and mother-child programs for children of divorce. White Plains, NY : Academic Press.

*** ตัวอย่างหนังสือที่ไม่มีชื่อผู้แต่งทั้งที่เป็นบุคคลและสถาบัน ให้ใช้ชื่อหนังสือลงรายการแทนผู้แต่ง**
พระเจ้าอยู่หัวกับการแพทย์ไทย. (2534). กรุงเทพฯ : โรงพยาบาลภูมิพลอดุลยเดช.

*** ตัวอย่างหนังสือที่ไม่มีปีพิมพ์**

นพคุณ ดันติกุล. (ม.ป.ป.). พันเชียงใหม่ ประวัติเมืองเชียงใหม่. เชียงใหม่ : ล้านนา คอมพิวเตอร์พรินต์ติ้ง.

3.2 บทความหรือบทในหนังสือ

ชื่อผู้เขียนบทความ. (ปีพิมพ์). ชื่อบทความหรือบท. ใน ชื่อบรรณาธิการ(ถ้ามี). ชื่อเรื่อง. (น. เลขหน้า). สถานที่พิมพ์ : สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

ณัฐพล ปัญญาโสภณ. (2554). มุมมองของนักศึกษานิเทศศาสตร์ต่อกระบวนการผลิตละครเพื่อการสื่อสาร. ในชนัญชิ ภั้งคานนท์ (บ.ก.), กระบวนทัศน์มหาวิทยาลัยไทยบนความท้าทายของเอเชียแปซิฟิก (น.23-24). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

3.3 บทความวารสาร

(1) บทความฉบับพิมพ์

ชื่อผู้เขียนบทความ. (ปีพิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร. ปีที่(ฉบับที่), เลขหน้า.

ตัวอย่าง

พรภิรมณ์ เชียงกุล. (2550). การเข้ามาของลัทธิคอมมิวนิสต์ในประเทศไทยก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์. 33(1), 1-12.

(2) บทความจากฐานข้อมูลออนไลน์ (E-Journals)

ชื่อผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร, ปีที่(ฉบับที่), เลขหน้า. สืบค้น วัน เดือน ปี, จาก(ระบุ url)

ตัวอย่าง

พนมพร สารสิทธิยศ. (2557). ท่องเที่ยวศาสนสถานลุ่มน้ำโขง. สารวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชน, 2(2). สืบค้น จาก <http://journal.msu.ac.th/wp-content/uploads/2014/07/2-Tourist-Places-Religion-in-Mekong-Basin.pdf>

Nordin, M, Pauleen, D. J., & Gorman, G.E. (2009). Investigating KM antecedents: KM in the criminal justice system. Journal of Knowledge Management, 13(2), 4-20. Retrieved February 25, 2016, from <http://www.emeraldinsight.com/>

doi/full/10.1108/13673270910942664

Kachoka, N., & Hoskims. R. (2009). Measuring the Quality of Service: a Case of Chancclor, University of Malaysia. South Africa Journal of Library & Science, 75(2), 170—178. Retrieved February 25, 2016, from <http://web.ebscohost.com/ehost>.

3.4 รายงานการประชุม / สัมมนาทางวิชาการ

(1) เอกสารการประชุม / สัมมนา

ผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). ชื่อเรื่อง. ชื่อเอกสารรวมเรื่องการประชุมสัมมนา, วัน เดือน ปี สถานที่จัด, เมืองที่พิมพ์ : สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

กรมวิชาการ. (2538). การประชุมเชิงปฏิบัติการณรงค์เพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน, 25-29 พฤศจิกายน 2558 ณ วิทยาลัยครูมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม. กรุงเทพฯ : ศูนย์พัฒนาหนังสือ กรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ.

(2) เอกสารการประชุมวิชาการ/สัมมนา (จัดพิมพ์เป็นรูปเล่ม)

ผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). ชื่อบทความหรือชื่อเรื่องของบท. ใน ชื่อบรรณาธิการ (บ.ก.). ชื่อการประชุม. (น. เลখন้ำ). สถานที่พิมพ์ : สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

ธมนวรรณ กัญญาหัตต์, และศรีนยพงศ์ เทียงธรรม. (2554). ความพึงพอใจของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพ มหานคร ที่มีต่อประโยชน์ของสมาร์ทโฟน. ใน ชนัญชี กังคานนท์ (บ.ก.), กระบวนทัศน์ มหาวิทยาลัยไทยบนความท้าทายของเอเชียาซิฟิก (น. 119-121). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

3.5 รายงานการวิจัย

ผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). ชื่อเรื่อง (รายงานผลการวิจัย). สถานที่พิมพ์ : สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

พินิจ ทิพย์มณี. (2553). การวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการตายของประเทศไทย (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

3.6 วิทยานิพนธ์

(1) วิทยานิพนธ์ที่เป็นตัวเล่มฉบับพิมพ์

ชื่อผู้เขียนวิทยานิพนธ์. (ปีพิมพ์). ชื่อวิทยานิพนธ์ (ระดับปริญญา). สถานที่พิมพ์ : สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

ศิริินทร์ จันทโพธิ์. (2554). ความถี่ของการเพิ่มชุดโครโมโซมพื้นฐานในกล้วยไม้บางชนิด (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

Nickels, D.W. (2005). The relationship between IT-business alignment and organization culture : An exploratory study (Doctoral dissertation). Memphis, TN : University of Memphis.

(2) วิทยานิพนธ์จากฐานข้อมูลของสถาบันการศึกษา (ใช้รูปแบบออนไลน์)

ตัวอย่าง

อรนุตรา จำภูษณ. (2558). คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตมหาวิทยาลัยแม่โจ้จังหวัดเชียงใหม่ ในมุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยแม่โจ้, เชียงใหม่). สืบค้นจาก <http://webpac.library.mju.ac.th/>

(3) รูปแบบการเขียนวิทยานิพนธ์จากฐานข้อมูลพาณิชย์

ผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). ชื่อเรื่อง(ระดับวิทยานิพนธ์ Master' thesis หรือ Doctoral dissertation). สืบค้นจาก (Available form) ชื่อฐานข้อมูล. (หมายเลขลำดับ UMI)

ตัวอย่าง

Shunhy, D. E. (2004). Approaching theatrical design theory. (Doctoral dissertation). Available from Dissertation Full Text . (UMI No.3114998)

3.7 เอกสารจากเว็บเพจที่มีผู้แต่งหรือหน่วยงานรับผิดชอบ

ผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). ชื่อบทความ. สืบค้น วันเดือน ปี, จาก <http://www.xxxx>
หมายเหตุ หากไม่สามารถระบุปีพิมพ์ได้ ให้ใส่ (ม.ป.ป.)

หากไม่มีผู้แต่งหรือผู้รับผิดชอบให้ลงรายการชื่อบทความแทนที่ตำแหน่งผู้แต่ง

ตัวอย่าง

ศิลปากร, มหาวิทยาลัย คณะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. (2551). การจัดการองค์ความรู้. สืบค้น 1 มีนาคม 2559, จาก <http://www.ict.su.ac.th/th/knowledge-management/Knowledge-management.html>

กรรณิการ์ สุธรรมศิริกุล. (2554). คุณเอื้อ คุณอำนวย คุณกิจ คุณลิขิต. สืบค้น 2 มีนาคม 2559, จาก http://kmlibrary.bu.ac.th/index.php?option=com_content&view=article&id=31_Humanities. (2016). Retrieved May 2, 2016, from <https://en.wikipedia.org/wiki/Humanities>

วิโรจน์ อารีย์กุล. (ม.ป.ป.). พัฒนาการทางด้านสังคมจิตวิทยาของวัยรุ่น. สืบค้น 20 กุมภาพันธ์ 2559, จาก http://www.teenrama.com/dad_mam/old_dad_mam24.htm

4. การส่งต้นฉบับ

ผู้เขียนส่งต้นฉบับที่พิมพ์ตามข้อกำหนดของรูปแบบวารสาร จำนวน 3 ชุด พร้อมบันทึกไฟล์ลงแผ่นซีดี ส่งด้วยตนเอง หรือทางไปรษณีย์ลงทะเบียนมาที่

กองบรรณาธิการวารสารวิชาการ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ต.หนองหาร อ.สันทราย จ.เชียงใหม่ 50290

5. การอ่านประเมินต้นฉบับ

บทความต้นฉบับจะได้รับการอ่านประเมิน โดยผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) ในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับบทความ อย่างน้อยสองท่านต่อเรื่องและกองบรรณาธิการจะส่งผลการอ่านประเมินคืนผู้เขียนเพื่อแก้ไข ปรับปรุง หรือพิมพ์ต้นฉบับใหม่แล้วแต่กรณี

ในกรณีที่บทความไม่ผ่านการพิจารณาให้ตีพิมพ์ ทางกองบรรณาธิการจะแจ้งให้ผู้เขียนทราบ แต่จะไม่ส่งต้นฉบับคืนผู้เขียน

6. ลิขสิทธิ์

ต้นฉบับที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ถือเป็นกรรมสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ห้ามนำข้อความทั้งหมดหรือบางส่วนไปพิมพ์ซ้ำ เว้นเสียแต่จะได้รับอนุญาตจากมหาวิทยาลัยฯ เป็นลายลักษณ์อักษร

7. ความรับผิดชอบ

เนื้อหาต้นฉบับที่ปรากฏในวารสารเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียน ทั้งนี้ไม่รวมความผิดพลาด อันเกิดจากเทคนิคการพิมพ์

แบบฟอร์มการส่งต้นฉบับเพื่อพิจารณานำลงวารสารวิชาการ
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้
(สำหรับบุคคลทั่วไป)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

1. ข้าพเจ้า (นาย/นาง/น.ส.).....

2. วุฒิการศึกษาชั้นสูงสุด..... ตำแหน่งทางวิชาการ (ถ้ามี).....

3. สถานภาพผู้เขียน

○ อาจารย์ในสถาบันการศึกษา (ชื่อสถาบัน).....

กลุ่มสาขา/ ภาควิชา..... คณะ.....

4. ขอส่ง

○ นิพนธ์ต้นฉบับ (Original Article) เรื่อง.....

5. ชื่อผู้เขียนร่วม (ถ้ามี)

.....

6. ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้สะดวก เลขที่..... ถนน.....

แขวง/ตำบล..... เขต/อำเภอ.....

จังหวัด..... รหัสไปรษณีย์.....

โทรศัพท์..... โทรศัพท์มือถือ..... โทรสาร.....

E-mail

7. สิ่งที่ส่งมาด้วย ○ แผ่นดิสก์ข้อมูลต้นฉบับ ชื่อแฟ้มข้อมูล.....

○ เอกสารพิมพ์ต้นฉบับ จำนวน 3 ชุด

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าบทความนี้ยังไม่เคยลงตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อน และ
ไม่อยู่ระหว่างการพิจารณาเพื่อตีพิมพ์ของวารสารอื่น

ลงนาม.....ผู้เขียน

(.....)

วันที่...../...../.....

**แบบฟอร์มการส่งต้นฉบับเพื่อพิจารณานำลงวารสารวิชาการ
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้
(สำหรับนักศึกษา)**

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

1. ข้าพเจ้า (นาย/นาง/น.ส.).....

2. วุฒิการศึกษาชั้นสูงสุด..... ตำแหน่งทางวิชาการ (ถ้ามี).....

3. สถานภาพผู้เขียน

○ นักศึกษาในสถาบันการศึกษา (ชื่อสถาบัน).....

กลุ่มสาขา/ ภาควิชา.....คณะ.....

4. ขอส่ง

○ นิพนธ์ต้นฉบับ (Original Article) เรื่อง.....

5. ชื่อผู้เขียนร่วม (ถ้ามี)

.....

6. ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้สะดวก เลขที่.....ถนน.....

แขวง/ตำบล.....เขต/อำเภอ.....

จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....

โทรศัพท์.....โทรศัพท์มือถือ.....โทรสาร.....

E-mail

7. สิ่งที่ส่งมาด้วย ○ แผ่นดิสก์ข้อมูลต้นฉบับ ชื่อแฟ้มข้อมูล.....

○ เอกสารพิมพ์ต้นฉบับ จำนวน 3 ชุด

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าบทความนี้ยังไม่เคยลงตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อน และ
ไม่อยู่ระหว่างการพิจารณาเพื่อตีพิมพ์ของวารสารอื่น

ลงนาม.....ผู้เขียน

(.....)

วันที่...../...../.....

รองศาสตราจารย์ ดร.สมพงษ์ วิทยศักดิ์พันธุ์

สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก Doctor of Philosophy in Linguistics University of Washington, ประเทศสหรัฐอเมริกา ปัจจุบันดำรงตำแหน่งรองผู้อำนวยการโรงเรียนกำเนิดวิทย์

ศาสตราจารย์สายชล สัตยานุรักษ์

สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท อักษรศาสตรมหาบัณฑิต จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำสาขาวิชาประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

รองศาสตราจารย์เปรมวิทย์ วิวัฒน์เศรษฐ์

สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท กศ.ม. (ภาษาไทย) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิชญ์โลก ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

รองศาสตราจารย์ มธุรส สว่างบำรุง

สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท การศึกษามหาบัณฑิต (จิตวิทยาการแนะแนว) มหาวิทยาลัยบูรพา ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำกลุ่มวิชาสหวิทยาการสังคมศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

รองศาสตราจารย์อ้อมทิพย์ เมฆรักษานิชย์ แคมป์

สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท ครุศาสตรมหาบัณฑิต (โสตทัศนศึกษา) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำสาขาวิชานิตยศาสตร์บูรณาการ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลัดดา จิตตคุตตานนท์

สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (สื่อสารมวลชน) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำสาขาวิชานิตยศาสตร์บูรณาการ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิรัตน์ คำศรีจันทร์

สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต (ประชากรศึกษา) มหาวิทยาลัยมหิดล ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำสาขาวิชานิตยศาสตร์บูรณาการ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

อาจารย์ ดร.ตะวัน วาทกิจ

สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต (จิตวิทยา) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำสาขาศิลปศาสตร์ คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์
เขตพื้นที่ภาคพายัพเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

อาจารย์ ดร.วินยาภรณ์ พรหมณโชติ

สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก Doctor of philosophy (management) University
of Stirling UK ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำอาจารย์ประจำภาควิชาบริหารธุรกิจ
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

อาจารย์ ดร.อนุพงศ์ วงศ์ไชย

สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก (เศรษฐศาสตร์เกษตรและการจัดการ) National Pingtung
University of Science and Technology, Taiwan
ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำภาควิชาพัฒนาเศรษฐกิจการเกษตร สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์เกษตร
คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

อาจารย์ ดร.กิตยุตม์ กิตติธรรสกุล

สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (สังคมศาสตร์) มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำกลุ่มวิชาสหวิทยาการสังคมศาสตร์
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

- การศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- เปรียบเทียบตัวชี้วัดหลักเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย
- ผลของการฝึกความไวในการรับรู้ความรู้สึกต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนิสิตเจเนอเรชันวาย สาขาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยนเรศวร
- “อุดมการณ์ล้านนานิยม” ในวรรณกรรมของนักเขียนภาคเหนือ
- โลกทัศน์ของคนอินโดนีเซียจากภาษิต
- การกระทำความผิดของสื่อมวลชนต่อเกียรติและเกียรติคุณของผู้อื่น
- สมเด็จพระสันตะปาปา ฟรานซิสกับการครองอำนาจนำทางการเมืองในกัมพูชา

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

63 หมู่ 4 ตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่
โทรศัพท์ 0 5387 5200-7 โทรสาร 0 5387 5208

www.libarts.mju.ac.th

ISSN : 2286-8755

